

ΜΕΡΟΣ Β
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΠΡΑΞΕΩΝ ΕΠΙ
ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

**‘Λογιστική παρακολούθηση πράξεων επί
παραγωγών χρηματοοικονομικών προϊόντων’**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

‘Λογιστική παρακολούθηση πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων’

1. Εισαγωγή

Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, όπως τα γνωρίσαμε μέσα από τα προηγούμενα κεφάλαια, είναι χρηματοοικονομικά εργαλεία που κατακτούν μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα τις οικονομικές αγορές σε όλο τον κόσμο. Οι υπεύθυνες για τη λογιστική τυποποίηση αρχές, των χωρών που έχουν ήδη ανεπτυγμένες αγορές παραγώγων προϊόντων και ιδιαίτερα των χωρών όπου τώρα αναπτύσσεται αυτή η καινοτόμος αγορά, βρίσκονται έναντι ενός νέου αντικειμένου. Η τυποποίηση της λογιστικής αντιμετώπισης των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, παρά την ταχύτατη εξέλιξή της σε διεθνές επίπεδο, απέχει σημαντικά σήμερα από την πλήρη και καταληκτική τοποθέτηση σε όλα τα ζητήματα που καθημερινά ανακύπτουν. Παρότι, διεθνώς έχει επέλθει ουσιαστική σύγκλιση σε μία σειρά ζητημάτων και αρχών, παραμένουν εν τούτοις θέματα που αποτελούν αντικείμενο μελέτης, διαφορετικών απόψεων και προβληματισμού.

Δεδομένης της υφιστάμενης ποικιλίας παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, αλλά και της διαρκούς εξέλιξης τους σε νέες μορφές και συνθέσεις, οποιαδήποτε απόπειρα να αντιμετωπιστεί η λογιστική μεταχείριση σε περιπτώσιολογική βάση κατά τεκμήριο θα οδηγούσε σε αποτυχία. Κατά συνέπεια, στην παρούσα φάση, επιδιώκεται η οριοθέτηση γενικών αρχών λογιστικής μεταχείρισης των πράξεων σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, οι οποίες θα χαίρουν κοινής αποδοχής τόσο από τα πιστωτικά ιδρύματα και τους επενδυτές όσο και από τις αρμόδιες αρχές, προκειμένου στη συνέχεια οι αρχές αυτές να συγκεκριμενοποιηθούν σε κανόνες λογιστικοποίησης παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων.

Παρότι, τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα είναι σχεδόν αναρίθμητα, η εύρεση των κοινών τους χαρακτηριστικών, δύναται να οδηγήσει στην ομαδοποίηση τους και να βοηθήσει στη λογιστική τους τυποποίηση. Τα **κοινά**

χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα είναι:

1. Η αξία τους προσδιορίζεται σε κάθε περίπτωση με αναφορά σε κάποιο συγκεκριμένο αγαθό ή χρηματοοικονομικό προϊόν (το πρωτογενές προϊόν).
2. Ο σκοπός για τον οποίο τα πιστωτικά ιδρύματα και οι επενδυτές υπεισέρχονται σε πράξεις επί παραγώγων προϊόντων μπορεί να είναι, η ωφέλεια από τις διακυμάνσεις των αγορών ή η κάλυψη κινδύνων από τις διακυμάνσεις των αγορών.
3. Κατά κανόνα αφορούν δεσμεύσεις για μελλοντικές υποχρεώσεις και απαιτήσεις ή και χρηματικές ροές.

Στο παρόν στάδιο της ανάπτυξης της λογιστικής τυποποίησης στη χώρα μας θεωρούμε ότι προέχει η θεσμοθέτηση γενικά παραδεκτών λογιστικών αρχών σχετικά με την αντιμετώπιση των πράξεων σε παράγωγα προϊόντα οι οποίες θα αποτελέσουν τη βάση για να διαμορφωθούν περαιτέρω οι λογιστικοί χειρισμοί των επιμέρους παραγώγων προϊόντων. Η μεθοδολογία αυτή συνάδει με τον τρόπο που αναπτύσσεται η ανάλογη λογιστική τυποποίηση διεθνώς.

Πριν προχωρήσουμε στην ανάπτυξη των λογιστικών εγγραφών που απαιτούνται και στον εν γένει λογιστικό χειρισμό του θέματος τόσο από πλευράς επενδυτή, όσο και από πλευράς Τράπεζας ή Εταιρείας Εκκαθάρισης συναλλαγών επί Παραγώγων Προϊόντων (ΕΤΕΣΕΠ) ή χρηματιστηριακής επιχείρησης θα πρέπει να πούμε ανακεφαλαιώνοντας ότι:

Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα διακρίνονται (εκτός των άλλων διακρίσεων που εξετάσαμε στα προηγούμενα κεφάλαια), ανάλογα με το φορέα που μεσολαβεί για τη διαπραγμάτευση τους, σε **χρηματιστηριακά παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα και εξωχρηματιστηριακά παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα**. Τα εξωχρηματιστηριακά (over the counter) παράγωγα προϊόντα είναι ουσιαστικά συμβάσεις ή πράξεις σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα που διενεργούνται συνήθως μέσω τραπεζών και ενδεικτικά αναφέρουμε τις τρεις βασικές κατηγορίες:

(α) Τα προθεσμιακά συμβόλαια – forward contracts

(β) Τα χρηματοοικονομικά δικαιώματα – option contracts

(γ) Τις συμβάσεις ανταλλαγών – swap contracts

Ενώ τα χρηματιστηριακά παράγωγα προϊόντα είναι όμοια ακριβώς προϊόντα, που διαπραγματεύονται μέσω του Χρηματιστηρίου Παραγώγων Αθηνών (ΧΠΑ). Σε πρώτη φάση τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα που διαπραγματεύονται μέσω του Χρηματιστηρίου Παραγώγων Αθηνών είναι συμβάσεις ή συμφωνίες που συνδέονται με κινητές αξίες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (ΧΑΑ) και με τους δείκτες Financial Times Stock Exchange (FTSE 20 και FTSE 40) του ΧΑΑ καθώς και το συνθετικό ομόλογο. Ειδικότερα με την παράγραφο 19 του άρθρου 1 του Ν. 2533/1997 (ΦΕΚ 228 Α), ως παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα νοούνται συμβάσεις επί χρηματοοικονομικών μέσων, ιδίως συμβάσεις προαίρεσης, υπό προθεσμία και ανταλλαγής δικαιωμάτων επί κινητών αξιών, χρηματιστηριακών δεικτών, μέσω της χρηματαγοράς συναλλάγματος και επιτοκίων. Ουσιαστικά πρόκειται για τα:

(α) Τα Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης (Σ.Μ.Ε.) – future contracts

(β) Τα Συμβόλαια Δικαιωμάτων Προαίρεσης (Σ.Δ.Π.) – option contracts⁶⁵

Εκτός από τις δύο αυτές ομάδες παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, στο Χρηματιστήριο Παραγώγων Αθηνών άρχισε η διαπραγμάτευση ενός άλλου παραγώγου χρηματοοικονομικού προϊόντος, που είναι η συμβατική μορφή πώλησης με σύμφωνο επαναγοράς (stock repurchase) και της αγοράς με σύμφωνο επαναπώλησης (stock reverse repurchase), με μοναδική αγοράστρια και πωλήτρια αντίστοιχα την ΕΤΕΣΕΠ. Λόγω, του δεσμευτικού χαρακτήρα των συμβάσεων επαναγοράς και επαναπώλησης, τις κατατάσσουμε στα Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης και όχι στα Συμβόλαια με Δικαίωμα Προαίρεσεως.⁶⁶ Για τη διεξαγωγή των εργασιών αυτών, δηλαδή τη διαπραγμάτευση παραγώγων

⁶⁵ Η διάκριση μεταξύ προθεσμιακών συμβολαίων και συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης (ΣΜΕ) καθώς και η διάκριση χρηματοοικονομικών δικαιωμάτων και συμβολαίων με δικαίωμα προαίρεσης (ΣΔΠ) δεν είναι και τόσο ξεκάθαρη στην ελληνική βιβλιογραφία αφού οι όροι προθεσμιακά συμβόλαια και χρηματοοικονομικά δικαιώματα συχνά χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν είτε χρηματιστηριακά είτε μη χρηματιστηριακά προϊόντα. Κρίνοντας, ότι οι όροι ΣΜΕ και ΣΔΠ, καλύπτουν αποκλειστικά τα χρηματιστηριακά προϊόντα, στο ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII θα χρησιμοποιήσουμε την ορολογία που μας δίνει η νομοθεσία, χωρίς να μας περιορίζει η χρηματιστηριακή ή μη φύση των προϊόντων.

χρηματοοικονομικών προϊόντων μέσω Χρηματιστηρίου, έχουν συσταθεί, με το Ν. 2253/1997, δύο πολυμετοχικές εταιρείες. Το Χρηματιστήριο Παραγωγών Αθηνών ΑΕ (ΧΠΑ) και η Εταιρεία Εκκαθάρισης Συναλλαγών Επί Παραγωγών ΑΕ (ΕΤΕΣΕΠ).

⁶⁶ Επειδή, τα stock repos είναι καινούργια προϊόντα, η λογιστική τους παρακολούθηση εξετάζεται ξεχωριστά, στην παράγραφο 5 του παρόντος κεφαλαίου.

2. Η λογιστική αντιμετώπιση των πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων στην Ελλάδα

Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα δεν είναι κινητές αξίες, αλλά συμφωνίες επί κινητών ή άλλων αξιών (πχ συναλλάγματος, επιτοκίων κ.λ.π.). Είναι δηλαδή διμερείς συμβάσεις, η αξία των οποίων εξαρτάται από την εξέλιξη της τιμής ενός υποκειμένου περιουσιακού στοιχείου ή ενός δείκτη. Σε πρώτη φάση, τα παράγωγα προϊόντα της νέας αγοράς, όπως αναφέραμε παραπάνω, θα συνδέονται με κινητές αξίες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (ΧΑΑ) και με δείκτη του ΧΑΑ.

Διεθνώς, η λογιστική απεικόνιση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων διενεργείται βάση των διατάξεων του Σώματος Οικονομικών Λογιστικών Προϊόντων (Financial Accounting Standards – FAS 80), των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards – IAS) και την οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε) για τους τραπεζικούς λογαριασμούς. Οι πιο πάνω διατάξεις καθορίζουν τις βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν τη προετοιμασία όλων των λογαριασμών διεθνώς με μικρές παραλλαγές από χώρα σε χώρα.

Το Ελληνικό Λογιστικό Σχέδιο, αλλά και τα Κλαδικά Λογιστικά Σχέδια δεν ενσωματώνουν οδηγίες ως προς τη λογιστική απεικόνιση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων: Συμβολαίων Μελλοντικής Εκπλήρωσης (futures) και Δικαιωμάτων Προαίρεσης (options). Για τον ομοιόμορφο χειρισμό του θέματος έχουν εκδοθεί οι παρακάτω Γνωμοδοτήσεις του Εθνικού Συμβουλίου Λογιστικής:

(α) Η με αριθμό 304/2497/15-7-99 γνωμοδότηση του Εθνικού Συμβουλίου Λογιστικής (ΕΣΥΛ) που αφορά τη Λογιστική Αντιμετώπιση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων

(β) Η με αριθμό 268/2272/1996 γνωμοδότηση του ΕΣΥΛ καλύπτει το λογιστικό χειρισμό των πράξεων διασφάλισης κινδύνου (hedging) έναντι της διακύμανσης της χρηματιστηριακής τιμής των μετάλλων⁶⁷.

⁶⁷ (α) Οι συμβάσεις αγοράς και πωλήσεως τίτλων μετάλλου (πράξεις hedging) παρακολουθούνται σε λογαριασμούς τάξεως, που ανοίγονται (με κατάλληλους τίτλους κ.λπ.) κάτω από το ζεύγος των πρωτοβαθμίων 03 «απαιτήσεις από αμοτεροβαρείς συμβάσεις και 07 «υποχρεώσεις από αμοτεροβαρείς συμβάσεις»

(γ) Η με αριθμό 254/2241/31.12.1995 γνωμοδότηση του ΕΣΥΛ καλύπτει το λογιστικό χειρισμό των πράξεων αγοραπωλησίας πολυτίμων μετάλλων, διενεργούμενων στο διεθνή χώρο (μηχανισμός hedging).

(δ) Η με αριθμό 307/2995/28-6-2000 γνωμοδότηση του ΕΣΥΛ που αφορά το Λογιστικό χειρισμό νέου παραγώγου προϊόντος του ΧΠΑ «Συμβόλαια REPOS επί τίτλων».

(ε) Η με αριθμό 224/7.11.1994 (αρ. πρωτ. 66988/2192) γνωμοδότηση του ΕΣΥΛ που αφορά τη λογιστική παρακολούθηση α) δανείων swaps, β) δανείων ευρωπαϊκής τράπεζας, γ) συμφωνία ανταλλαγής νομισμάτων (swaps), δ) REPOS, ε) αναδοχής έκδοσης ομολογιακού δανείου E.I.B., στ) καταχώρησης συναλλαγών με επιταγές.

(β) Το προκύπτον αποτέλεσμα από τις πράξεις hedging (αγοραπωλησίας τίτλων μετάλλου) καταχωρείται, ανάλογα με τη φύση τους στους ακόλουθους νεοδημιουργούμενους δευτεροβάθμιους λογαριασμούς, οι οποίοι αναπτύσσονται σε τριτοβάθμιους κ.λπ. ανάλογα με τις ανάγκες:

- 64.91 «διαφορές (ζημιές) από πράξεις hedging»
- 73.91 «διαφορές (κέρδη) από πράξεις hedging»

Διευκρινίζεται ότι, με την εφαρμογή των όσων καθορίζονται στην παράγραφο 2.2.803 του ΕΓΛΣ για την κατάρτιση του λογ/σμου Γενικής Εκμεταλλεύσεως (λογ. 80.00), οι δευτεροβάθμιοι αυτοί λογαριασμοί 64.91 και 73.91 επηρεάζουν, τελικά, τα ποσά των κονδυλίων «κύκλος εργασιών (πωλήσεις)» και «κόστος πωλήσεων» της καταστάσεως λογαριασμού «αποτελεσμάτων χρήσεως» (λογ. 86).

(γ) Οι καταβαλλόμενες προμήθειες στο μεσίτη (broker) καταχωρούνται στο λογ/σμο 61.02 «λοιπές προμήθειες τρίτων».

3. Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης (Σ.Μ.Ε.) – FUTURE CONTRACTS

Με το Συμβόλαιο Μελλοντικής Εκπλήρωσης (Σ.Μ.Ε.) δύο μέρη, ο αγοραστής και ο πωλητής, αναλαμβάνουν μία υποχρέωση, ο μὲν πωλητής να πουλήσει, ο δε αγοραστής να αγοράσει σε μία μελλοντική χρονική στιγμή, και σε ορισμένη τιμή το χρηματοοικονομικό «προϊόν».

Στο χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ του χρονικού σημείου σύναψης (απόκτησης) του συμβολαίου και του χρονικού σημείου που πρέπει ο πωλητής να παραδώσει (στον αγοραστή) το προϊόν ή το χρηματοοικονομικό ισοδύναμο του, ο αγοραστής ή ο πωλητής μπορούν οποτεδήποτε να πουλήσουν ή να αγοράσουν το προϊόν που αποτέλεσε αντικείμενο συναλλαγής (στην προκειμένη περίπτωση το προϊόν είναι το δικαίωμα του αγοραστή να απαιτήσει παράδοση του προϊόντος στην ορισμένη τιμή κατά την ορισμένη χρονική στιγμή που συμφωνήθηκε).

Η τιμή στην οποία θα πωληθεί το χρηματοοικονομικό προϊόν από τον αγοραστή, μπορεί να είναι ίση, μικρότερη ή μεγαλύτερη από την τιμή στην οποία το αγόρασε. **Η διαφορά μεταξύ τιμής αγοράς και τιμής πώλησης αντιπροσωπεύει το αποτέλεσμα που πραγματοποιεί ο αγοραστής.**

Τόσο ο αγοραστής όσο και ο πωλητής του συμβολαίου μελλοντικής εκπλήρωσης μπορούν ανά πάσα στιγμή **να κλείσουν τη θέση τους**. Αυτό πραγματοποιείται από μὲν τον αγοραστή με την πώληση αντίστοιχων με τα αγορασθέντα ΣΜΕ της αυτής λήξης, από τον δε πωλητή με την αγορά των αντίστοιχων ΣΜΕ της ίδιας λήξης. Όσο δε γίνεται αυτό τόσο ο αγοραστής όσο και ο πωλητής βρίσκονται με **ανοικτές θέσεις**.

Όσο διαρκεί αυτό – **οι ανοικτές θέσεις** - και η τιμή του συμβολαίου μελλοντικής εκπλήρωσης μεταβάλλεται, όπως συμβαίνει στην πραγματικότητα, εάν αυτή αυξάνεται εν σχέσει με την τιμή που είχε το ΣΜΕ κατά το χρόνο αγοραπωλησίας ο πωλητής καταβάλλει στον αγοραστή την προκύπτουσα διαφορά. Αν η τιμή μειώνεται, η προκύπτουσα διαφορά καταβάλλεται από τον αγοραστή στον πωλητή. Όταν ο επενδυτής **κλείσει τη θέση** του, έχει ήδη πραγματοποιηθεί το όποιο αποτέλεσμα των συναλλαγών που έγιναν. Αν ο επενδυτής δεν ενεργήσει άλλη συναλλαγή μέχρι τη λήξη του ΣΜΕ τίποτα άλλο δεν καταβάλλει. Εισπράττει μόνο τα περιθώριο που έχει προκαταβάλλει στην χρηματιστηριακή εταιρεία.

3.1. Λογιστικός χειρισμός από πλευράς επενδυτή που εφαρμόζει το Ελληνικό Λογιστικό Σχέδιο (ΕΓΛ)

3.1.1. Κατά την απόκτηση του Συμβολαίου Μελλοντικής Εκπλήρωσης γίνεται εγγραφή στους λογαριασμούς τάξεως, στην αξία που αγοράστηκε αυτό με χρέωση και πίστωση των καταλλήλων λογαριασμών των ομάδων 03 και 07 ήτοι:

Χρέωση	03	Απαιτήσεις από αμφοτεροβαρείς συμβάσεις		
	03.20	Απαιτήσεις από συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης		
Πίστωση	07	Υποχρεώσεις από αμφοτεροβαρείς συμβάσεις		
	07.20	Υποχρεώσεις	από	συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης

Εγγραφή 1

Σημείωση: Οι παραπάνω λογαριασμοί τάξεως αναλύονται περαιτέρω σύμφωνα με τις ιδιαίτερες πληροφοριακές ανάγκες που δημιουργούνται κάθε φορά.

3.1.2. Κατά την πώληση του συμβολαίου μελλοντικής εκπλήρωσης γίνεται εγγραφή στους παραπάνω λογαριασμούς τάξεως ήτοι:

Χρέωση	07	Υποχρεώσεις από αμφοτεροβαρείς συμβάσεις		
	07.20	Υποχρεώσεις	από	συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης
Πίστωση	03	Απαιτήσεις από αμφοτεροβαρείς συμβάσεις		
	03.20	Απαιτήσεις από συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης		

Εγγραφή 2

3.1.3. Οι διαφορές που προκύπτουν από την τιμή του συμβολαίου μελλοντικής εκπλήρωσης σε σχέση με την τιμή αγοράς ή πώλησης καταχωρούνται κατά περίπτωση κέρδους ή ζημίας ως εξής:

3.1.3.1. Εφόσον οι διαφορές είναι θετικές (**κέρδος**)

(α) Σε περίπτωση άμεσης καταβολής

Χρέωση	38	Χρηματικά διαθέσιμα
	38.00	Ταμείο
Πίστωση	73	Πωλήσεις υπηρεσιών
	73.92	Διαφορές (κέρδη) από συναλλαγές Μελλοντικής Εκπλήρωσης

Εγγραφή 3

ή

(β) Σε περίπτωση πίστωσης του ποσού

Χρέωση	33	Χρεώστες διάφοροι
	33.92	Χρεώστες από διαφορές (κέρδη) από συναλλαγές Μελλοντικής Εκπλήρωσης
Πίστωση	73	Πωλήσεις υπηρεσιών
	73.92	Διαφορές (κέρδη) από συναλλαγές Μελλοντικής Εκπλήρωσης

Εγγραφή 4

3.1.3.2 Εφόσον οι διαφορές είναι αρνητικές (ζημιά)

Χρέωση	64	Διάφορα έξοδα
	64.92	Διαφορές (ζημιές) από συναλλαγές Μελλοντικής Εκπλήρωσης
Πίστωση	38	Χρηματικά διαθέσιμα
	38.92	Πληρωμή διαφορών (ζημιάς) από συναλλαγές Μελλοντικής Εκπλήρωσης

Εγγραφή 5

Εφόσον απαιτούνται περισσότερες πληροφορίες οι παραπάνω δευτεροβάθμιοι λογαριασμοί 73.92 και 64.92 αναπτύσσονται σε τριτοβάθμιους, τεταρτοβάθμιους κλπ.

3.1.4. Οι προμήθειες που καταβάλλονται από τους επενδυτές στις χρηματιστηριακές εταιρείες, Τράπεζες, ΕΤΕΣΕΠ κλπ καταχωρούνται ως εξής:

(α) Σε περίπτωση άμεσης καταβολής

Χρέωση	61	Αμοιβές και έξοδα τρίτων
	61.02	Λοιπές προμήθειες τρίτων
	61.02.03	Μεσιτείες
Πίστωση	38	Χρηματικά διαθέσιμα
	38.00	Ταμείο

Εγγραφή 6

(β) σε περίπτωση πίστωσης του ποσού

Χρέωση	61	Αμοιβές και έξοδα τρίτων
	61.02	Λοιπές προμήθειες τρίτων
	61.02.03	Μεσιτείες
Πίστωση	53	Πιστωτές διάφοροι
	53.98	Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις σε δραχμές
ή	53.99	Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις σε Ξένο Νόμισμα

Εγγραφή 7

Εφόσον απαιτείται γίνεται η ανάπτυξη σε κατάλληλους τριτοβάθμιους ανάλογα με τις ανάγκες της μονάδας

3.1.5. Τα περιθώρια που καταβάλλονται από τους επενδυτές στις χρηματοοικονομικές εταιρείες για την κάλυψη ζημιών από ανοικτές θέσεις παρακολουθούνται ως εξής:⁶⁸

Χρέωση	33	Χρεώστες διάφοροι
	33.95	Λοιποί χρεώστες σε δραχμές
ή	33.96	Λοιποί χρεώστες σε Ξένο Νόμισμα
Πίστωση	38	Χρηματικά διαθέσιμα
	38.00	Ταμείο

Εγγραφή 8

⁶⁸ Η καταβολή των περιθωρίων γίνεται συνήθως άμεσα.

ή

Χρέωση	33	Χρεώστες διάφοροι
	33.95	Λοιποί χρεώστες σε δραχμές
Ή	33.96	Λοιποί χρεώστες σε Ξ/Ν
Πίστωση	53	Πιστωτές διάφοροι
	53.98	Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις σε δραχμές
Ή	53.99	Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις σε Ξ/Ν

Εγγραφή 9

3.2. Λογιστικοί χειρισμοί από πλευράς επενδυτών που εφαρμόζουν Κλαδικά Λογιστικά Σχέδια

Ο τρόπος απεικόνισης των εγγραφών από επιχειρήσεις που ακολουθούν Κλαδικά λογιστικά σχέδια όπως Τράπεζες⁶⁹, Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, ΝΠΔΔ κλπ. παρατίθενται ακολούθως στην παράγραφο 4.2 στον ειδικό πίνακα 1.

⁶⁹ Με το Π.Δ. 384/1992 καθιερώθηκε το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο των Τραπεζών (ΚΛΣΤ) με ημερομηνία εφαρμογής 1.1.1994 και με την διευκρίνιση «όπου δεν προβλέπεται ειδικότερη ρύθμιση εφαρμόζεται η διάταξη του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχέδιο (ΕΓΛΣ) βασίσθηκε δε στο ΕΓΛΣ, στο Λογιστικό Σχέδιο Ασφαλιστικών Επιχειρήσεων, στο Ενιαίο Τραπεζικό Λογιστικό Σχέδιο της ΕΕΤ στο Γαλλικό Κλαδικό Τραπεζικό Λογιστικό Σχέδιο και σε μία σειρά Κοινοτικών Οδηγιών που αναφέρονται σε Τράπεζες και Πιστωτικά Ιδρύματα (83/349 Ενοποιημένοι Ισολογισμοί, 86/635 Ετήσιοι Λογαριασμοί Τραπεζών, 89/249 Ίδια Κεφάλαια Τραπεζών, 89/646 Δεύτερη Συντονιστική Οδηγία Τραπεζών).

Το ΚΛΣΤ εφαρμόζεται από τις Τράπεζες οι οποίες έχουν τη μορφή ανώνυμης εταιρείας (με εξαίρεση την Τράπεζα της Ελλάδος), τα δε υποκαταστήματα αλλοδαπών Τραπεζών που δεν έχουν μορφή ΑΕ μπορούν είτε να εφαρμόσουν το ΚΛΣΤ, είτε το ΕΓΛΣ (Νο 68339/ΕΛ/ΛΣ/1833/112/30.11.92).

Στόχος του ΚΛΣΤ ήταν η ομοιομορφία και τυποποίηση λογιστικής απεικόνισης των δραστηριοτήτων των τραπεζών ώστε να ικανοποιούνται οι απαιτήσεις στις οποίες βασίσθηκε η δομή και ανάλυσή του που είναι: η άνετη και σωστή κατάρτιση των ετησίων οικονομικών καταστάσεων, η άσκηση εποπτείας από την Τράπεζα της Ελλάδος, η δημιουργία υποδομής για οργάνωση συστημάτων εξωτερικού ελέγχου, η διασφάλιση διαχειριστικής τάξης, η δυνατότητα ευχερούς **φορολογικού ελέγχου** καθώς και παροχή στοιχείων για **φορολογικές ανάγκες**. Ιωάννης Λογκάκης, Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο.

4. Τα Συμβόλαια Δικαιωμάτων Προαίρεσης (ΣΔΠ) – OPTION CONTRACTS

Το συμβόλαιο δικαιωμάτων προαίρεσης αντιπροσωπεύει μία συμφωνία μεταξύ δύο μερών (τον αγοραστή και τον πωλητή) με την οποία συμφωνία δίδεται το δικαίωμα σε ένα από τα δύο μέρη να ζητήσει από το άλλο μέρος την εκπλήρωση της συμφωνίας – αγοράς ή πώλησης του χρηματοοικονομικού προϊόντος στην ορισμένη τιμή - μέχρι κάποιο χρονικό σημείο (πχ εντός τριμήνου) ή με την πάροδο του χρονικού σημείου (πχ στο τέλος του τριμήνου). Ο αποκτών, με το συμβόλαιο, το δικαίωμα να ζητήσει από τον αντισυμβαλλόμενο την εκπλήρωση της συμφωνίας μπορεί να μην ασκήσει το δικαίωμα αυτό αν κρίνει ότι δεν τον συμφέρει.

Η δυνατότητα όμως αυτή, ή απλώς το δικαίωμα, του ενός των συμβαλλομένων να ζητήσει ή όχι από τον άλλο συμβαλλόμενο με την εκπλήρωση της συμφωνίας έχει το κόστος της (option premium) το οποίο καταβάλλει ο ένας από τους αντισυμβαλλόμενους (αγοραστής) που αποκτά το δικαίωμα επιλογής στον έτερο.

Έτσι αν ο αποκτών το δικαίωμα επιλογής δεν το ασκήσει ζημιώνει το ποσόν – το option premium - που έχει προκαταβάλλει το οποίο φυσικά κερδίζει ο έτερος αντισυμβαλλόμενος. Είναι δε το ποσό αυτό, (το option premium) το μόνο αποτέλεσμα που πραγματοποιείται ουσιαστικά, κατά την υπογραφή ή την αγορά του Συμβολαίου. Τα συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης (Σ.Δ.Π.) όπως και τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (Σ.Μ.Ε.) αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο Χρηματιστήριο Παραγώγων Αθηνών. Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων διαμορφώνεται σε καθημερινή βάση η τιμή τους. Ο κάτοχος ενός Σ.Δ.Π. μπορεί οποτεδήποτε να «κλείσει τη θέση του» (να το πουλήσει) οπότε πραγματοποιείται ένα αποτέλεσμα (κέρδος ή ζημία) ως διαφορά μεταξύ της συμφωνηθείσας τιμής αγοράς, και αυτής στην οποία έγινε η πώληση τους. Το ίδιο μπορεί να πράξει και ο αντισυμβαλλόμενος, ο οποίος μπορεί να κλείσει τη θέση του πραγματοποιώντας και αυτός ένα αποτέλεσμα.

Μετά τα παραπάνω, ο λογιστικός χειρισμός των συμβολαίων δικαιωμάτων προαίρεσης για την παρακολούθηση της κίνησης και των αποτελεσμάτων των ΣΔΠ, περιγράφεται στην επόμενη παράγραφο 4.1.

4.1. Λογιστικός χειρισμός από πλευράς επενδυτή που εφαρμόζει το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο

4.1.1. Κατά την απόκτηση του Συμβολαίου Δικαιώματος Προαίρεσεως γίνεται εγγραφή σε λογαριασμούς τάξεως με τη συμφωνημένη αξία του συμβολαίου ήτοι:

Χρέωση	03	Απαιτήσεις από αμοτεροβαρείς συμβάσεις
	03.21	Απαιτήσεις από συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης
Πίστωση	07	Υποχρεώσεις από αμοτεροβαρείς συμβάσεις
	07.21	Υποχρεώσεις από συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης

Εγγραφή 10

Οι παραπάνω λογαριασμοί τάξεως αναλύονται σύμφωνα με τις πληροφοριακές ανάγκες της επιχείρησης.

4.1.2. Όταν το συμβόλαιο δικαιωμάτων προαίρεσης ΣΔΠ λήξει ή ο αγοραστής κλείσει τη θέση του γίνεται αντίστροφη εγγραφή στους λογαριασμούς τάξεως ήτοι:

Χρέωση	07	Υποχρεώσεις από αμοτεροβαρείς συμβάσεις
	07.21	Υποχρεώσεις από συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης
Πίστωση	03	Απαιτήσεις από αμοτεροβαρείς συμβάσεις
	03.21	Απαιτήσεις από συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης

Εγγραφή 11

4.1.3 Για το ποσό που καταβάλλει ο αγοραστής (option premium) κατά την απόκτηση του ΣΔΠ στον αντισυμβαλλόμενο πωλητή:

4.1.3.1. Το ποσό αυτό για τον αγοραστή αποτελεί δαπάνη και καταχωρείται

α) Όταν καταβάλλεται το ποσό

Χρέωση	64	Διάφορα έξοδα
	64.93	Έξοδα συμβολαίων δικαιωμάτων προαίρεσης
Πίστωση	38	Χρηματικά διαθέσιμα
	38.00	Ταμείο

Εγγραφή 12

β) όταν πιστώνεται το ποσό

Χρέωση	64	Διάφορα έξοδα
	64.93	Έξοδα συμβολαίων δικαιωμάτων προαίρεσης
Πίστωση	53	Πιστωτές διάφοροι
	53.98	Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις σε δραχμές
ή	53.99	Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις σε Ξένο Νόμισμα

Εγγραφή 13

4.1.3.2. Το ποσό για τον πωλητή αποτελεί έσοδο και καταχωρείται

α) όταν γίνεται άμεση είσπραξη του ποσού

Χρέωση	38	Χρηματικά διαθέσιμα
	38.00	Ταμείο
Πίστωση	73	Πωλήσεις υπηρεσιών
	73.93	Έσοδα από συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης

Εγγραφή 14

β) όταν δεν γίνεται άμεση είσπραξη του ποσού

Χρέωση	33	Χρεώστες διάφοροι
	33.95	Λοιποί χρεώστες διάφοροι σε δραχμές
ή	33.96	Λοιποί χρεώστες διάφοροι σε Ξένο Νόμισμα
Πίστωση	73	Πωλήσεις υπηρεσιών
	73.93	Έσοδα από συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης

Εγγραφή 15

Οι παραπάνω δευτεροβάθμιοι λογαριασμοί μπορούν να αναπτυχθούν περαιτέρω σε τριτοβάθμιους ή τεταρτοβάθμιους ανάλογα με τις ανάγκες της επιχείρησης

4.1.4. Κατά την λήξη του Συμβολαίου Δικαιωμάτων Προαίρεσης ή κατά τον χρόνο εξάσκησης του δικαιώματος από τον αγοραστή ή κατά το κλείσιμο της θέσης (πώληση δικαιώματος).

4.1.4.1. Αν στις παραπάνω περιπτώσεις προκύψει κέρδος για τον αγοραστή καταχωρείται:

(α) Όταν γίνεται άμεση είσπραξη του ποσού

Χρέωση	38	Χρηματικά διαθέσιμα
	38.00	Ταμείο
Πίστωση	73	Πωλήσεις υπηρεσιών
	73.93	Έσοδα από συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης

Εγγραφή 16

(β) όταν δε γίνεται άμεση είσπραξη του ποσού

Χρέωση	33	Χρεώστες διάφοροι
	33.95	Λοιποί χρεώστες διάφοροι σε δραχμές
ή	33.96	Λοιποί χρεώστες διάφοροι σε Ξένο Νόμισμα
Πίστωση	73	Πωλήσεις υπηρεσιών
	73.93	Έσοδα από συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης

Εγγραφή 17

4.1.4.2. Αν στις παραπάνω περιπτώσεις προκύψει ζημιά για τον πωλητή

α) σε περίπτωση άμεσης καταβολής

Χρέωση	64	Διάφορα έξοδα
	64.93	Έξοδα από συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης
Πίστωση	38	Χρηματικά διαθέσιμα
	38.00	Ταμείο

Εγγραφή 18

β) όταν δεν γίνεται άμεση καταβολή

Χρέωση	64	Διάφορα έξοδα
	64.93	Έξοδα από συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης
Πίστωση	33	Χρεώστες διάφοροι
	33.95	Λοιποί χρεώστες διάφοροι σε δραχμές
Ή	33.96	Λοιποί χρεώστες διάφοροι σε Ξένο Νόμισμα

Εγγραφή 19

Υπενθυμίζεται ότι στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να γίνει αντιλογισμός των λογαριασμών τάξεως που κινήθηκαν κατά τη σύναψη της σύμβασης όπως αναγράφεται παραπάνω στην περίπτωση 2.1.2

4.1.5. Για τις προμήθειες που καταβάλλουν οι επενδυτές στις χρηματιστηριακές επιχειρήσεις για τις συναλλαγές στα συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης γίνονται οι ακόλουθες εγγραφές:

α) αν υπάρξει άμεση καταβολή

Χρέωση	61	Αμοιβές και έξοδα Τρίτων
	61.02	Λοιπές προμήθειες Τρίτων
	61.02.03	Μεσιτείες (ή άλλους κατάλληλους υπο-λογαριασμούς)
Πίστωση	38	Χρηματικά διαθέσιμα
	38.00	Ταμείο

Εγγραφή 20

β) αν δεν υπάρξει άμεση καταβολή

Χρέωση	61	Αμοιβές και έξοδα Τρίτων
	61.02	Λοιπές προμήθειες Τρίτων
	61.02.03	Μεσιτείες (ή άλλους κατάλληλους υπο-λογαριασμούς)
Πίστωση	53	Πιστωτές διάφοροι
	53.98	Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις σε δραχμές
Ή	53.99	Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις σε Ξ/Ν

Εγγραφή 21

4.1.6. Η αποτίμηση των ανοικτών θέσεων στα Συμβόλαια Δικαιωμάτων Προαίρεσης.

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει ανωτέρω τα Συμβόλαια Δικαιωμάτων Προαίρεσης (ΣΔΠ) όπως τα Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης (ΣΜΕ) αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο Χρηματιστήριο Παραγώγων Αθηνών (ΧΠΑ). Κατά τη διάρκεια διαπραγμάτευσης τους διαμορφώνεται σε καθημερινή βάση η τιμή τους. Η διακύμανση των τιμών των ΣΔΠ στη χρηματιστηριακή αγορά παραγώγων, δημιουργεί για τον κάτοχο του ΣΔΠ προσδοκία πραγματοποίησης θετικού αποτελέσματος (κέρδους). Η υλοποίηση της προσδοκίας αυτής (κέρδους) γίνεται μόνο με την πώληση, δηλαδή, με το κλείσιμο της ανοικτής θέσης. Ο κάτοχος του ΣΔΠ μπορεί κάθε στιγμή να κλείσει τη θέση του (να τα πουλήσει, οπότε πραγματοποιείται ένα αποτέλεσμα (κέρδος ή ζημία) ως διαφορά μεταξύ της συμφωνηθείσας τιμής αγοράς και αυτής στην οποία έγινε η πώληση του. Για τις συμβάσεις ΣΔΠ που κατά τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου αποτελούν ανοικτές θέσεις πρέπει να γίνεται αποτίμηση. Οι διαφορές αποτίμησης των ανοικτών θέσεων στα ΣΔΠ μπορεί να καταχωρούνται μόνο στους λογαριασμούς τάξεως 03.21 και 07.21. Οι διαφορές όμως αποτίμησης των ανοικτών θέσεων ΣΔΠ αναφέρονται υποχρεωτικά και με κάθε λεπτομέρεια στο προσάρτημα που συνοδεύει τον ισολογισμό.

4.2. Λογιστικοί χειρισμοί από πλευράς επενδυτών που εφαρμόζουν Κλαδικά Λογιστικά Σχέδια

Οι συναλλασσόμενοι με το ΧΠΑ ή με την ΕΤΕΣΕΠ που εφαρμόζουν Κλαδικά Λογιστικά Σχέδια, όπως Ασφαλιστικές επιχειρήσεις (Π.Δ. 148/1984), Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης (Π.Δ. 80/1997) και ΝΠΔΔ (Π.Δ. 205/1998) προσαρμόζουν ανάλογα τους κινούμενους λογαριασμούς τους, όταν δεν συμπίπτουν με τους λογαριασμούς του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου που αναφέρονται παραπάνω.

	ΠΡΑΞΕΙΣ Η' ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ	Ε.Γ.Λ.Σ.	ΚΛΑΔΙΚΟ Λ.Σ.
(α)	Απόκτηση Συμβολαίου Μελλοντικής Εκπλήρωσης (Σ.Μ.Ε.) Απαιτήσεις από ΣΜΕ	03.20	03.20
	Υποχρεώσεις από ΣΜΕ	07.20	07.20
(β)	Διαφορές από διακύμανση της τιμής των ΣΜΕ Αρνητικές διαφορές (ζημία)	64.92	64.92
	Θετικές διαφορές (κέρδος)	73.92	73.92
	Αντιλειτουργούντες λογαριασμοί	38 ή 33	38 ή 39
(γ)	Απόκτηση Συμβολαίων Δικαιωμάτων Προαίρεσης (ΣΔΠ) Απαιτήσεις από ΣΔΠ	03.21	03.21
	Υποχρεώσεις από ΣΔΠ	07.21	07.21
(δ)	Το καταβαλλόμενο option premium από αυτόν που αποκτά το δικαίωμα στον αντισυμβαλλόμενο Ως έξοδο καταχωρείται στο λογαριασμό:	64.93	64.93
	Ως έσοδο καταχωρείται στο λογαριασμό:	73.93	73.93
(ε)	Κατά τη λήξη του ΣΔΠ ή κατά το χρόνο άσκησης του δικαιώματος ή κατά το κλείσιμο της θέσης το αποτέλεσμα που προκύπτει καταχωρείται: Εφ' όσον είναι κέρδος στο λογαριασμό:	73.93	73.93
	Εφ' όσον είναι ζημία στο λογαριασμό:	64.93	64.93
(στ)	Οι προμήθειες που εισπράττονται ή καταβάλλονται για τις συναλλαγές στα παράγωγα καταχωρούνται Ως έξοδα στους λογαριασμούς	61.02	61.91
	Ως έσοδα στους λογαριασμούς	73.92 ή 73.93	74.92 ή 74.93
(ζ)	Αντιλειτουργούντες λογαριασμοί Οι αντιλειτουργούντες λογαριασμοί στις περιπτώσεις (δ), (ε) και (στ) είναι:	38 ή 33	38 ή 39
Οι τίτλοι των λογαριασμών των περιπτώσεων (β), (δ), (ε) και (στ) του ΚΛΣΤ ταυτίζονται με τους τίτλους των αντίστοιχων λογαριασμών του ΕΓΛΣ όπως αναφέρονται στην παρούσα γνωμάτευση			

Πίνακας 1

Για τις Τράπεζες και γενικά για τους συναλλασσόμενους με το ΧΠΑ και την ΕΤΕΣΕΠ που τηρούν υποχρεωτικά το ΚΛΣ των Τραπεζών (Π.Δ. 384/1992) οι λογαριασμοί που κινούνται, κατά περίπτωση, σε αντιστοιχία με τους λογαριασμούς του ΕΓΛΣ (Π.Δ. 1123/1980) είναι οι περιλαμβανόμενοι στον παραπάνω πίνακα.

5. Συμβόλαια REPOS επί τίτλων

Για την ανάπτυξη της αγοράς παραγώγων και την αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ των τιμών που διαμορφώνονται στην αγορά του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών (ΧΑΑ) και στην αγορά του Χρηματιστηρίου Παραγώγων Αθηνών (ΧΠΑ) παρέχεται στους επενδυτές η δυνατότητα να προβαίνουν σε πράξεις αντιστάθμισης των θέσεων τους σε παράγωγα του ΧΠΑ καθώς και σε πράξεις εξισορροπητικής αγοραπωλησίας (arbitrage). Ο μόνος τρόπος επίτευξης τέτοιων στρατηγικών είναι η τοποθέτηση των επενδυτών και στις δύο αγορές παίρνοντας αντίθετες θέσεις δηλαδή αγορά στη μία και αντίστοιχη πώληση στην άλλη. Προϋπόθεση λοιπόν για τη διεξαγωγή τέτοιων πράξεων είναι η παροχή δυνατότητας διεξαγωγής ανοικτών πωλήσεων στο ΧΑΑ μέσω Συμβάσεων Repos επί τίτλων (συμβάσεις αγοράς με σύμφωνο επαναπώλησης ή πώλησης με σύμφωνο επαναγοράς).

Αυτή η δυνατότητα είναι ιδιαίτερα σημαντική για τα Μέλη του ΧΠΑ με την ιδιότητα Ειδικών Διαπραγματευτών τύπου Β (Ε.Δ.Β.) προκειμένου να διατηρούν τη σωστή τιμή στις σχετικές αγορές. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς αναγνωρίζοντας τη σπουδαιότητα αυτής της δυνατότητας, επέτρεψε με σχετική απόφαση της στους Ειδικούς Διαπραγματευτές τύπου Β να αγοράζουν μετοχές από θεσμικούς επενδυτές με σχετικά σύμφωνα επαναπώλησης των μετοχών αυτών. Μέχρι σήμερα αυτή η δυνατότητα δεν έχει αξιοποιηθεί, κυρίως λόγω της αδυναμίας των Ειδικών Διαπραγματευτών τύπου Β και των θεσμικών να καταλήξουν σε σχετική συμφωνία γύρω από το επιτόκιο δανεισμού.

Για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων το ΧΠΑ και η ΕΤΕΣΕΠ πρότειναν την εισαγωγή των Συμβάσεων Repos επί Τίτλων ως προϊόν διαπραγμάτευσης στο ΧΠΑ, όπου όλοι οι επενδυτές σε παράγωγα του ΧΠΑ δύνανται να πουλήσουν στην ΕΤΕΣΕΠ ή να αγοράσουν από την ΕΤΕΣΕΠ μετοχές συνάπτοντας αντίστοιχα συμβάσεις πώλησης με σύμφωνο επαναγοράς ή συμβάσεις αγοράς με σύμφωνο επαναπώλησης. Ως κεντρικός αντισυμβαλλόμενος η ΕΤΕΣΕΠ, διαχειρίζεται τα μετοχικά της διαθέσιμα (pool μετοχών), τα οποία αποκτά από τις αγορές μετοχών, με αποκλειστικό σκοπό τη διάθεση τους στους προτιθέμενους να αγοράσουν τις μετοχές αυτές επενδυτές.

Ειδικότερα, τα προϊόντα που εισάγονται προς διαπραγμάτευση στο ΧΠΑ με τις ως άνω συμβατικές μορφές έχουν ως εξής:

1. Σύμβαση Repos Επί Τίτλων με πωλητές τους επενδυτές του ΧΠΑ και αγοραστή την ΕΤΕΣΕΠ και η
2. Σύμβαση Repos επί Τίτλων με πωλητή την ΕΤΕΣΕΠ και αγοραστές τα Μέλη του ΧΠΑ ή επενδυτές.

Επιδίωξη όλων των φορέων της κεφαλαιαγοράς είναι η δυνατότητα αγοράς (με σύμφωνο επαναπώλησης) στο ΧΠΑ και διενέργειες ανοικτών πωλήσεων (στο ΧΑΑ) να είναι διαθέσιμη σε όλους τους επενδυτές. Προς αυτό το στόχο κατευθύνονται ήδη όλοι οι συναρμόδιοι για τη λειτουργία του προϊόντος φορείς (Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, Χρηματιστήριο Παραγώγων Αθηνών, Εταιρεία Εκκαθάρισης Συναλλαγών Επί Παραγώγων, Κεντρικό Αποθετήριο Αξιών).

Η σύμβαση η οποία καταρτίζεται για αυτά τα προϊόντα, αυτόματα δημιουργεί το δικαίωμα του ενός συμβαλλομένου να απαιτήσει και την υποχρέωση του άλλου συμβαλλομένου να επιστρέψει το προϊόν της σύμβασης που είναι οι τίτλοι των μετοχών (συγκεκριμένων μετοχών που θα καθορίζονται από την ΕΤΕΣΕΠ) ανά πάσα στιγμή. Παρά το γεγονός ότι μεσολαβεί νομική μεταβίβαση των τίτλων των μετοχών, οι τίτλοι αυτοί ουσιαστικά ποτέ δεν αποξενώνονται από τον πωλητή, αφού έχει την δυνατότητα να τους ξαναποκτήσει, χωρίς την παραμικρή διαφοροποίηση, όποτε το ζητήσει.

Με βάση τα πιο πάνω, η λογιστική διαδικασία θα πρέπει να αντιμετωπίζεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζει τους αντισυμβαλλόμενους από οποιαδήποτε προβλήματα αποτίμησης. Δηλαδή, αυτός που πωλεί στην ΕΤΕΣΕΠ, να πραγματοποιεί την αποτίμηση των χρεογράφων ως εάν τα είχε στην κατοχή του, ενώ αυτός ο οποίος αγοράζει από την ΕΤΕΣΕΠ, ανεξάρτητα από τις λογιστικές εγγραφές που θα καταχωρήσει στα βιβλία του, το λογιστικό αποτέλεσμα να είναι το ίδιο που προκύπτει ως εάν δεν είχε προβεί στην αγορά και επαναπώληση των μετοχών από και προς την ΕΤΕΣΕΠ.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 παράγραφος 30 Ν. 2396/1996, οι συμβάσεις Repos Επί Τίτλων περιλαμβάνουν δύο σχετικές, αλλά διακριτές μεταξύ τους, επί μέρους συμβάσεις αγοράς και πώλησης μετοχών, στις οποίες συμμετέχει η ΕΤΕΣΕΠ, στην πρώτη σύμβαση ως αγοραστής και στη δεύτερη ως πωλητής των μετοχών.

Με την πρώτη σύμβαση ο επενδυτής του ΧΠΑ και κύριος των μετοχών μίας ανώνυμης εταιρείας συμβάλλεται με την ΕΤΕΣΕΠ, πουλώντας σε αυτήν μετοχές που κατέχει, με τη συμφωνία να τις επαναγοράσει όταν τις ζητήσει ή το αργότερο κατά τη λήξη της συμβατικής προθεσμίας. Για την πώληση αυτή, ο πωλητής δεν εισπράττει την αξία τους, αφού η συμφωνία προβλέπει να επαναγοράσει τις μετοχές του όταν τις χρειασθεί ή το αργότερο στο τέλος του συμβατικού χρόνου, λαμβάνει όμως ως αντάλλαγμα ένα ποσό τόκου που δεν είναι εκ των προτέρων γνωστό το ποσό ή το ποσοστό του επιτοκίου. Επειδή η επαναγορά των πωλούμενων μετοχών είναι υποχρεωτική, οι μετοχές αυτές εξακολουθούν να εμφανίζονται στους οικείους πρωτοβάθμιους ή δευτεροβάθμιους λογαριασμούς του πωλητή, μεταφερόμενες σε ιδιαίτερους υπολογαριασμούς τους, η δε υποχρέωση επαναγοράς απεικονίζεται σε σχετικό ζεύγος λογαριασμών τάξεως.

Με τη δεύτερη σύμβαση η ΕΤΕΣΕΠ πουλάει, με σύμφωνο επαναπώλησης, τις μετοχές που απέκτησε, σε άλλον επενδυτή, ο οποίος υποχρεούται να πωλήσει στην ΕΤΕΣΕΠ τις συγκεκριμένες μετοχές στο τέλος του συμβατικού χρόνου ή νωρίτερα εφόσον ζητηθεί αυτό από την ΕΤΕΣΕΠ. Υποχρεούται παράλληλα να καταβάλλει στην ΕΤΕΣΕΠ έναν τόκο, ο οποίος προσδιορίζεται σε ημερήσια βάση. Ο επενδυτής, που εμφανίζεται ως αγοραστής μετοχών από την ΕΤΕΣΕΠ και υποχρεούται να επαναπωλήσει τις ίδιες μετοχές στην ΕΤΕΣΕΠ το αργότερο μέχρι την καθορισμένη προθεσμία, δεν καταχωρεί τις μετοχές αυτές στους οικείους ουσιαστικούς λογαριασμούς των λογιστικών του βιβλίων και δεν τις εμφανίζει στον ισολογισμό του, παρά μόνο σε ζεύγος λογαριασμών τάξεως απεικονίζει τη σχετική σύμβαση, γιατί οι μετοχές αυτές εξακολουθούν να εμφανίζονται στα λογιστικά βιβλία του αρχικού πωλητή, περιλαμβανόμενες στους οικείους λογαριασμούς του ενεργητικού του ισολογισμού του⁷⁰.

5.1. Λογιστικός χειρισμός από πλευράς επενδυτή που εφαρμόζει το ΕΓΛ Σχέδιο

Με βάση τα αναφερόμενα στις προηγούμενες παραγράφους, η λογιστική παρακολούθηση των συναλλαγών που προκύπτουν από τις Συμβάσεις Repos Επί Τίτλων, όπως αυτές περιγράφονται στα προηγούμενα, είναι η ακόλουθη.

5.1.1. Όταν ο επενδυτής του ΧΠΑ πωλεί μετοχές στην ΕΤΕΣΕΠ με σύμφωνο επαναγοράς τους από αυτόν, και ακολουθεί το ΓΛΣ

⁷⁰ Βλ. και στην προηγούμενη παράγραφο 3 και άρθρο 117 παράγραφος 4 κωδ. Ν. 2190/1920

Όπως ήδη αναπτύξαμε η επαναγορά των πωλουμένων μετοχών είναι υποχρεωτική. Οι πωληθείσες μετοχές εξακολουθούν να εμφανίζονται στους οικείους πρωτοβάθμιους ή δευτεροβάθμιους λογαριασμούς και περιλαμβάνονται στο ενεργητικό του ισολογισμού του πωλητή, όπως επιβάλλεται να γίνεται από τις διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 117 του Ν. 2190/1920 (όπως ισχύει). Επιβάλλεται όμως να μεταφερθούν σε ιδιαίτερους υπολογαριασμούς με κατάλληλη λογιστική εγγραφή ως εξής:

5.1.1.1. απεικόνιση εσωτερικής μετακίνησης των μετοχών

Χρέωση	34	Χρεόγραφα
	34.80	Μετοχές πωληθείσες με Repos επί Τίτλων
	34.80.10	ΕΤΕΣΕΠ
	34.80.10.01	Μετοχές ΑΕ «Α»
	34.80.10.02	Μετοχές ΑΕ «Β»
Πίστωση	34	Χρεόγραφα
	34.00	Μετοχές εισηγμένες στο Χρηματιστήριο εταιρειών εσωτερικού
	34.00.01	Μετοχές ΑΕ «Α»
	34.00.02	Μετοχές ΑΕ «Β» κλπ

Εγγραφή 22

Σημείωση: οι τεταρτοβάθμιοι λογαριασμοί 34.80.10.(01-02 κλπ) τηρούνται κατά ποσότητα (αριθμό μετοχών) και αξία στο κόστος απόκτησής τους.

5.1.1.2. Απεικόνιση υποχρέωσης επαναγοράς πωληθέντων μετοχών

Η υποχρέωση επαναγοράς απεικονίζεται σε οικείους υπολογαριασμούς του ζεύγους λογαριασμών τάξεως 03 και 07, όπως παρακάτω:

Χρέωση	03	Απαιτήσεις από αμφοτεροβαρείς συμβάσεις
	03.80	Απαιτήσεις από Συμβάσεις Repos επί Τίτλων (ακολουθεί ανάλυση κατά σύμβαση, αφού η ανάπτυξη των υπολογαριασμών γίνεται σύμφωνα με τις ανάγκες της επιχείρησης)
Πίστωση	07	Υποχρεώσεις από αμφοτεροβαρείς συμβάσεις
	07.80	Υποχρεώσεις από συμβάσεις Repos επί Τίτλων (ακολουθεί ανάλυση κατά σύμβαση)

Εγγραφή 23

5.1.1.3. Για την εμφάνιση του τόκου που λογίζεται υπέρ του επενδυτή από την ΕΤΕΣΕΠ, γίνεται η παρακάτω εγγραφή:

α) σε περίπτωση άμεσης είσπραξης του ποσού

Χρέωση	38	Χρηματικά διαθέσιμα
	38.00	Ταμείο
Πίστωση	76	Έσοδα κεφαλαίων
	76.98	Λοιπά έσοδα κεφαλαίων
	76.98.10	Έσοδα από σύμβαση Repos επί Τίτλων

Εγγραφή 24

β) σε περίπτωση μη άμεσης είσπραξης του ποσού

Χρέωση	33	Χρεώστες διάφοροι
	33.95	Λοιποί χρεώστες διάφοροι σε δραχμές
ή	33.96	Λοιποί χρεώστες διάφοροι σε Ξένο Νόμισμα
Πίστωση	76	Έσοδα κεφαλαίων
	76.98	Λοιπά έσοδα κεφαλαίων
	76.98.10	Έσοδα από σύμβαση Repos επί Τίτλων

Εγγραφή 25

5.1.1.4. Κατά την επαναγορά των μετοχών γίνεται αντιστροφή των λογιστικών εγγραφών 3.1.1.1 και 3.1.1.2 ήτοι:

α) για την επαναφορά της εσωτερικής μετακίνησης των μετοχών

Χρέωση	34	Χρεόγραφα
	34.00	Μετοχές εισηγμένες στο Χρηματιστήριο εταιρειών εσωτερικού
	34.00.01	[χρέωση των οικείων υπολογαριασμών των μετοχών κατά ποσότητα (αριθμό μετοχών) και αξία στο κόστος απόκτησης των μετοχών]
Πίστωση	34	Χρεόγραφα
	34.80	Μετοχές πωληθείσες με Repos επί Τίτλων
	34.80.10	ΕΤΕΣΕΠ
	34.80.10.01	(02,03 κλπ. Μετοχές ΑΕ «Α», «Β» κλπ

Εγγραφή 26

β) για την επαναγορά των πωληθέντων μετοχών

Χρέωση	07	Υποχρεώσεις από αμφοτεροβαρείς συμβάσεις
	07.80	Υποχρεώσεις από συμβάσεις Repos επί Τίτλων (η χρέωση των υπολογαριασμών γίνεται για την απεικόνιση των οικείων συμβάσεων που ολοκληρώνονται) εις
Πίστωση	03	Απαιτήσεις από αμφοτεροβαρείς συμβάσεις
	03.80	Απαιτήσεις από συμβάσεις Repos επί Τίτλων

Εγγραφή 27

Η χρέωση και η πίστωση γίνεται με τα ίδια ακριβώς στοιχεία που έγιναν οι αρχικές εγγραφές που αντιστρέφονται.

5.1.1.5. Όταν ο επενδυτής πωλεί μετοχές στην ΕΤΕΣΕΠ με το σύμφωνο της επαναγοράς τους και ακολουθεί το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο Τραπεζών ή Ασφαλιστικών Επιχειρήσεων.

Γίνονται ακριβώς οι ίδιες όπως παραπάνω εγγραφές αλλά όπου οι λογαριασμοί του ΕΓΛ Σχεδίου δεν είναι ίδιοι με αυτούς των Κλαδικών Λογιστικών Σχεδίων χρησιμοποιούνται οι λογαριασμοί των Κλαδικών Σχεδίων.

5.1.2 Όταν ο επενδυτής του ΧΠΑ αγοράζει μετοχές από την ΕΤΕΣΕΠ με το σύμφωνο της επαναπώλησης τους και ακολουθεί το ΕΓΛΣ

Ο επενδυτής που αγοράζει μετοχές από την ΕΤΕΣΕΠ δεν παραλαμβάνει τις μετοχές, οι οποίες παραμένουν στο χαρτοφυλάκιο του αρχικού πωλητή, αναλαμβάνει και την υποχρέωση επαναπώλησης αυτών των μετοχών στον αρχικό πωλητή. Οι μετοχές κατά περίπτωση εξακολουθούν να εμφανίζονται στους οικείους λογαριασμούς του ενεργητικού των λογιστικών βιβλίων του αρχικού πωλητή και να περιλαμβάνονται στον ισολογισμό του. Στην περίπτωση αυτή:

5.1.2.1 α) ο πωλητής προς την ΕΤΕΣΕΠ των μετοχών θα κάνει τις ίδια ακριβώς εγγραφές που αναγράφονται στις παραπάνω παραγράφους 5.1.1.1, 5.1.1.2, 5.1.1.3 και 5.1.1.4 ενώ

5.1.2.2 β) ο αγοραστής από την ΕΤΕΣΕΠ των μετοχών την εγγραφή

Χρέωση	03	Απαιτήσεις από αμοτεροβαρείς συμβάσεις
	03.80	Απαιτήσεις από συμβάσεις Repos επί Τίτλων
Πίστωση	07	Υποχρεώσεις από αμοτεροβαρείς συμβάσεις
	07.80	Υποχρεώσεις από συμβάσεις Repos επί Τίτλων

Εγγραφή 28

5.1.2.3 Για την απεικόνιση του λογιζόμενου από την ΕΤΕΣΕΠ τόκου σε βάρος του επενδυτή γίνεται η παρακάτω εγγραφή

α) σε περίπτωση άμεσης είσπραξης

Χρέωση	65	Τόκοι και συναφή έξοδα
	65.98	Λοιπά συναφή με τις χρηματοδοτήσεις έξοδα
	65.98.10	Τόκοι συμβάσεων Repos επί Τίτλων
Πίστωση	38	Χρηματικά διαθέσιμα
	38.00	Ταμείο

Εγγραφή 29

β) σε περίπτωση μη άμεσης είσπραξης

Χρέωση	65	Τόκοι και συναφή έξοδα
	65.98	Λοιπά συναφή με τις χρηματοδοτήσεις έξοδα
	65.98.10	Τόκοι συμβάσεων Repos επί Τίτλων
Πίστωση	33	Χρεώστες διάφοροι
	33.95	Λοιποί χρεώστες διάφοροι σε δραχμές
	33.96	Λοιποί χρεώστες διάφοροι σε Ξ/Ν

Εγγραφή 30

5.1.2.3 Κατά την επαναπώληση των μετοχών στην ΕΤΕΣΕΠ γίνεται αντιστροφή της αναφερόμενης παραπάνω εγγραφής 3.1.2.2 ήτοι:

Χρέωση	07	Υποχρεώσεις από αμοτεροβαρείς συμβάσεις
	07.80	Υποχρεώσεις από συμβάσεις Repos επί Τίτλων
Πίστωση	03	Απαιτήσεις από αμοτεροβαρείς συμβάσεις
	03.80	Απαιτήσεις από συμβάσεις Repos επί Τίτλων

Εγγραφή 31

5.1.2.4 Οι επενδυτές που τηρούν το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο Τραπεζών ή Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο Ασφαλιστικών Επιχειρήσεων όταν αγοράζουν μετοχές από την ΕΤΕΣΕΠ με το σύμφωνο επαναπώλησης, γίνονται ακριβώς οι ίδιες εγγραφές, όπως αυτές που αναφέρονται παραπάνω με την παρατήρηση ότι θα χρησιμοποιηθούν οι αντίστοιχοι λογαριασμοί των Κλαδικών αυτών Σχεδίων.

5.2. Εγγραφές στα λογιστικά βιβλία της ΕΤΕΣΕΠ

5.2.1. Η ΕΤΕΣΕΠ συνάπτει συμβάσεις:

- Αγοράς μετοχών από επενδυτή του ΧΠΑ με σύμφωνο επαναγοράς τους από αυτόν και
- Πώλησης μετοχών σε επενδυτή του ΧΠΑ με σύμφωνο επαναπώλησης σε αυτήν.

Επειδή οι μετοχές που αγοράζει η ΕΤΕΣΕΠ από επενδυτή του ΧΠΑ επαναγοράζονται υποχρεωτικά από αυτόν, εξακολουθούν (και μετά τη σύμβαση πωλήσεως τους στην ΕΤΕΣΕΠ) να εμφανίζονται στους οικείους λογαριασμούς ενεργητικού των λογιστικών του βιβλίων και στον ισολογισμό του. Για το λόγο αυτό δεν επιτρέπεται από τις λογιστικές αρχές και το νόμο (άρθρο 117 παράγραφος 4 κωδ. Ν. 2190/1920) να εμφανισθούν οι μετοχές αυτές και στους ίδιους λογαριασμούς των λογιστικών βιβλίων και στον ισολογισμό της ΕΤΕΣΕΠ (καθώς και του άλλου επενδυτή, στον οποίο ενδεχομένως να τις πωλήσει στην συνέχεια η ΕΤΕΣΕΠ με σύμφωνο επαναπώλησης τους σε αυτήν) και τούτο για να μην εμφανισθεί το ίδιο περιουσιακό στοιχείο στο ενεργητικό του ισολογισμού δύο ή τριών εταιρειών (επενδυτή, ΕΤΕΣΕΠ και δεύτερου επενδυτή). Προκειμένου να αποφευχθεί αυτό, για τη λογιστική παρακολούθηση των πράξεων που προκύπτουν από τις πιο πάνω συμβάσεις αγοράς και πωλήσεως μετοχών δημιουργούνται κάτω από τον πρωτοβάθμιο λογαριασμό 34 «χρεόγραφα» οι εξής λογαριασμοί, οι οποίοι δύνανται να τηρούνται με λογιστικό ισότιμο:

34.80	Αγορά μετοχών από επενδυτή του ΧΠΑ με σύμφωνο επαναγοράς τους από αυτόν
34.80.10	Μετοχές αγορασμένες με σύμβαση Repos (ανάλυση κατά εταιρεία και περαιτέρω κατά τις ανάγκες)
34.80.20	Υποχρεώσεις από αγορά μετοχών με σύμβαση Repos
34.90	Πώληση μετοχών σε επενδυτή του ΧΠΑ με σύμφωνο επαναπώλησης τους στην ΕΤΕΣΕΠ
34.90.05	Απαίτηση από πώληση μετοχών με σύμβαση Repos (ανάλυση κατά επενδυτή και περαιτέρω κατά τις ανάγκες)

Εγγραφή 32

5.2.2. Οι πιο πάνω λογαριασμοί λειτουργούν ως εξής:

5.2.2.1 Κατά την αγορά των μετοχών από επενδυτή του ΧΠΑ με σύμφωνα επαναγοράς τους γίνεται η εξής εγγραφή:

Χρέωση	34	Χρεόγραφα
	34.80	Αγορά μετοχών από επενδυτή του ΧΠΑ με σύμφωνα επαναγοράς τους από αυτόν
	34.80.10	Μετοχές αγορασμένες με σύμβαση Repos (ανάλυση κατά εταιρεία και περαιτέρω κατά τις ανάγκες)
Πίστωση	34	Χρεόγραφα
	34.80	Αγορά μετοχών από επενδυτή του ΧΠΑ με σύμφωνα επαναγοράς τους από αυτόν
	34.80.20	Υποχρεώσεις από αγορά μετοχών με σύμβαση Repos (ανάλυση κατά επενδυτή και περαιτέρω κατά τις ανάγκες)

Εγγραφή 33

5.2.2.2 Κατά την επαναγορά των πιο πάνω μετοχών από τον επενδυτή (που τις είχε πουλήσει στην ΕΤΕΣΕΠ) γίνεται αντιστροφή της προηγούμενης λογιστικής εγγραφής.

5.2.2.3 Κατά την πώληση μετοχών από την ΕΤΕΣΕΠ σε επενδυτή του ΧΠΑ με σύμφωνο επαναπώλησης τους σε αυτή, γίνεται η εξής λογιστική εγγραφή.

Χρέωση	34	Χρεόγραφα
	34.90	Πώληση μετοχών από επενδυτή του ΧΠΑ με σύμφωνο επαναπώλησης τους στην ΕΤΕΣΕΠ
	34.90.05	Απαιτήσεις από πώληση μετοχών με σύμβαση Repos (ανάλυση κατά επενδυτή και περαιτέρω κατά τις ανάγκες)
Πίστωση	34	Χρεόγραφα
	34.80	Αγορά μετοχών από επενδυτή του ΧΠΑ με σύμφωνο επαναγοράς τους από αυτόν
	34.80.10	Μετοχές αγορασμένες με σύμβαση Repos (ανάλυση κατά εταιρεία και περαιτέρω κατά τις ανάγκες)

Εγγραφή 34

5.2.2.4 Κατά την επαναπώληση των πιο πάνω μετοχών στην ΕΤΕΣΕΠ γίνεται αντιστροφή της προηγούμενης λογιστική εγγραφής.

5.2.2.5 Οι υπέρ της ΕΤΕΣΕΠ τόκοι καταχωρούνται στην πίστωση του λογαριασμού 76.98.10 «Εσοδα συμβάσεων Repos επί τίτλων» και οι εις βάρος της τόκοι στη χρέωση του λογαριασμού 65.98.10 «Τόκοι συμβάσεων Repos επί τίτλων».

6. Συμβάσεις ανταλλαγής νομισμάτων

Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση του ΕΣΥΛ 224/7.11.1994, και όσον αφορά το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο Τραπεζών, κατά τη σύναψη των συμφωνιών είναι σκόπιμο να διενεργούνται κατάλληλες εγγραφές στους αρμόδιους λογαριασμούς τάξεως. Εφόσον πρόκειται για συμβάσεις και συμφωνίες σταθμισμένων κινδύνων, που αφορούν στοιχεία που αναφέρονται στα παραρτήματα II και III της Π.Δ.Τ.Ε. αριθ. 2054/92, τότε η καταχώρηση αυτών πρέπει να γίνεται στο ζεύγος των λογαριασμών τάξεως 02 «συμβάσεις και συμφωνίες σταθμισμένων κινδύνων» και 06 «ενδεχόμενες σταθμισμένες υποχρεώσεις». Η ένταξη στον κατάλληλο υπολογαριασμό εξαρτάται από τη στάθμιση του κινδύνου⁷¹. Σε κάθε άλλη περίπτωση, πρόκειται για αμφοτεροβαρή σύμβαση που πρέπει να καταχωρηθεί στους κατάλληλους υπολογαριασμούς του ζεύγους 03.18 «προαγοραστές συναλλάγματος» και 07.18 «προπωλήσεις συναλλάγματος» στην περίπτωση της αγοράς καθώς και 03.16 «προαγορές συναλλάγματος» και 07.16 «προπωλητές συναλλάγματος» στην περίπτωση της πώλησης⁷².

Οι προθεσμιακές πράξεις σε συνάλλαγμα αποτιμούνται περιοδικά και οπωσδήποτε στο τέλος της χρήσεως στην τρέχουσα τιμή fixing, και εφαρμόζονται στην παράγραφο 2.3.500 (περίπτωση 5) του Π.Δ. 384/1992.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που συνάπτουν συμφωνίες ανταλλαγής νομισμάτων καθώς και δάνεια σε swaps, όπως εξετάσαμε και στο Κεφάλαιο V των συμβάσεων ανταλλαγής, με τη γνωμοδότηση 240/8.3.1995 του ΕΣΥΛ

⁷¹ Βλ. σχετικά και παραγρ. 3.2.107 του Π.Δ. 384/1992.

⁷² Μέχρι την 1.1.2001 ίσχυε με βάση το έγγραφο του Υπουργείου Οικονομικών 1126835/951/0015ΠΕ/17.1.94 σύμφωνα με τις διατάξεις: α) της παραγρ. 3.2.3 περ. 1-3 του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου, β) του άρθρου 43 παραγρ. 8 περ. β' του κωδικ. Ν. 2190/1920 «περί ανωνύμων εταιρειών» και γ) του άρθρου 28 παραγρ. 6 του Κ.Β.Σ. (Π.Δ. 186/1992): Οι υποχρεώσεις σε ξένο νόμισμα (Ξ.Ν.) αποτιμούνται, κατά τη σύνταξη του ισολογισμού τέλους χρήσεως, με βάση την επίσημη τιμή πωλήσεως του Ξ.Ν. της ημέρας κλεισίματος του ισολογισμού, που προκύπτει από το σχετικό δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος. Βασικός σκοπός του κανόνα αυτού είναι, οι υποχρεώσεις σε Ξ.Ν. να εμφανισθούν στον ισολογισμό με την πραγματική δραχμική τους αξία της ημέρας κλεισίματος του ισολογισμού.

Εάν, όμως για την εξόφληση των υποχρεώσεων αυτών έχει γίνει προαγορά σε Ξ.Ν. η δραχμική αξία του οποίου είναι καθορισμένη και αμετάβλητη, τότε πραγματική αξία των υποχρεώσεων σε Ξ.Ν. είναι η καθορισμένη και αμετάβλητη αυτή δραχμική αξία του προαγορασθέντος Ξ.Ν., στην οποία θα αποτιμηθούν και οι υποχρεώσεις σε Ξ.Ν. κατά το κλείσιμο του ισολογισμού. Δηλαδή, στην περίπτωση αυτή οι υποχρεώσεις σε Ξ.Ν. μετατρέπονται ουσιαστικά σε υποχρεώσεις σε δραχμές.

αναφέρεται ότι εφαρμόζεται η γνωμοδότηση 224/7.11.1994 του ΕΣΥΛ ανάλογα από οποιαδήποτε επιχείρηση.

6.1. Αγορά προθεσμιακού συναλλάγματος

Κατά τη σύναψη συμβάσεως αγοράς προθεσμιακού συναλλάγματος έναντι δραχμών γίνονται σε λογαριασμούς τάξεως οι εξής εγγραφές:

(α) Με την ποσότητα του ξένου νομίσματος χρεώνεται ο υπολογαριασμός του ξένου νομίσματος του 03.16 «προαγορές συναλλάγματος» με πίστωση του υπολογαριασμού του ξένου νομίσματος του 07.16 «προπωλητές συναλλάγματος», και

(β) Με το συμφωνημένο αντίτιμο δραχμών χρεώνεται ο λογαριασμός 03.17 «προπωλητές συναλλάγματος σε δραχμές» και πιστώνεται ο λογαριασμός 07.17 «υποχρεώσεις από προαγορές συναλλάγματος»

Κατά την εκτέλεση της συμβάσεως γίνονται οι παραπάνω εγγραφές συναλλάγματος spot και αντιστοιχίζονται οι παραπάνω εγγραφές στους λογαριασμούς τάξεως.

(α) Κατά τη σύναψη της συμβάσεως (τα ποσά σε Ξ/Ν)

Χρέωση	03	Απαιτήσεις από αμοτεροβαρείς συμβάσεις
	03.16	Προαγορές συναλλάγματος
Πίστωση	07	Υποχρεώσεις από αμοτεροβαρείς συμβάσεις
	07.16	Προπωλητές συναλλάγματος

Εγγραφή 35

και (τα ποσά σε δρχ.)

Χρέωση	03.	Απαιτήσεις από αμφοτεροβαρείς συμβάσεις
	03.17	Προπωλητές συναλλάγματος σε δραχμές
Πίστωση	07	Υποχρεώσεις από αμφοτεροβαρείς συμβάσεις
	07.17	Υποχρεώσεις από προαγορές συναλλάγματος

Εγγραφή 36

(β) Κατά την εκτέλεση της σύμβασης εγγραφή ΞΝ

Χρέωση	46	Συναλλαγματική θέση
	46.00	Συναλλαγματική θέση σε ίδιον συνάλλαγμα
Πίστωση	38	Χρηματικά διαθέσιμα
	38.00	Ταμείο

Εγγραφή 37

και εγγραφή δρχ

Χρέωση	38	Χρηματικά διαθέσιμα
	38.05	Ανταποκριτές εξωτερικού
Πίστωση	46	Συναλλαγματική θέση
	46.01	Συναλλαγματική θέση σε εκχωρητέο συνάλλαγμα

Εγγραφή 38

Ακολουθεί αντιλογισμός των παραπάνω εγγραφών στους λογαριασμούς τάξεως που έγιναν κατά τη σύναψη της συμβάσεως⁷³.

Σε περίπτωση αγοράς προθεσμιακού συναλλάγματος έναντι ξένου νομίσματος, κατά τη σύναψη της συμβάσεως γίνονται στους λογαριασμούς τάξεως εγγραφές ανάλογες με τις παραπάνω και κατά την εκτέλεση της συμβάσεως γίνονται εγγραφές αγοράς (spot) ξένου νομίσματος έναντι ξένου νομίσματος καθώς και αντιλογισμός των λογαριασμών τάξεως.

6.2. Πώληση προθεσμιακού συναλλάγματος

Κατά τη σύναψη συμβάσεως πωλήσεως προθεσμιακού συναλλάγματος έναντι δραχμών γίνονται στους λογαριασμούς τάξεως οι εξής εγγραφές:

(α) Με το ποσό του ξένου νομίσματος χρεώνεται ο υπολογαριασμός του ξένου νομίσματος του 03.18 «προαγοραστές συναλλάγματος» με πίστωση του υπολογαριασμού του ξένου νομίσματος του 07.18 «προπωλήσεις συναλλάγματος» και

(β) Με το συμφωνημένο αντίτιμο δραχμών χρεώνεται ο λογαριασμός 03.19 «απαιτήσεις από προπωλήσεις συναλλάγματος» και πιστώνεται ο λογαριασμός 07.19 «προαγοραστές συναλλάγματος σε δραχμές»

Κατά την εκτέλεση της συμβάσεως γίνονται οι εγγραφές πωλήσεως συναλλάγματος spot και αντιλογίζονται οι παραπάνω (υπό α και β) εγγραφές στους λογαριασμούς τάξεως.

⁷³ Βλ. περ. Εμμ. Σακέλλη 'Λογιστική και ελεγκτική των εμπορικών τραπεζών' σελ. 304 «Οι συμφωνούμενες προθεσμιακές σε δραχμές τιμές συναλλάγματος είναι δεσμευτικές, τόσο για την τράπεζα όσο και για τους πελάτες, οι οποίοι υποχρεούνται, κατά τη λήξη της προθεσμίας, να διακανονίσουν τη συναλλαγή που έκλεισαν»

(α) Κατά τη σύναψη της συμβάσεως (τα ποσά σε Ξ/Ν)

Χρέωση	03	Απαιτήσεις από αμφοτεροβαρείς συμβάσεις
	03.18	Προαγοραστές συναλλάγματος
Πίστωση	07	Υποχρεώσεις από αμφοτεροβαρείς συμβάσεις
	07.18	Προπωλήσεις συναλλάγματος

Εγγραφή 39

και (τα ποσά σε δρχ.)

Χρέωση	03	Απαιτήσεις από αμφοτεροβαρείς συμβάσεις
	03.19	Απαιτήσεις από προπωλήσεις συναλλάγματος
Πίστωση	07	Υποχρεώσεις από αμφοτεροβαρείς συμβάσεις
	07.19	Προαγοραστές συναλλάγματος σε δραχμές

Εγγραφή 40

(β) Κατά την εκτέλεση της συμβάσεως (εγγραφή Ξ/Ν)

Χρέωση	38	Χρηματικά διαθέσιμα			
	38.00	Ταμείο			
Πίστωση	46	Συναλλαγματική θέση			
	46.01	Συναλλαγματική συνάλλαγμα	θέση	σε	εκχωρητέο

Εγγραφή 41

Και εγγραφή δρχ

Χρέωση	46	Συναλλαγματική θέση			
	46.01	Συναλλαγματική συνάλλαγμα	θέση	σε	εκχωρητέο
Πίστωση	38	Χρηματικά διαθέσιμα			
	38.05	Ανταποκριτές εξωτερικού			

Εγγραφή 42

Ακολουθεί αντιλογισμός των παραπάνω εγγραφών στους λογαριασμούς τάξεως που έγιναν κατά τη σύναψη της συμβάσεως.

Σε περίπτωση πωλήσεως προθεσμιακού συναλλάγματος έναντι ξένου νομίσματος γίνονται στους λογαριασμούς τάξεως ανάλογες εγγραφές με αυτές που γίνονται επί πωλήσεως έναντι δραχμών, (δηλαδή οι παραπάνω εγγραφές που γίνονται κατά τη σύναψη της συμβάσεως), και κατά την εκτέλεση της συμβάσεως γίνονται εγγραφές αγοραπωλησίας ξένου νομίσματος έναντι ξένου νομίσματος.

7. Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

Η λογιστική τυποποίηση η οποία χρησιμοποιείται ευρέως από τα περισσότερα κράτη, στηρίζεται στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα με τις τροποποιήσεις που γίνονται για την προσαρμογή τους στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε χώρας. Κύριοι φορείς και δημιουργοί αυτών των προτύπων το International Accounting Standards Committee (IASC) και το Financial Accounting Standards Board (FASB) γνωμοδοτούν για λογιστικά θέματα και τυποποιούν κανόνες που τηρούνται διεθνώς. Όσον αφορά τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα οι δύο πιο πρόσφατες αναφορές είναι:

7.1. Το πρότυπο 39 της Επιτροπής Διεθνών Λογιστικών Προτύπων

Η Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων – International Accounting Standards Committee (IASC), συστήθηκε στις 29.6.1973 ύστερα από συμφωνία των Λογιστικών Σωμάτων δέκα κρατών (Αυστραλία, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιαπωνία, Μεξικό, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία και ΗΠΑ). Σκοποί της IASC είναι:

- Να διαμορφώνει και να δημοσιεύει για το ευρύτερο κοινό Λογιστικά Πρότυπα, που πρέπει να τηρούνται κατά την παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων.
- Να προωθεί την παγκόσμια αποδοχή και τήρησή τους.
- Να εργάζεται γενικά για την βελτίωση και την εναρμόνιση των κανόνων, λογιστικών προτύπων και διαδικασιών αναφορικά με την παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων.

Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα που δημοσιεύονται από την IASC δεν υπερισχύουν των τοπικών εφαρμογών μίας συγκεκριμένης χώρας, αλλά συνήθως ενσωματώνονται στην ιδιαίτερη λογιστική της πρακτική. Εντούτοις, ήδη συζητείται πρόταση κανονισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων⁷⁴.

⁷⁴ Η Ευρωπαϊκή Ένωση ετοιμάζει την οδηγία που θα τροποποιεί τις οδηγίες 78/660 (4η ΟΔΗΓΙΑ), 83/349 (7η ΟΔΗΓΙΑ) και 86/835 (ΟΔΗΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ). Θα ακολουθήσει γνωμοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, θα υιοθετηθεί από το Συμβούλιο Εσωτερικής Αγοράς και τα κράτη μέλη θα θέσουν σε ισχύ νομοθετικές και διοικητικές διατάξεις για εφαρμογή της έως την 1.1.2004. Ιωάννης Λογκάκης, Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, σημειώσεις για την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών (ΕΕΤ).

Το πρότυπο 39 της Επιτροπής (IAS 39) περιέχει κανόνες λογιστικής αποτίμησης και την καθιέρωση της Εύλογης Αξίας. Σύμφωνα με το πρότυπο 39 της IAS, όλα τα οικονομικά στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού μίας επιχείρησης, εμφανίζονται στον ισολογισμό, περιλαμβανομένων και των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Αποτιμώνται αρχικά στο κόστος κτήσης, το οποίο είναι η "Εύλογη Αξία"⁷⁵ (Fair Value) του τιμήματος που πληρώθηκε ή εισπράχθηκε για την απόκτηση του ενεργητικού ή παθητικού στοιχείου.

☒ Μία επιχείρηση πρέπει να εμφανίζει τις αγορές και πωλήσεις στοιχείων του ενεργητικού που πραγματοποιεί στην τιμή κτήσης, είτε στην ημερομηνία που γίνεται η συναλλαγή (trade date), είτε στην ημερομηνία που διακανονίζεται (settlement date). Εάν χρησιμοποιηθεί η ημερομηνία διακανονισμού (ως ημερομηνία κτήσης), οι όποιες μεταβολές που προκύπτουν στην αξία μεταξύ της ημερομηνίας που πραγματοποιείται η συναλλαγή και της ημερομηνίας που διακανονίζονται εμφανίζονται ως αγορές.

☒ Τα συναλλακτικά κόστη πρέπει να περιλαμβάνονται στην αρχική αποτίμηση για όλα τα οικονομικά εργαλεία.

☒ Ως αποτέλεσμα της αρχικής εμφάνισης στον ισολογισμό, όλα τα στοιχεία του ενεργητικού της επιχείρησης αποτιμώνται εκ νέου στην εύλογη τους αξία, εκτός από τα ακόλουθα, τα οποία πρέπει να αποτιμώνται στο κόστος απόσβεσης:

(α) Δάνεια και απαιτήσεις τα οποία η επιχείρηση δημιούργησε και δεν ανήκουν στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών.

(β) Άλλες σταθερές ωρίμανσης επενδύσεις με σταθερές ή αμετάβλητες πληρωμές, όπως ομόλογα χρέους και υποχρεωτικά εξαγοράσιμες προνομιούχες μετοχές (redeemable preference shares)⁷⁶, τις οποίες η επιχείρηση σκοπεύει και μπορεί να κρατήσει ως την ωρίμανση και

(γ) Στοιχεία του ενεργητικού των οποίων η 'Εύλογη Αξία' δεν μπορεί να υπολογισθεί αξιόπιστα (γενικά αυτό περιορίζεται σε μερικές κοινές ή

⁷⁵ Η κανονική απόδοση είναι «δίκαια αξία», από τον ορισμό όμως προκύπτει ότι αναφέρεται στην "εύλογη αξία", δεδομένου ότι στα χρηματοοικονομικά δεν υπάρχει σαφής ορισμός της «δίκαιας αξίας ή τιμής»

⁷⁶ Προνομιούχες μετοχές εξαγοραζόμενες και αποσυρόμενες, με ορισμένους όρους, σε καθορισμένη ημερομηνία. Η εξαγορά διενεργείται με βάση την ονομαστική αξία και μόλις δημιουργηθούν διαθέσιμα. Αποσύρονται από την κυκλοφορία, για να βελτιωθεί το μέρος των κοινών μετοχών.

προνομιούχες μετοχές για τις οποίες δεν μπορεί να ορισθεί τιμή από την αγορά καθώς και για προθεσμιακά συμβόλαια και συμβόλαια με δικαίωμα προαίρεσης, σε μετοχές αυτής της κατηγορίας).

☒ Μία επιχείρηση πρέπει να αποτιμά τα δάνεια και τις απαιτήσεις τα οποία έχει δημιουργήσει (εκδώσει) που δεν ανήκουν στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών στο κόστος απόσβεσης αφαιρουμένων των ποσών που αφορούν μειώσεις μετοχικού κεφαλαίου ή αδυναμία είσπραξης (επισφαλείς απαιτήσεις). Η επιχείρηση δεν χρειάζεται να αποδεικνύει την πρόθεση να κρατήσει τα δημιουργηθέντα δάνεια ως την ωρίμανση.

☒ Μία προτιθέμενη ή πραγματική πώληση κάποιων χρεογράφων από αυτά που δεν ανήκουν στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών (από αυτά που η επιχείρηση σκοπεύει να κρατάει), λόγω κάποιων καταστάσεων τις οποίες αδυνατεί να αντιμετωπίσει διαφορετικά, δεν θέτει σε αμφισβήτηση την ικανότητα της επιχείρησης να κρατάει το υπόλοιπο χαρτοφυλάκιο της μέχρι την ωρίμανση.

☒ Εάν μία επιχείρηση τελεί υπό απαγόρευση να ταξινομή τα στοιχεία του ενεργητικού της (εκτός του χαρτοφυλακίου συναλλαγών) ως πάγια (held to maturity) επειδή έχει πωλήσει σημαντικό μέρος από τα στοιχεία του ενεργητικού της τα οποία είχε δηλώσει ότι θα τα κρατήσει έως την ωρίμανση, αυτή η απαγόρευση λήγει στο τέλος του δεύτερου οικονομικού έτους που ακολουθεί την προ της ωρίμανσης πώληση.

Μετά την απόκτηση οι περισσότερες οικονομικές υποχρεώσεις αποτιμώνται στο αρχικά καταγεγραμμένο ποσό αφαιρουμένων των επαναπληρωμών κεφαλαίου και αποσβέσεων. **Μόνο τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα και υποχρεώσεις τις οποίες η επιχείρηση κρατάει για να εμπορευθεί (όπως μετοχές δανειζόμενες μέσω short selling)⁷⁷ αποτιμώνται ξανά με την ‘Εύλογη Αξία’.**

Για εκείνα τα στοιχεία του ενεργητικού και παθητικού τα οποία επαναποτιμούνται στην κανονική τους αξία, μία επιχείρηση θα έχει είτε μία μοναδική είτε μία επιχειρηματικά ευρύτερη επιλογή όπως:

(α) Να εμφανίσει (η επιχείρηση) ολόκληρη τη ρύθμιση στο καθαρό κέρδος ή ζημία της περιόδου ή

⁷⁷ Η έννοια του short selling μοιάζει αρκετά με το Stock Repos που ήδη εξετάσαμε.

(β) Να εμφανίσει στο καθαρό κέρδος ή ζημία για την περίοδο, μόνο εκείνες τις μεταβολές στην ‘Εύλογη Αξία’ που συσχετίζονται με στοιχεία του ενεργητικού ή παθητικού που ανήκουν στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, με τις εκτός χαρτοφυλακίου συναλλαγών μεταβολές που αναφέρονται στην καθαρή θέση όταν το στοιχείο του ενεργητικού πωληθεί, και κατά το χρόνο που το πραγματοποιηθέν κέρδος ή ζημία αναφέρεται στο καθαρό κέρδος ή καθαρή ζημία. Για το σκοπό αυτό, τα παράγωγα θεωρούνται πάντα ότι ανήκουν στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών εκτός εάν είναι δηλωμένα ως εργαλεία κάλυψης κινδύνων (και επομένως ανήκουν στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης κινδύνου).

Το πρότυπο 39 της IAS (IAS 39) απαιτεί ότι το ποσό κατά το οποίο το παθητικό υπερβαίνει το ύψος του ενεργητικού, λόγω ζημιών θα εμφανίζεται ως ένα στοιχείο του ενεργητικού, του οποίου η επανακτηθείσα αξία είναι μικρότερη από το εναπομένον ποσό. Με την IAS 39 παρέχονται συγκεκριμένες οδηγίες για τη μέτρηση της μείωσης του κεφαλαίου.

Η IAS 39 θεμελιώνει συνθήκες για τον προσδιορισμό πότε ο έλεγχος ενός στοιχείου του ενεργητικού ή του παθητικού μεταβιβάζεται σε άλλο δικαιούχο. Για στοιχεία του ενεργητικού μία μεταβίβαση φυσιολογικά θα αναγνωριζόταν εάν:

1. Ο λήπτης του στοιχείου έχει το δικαίωμα να πουλήσει ή να ενεχυριάσει το στοιχείο του ενεργητικού,
2. Ο μεταβιβάζων δεν έχει το δικαίωμα να επανακτήσει το μεταβιβαζόμενο στοιχείο του ενεργητικού.

Λαμβάνοντας υπ’ όψιν την αρχή της απαξίωσης των υποχρεώσεων, ο χρεώστης πρέπει να απαλλαγεί νομίμως από την πρωταρχική ευθύνη για την υποχρέωση είτε δικαστικώς είτε από τον πιστωτή. Εάν μέρος του στοιχείου του ενεργητικού ή του παθητικού πωληθεί ή απολεσθεί, το ποσό που απομένει διαχωρίζεται με βάση τις σχετικές εύλογες αξίες.

Η κάλυψη κινδύνου, για λογιστικούς σκοπούς, σημαίνει ότι ένα παράγωγο χρηματοοικονομικό προϊόν προορίζεται ή (μόνο για κάλυψη κινδύνου από ξένο νόμισμα) μη παραγώγου χρηματοοικονομικού προϊόντος ως εγγραφή αντιστάθμισης καθαρού κέρδους ή ζημίας, εξ’ ολοκλήρου ή εν μέρει, η οποία προκύπτει από τη διαφορά στην ‘εύλογη αξία’ ή της ροής μετρητών ενός καλυμμένου αντικειμένου. Η λογιστική τακτοποίηση της κάλυψης κινδύνων επιτρέπεται υπό την IAS 39 σε συγκεκριμένες περιστάσεις, με την προϋπόθεση

ότι η σχέση κάλυψης κινδύνου είναι ξεκάθαρη, μετρήσιμη και ενεργά αποτελεσματική.

Η λογιστική τακτοποίηση της κάλυψης κινδύνου επιτρέπεται μόνο εάν μία επιχείρηση δηλώνει ένα συγκεκριμένο ασφαλιστικό εργαλείο ως κάλυψη της μεταβολής της αξίας ή της χρηματικής ροής (cash flow) ενός συγκεκριμένου καλυμμένου αντικειμένου, παρά κάλυψη μίας συνολικής καθαρής θέσης. Εντούτοις, η προσέγγιση της δήλωσης εισοδήματος (income statement) ως αποτέλεσμα μίας κάλυψης μίας συνολικής θέσης μπορεί να επιτευχθεί, σε μερικές περιπτώσεις, δηλώνοντας μέρος ενός από τα υποκείμενα της καλυμμένης θέσης.

Για καλύψεις προβλεπόμενων συναλλαγών που έχουν σαν αποτέλεσμα την εμφάνιση μίας απαίτησης ή μίας υποχρέωσης, τα κέρδη ή ζημίες στο εργαλείο κάλυψης θα επηρεάσουν (μεταφερθούν) τη βάση του αποκτημένου στοιχείου του ενεργητικού ή παθητικού.

Το πρότυπο 39 της IAS (IAS 39) συμπληρώνει το πρότυπο 32 της IAS⁷⁸ για χρηματοοικονομικά εργαλεία. Τα νέα λογιστικά πρότυπα ισχύουν για ετήσιες λογιστικές περιόδους αρχόμενες από 1 Ιανουαρίου 2001 ή και αργότερα. Νωρίτερες εφαρμογές επιτρέπονται όπως στην αρχή του οικονομικού έτους που τελειώνει μετά την έκδοση της IAS 39. Στην αρχική υιοθέτηση της IAS 39, θα γίνουν ρυθμίσεις για να φέρουν τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα και άλλες απαιτήσεις και υποχρεώσεις στον ισολογισμό καθώς και ρυθμίσεις για να επαναποτιμηθούν συγκεκριμένες απαιτήσεις και υποχρεώσεις από το κόστος στην ‘Εύλογη Αξία’ επηρεάζοντας απευθείας τα αδιανέμητα κέρδη.

⁷⁸ IAS 32 «Χρηματοοικονομικά μέσα, γνωστοποίηση & παρουσίαση», 1997.

7.2. Η αναφορά του FASB

Από το 1973, το Financial Accounting Standards Board (FASB) αποτελεί ένα αναγνωρισμένο ιδιωτικό οργανισμό στις Ηνωμένες Πολιτείες⁷⁹. Αντικείμενο του είναι η θεμελίωση κανόνων και προτύπων στη λογιστική παρακολούθηση και στη δημοσίευση οικονομικών καταστάσεων.

Η αναφορά No. 133 (Statement No. 133)⁸⁰ καθιερώνει λογιστικά πρότυπα και πρότυπα αναφοράς για παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, περιλαμβάνοντας συγκεκριμένα παράγωγα εργαλεία που εμπεριέχονται σε άλλα συμβόλαια (τα οποία αναφέρονται συγκεντρωτικά ως παράγωγα) και για ενέργειες κάλυψης από κίνδυνο (hedging activities). Απαιτεί ότι μία επιχείρηση εμφανίζει όλα τα χρηματοοικονομικά παράγωγα προϊόντα είτε ως στοιχεία του ενεργητικού ή του παθητικού στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και αποτιμά αυτά τα εργαλεία στην 'Εύλογη Αξία' (Fair Value). Εάν ισχύουν συγκεκριμένες συνθήκες, ένα παράγωγο μπορεί να προορίζεται αποκλειστικά ως:

(α) Κάλυψη στην έκθεση από τις μεταβολές της 'Εύλογης Αξίας' ενός εμφανιζομένου ενεργητικού ή παθητικού ή μίας μη εμφανιζόμενης εταιρικής υποχρέωσης (unrecognized firm commitment).

(β) Για μία κάλυψη στην έκθεση μεταβλητών χρηματικών ροών μίας προβλεπόμενης συναλλαγής ή

(γ) Για μία κάλυψη έκθεσης σε ξένο νόμισμα μίας καθαρής επένδυσης στο εξωτερικό, για μια μη αναγνωρισμένη εταιρική υποχρέωση, ενός διαθέσιμου για πώληση χρεογράφου, ή μίας προβλεπόμενης συναλλαγής σε κατονομαζόμενο ξένο νόμισμα.

Η λογιστική τακτοποίηση για τις μεταβολές στην 'Εύλογη Αξία' ενός παραγώγου χρηματοοικονομικού προϊόντος (που είναι κέρδη και ζημιές) εξαρτάται από το σκοπό χρήσης του παραγώγου και την δήλωση αποτελέσματος.

⁷⁹ Το FASB αναγνωρίζεται επισήμως από την αντίστοιχη Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Securities and Exchange Commission (Financial Reporting Release No. 1, Section 101).

⁸⁰ Όπως συμπληρώνεται από τις αναφορές 137 και 138, και κυκλοφορεί ενοποιημένο με τον τίτλο "Accounting for derivative instruments and hedging activities".

⊗ Για ένα παράγωγο προϊόν που προορίζεται για κάλυψη κινδύνου από την έκθεση στις μεταβολές της εύλογης αξίας ενός εμφανιζόμενου ενεργητικού ή παθητικού ή δέσμευση της εταιρείας (αναφερόμενου ως κάλυψη της εύλογης αξίας), τα κέρδη και οι ζημίες εμφανίζονται στα έσοδα, την περίοδο της αλλαγής (του έτους) μαζί με τα αντισταθμιστικά κέρδη ή ζημίες στο καλυπτόμενο αντικείμενο που θα μπορούσε να αποδοθεί στο ρίσκο τον οποίο κάλυπτε (δηλαδή συμψηφίζεται η απόδοση του παραγώγου με την απόδοση του υποκειμένου το οποίο κάλυπτε). Τα αποτελέσματα αυτής της λογιστικής απεικόνισης είναι να αντανakλά στα έσοδα το μέγεθος στο οποίο η κάλυψη δεν είναι ικανή στο να επιφέρει αντισταθμιστικές αλλαγές στην 'Εύλογη Αξία'.

⊗ Για ένα παράγωγο που προορίζεται ως κάλυψη στην έκθεση σε μεταβλητές χρηματικές ροές μίας προβλεπόμενης συναλλαγής (αναφερόμενη και ως κάλυψη χρηματικών ροών), το ενεργό αποτελεσματικό μερίδιο του κέρδους ή της ζημίας του παραγώγου αρχικά αναφέρεται ως συστατικό συνολικού εισοδήματος (ανόργανα έσοδα) και επομένως επανακατατάσσεται στα έσοδα όταν η προβλεπόμενη συναλλαγή επηρεάζει τα έσοδα. Η αναποτελεσματική μερίδα του κέρδους ή ζημίας αναφέρεται άμεσα στα έσοδα.

⊗ Για ένα παράγωγο χρηματοοικονομικό προϊόν προοριζόμενο να καλύψει έκθεση μίας καθαρής επένδυσης σε επιχείρηση εξωτερικού, τα κέρδη ή οι ζημίες αναφέρονται σε άλλο συνολικό εισόδημα (ως ανόργανα έσοδα εξωτερικού) ως συσσωρευτική ρύθμιση συναλλαγματικής μετατροπής. Η λογιστική τακτοποίηση της εύλογης αξίας κάλυψης κινδύνου όπως περιγράφεται παραπάνω εφαρμόζεται σε ένα παράγωγο που προορίζεται για κάλυψη μίας έκθεσης σε ξένο συνάλλαγμα, μίας μη εμφανιζόμενης υποχρέωσης ή ενός διαθέσιμου προς πώληση χρεογράφου. Ομοίως, η λογιστική τακτοποίηση μίας κάλυψης χρηματικών ροών που περιγράφεται παραπάνω εφαρμόζεται για ένα παράγωγο που προορίζεται ως κάλυψη σε έκθεση σε ξένο συνάλλαγμα μίας προβλεπόμενης, σε κατονομαζόμενο ξένο νόμισμα, συναλλαγής.

⊗ Για ένα παράγωγο που δεν προορίζεται ως μέσο κάλυψης κινδύνου, τα κέρδη ή οι ζημίες εμφανίζονται στα έσοδα στην περίοδο κλεισίματος.

Με βάση αυτή την **αναφορά** του FASB, μία εταιρεία η οποία επιλέγει να εφαρμόσει τη λογιστική κάλυψης κινδύνου απαιτείται να θεμελιώσει καταρχήν τον έλεγχο της μεθόδου κάλυψης κινδύνου που θα χρησιμοποιήσει για να διατημήσει την αποτελεσματικότητα του παραγώγου κάλυψης και την αποτιμημένη προσέγγιση για να προσδιορίσει την αναποτελεσματική κάλυψη.

Τέτοιες μέθοδοι θα πρέπει να είναι συμβατές με την προσέγγιση της εταιρείας στην διαχείριση κινδύνου (risk management).

Αυτή η αναφορά εφαρμόζεται σε όλες τις εταιρείες. Ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός θα πρέπει να εμφανίσει τις μεταβολές στις εύλογες αξίες όλων των παραγώγων ως μεταβολές στο καθαρό ενεργητικό κατά τη διάρκεια της αλλαγής του οικονομικού έτους (ισολογισμό). Στην κάλυψη κινδύνου εύλογης αξίας, εμφανίζονται επίσης οι μεταβολές στην ‘εύλογη αξία’ του καλυπτόμενου αντικειμένου που μπορούν να αποδοθούν στο κίνδυνο που ασφαλίζουν. Εντούτοις, λόγω της μορφής της δήλωσης των οικονομικών αποτελεσμάτων για τους μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα οργανισμούς δεν επιτρέπεται ειδική λογιστική τακτοποίηση κάλυψης κινδύνου για παράγωγα που καλύπτουν προβλεπόμενες συναλλαγές. Η **αναφορά 133** δεν δεικνύει πως ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός θα πρέπει να ορίσει τα συστατικά ενός επιχειρηματικού μέτρου, εάν παρουσιάζεται κάποιο.

Η αναφορά 133 αποκλείει το χαρακτηρισμό ενός μη παραγώγου χρηματοοικονομικού εργαλείου ως κάλυψη ενεργητικού ή παθητικού, ή μη εμφανιζόμενης υποχρέωσης, ή προβλεπόμενης συναλλαγής εκτός αυτής που ένα μη παράγωγο εργαλείο κατονομαζόμενο σε ξένο συνάλλαγμα μπορεί να προορίζεται ως κάλυψη έκθεσης σε ξένο συνάλλαγμα μίας μη εμφανιζόμενης υποχρέωσης κατονομαζόμενης σε ξένο συνάλλαγμα ή μίας καθαρής επένδυσης σε ξένη επιχείρηση.

7.3. Η ανάπτυξη των διεθνών λογιστικών προτύπων και η δυνατότητα εφαρμογής τους στη χώρα μας

Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα της IASC και της FASB που είδαμε παραπάνω σε συνδυασμό με προσπάθειες και τυποποιήσεις και άλλων οργανισμών όπως ο OECD, η BBA, κ.α. εφαρμόζονται πολλές χώρες με τροποποιήσεις, ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες της κάθε χώρας. Η χρήση των λογιστικών προτύπων στη χώρα μας, προϋποθέτει μία συνολική μεταβολή του ελληνικού λογιστικού συστήματος, μέσα στα πλαίσια της οποίας θα πρέπει να προβλεφθεί χώρος για τα νέα καινοτόμα χρηματοοικονομικά εργαλεία. Το λογιστικό πλαίσιο στην Ελλάδα δημιουργήθηκε από:

- Τον Εμπορικό Νόμο (Ν. 2190/1920)
- Το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο
- Τα Κλαδικά Λογιστικά Σχέδια
- Φορολογικές και άλλες διατάξεις

Οι διαφορές των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων και των Ελληνικών Σχεδίων Λογιστικής εντοπίζονται:

- Στην σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων και στις πληροφορίες που δίνουν.
- Στη διαφορετική αντιμετώπιση συγκεκριμένων γεγονότων

Η ύπαρξη των παραπάνω διαφορών οδηγεί σε σημαντική διαφοροποίηση στην αντιμετώπιση τόσο των ιδίων κεφαλαίων όσο και των αποτελεσμάτων. Στο τέλος του παρόντος κεφαλαίου παρατίθεται το κείμενο λογιστικής τυποποίησης της KPMG⁸¹.

⁸¹ Η μελέτη παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, που έγινε το Φεβρουάριο του 1996 από την KPMG για λογαριασμό της ΕΕΤ, αποτελεί την πλέον ολοκληρωμένη προσπάθεια που έγινε στην Ελλάδα για την ανεύρεση ενός λογιστικού και φορολογικού πλαισίου αντιμετώπισης των πράξεων επί παραγώγων προϊόντων. Το δε λογιστικό κείμενο που θέτει τις γενικές αρχές της λογιστικής μεταχείρισης αποτελούμενο από 24 παραγράφους, παρατίθεται στο τέλος του παρόντος κεφαλαίου.

7.3.1. Η διάκριση πράξεων σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα

Ήδη από την εισαγωγή διακρίναμε ότι το σύνολο των πράξεων σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα αποσκοπεί είτε στην κάλυψη κινδύνων είτε στην κερδοσκοπία. Η λογιστική τυποποίηση πρέπει να βασίζεται στην αρχή ότι η μεταχείριση των πράξεων σε παράγωγα προϊόντα θα πρέπει να διαφοροποιείται ανάλογα με τους σκοπούς για τους οποίους ο επενδυτής ή το πιστωτικό ίδρυμα υπεισέρχεται στις συγκεκριμένες συναλλαγές. Συγκεκριμένα, προτείνεται η διάκρισή όλων των πράξεων σε παράγωγα προϊόντα σε δύο κατηγορίες – χαρτοφυλάκια οι οποίες επιγραμματικά είναι:

(α) Χαρτοφυλάκιο συναλλαγών (trading book): που περιλαμβάνει όλα τα παράγωγα προϊόντα που κατέχονται με σκοπό την επαναδιαπραγμάτευση / επαναπώληση τους (trading συναλλαγές) καθώς επίσης και τα παράγωγα προϊόντα που κατέχει ο επενδυτής ή το πιστωτικό ίδρυμα για την αντιστάθμιση κινδύνων (ισοτιμιών επιτοκίων και, εν γένει, τιμών της αγοράς) που απορρέουν από άλλα χρηματοοικονομικά μέσα (στοιχεία του ενεργητικού ή και του παθητικού, εκτός ισολογισμού στοιχεία και χρηματικές ροές) τα οποία κατέχονται με σκοπό την αξιοποίηση των διακυμάνσεων των συναλλαγματικών ισοτιμιών, των επιτοκίων ή και των τιμών της αγοράς (trading hedges).

(β) Χαρτοφυλάκιο κάλυψης (κινδύνων): που περιλαμβάνει όλα τα παράγωγα προϊόντα που κατέχει ο επενδυτής ή το πιστωτικό ίδρυμα με σκοπό την κάλυψη κινδύνων από στοιχεία του ενεργητικού ή παθητικού, εκτός ισολογισμού στοιχεία χρηματικές ροές των οποίων τα απορρέοντα έσοδα / έξοδα αναγνωρίζονται κλιμακωτά επί της πραγματικής διάρκειας των σχετικών πράξεων.

Η ως άνω διάκριση αντανακλά τον τρόπο που οι επενδυτές και τα πιστωτικά ιδρύματα διαχειρίζονται τις θέσεις τους σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, ακολουθεί τη διεθνή λογιστική τυποποίηση που είδαμε παραπάνω και υπαγορεύει σε γενικές γραμμές και τη λογιστική αντιμετώπιση των παραγώγων προϊόντων.

Η λογιστική μεταχείριση που προτείνεται σε γενικές γραμμές είναι:

(α) Οι πράξεις που κατατάσσονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών αποτιμώνται στην ‘εύλογη αξία’ τους και τα προκύπτοντα κέρδη ή ζημιές αναγνωρίζονται άμεσα στα αποτελέσματα των επενδυτών και των πιστωτικών ιδρυμάτων.

(β) Τα απορρέοντα έσοδα ή έξοδα των πράξεων που κατατάσσονται στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης κινδύνων αναγνωρίζονται κλιμακωτά στα αποτελέσματα των επενδυτών και των πιστωτικών ιδρυμάτων κατ’ αναλογία προς τα έσοδα έξοδα που προκύπτουν από τα καλυπτόμενα στοιχεία του ενεργητικού παθητικού, εκτός ισολογισμού στοιχεία ή χρηματικές ροές.

Θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι στην προτεινόμενη διάκριση, το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών περιλαμβάνει, εκτός από τις καθ’ αυτό πράξεις σε παράγωγα προϊόντα που πραγματοποιούνται με σκοπό την επαναδιαπραγμάτευση επαναπώληση τους, και πράξεις που στοχεύουν στην αντιστάθμιση κινδύνων που απορρέουν όμως από στοιχεία του ενεργητικού ή του παθητικού, εκτός ισολογισμού στοιχεία και χρηματικές ροές που κατέχονται προκειμένου να αποτελέσουν αντικείμενο επαναδιαπραγμάτευσης /επαναπώλησης για να αξιοποιηθούν οι διακυμάνσεις των αγορών (trading hedges). Είναι προφανές ότι με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η ενιαία λογιστική μεταχείριση των αντισταθμιστικών αυτών πράξεων και των πράξεων επί παραγώγων προϊόντων που πραγματοποιούνται πρωτογενώς με σκοπό την αξιοποίηση των διακυμάνσεων των αγορών.

Το πρόβλημα που ανακύπτει είναι ότι στα πλαίσια της υφιστάμενης λογιστικής τυποποίησης στη χώρα μας, η λογιστική αντιμετώπιση των στοιχείων του ενεργητικού /παθητικού, εκτός ισολογισμού στοιχείων και χρηματικών ροών είναι ενιαία και δεν διαφοροποιείται ανάλογα με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Η κατά κανόνα ισχύουσα λογιστική αντιμετώπιση υπαγορεύει κλιμακωτή αναγνώριση των εσόδων / εξόδων και αναγνώριση ζημιών κατά την αποτίμηση στην χαμηλότερη τιμή μεταξύ τιμής κτήσεων και τρέχουσας αξίας.

Επομένως, στο πλαίσιο αυτό, η υπαγωγή πράξεων σε παράγωγα προϊόντα που καλύπτουν κινδύνους από άλλα στοιχεία ενεργητικού ή του παθητικού, εκτός ισολογισμού στοιχεία και χρηματικές ροές στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών και η εφαρμογή της αντίστοιχης αρχής αποτίμησης στην ‘εύλογη αξία’ με άμεση αναγνώριση των κερδών / ζημιών που προκύπτουν, ενέχει τον κίνδυνο της στρέβλωσης της αρχής συσχετισμού εσόδων / εξόδων (matching principle). Αυτό

συμβαίνει γιατί κατά κανόνα τα έσοδα/έξοδα της καλυπτόμενης πράξης, παρότι αυτή πραγματοποιείται προκειμένου να αποτελέσει αντικείμενο επαναδιαπραγμάτευσης/επαναπώλησης, αναγνωρίζονται σε κλιμακωτή βάση (accruals basis). Κατά συνέπεια, μέχρις ότου η αρχή της αποτίμησης στην 'εύλογη αξία' (mark – to – market) επεκταθεί και στα λοιπά στοιχεία ενεργητικού ή του παθητικού, εκτός ισολογισμού στοιχεία και χρηματικές ροές, οι αντισταθμιστικές πράξεις σε παράγωγα προϊόντα που καλύπτουν κινδύνους θα πρέπει γενικά να κατατάσσονται στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης κινδύνων έτσι ώστε να ακολουθείται η αρχή της κλιμακωτής αναγνώρισης εσόδων/εξόδων κατ' αναλογία με την καλυπτόμενη πράξη και να εξασφαλίζεται η τήρηση της αρχής του συσχετισμού εσόδων/εξόδων.

Προχωρώντας περαιτέρω στη διάκριση των πράξεων σε παράγωγα προϊόντα, στη λογιστική τυποποίηση που ακολουθεί προτείνεται η κατ' αρχήν κατάταξη των παραγώγων προϊόντων στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών εκτός και αν τεκμηριώνεται η κατάταξή τους στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης. Κατά συνέπεια, οι πράξεις σε παράγωγα προϊόντα αποτιμώνται στην 'εύλογη αξία' τους εκτός και αν τεκμηριώνεται ότι αποτελούν αντισταθμιστικές πράξεις επί στοιχείων των οποίων τα απορρέοντα έσοδα/έξοδα αναγνωρίζονται σε κλιμακωτή βάση.

Θα πρέπει να σημειώσουμε εδώ τον αντίλογο στην παραπάνω τοποθέτηση. Πράγματι η αρχή της αποτίμησης στην 'εύλογη αξία' με ταυτόχρονη αναγνώριση κερδών/ζημιών από πρώτη άποψη απομακρύνεται από τη σύμβαση του 'ιστορικού κόστους'. Θα μπορούσε επομένως να υποστηριχθεί ότι η εφαρμογή της αρχής αυτής θα πρέπει να περιορίζεται σε παράγωγα προϊόντα για τα οποία υπάρχει δυνατότητα άμεσης ρευστοποίησης έτσι ώστε οι μεταβολές της αξίας τους να μπορεί εύλογα να θεωρηθεί ότι είναι πραγματοποιησιμες και επομένως ορθά αναγνωρίζονται άμεσα στα αποτελέσματα των πιστωτικών ιδρυμάτων. Στη λογιστική τυποποίηση που ακολουθεί η άποψη αυτή λαμβάνεται υπ' όψη και για το σκοπό αυτό προτείνεται η μείωση της 'κανονικής αξίας' σε περίπτωση που πιθανολογείται η αδυναμία ρευστοποίησης στην τρέχουσα τιμή.

7.3.2. Επαναχαρακτηρισμός πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων

Στη λογιστική αντιμετώπιση στην οποία αναφερόμαστε αντιμετωπίζονται και οι περιπτώσεις επαναχαρακτηρισμού πράξεων σε παράγωγα προϊόντα από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών και αντιστρόφως. Για να αποθαρρυνθεί ο

επαναχαρακτηρισμός πράξεων από το ένα χαρτοφυλάκιο στο άλλο με αποκλειστικό σκοπό την επιτάχυνση ή την επιβράδυνση της αναγνώρισης εσόδων/εξόδων, κερδών/ζημιών, αφ’ ενός προτείνεται η έγγραφη τεκμηρίωση των λόγων που επιβάλλουν τον επαναχαρακτηρισμό, αφ’ ετέρου προβλέπεται η παρακάτω λογιστική αντιμετώπιση των εσόδων/εξόδων, κερδών/ζημιών που προκύπτουν κατά τον επαναχαρακτηρισμό των πράξεων:

(α) Παράγωγα προϊόντα τα οποία κατέχονται στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης σε περίπτωση που επαναχαρακτηρίζονται και κατατάσσονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, αποτιμώνται στην ‘εύλογη αξία’ τους κατά την ημερομηνία επαναχαρακτηρισμού και τα προκύπτοντα κέρδη/ζημιές αναγνωρίζονται στα αποτελέσματα του επενδυτή ή του πιστωτικού ιδρύματος κλιμακωτά κατά την αναπομένουσα διάρκεια των αντίστοιχων καλυπτομένων πράξεων.

(β) Σε περίπτωση επαναχαρακτηρισμού παραγώγων προϊόντων που κατέχονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών προκειμένου να καταταχθούν στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης, αντιλογίζονται τυχόν αποτελέσματα που έχουν ήδη αναγνωρισθεί από τη στιγμή της σύναψης της αρχικής σύμβασης μέχρι και την τελευταία αποτίμησή τους στην ‘εύλογη αξία’. Ταυτόχρονα αναγνωρίζονται άμεσα τα έσοδα ή έξοδα που θα είχαν προκύψει εάν τα εν λόγω παράγωγα είχαν λογιστικοποιηθεί σύμφωνα με τις αρχές που διέπουν το χαρτοφυλάκιο κάλυψης από τη σύναψη της αρχικής σύμβασης.

7.3.3. ‘Εύλογη αξία’ έναντι τρέχουσας τιμής

Κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις του Α43 του Ν. 2190/1920 και του Α28 του Π.Δ. 186/1992, θα πρέπει να επιτρέπεται στις εισηγμένες στο ΧΑΑ επιχειρήσεις, η αποτίμηση μετοχών, ομολογιών και κάθε φύσης χρεογράφων και τίτλων καθώς και των πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων στην τρέχουσα τιμή τους. Εξαιρούνται οι πάσης φύσεως συμμετοχές της παραγράφου 5 του Α42 του Ν. 2190/1920 και τα λοιπά χρεόγραφα τα οποία αποκτώνται με σκοπό τη διαρκή κατοχή, τα οποία αποτιμώνται σύμφωνα με την παράγραφο 6⁸² του Α43 του Ν.2190/1920. Η ευχέρεια αυτή παρέχεται υπό την προϋπόθεση ότι η μέθοδος αποτίμησης στην τρέχουσα τιμή θα ακολουθείται παγίως.

⁸² Όπως αντικαταστάθηκε με το Άρθρο 3 παράγρ. 1 του Π.Δ. 367/1994 (προσαρμογή προς τα άρθρα 31 παραγρ. 1 περίπτ. Γ και 39 της Τετάρτης Οδηγίας)

Στην προτεινόμενη λογιστική τυποποίηση υιοθετείται η αρχή της αποτίμησης του χαρτοφυλακίου συναλλαγών στην 'εύλογη αξία' τους (fair value) έναντι της δεδομένης άποψης της τρέχουσα τιμής (market price). Προφανώς η διαφοροποίηση γίνεται για λόγους συντηρητικότητας έτσι ώστε να αντανakλώνται κατά την αποτίμηση του χαρτοφυλακίου συναλλαγών τόσο τα ενδεχόμενα έξοδα ρευστοποίησης (transaction costs) αλλά πολύ περισσότερο διαφοροποιήσεις (μειώσεις) από την τρέχουσα τιμή που απορρέουν από τη ρευστότητα και το βάθος των αγορών την εμπορευσιμότητα του συγκεκριμένου παράγωγου προϊόντος, την πρόσβαση σε οργανωμένες αγορές κ.λπ.

Ασφαλώς η μείωση της τρέχουσας τιμής όπου αυτή απαιτείται αποτελεί αντικείμενο εκτίμησης του επενδυτή ή του πιστωτικού ιδρύματος η οποία όμως υπόκειται στον ίδιο έλεγχο με όλες τις εκτιμήσεις (λ.χ. προβλέψεις) που επηρεάζουν τα αποτελέσματα των οικονομικών μονάδων. Δεν θα πρέπει επομένως να προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία το περιθώριο εκτιμήσεων και κρίσεων που παρέχεται στον προσδιορισμό της εύλογης αξίας των παραγώγων προϊόντων.

Σε πολλές περιπτώσεις και ιδιαίτερα σε σχέση με παράγωγα προϊόντα που δεν είναι διαπραγματεύσιμα σε οργανωμένες αγορές (over the counter) είναι δεδομένο ότι δεν θα υφίστανται τρέχουσες τιμές της αγοράς. Σ' αυτές τις περιπτώσεις προτείνεται η σύνθεση των τιμών στη βάση παραδεκτών στατιστικών και αναλυτικών μεθόδων με αναφορά σε τρέχουσες τιμές των επιμέρους συστατικών μερών των παραγώγων προϊόντων. Δεν απαριθμούνται προφανώς οι παραδεκτές μέθοδοι και ίσως η απαρίθμηση τους να μην πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο της λογιστικής τυποποίησης δεδομένης της διαρκούς εξέλιξης των σχετικών μεθόδων.

7.3.4. Τρέχουσα τιμή

Στο κείμενο της λογιστικής τυποποίησης προβλέπεται ότι όταν η διαπραγμάτευση παραγώγων προϊόντων γίνεται σε τιμές αγοράς / πώλησης (bid / offer), ως τρέχουσα τιμή της αγοράς λαμβάνεται η μέση τιμή των δύο τιμών (mid – market price), εν αντιθέσει με την κατά περίπτωση συντηρητικότερη τιμή. Η άποψη αυτή βασίζεται στο ότι οι επενδυτές και τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν κατά κανόνα τη δυνατότητα να καλύπτουν τις ανοικτές τους θέσεις αξιοποιώντας τις διαφορές μεταξύ τιμής αγορά και πώλησης και κατά συνέπεια είναι

προσφορότερο να χρησιμοποιούν ως τρέχουσα τιμή τη μέση τιμή μεταξύ τιμής αγοράς /πώλησης (mid – market price). Με αυτόν τον τρόπο αποφεύγεται επίσης η αναγνώριση κερδών ζημιών από αντικριζόμενες (κλειστές) θέσεις απλά και μόνον επειδή η μία θέση αποτιμάται στην τιμή αγοράς και η αντίθετη της σε τιμή πώλησης. Επιπλέον, η άποψη αυτή ακολουθεί τη λογική του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου των Τραπεζών που προβλέπει στην περίπτωση των πράξεων επί συναλλάγματος, την αποτίμηση των στοιχείων ενεργητικού /παθητικού κ.λπ. που προκύπτουν στη μέση τιμή (fixing).

Επίσης θα πρέπει να σημειώσουμε ότι για τους σκοπούς της αποτίμησης του χαρτοφυλακίου συναλλαγών ως τρέχουσα τιμή λαμβάνεται η μέση τιμή της αγοράς (mid – market price) κατά την ημερομηνία που πραγματοποιείται η αποτίμηση. Από πρώτη άποψη η τοποθέτηση αυτή διαφοροποιείται από ανάλογες διατάξεις του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου των Τραπεζών. Όπου προβλέπεται ότι στην τρέχουσα τιμή λαμβάνεται 'ο μέσος όρος της επίσημης τιμής κατά τον τελευταίο μήνα της χρήσης'. Η διαφοροποίηση αυτή κρίνεται δικαιολογημένη αν ληφθεί υπ' όψη ότι η διακύμανση των τιμών των παραγώγων στη διάρκεια ενός μηνός μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντική και, κατά τεκμήριο, αναλογικά μεγαλύτερη από αυτή που παρατηρείται στις αγορές των άλλων χρηματοοικονομικών μέσων (cash markets).

8. Η κατάταξη των συναλλαγών σε παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα σύμφωνα με τη μελέτη της KPMG

1. Οι πράξεις σε παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα διακρίνονται ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο πραγματοποιούνται στις παρακάτω κατηγορίες:

α. Πράξεις στις οποίες τα πιστωτικά ιδρύματα υπεισέρχονται, για ίδιο λογαριασμό ή λογαριασμό πελατών, με σκοπό την επαναδιαπραγμάτευση τους προκειμένου να επωφεληθούν από υπάρχουσες ή /και αναμενόμενες διακυμάνσεις των τιμών αγοράς και πώλησης παραγώγων μέσων (trading συναλλαγές). Οι πράξεις αυτές υπόκεινται κυρίως σε κινδύνους αγοράς (συναλλαγματικών ισοτιμιών, επιτοκίων και, εν γένει, τιμών αγοράς).

β. Πράξεις που διενεργούν τα πιστωτικά ιδρύματα στα πλαίσια της διαχείρισης επιχειρηματικών κινδύνων για την κάλυψη και αντιστάθμιση των συνεπειών της διακύμανσης των επιτοκίων, των συναλλαγματικών ισοτιμιών ή των τιμών της αγοράς σε σχέση με άλλες συναλλαγές (hedging συναλλαγές).

2. Οι πράξεις κάλυψης κινδύνων (hedging) μέσω παραγώγων μπορεί να αφορούν σε, και να, αντισταθμίζουν, κινδύνους που απορρέουν από συναλλαγές στις οποίες τα πιστωτικά ιδρύματα υπεισέρχονται πρωτογενώς με σκοπό την επαναπώληση προκειμένου να επωφεληθούν από τις διακυμάνσεις των αγορών (trading hedges) ή με συναλλαγές των οποίων τα απορρέοντα έσοδα ή έξοδα αναγνωρίζονται κλιμακωτά επί της διάρκειάς τους (non-trading-hedges)

3. Επειδή η λογιστική μεταχείριση πράξεων σε παράγωγα με σκοπό την ωφέλεια από τη διακύμανση των αγορών (trading συναλλαγές) θα πρέπει να εφαρμόζεται και επί των πράξεων σε παράγωγα με τις οποίες επιδιώκεται η κάλυψη κινδύνων από συναλλαγές που διενεργούνται επίσης για την αξιοποίηση των διακυμάνσεων των αγορών (trading hedges), οι πράξεις σε παράγωγα κατατάσσονται στα παρακάτω δύο χαρτοφυλάκια:

α. 'Χαρτοφυλάκιο συναλλαγών' (trading book): Περιλαμβάνει όλα τα παράγωγα μέσα που κατέχει το πιστωτικό ίδρυμα με σκοπό την επαναπώληση τους ή /και με σκοπό να επωφεληθεί από υπάρχουσες ή αναμενόμενες διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών, επιτοκίων ή, εν γένει, των τιμών της αγοράς (trading συναλλαγές), καθώς επίσης και τα παράγωγα μέσα που κατέχει το πιστωτικό ίδρυμα με σκοπό την αντιστάθμιση των κινδύνων που απορρέουν από

συναλλαγές στις οποίες υπεισέρχεται το πιστωτικό ίδρυμα προκειμένου να αξιοποιηθούν οι διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών, επιτοκίων ή, εν γένει, των τιμών της αγοράς (trading hedges)

4. Για οικονομία έκφρασης, τα ως άνω χαρτοφυλάκια αναφέρονται περαιτέρω σαν χαρτοφυλάκιο συναλλαγών και χαρτοφυλάκιο κάλυψης.

5. Οι πράξεις σε παράγωγα θα πρέπει κατ' αρχήν να θεωρείται ότι κατατάσσονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, εκτός και αν τεκμηριώνεται η κατάταξη τους στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης.

Κριτήρια κατάταξης πράξεων επί παραγώγων στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης

6. Δεδομένου ότι οι πράξεις σε παράγωγα κατ' αρχήν κατατάσσονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, θεσμοθετούνται κριτήρια και προϋποθέσεις που θα πρέπει να ικανοποιούνται για την κατάταξη πράξεων επί παραγώγων στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης. Παρ' ότι αναγνωρίζεται η ανάγκη θέσπισης σαφών κριτηρίων κατάταξης συναλλαγών επί παραγώγων στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης, δεν προτείνεται η υιοθέτηση αυστηρών μαθηματικών κριτηρίων, έχοντας υπ' όψη τον τρόπο που λαμβάνονται οι σχετικές επιχειρηματικές αποφάσεις στην τραπεζική πρακτική.

7. Για την κατάταξη μίας πράξης επί παραγώγων στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης θα πρέπει, ως γενικό κριτήριο, μέσω της συναλλαγής αυτής να αντισταθμίζεται ή να εξαιλείται μέρος του κινδύνου από την ενδεχόμενη διακύμανση των επιτοκίων, των συναλλαγματικών ισοτιμιών ή, εν γένει, των τιμών της αγοράς που συνδέονται με το ή τα καλυπτόμενα στοιχεία. Τα καλυπτόμενα στοιχεία περιλαμβάνουν στοιχεία του ενεργητικού ή του παθητικού, εκτός ισολογισμού στοιχεία ή χρηματικές ροές των οποίων όλα τα απορρέοντα έσοδα ή έξοδα αναγνωρίζονται κλιμακωτά επί της πραγματικής διάρκειας των πράξεων.

8. Η κατάταξη στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης είναι δυνατή ακόμη και αν η συγκεκριμένη συναλλαγή επί παραγώγων συσχετίζεται με τμήμα των καλυπτόμενων στοιχείων ενεργητικού /παθητικού, εκτός ισολογισμού στοιχείων ή χρηματικών ροών ή αν αντισταθμίζει μέρος των σχετικών κινδύνων. Επίσης, παράγωγα που κατατάσσονται στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης μπορεί να

συσχετίζονται με συγκεκριμένες συναλλαγές ή ομάδες συναλλαγών, οι οποίες πρόκειται να πραγματοποιηθούν.

9. Η κατάταξη πράξεων επί παραγώγων στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης γίνεται υπό τις παρακάτω προϋποθέσεις:

α. Οι κατατασόμενες στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης πράξεις επί παραγώγων χαρακτηρίζονται αντίστοιχα κατά τη σύναψή τους και ο χαρακτηρισμός τους τεκμηριώνεται έγγραφα με ειδική αναφορά στο ή στα καλυπτόμενα στοιχεία και το είδος των κινδύνων που αντισταθμίζονται μέσω της συγκεκριμένης πράξης επί παραγώγων.

β. Η κατάταξη πράξεων επί παραγώγων στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης υπόκειται σε επανεκτίμηση περιοδικά και οπωσδήποτε στο τέλος κάθε χρήσης του πιστωτικού ιδρύματος.

γ. Πράξεις επί παραγώγων που διενεργούνται για την κάλυψη κινδύνων από συναλλαγές που προβλέπεται να πραγματοποιηθούν μπορεί να εντάσσονται στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης με την προϋπόθεση ότι τεκμηριώνονται έγγραφα οι πιθανολογούμενοι όροι των καλυπτομένων μελλοντικών συμβάσεων.

10. Επειδή η κάλυψη κινδύνων αποτελεί μία συνεχή διαδικασία στην τραπεζική πρακτική και επειδή στις συνθήκες της αγοράς είναι αναμενόμενο να υπόκεινται σε μεταβολές, αντικατάσταση ή διορθωτικές ενέργειες τόσο οι καλυπτόμενες συναλλαγές όσο και οι αντισταθμιστικές πράξεις επί παραγώγων για την κάλυψη των σχετικών κινδύνων, επιτρέπεται, υπό τον όρο ότι ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις, πράξεις που κατετάχθησαν αρχικά στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης να επαναχαρακτηρίζονται και να κατατάσσονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, και αντιστρόφως.

11. Σε περίπτωση επαναχαρακτηρισμού πράξεων σε παράγωγα επιβάλλεται η έγγραφη τεκμηρίωση των λόγων για τους οποίους οι συγκεκριμένες πράξεις επαναχαρακτηρίζονται κατά τρόπο διαφορετικό από αυτόν που είχαν χαρακτηριστεί κατά τη σύναψή τους, καθώς επίσης και για οποιεσδήποτε μεταγενέστερες μεταβολές.

12. Σε κάθε περίπτωση επαναχαρακτηρισμού πράξεων επί παραγώγων από το χαρτοφυλάκιο κάλυψης στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών και αντιστρόφως

ακολουθείται η κατάλληλη αρχή αποτίμησης και αναγνώρισης εσόδων /εξόδων, κερδών /ζημιών που περιγράφεται στην παρ. 20 του παρόντος.

Αρχές αποτίμησης και προσδιορισμού των αποτελεσμάτων

Χαρτοφυλάκιο συναλλαγών

13. Τα πιστωτικά ιδρύματα αποτιμούν τα παράγωγα μέσα που κατατάσσονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών στην εύλογη αξία τους περιοδικά κατά τη διάρκεια της χρήσης και οπωσδήποτε κατά το τέλος της χρήσης. Μεταβολές στην εύλογη αξία των πράξεων αυτών (κέρδη ή ζημίες) προσμετρώνται (αναγνωρίζονται) άμεσα στα αποτελέσματα του πιστωτικού ιδρύματος.

14. Προκειμένου περί παραγώγων τα οποία είναι διαπραγματεύσιμα σε οργανωμένες αγορές της ημεδαπής ή τη αλλοδαπής. Ως βάση προσδιορισμού της εύλογης αξίας λαμβάνεται κατ' αρχήν η τρέχουσα τιμή της αγοράς κατά την ημέρα που πραγματοποιείται η αποτίμηση, με την προϋπόθεση ότι το κατέχων το παράγωγο μέσο πιστωτικό ίδρυμα έχει δυνατότητα άμεση πρόσβασης στις εν λόγω αγορές και ρευστοποίησης της θέσης του. Περαιτέρω, η τιμή διαπραγμάτευσης μειούται με τυχόν έξοδα ρευστοποίησης τα οποία θα επιβάρυναν το πιστωτικό ίδρυμα σε περίπτωση πώλησης ρευστοποίησης του παραγώγου στις εν λόγω αγορές.

15. Προκειμένου περί παραγώγων που δεν είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε οργανωμένες αγορές, των οποίων όμως τα συστατικά μέρη είναι διαπραγματεύσιμα σε οργανωμένες αγορές, συντίθενται με βάση τις κατάλληλες αναλυτικές και στατιστικές μεθόδους από τις επιμέρους τιμές διαπραγμάτευσης κατά την ημέρα της αποτίμησης η βάση υπολογισμού της εύλογης αξίας. Η μέθοδος με την οποία συντίθεται η βάση υπολογισμού της εύλογης αξίας για τα διάφορα είδη παραγώγων μέσων είναι σταθερή από χρήση σε χρήση και η μεταβολή της επιτρέπεται υπό τις προϋποθέσεις που τίθενται στην παράγραφο 2.2.305 (ii) του ΠΔ 1123/1980. Περαιτέρω, η προσδιοριζόμενη με αυτόν τον τρόπο αξία μειούται με τυχόν έξοδα ρευστοποίησης ως ανωτέρω.

16. Η ως άνω προσδιοριζόμενη εύλογη αξία μειούται περαιτέρω σε κάθε περίπτωση που η ρευστοποίηση των παραγώγων στην τρέχουσα τιμή της αγοράς πιθανολογείται ως μη εφικτή, όπως ενδεικτικά, σε περιπτώσεις περιορισμένης ζήτησης της αγοράς για το συγκεκριμένο παράγωγο ή όταν το μέγεθος της κατεχόμενης θέσης είναι τέτοιο που σε περίπτωση ρευστοποίησης ή

πιθανολογούμενη τιμή ρευστοποίησης θα είναι σημαντικά μικρότερη από την τρέχουσα τιμή της αγοράς. Παρόμοια μείωση θα πρέπει κατά κανόνα να διενεργείται στη βάση υπολογισμού της εύλογης αξίας που συντίθεται από επιμέρους διαπραγματεύσιμες τιμές για παράγωγα μέσα που δεν αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε οργανωμένες αγορές.

17. Σε περίπτωση που η διαπραγμάτευση παραγώγων μέσων γίνεται σε τιμές αγοράς/ πώλησης (bid /offer), ως τρέχουσα τιμή της αγοράς λαμβάνεται η μέση τιμή των τιμών αγοράς /πώλησης (mid-market price)

Χαρτοφυλάκιο κάλυψης

18. Τα παράγωγα μέσα που κατατάσσονται στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης αποτιμούνται κατ' αντιστοιχία με το ή τα καλυπτόμενα στοιχεία ενεργητικού /παθητικού. Εκτός ισολογισμού στοιχεία ή χρηματικές ροές και τα απορρέοντα έσοδα ή έξοδα των πράξεων επί παραγώγων που κατατάσσονται στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης αναγνωρίζονται στα αποτελέσματα του πιστωτικού ιδρύματος κλιμακωτά κατά την πραγματική διάρκεια των πράξεων.

19. Σε κάθε περίπτωση που καλυπτόμενες συναλλαγές (στοιχεία του ενεργητικού ή του παθητικού, τα εκτός ισολογισμού στοιχεία και χρηματικές ροές) αποπληρώνονται ή εν γένει ρευστοποιούνται, τα παράγωγα μέσα που σχετίζονται και αντισταθμίζουν τους κινδύνους των συναλλαγών αυτών αποτιμούνται στην εύλογη αξία τους και μεταφέρονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών. Τα τυχόν κέρδη ή ζημίες που προκύπτουν αναγνωρίζονται άμεσα στα αποτελέσματα του πιστωτικού ιδρύματος.

Επαναχαρακτηριζόμενες συναλλαγές

20. Η κατάταξη των πράξεων σε παράγωγα στα χαρτοφυλάκια συναλλαγών και κάλυψης και η δυνατότητα που παρέχεται σε πράξεις που κατά τη σύναψή τους κατετάχθησαν σε ένα από τα δύο χαρτοφυλάκια να επαναχαρακτηρίζονται ενέχει τον κίνδυνο της αλλοίωσης των αποτελεσμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Για παράδειγμα, η αναγνώριση θετικών αποτελεσμάτων (κερδών/εσόδων) θα μπορούσε να επιταχυνθεί εάν επιλεκτικά μεταφέρονται από το χαρτοφυλάκιο κάλυψης στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών παράγωγα μέσα των οποίων η

τρέχουσα τιμή έχει ή προβλέπεται ότι θα ανατιμηθεί ενώ αντίθετα παράγωγα μέσα των οποίων η τρέχουσα τιμή έχει ή προβλέπεται ότι θα υποτιμηθεί παραμένουν στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης. Για να αντιμετωπισθεί το ενδεχόμενο στρέβλωσης των αποτελεσμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων από τον επιλεκτικό επαναχαρακτηρισμό, σε κάθε περίπτωση επαναχαρακτηρισμού παραγώγων τα έσοδα /έξοδα, κέρδη /ζημίες που έχουν αναγνωρισθεί αναπροσαρμόζονται στο ύψος των αποτελεσμάτων που θα προέκυπταν εάν οι συγκεκριμένες πράξεις είχαν λογιστικοποιηθεί εξ αρχής σύμφωνα με τους κανόνες που εφαρμόζονται για το χαρτοφυλάκιο στο οποίο επαναχαρακτηρίζονται, δηλαδή αναγνωρίζεται η θετική ή αρνητική διαφορά μέσα στην τρέχουσα χρήση. Συγκεκριμένα, σε περιπτώσεις επαναχαρακτηρισμού παραγώγων από το χαρτοφυλάκιο κάλυψης στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, και αντιστρόφως, ακολουθούνται οι παρακάτω κανόνες:

α. Παράγωγα μέσα τα οποία κατέχονται στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης σε περίπτωση που επαναχαρακτηρίζονται και κατατάσσονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, αποτιμώνται στην εύλογη αξία τους κατά την ημερομηνία επαναχαρακτηρισμού. Τα προκύπτοντα κέρδη ή ζημίες αναγνωρίζονται στα αποτελέσματα του πιστωτικού ιδρύματος κλιμακωτά κατά την εναπομένουσα διάρκεια των αντίστοιχων καλυπτόμενων στοιχείων του ενεργητικού ή του παθητικού, εκτός ισολογισμού στοιχείων ή χρηματικών ροών.

β. Σε περίπτωση επαναχαρακτηρισμού παραγώγων που κατέχονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών προκειμένου να καταταχθούν στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης, τα τυχόν αποτελέσματα (κέρδη /ζημίες) που έχουν ήδη αναγνωρισθεί από τη στιγμή της σύναψης της αρχικής σύμβασης μέχρι και την τελευταία αποτίμησή τους στην εύλογη αξία αναπροσαρμόζονται στο ύψος των εσόδων /εξόδων που θα είχαν προκύψει εάν τα εν λόγω παράγωγα είχαν λογιστικοποιηθεί σύμφωνα με τις αρχές που διέπουν το χαρτοφυλάκιο κάλυψης από τη στιγμή της αρχικής σύμβασης. Σε κάθε περίπτωση τα προκύπτοντα κέρδη /ζημίες αναγνωρίζονται άμεσα στα αποτελέσματα της τρέχουσας χρήσης.

Απεικόνιση στον Ισολογισμό των πιστωτικών ιδρυμάτων

21. Τα παράγωγα μέσα απεικονίζονται σε εκτός ισολογισμού λογαριασμούς. Τα απορρέοντα έσοδα /έξοδα, κέρδη /ζημίες από τις ανοικτές θέσεις σε παράγωγα μέσα εμφανίζονται αντίστοιχα στις θέσεις 14 'Προπληρωμένα έξοδα και έσοδα

εισπρακτέα’ και 5 ‘Προεισπραγμένα έσοδα και πληρωμένα έξοδα’ του υποδείγματος ισολογισμού της παραγράφου 4.1.103 του ΠΔ 384/1992.

Υποχρέωση για παροχή πληροφοριών (Disclosure Requirements)

22. Για να διασφαλιστεί ότι τα πιστωτικά ιδρύματα παρέχουν στο προσάρτημα τους τις απαραίτητες πληροφορίες προκειμένου να διευκολύνουν όλους τους παράγοντες προς τους οποίους απευθύνονται οι οικονομικές καταστάσεις στον να κατανοούν το περιεχόμενο τους, οι επεξηγηματικές πληροφορίες που τίθενται από τις παραγράφους 4.1.503 και 4.1.505 του ΠΔ 384/1992 διευρύνονται όσον αφορά τις πράξεις επί παραγώγων με τα παρακάτω:

Πληροφορίες ποιοτικού χαρακτήρα

23. Στο Προσάρτημα των πιστωτικών ιδρυμάτων παρέχονται οι ακόλουθες πληροφορίες ποιοτικού περιεχομένου αναφορικά με τη δραστηριότητα σε παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα:

α. γενική επισκόπηση της χρήσης παραγώγων μέσων με ιδιαίτερη αναφορά στον τρόπο που τα μέσα αυτά χρησιμοποιούνται στη διαχείριση στοιχείων ενεργητικού, παθητικού

β. περιγραφή των δραστηριοτήτων του πιστωτικού ιδρύματος στα πλαίσια του χαρτοφυλακίου συναλλαγών σε παράγωγα μέσα, με ιδιαίτερη αναφορά στα είδη των παραγώγων μέσων που κατέχονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών και των διαδικασιών που ακολουθούνται για τον περιορισμό και έλεγχο των σχετικών κινδύνων.

Πληροφορίες ποσοτικού χαρακτήρα

24. Στο Προσάρτημα των πιστωτικών ιδρυμάτων παρέχονται αναφορικά με τις κατεχόμενες θέσεις σε παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα:

α. Η ονομαστική αξία (notional principal) των παραγώγων που κατέχονται στο τέλος της χρήσης κατά είδος παραγώγου μέσου με διάκριση μεταξύ

χαρτοφυλακίου συναλλαγών και χαρτοφυλακίου κάλυψης κινδύνων. Για το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών αναφέρεται επίσης η συνολική εύλογη αξία κατ’ είδος παραγώγου μέσου.

β. Το κόστος αντικατάστασης (net replacement cost – δηλαδή της εύλογης αξίας των θετικών [long] θέσεων αφού συμψηφισθεί η εύλογη αξία των αρνητικών [short] θέσεων με τον ίδιο αντισυμβαλλόμενο και εφ’ όσον υφίσταται το δικαίωμα συμψηφισμού). Η ονομαστική αξία (notional principle) όλων των παραγώγων μέσων που κατέχονται στο τέλος της χρήσης με διάκριση στις επιμέρους κατηγορίες αντισυμβαλλομένων (κατ’ ελάχιστο μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων και μη πιστωτικών ιδρυμάτων). Επιπλέον αναφέρονται τυχόν σημαντικές συγκεντρώσεις πράξεων σε παράγωγα με τον ίδιο αντισυμβαλλόμενο, με ιδιαίτερη αναφορά στο ύψος του κόστους αντικατάστασης των ανοικτών θέσεων σε παράγωγα όπου ο αντισυμβαλλόμενος είναι επιχείρηση στην οποία το πιστωτικό ίδρυμα κατέχει ειδική συμμετοχή, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 2 παρ 10 του Ν. 2076/1992.

γ. Η καθαρή παρούσα αξία των μελλοντικών χρηματικών ροών από παράγωγα μέσα που κατέχονται στο τέλος της χρήσης κατά την εναπομένουσα διάρκεια των σχετικών πράξεων στις παρακάτω ζώνες προθεσμιών λήξης:

- Μέχρι τρεις (3) μήνες
- Πάνω από τρεις (3) μήνες και μέχρι ένα (1) έτος
- Πάνω από ένα (1) έτος και μέχρι πέντε (5) έτη
- Πάνω από πέντε (5) έτη

δ. Η ονομαστική αξία (notional principal) κατ’ είδος παραγώγου μέσου, των παραγώγων πράξεων που κατά τη διάρκεια της χρήσης επαναχαρακτηρίστηκαν από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης, και αντιστρόφως. Αναφέρονται επίσης τα κέρδη ή ζημίες που αναγνωρίστηκαν στα αποτελέσματα του πιστωτικού ιδρύματος κατά τον επαναχαρακτηρισμό πράξεων του χαρτοφυλακίου κάλυψης στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, κατ’ είδος παραγώγου μέσου. Κατ’ αντιστοιχία αναφέρεται, κατ’ είδος παραγώγου μέσου, το αποτέλεσμα που προέκυψε από τον επαναχαρακτηρισμό πράξεων του χαρτοφυλακίου συναλλαγών στο χαρτοφυλάκιο κάλυψης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

**‘Φορολογία της απόδοσης των παραγώγων
χρηματοοικονομικών προϊόντων’**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

‘Φορολογία της απόδοσης των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων’

1. Εισαγωγή

Η εμφάνιση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων -στις διεθνείς αγορές- και η ραγδαία εξέλιξη τους κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες δημιούργησαν ένα νέο κύκλο χρήματος που κινείται δίπλα στις παραδοσιακές αγορές. Αυτός ο νέος κύκλος χρήματος αποτελεί –σε διεθνές επίπεδο- ένα καινούργιο πεδίο ενασχόλησης για τις φορολογικές αρχές. Κάθε κράτος αποσκοπεί στην αύξηση των εσόδων του μέσω της φορολόγησης των εισοδημάτων που προκύπτουν από τις οικονομικές δραστηριότητες. Ο φορολογικός νομοθέτης καλείται να ισορροπήσει ανάμεσα σε δύο στοιχεία. Από τη μία πλευρά, στόχο του αποτελεί η **αύξηση των εσόδων του κράτους** με την όσο το δυνατό υψηλότερη φορολόγηση των υποκειμένων δραστηριοτήτων, από την άλλη πλευρά όμως το ύψος της φορολόγησης **δεν πρέπει να είναι τέτοιο που να μειώνει την επιθυμία για τη εκτέλεση της συναλλαγής** ή να στρεβλώνει τη συναλλαγή.

Η επιβολή φόρων είναι αναγκαία για την ύπαρξη οργανωμένων κρατών. Είναι δε γνωστό ότι από την πρώτη εμφάνιση στην ιστορία των κρατών έχουμε και την εμφάνιση των φόρων. Η εξελικτική πορεία της θεωρητικής και πρακτικής της επιβολής και είσπραξης των φόρων συνάδει με την εξέλιξη των οικονομιών των κρατών. Οι φόροι παρακολουθούν τη φύση, τη δομή και το μέγεθος της οικονομίας.

Η ορθή φορολόγηση όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων απαιτεί από το φορολογικό νομοθέτη, την πολύ καλή γνώση του υποκειμένου του φόρου. Τη θέση του υποκειμένου μέσα στο οικονομικό κύκλωμα και τα επιμέρους χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου αντικειμένου. Επίσης ο φορολογικός νομοθέτης καλείται να γνωρίζει τη θέση και την αξία του υποκειμένου όχι μόνο στο παρόν αλλά και τη μελλοντική του εξέλιξη. Πρέπει να βλέπει μακριά και όχι κοντόφθαλμα προσβλέποντας σε σύντομα έσοδα που ίσως δυσχεραίνουν την εξέλιξη του υποκειμένου. Ο φορολογικός νομοθέτης πρέπει να είναι κάτοχος των

αναγκαίων πληροφοριακών στοιχείων τα οποία οφείλουν να είναι ακριβή, διαχρονικά συγκρίσιμα, τόσο στα πλαίσια του ίδιου του υποκειμένου, όσο και σε σχέση του υποκειμένου με το όλο οικονομικό σύστημα.

Η αντικατάσταση των παραδοσιακών μορφών αποταμιεύσεων και επενδύσεων με νέα σύγχρονα πολύπλοκα και πολυσύνθετα προϊόντα δημιούργησε την ανάγκη ειδικά προσαρμοσμένου τρόπου φορολογίας. Ο τρόπος αυτός πολλές φορές δεν ικανοποιεί την βασική αρχή που πρέπει να διέπει κάθε σύγχρονο και δίκαιο φορολογικό σύστημα, ότι δηλαδή όλα τα εισοδήματα πρέπει να φορολογούνται αναλογικά. Η αρχή αυτή στη χώρα μας έχει κατοχυρωθεί με σχετική συνταγματική διάταξη που επιβάλλει την συνεισφορά των πολιτών στα κοινά βάρη ανάλογα με τη φοροδοτική τους ικανότητα⁸³.

Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα αποτελούν ένα σχετικά νέο πεδίο ως φορολογητέα ύλη. Το νέο αυτό πεδίο έχει εκ φύσεως συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που δυσχεραίνουν την προσπάθεια για την ορθή φορολόγηση τους. Τέτοια χαρακτηριστικά όπως η πολυπλοκότητα των δομών τους, η ποικιλία και το πλήθος τους τα κάνουν όχι το πιο εύκολο και ευδιάκριτο αντικείμενο για φορολόγηση. Η μελέτη και ανάλυση της φορολογικής αντιμετώπισης των παραγώγων δυσχεραίνεται από έναν αριθμό παραγόντων.

Ο τρόπος φορολογίας των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων που είναι κατεξοχήν νέες και σύγχρονες μορφές αποταμιεύσεων και επενδύσεων επιβλήθηκε από πολλούς προσδιοριστικούς παράγοντες, κυριότεροι των οποίων είναι:

- Η δυσκολία προσδιορισμού της ωφέλειας (κέρδους) του επενδυτή και του χρόνου αποκτήσεώς της από αυτόν.
- Η δυσκολία προσδιορισμού του προσώπου και της αναλογίας της ωφέλειας του (κέρδους) από τη συμμετοχή του στα προϊόντα αυτά, όταν κυρίως μεσολαβούν πολλαπλές συμμετοχές και μεταβιβάσεις των προϊόντων αυτών ή τμημάτων αυτών
- Η αναγκαιότητα των μη ανεπτυγμένων ή και των υπό ανάπτυξη οικονομιών των διαφόρων κρατών για την προσέλκυση κεφαλαίων για

⁸³ Άρθρο 4 παράγραφος 5 Συντάγματος «Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν αδιακρίτως εις τα δημόσια βάρη αναλόγως των δυνάμεων των»

επένδυση, προϊόν των οποίων θα διατεθεί σε παραγωγικές μορφές επενδύσεων.

- Η ευκολία μετακινήσεων κεφαλαίων από και προς τα κράτη από κατοίκους κάθε κράτους αλλά και κυρίως από μη κατοίκους αυτών.
- Η μεγάλη διαφοροποίηση ως προς τους συναλλασσόμενους που χρησιμοποιούν ή εμπορεύονται τα συγκεκριμένα χρηματοοικονομικά εργαλεία.
- Οι διαφορετικοί τρόποι με τους οποίους το κάθε προϊόν μεταθέτει τον οικονομικό κίνδυνο καθώς και οι συνεπαγόμενοι διαφορετικοί τύποι πληρωμών.
- Τα διαφορετικά και συχνά αντίθετα κίνητρα για τη σύναψη των αναφερομένων συναλλαγών.

Ο τρόπος φορολογίας των χρηματοοικονομικών παραγώγων προϊόντων στην χώρα μας προβλέπει την επιβολή φορολογικών βαρών, ή κατά περίπτωση την απαλλαγή τους από φορολογικές επιβαρύνσεις, σε δύο στάδια. Στο στάδιο της σύναψης των σχετικών συμβάσεων και στο στάδιο της διαπίστωσης της ωφελείας (κέρδους) από την εκτέλεση ή, την κατά περίπτωση, μη εκτέλεση των συμβάσεων αυτών. Στο πρώτο στάδιο (σύναψη συμβάσεων) επιβάλλεται ή όχι κυρίως έμμεση φορολογία (χαρτόσημο, ή ΕΦΤΕ), ενώ στο δεύτερο στάδιο (ωφέλεια ή κέρδος) επιβάλλεται άμεση φορολογία, χωρίς να αποκλείεται και η επιβολή έμμεσης φορολογίας (ΕΦΤΕ, ΦΠΑ, ΦΚΕ, χαρτόσημο)

Οι αναφερόμενοι παραπάνω προσδιοριστικοί παράγοντες σε συνδυασμό και με το χαρακτηρισμό της θετικής εξέλιξης ορισμένων χρηματοοικονομικών παραγώγων (κέρδους) ως κέρδος από Λαχεία, ή ως εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις, ή ως εισόδημα από κινητές αξίες επέβαλλαν διαφορετικό τρόπο φορολογήσεως, όπως:

(α) Με παρακράτηση στην πηγή ποσοστού φόρου 15% από την προκύπτουσα ωφέλεια και την εξάντληση κάθε άλλης φορολογικής υποχρέωσης για το κέρδος αυτό,

(β) Με την συμπερίληψη της ωφελείας αυτής στα άλλα κέρδη της επιχείρησης που προκύπτουν από τις άλλες εμπορικές δραστηριότητες και την κατά συνέπεια φορολόγησή τους με τις διατάξεις της φορολογίας εισοδήματος,

(γ) Με την απαλλαγή τους από φόρο εισοδήματος και

(δ) Με την επιβολή ενός φόρου στον ημερήσιο μέσο όρο την ποσών βάσης (notional amounts).

Η δυσχέρεια αυτή οφείλεται ιδιαίτερα τόσο στην διάκριση των ιδίων των προϊόντων, όσο και στις πληρωμές που συσχετίζονται με αυτά. Τα προβλήματα αυτά ενισχύονται και από το γεγονός ότι δεν υπάρχει κοινή αντιμετώπιση από όλα τα κράτη σε διεθνές επίπεδο. Η φορολογία των νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων στην Ελλάδα αντιμετωπίζει αντίστοιχα προβλήματα. Επιπροσθέτως η πολύ πρόσφατη ανάπτυξη αυτών των προϊόντων στην χώρα μας έχει σαν αποτέλεσμα η ανάπτυξη της φορολογικής νομοθεσίας να βρίσκεται ακόμη στα σπάργανα. Η υιοθέτηση από την ελληνική φορολογική αρχή της όποιας μεθόδου αντιμετώπισης των χρηματοοικονομικών παραγώγων πρέπει να γίνεται με βάση τους διεθνώς παραδεξιμένους κανόνες, υπό το πρίσμα των ιδιομορφιών της ελληνικής οικονομίας. Σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται στην ελληνική φορολογική αρχή, η συμπτωματική αντιμετώπιση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, διότι κάτι τέτοιο θα ήταν ικανό να στερήσει την ελληνική οικονομία από τις ευεργετικές δυνατότητες χρήσεις των εργαλείων αυτών.

Οι λόγοι καθυστέρησης της ενασχόλησης της ελληνικής φορολογικής αρχής με τα παράγωγα προϊόντα πρέπει να αναζητηθούν στη μέχρι πρότινος δομή του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος. Μέχρι το 1993, το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα βρισκόταν κάτω από την αυστηρή επιτήρηση της Τράπεζας της Ελλάδος.⁸⁴ Η δε συναλλαγματική πολιτική των Τραπεζών ουσιαστικά δεν υπήρχε λόγω της προστατευτικής πολιτικής για το συνάλλαγμα που είχαν ακολουθήσει όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις μέχρι τότε. Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα είναι εν μέρει συνδεδεμένα με το συνάλλαγμα και τουλάχιστον στην ελληνική τραπεζική πρακτική έμειναν συνδεδεμένα ως προϊόντα συναλλάγματος μέχρι πρόσφατα. Ακόμη και τα επιτόκια όμως μέχρι πρόσφατα ήταν υπό επιτήρηση. Ουσιαστικά μέχρι το 1993 δεν μπορούμε να μιλάμε καν για την ύπαρξη προϊόντων πολύ περισσότερο για την φορολογική τους αντιμετώπιση.

⁸⁴ Το θέμα έχει ήδη αναπτυχθεί στην «Εισαγωγή» στις σελίδες 20-23.

2. Η φορολόγηση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων στην Ελλάδα

Ιστορικό

Πριν αναφερθούμε με λεπτομέρεια στον ισχύοντα τρόπο φορολόγησης των χρηματοοικονομικών παραγώγων προϊόντων στη χώρα μας, θα πρέπει πολύ συνοπτικά να κάνουμε μια ιστορική φορολογική αναδρομή που θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε καλύτερα τα σχετικά προβλήματα, που αναπτύχθηκαν. Η απαρχή της ενασχόλησης της ελληνικής φορολογικής νομοθεσίας με τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, έγινε κατά τη σταδιακή απελευθέρωση του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος το 1993. Οι πρώτες αναφορές ελληνικών νομοθετικών κειμένων για τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα γίνονται με το Προεδρικό Διάταγμα 96 της 23-03-1993 το οποίο αφορά την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις κοινοτικές οδηγίες με στόχο την απελευθέρωση των κεφαλαίων⁸⁵.

Η τράπεζα της Ελλάδος στις 07-05-1993 εξέδωσε κατ’ εφαρμογή του Π.Δ. 96/23-3-1993 τις ακόλουθες πράξεις του Διοικητή της:

1. ΠΔΤΕ 2200/07-05-1993 με θέμα ‘προθεσμιακή αγορά συναλλάγματος’
2. ΠΔΤΕ 2201/07-05-1993 με θέμα ‘καθεστώς λειτουργίας λογαριασμών καταθέσεων σε δραχμές μη κατοίκων καθώς και πράξεων συναλλάγματος μεταξύ κατοίκων και κατοίκων εξωτερικού’
3. ΠΔΤΕ 2199/07-05-1993 με θέμα ‘διαδικασία χορηγήσεως συναλλάγματος από τα πιστωτικά ιδρύματα για τις απελευθερωμένες κινήσεις κεφαλαίων του Π.Δ. 96/23-03-1993’
4. Π.Δ. 96/23-03-1993 ‘περί προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της οδηγίας 88/361/ΕΟΚ και της οδηγίας 92/122/ΕΟΚ σχετικά με την κίνηση κεφαλαίων μεταξύ κατοίκων Ελλάδος και κρατών μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων’

⁸⁵ Βλ. παράρτημα Π.Δ. 96/23-3-93 ‘περί προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της οδηγίας 88/361/ΕΟΚ και της οδηγίας 92/122/ΕΟΚ σχετικά με την κίνηση κεφαλαίων μεταξύ κατοίκων Ελλάδος και κρατών μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων’

Θέματα που δημιουργήθηκαν

- Πώς θα αντιμετωπισθούν από πλευράς έμμεσης φορολογίας (επιβολή ΕΦΤΕ ή χαρτοσήμου ή απαλλαγή τους) οι συμβάσεις συνάψεως χρηματοοικονομικών παραγώγων προϊόντων και πώς τα εξ’ αυτών απορρέοντα έσοδα.
- Πώς θα αντιμετωπισθούν από πλευράς άμεσης φορολογίας (παρακράτηση φόρου από τους δικαιούχους, είδος εισοδήματος για τους δικαιούχους, αυτοτελής ή μη φορολόγηση).
- Πώς θα αντιμετωπισθούν από πλευράς φορολογητέου εισοδήματος των Τραπεζών τα έξοδα που υποβάλλονται οι Τράπεζες για τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα.

Φορολογικά καθεστώτα

2.1. Το φορολογικό καθεστώς στην Ελλάδα προ της 7-1-1997

2.1.1 Έμμεση φορολογία

Άρθρο 7§1 του Ν.1083/1980

Απαλλαγή των πράξεων σε συνάλλαγμα καθώς και τα εξ’ αυτών απορρέοντα έσοδα και έξοδα των Τραπεζών από ΦΚΕ, χαρτόσημο και κατά συνέπεια και από ΕΦΤΕ⁸⁶.

Εντούτοις πολλές συμβάσεις χρηματοοικονομικών προϊόντων δεν είχαν αντικείμενο συνάλλαγμα π.χ. συμβάσεις ανταλλαγών επιτοκίων (IRS) και προθεσμιακά συμβόλαια επιτοκίων μεταξύ δραχμών (FRA) με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η υπαγωγή των συμβάσεων στο Ν.1083/1980 και έτσι το θέμα να απαιτεί νομοθετική ρύθμιση. Στις περιπτώσεις αυτές οφείλεται χαρτόσημο στις συμβάσεις 2,4% (άρθρο 15§1α) και ΕΦΤΕ στα έσοδα εξ’ αυτών, άρθρο 7 σε συνδυασμό με το άρθρο 12 του Ν.1676/1986. Η επιβολή έμμεσων φόρων στα

⁸⁶ Πρβλ υπ’ αριθ. 1050972/2015/0014/7-4-1993 έγγραφο Υπουργείου Οικονομικών.

νέα αυτά τραπεζικά προϊόντα θα τα καθιστούσε μη ελκυστικά για τους επενδυτές οι οποίοι θα προτιμούσαν να τα αγοράσουν απευθείας από το εξωτερικό μέσω των διεθνών οίκων.

2.1.2 Άμεση φορολογία

Στο θέμα της άμεσης φορολογίας των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, υπήρξε μία έντονη προβληματική, με αποτέλεσμα να αναπτυχθεί μία ποικιλία απόψεων γύρω από τον τρόπο φορολόγησης των.

Επειδή σε ορισμένα χρηματοοικονομικά προϊόντα ενυπάρχει, σε περιπτώσεις θετικής εξέλιξης, το στοιχείο του κέρδους π.χ. χρηματοοικονομικά δικαιώματα (options) θα μπορούσε να επιβληθεί φόρος όπως αυτός των λαχείων, άρθρα 58-60 Ν.118/1973 όπως αυτά θεσπίσθηκαν με το άρθρο 44 του Ν.1249/1982.

Για άλλους η ωφέλεια που προκύπτει από τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα θα μπορούσε να θεωρηθεί ως εισόδημα αλλά χωρίς να μπορεί να προσδιορισθεί ποιάς πηγής.

Σύμφωνα με την άποψη μερικών θα μπορούσε να θεωρηθεί ως εισόδημα εξ' εμπορικών επιχειρήσεων (άρθρο 28§2 Ν.2238/1994) οπότε θα δεν ετίθετο θέμα παρακράτησης φόρου. Η άποψη αυτή θα δημιουργούσε την υποχρέωση στους δικαιούχους να θεωρούν και να τηρούν τα βιβλία που ορίζει ο ΚΒΣ για το προσδιορισμό των αποτελεσμάτων πράγμα που δε θα επέτρεπε την χρήση των παραγώγων από τους ιδιώτες πράγμα που είναι συνηθισμένο σε όλο τον κόσμο.

Κατ' άλλους το εισόδημα ανήκει σ' αυτό του άρθρου 48§3 του Ν. 2238/1994 στο οποίο η Τράπεζα θα έπρεπε να παρακρατεί φόρο με συντελεστή τότε 15% (άρθρο 58§1 του Ν.2238/1994) χωρίς να εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση του δικαιούχου ο οποίος θα έπρεπε να συμπεριλάβει το εισόδημα του αυτό με τα λοιπά του εισοδήματα.

Μετά από συζητήσεις προτάθηκε κατόπιν έρευνας από την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, τα εισοδήματα από παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα να φορολογούνται με αυτοτελή φορολογία όπως οι τόκοι καταθέσεων.

2.2. Το φορολογικό καθεστώς στην Ελλάδα μετά την 8-1-1998

Με το Ν.2459/1997 άρθρο 16α έγινε ρύθμιση των θεμάτων που παρέμειναν ως προβληματισμοί μέχρι την ημερομηνία αυτή.

2.2.1 Έμμεση φορολογία

2.2.1.1 Για τις συμβάσεις παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων

Απαλλάσσονται από τα τέλη χαρτοσήμου και από κάθε άλλο έμμεσο φόρο, τέλος, εισφορά ή δικαίωμα υπέρ του Δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου οι συμβάσεις και παρεπόμενες πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, καθώς και τα πάσης φύσης κέρδη και έσοδα που απορρέουν από την εκτέλεση των συμβάσεων αυτών. Ως παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα νοούνται τα χρηματοοικονομικά μέσα που ορίζονται στις υποπεριπτώσεις γγ΄ έως και ζζ της περίπτωσης α΄ της παραγράφου 1 και στην παράγραφο 20 του άρθρου 2 του Ν.2396/1996, καθώς και αυτά που καθορίζονται με πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος.

2.2.1.2. Για τα έσοδα των Τραπεζών από παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα.

Τα έσοδα και ωφέλειες των Τραπεζών που προέρχονται από πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων απαλλάσσονται από τα τέλη χαρτοσήμου και από κάθε άλλο έμμεσο φόρο, τέλος, εισφορά ή δικαίωμα υπέρ του Δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου. Ως παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα νοούνται τα χρηματοοικονομικά μέσα που ορίζονται στις υποπεριπτώσεις γγ΄ έως και ζζ΄ της περίπτωσης α΄ της παραγράφου 1 και στην παράγραφο 20 του άρθρου 2 του Ν.2396/1996, καθώς και αυτά που καθορίζονται με πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος.

2.2.1.3. Από την 1 –1 –2001 καταργείται ο ΕΦΤΕ με το Άρθρο 33 του Ν. 2873/2000.

2.2.2. Άμεση φορολογία

Όσον αφορά τη ρύθμιση των θεμάτων που προκύπτουν στη φορολογία εισοδήματος οι ρυθμίσεις αφορούν τους εξής τομείς:

2.2.2.1. ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΚ ΚΙΝΗΤΩΝ ΑΞΙΩΝ

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ κάτοικος Ελλάδας φυσικό πρόσωπο ή επιτηδευματίας με βιβλία Α΄ ή Β΄ κατηγορίας.

Αυτοτελής φορολογία με 15% (παρ 1&3) ⁸⁷

2.2.2.2. ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΞ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία Γ΄κατηγορίας

- Δεν γίνεται παρακράτηση
- Το εισόδημα φορολογείται με τις γενικές διατάξεις⁸⁸ (παρ 1&7)

2.2.2.3. ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ: αμοιβαίο κεφάλαιο και εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου. Επειδή δεν γίνεται παρακράτηση φόρου όπως στα φυσικά πρόσωπα, προβλέπεται η επιβολή φόρου εισοδήματος ο οποίος υπολογίζεται με συντελεστή 2% επί του ημερησίου μέσου όρου των ποσών βάσης (notional amounts)

2.2.2.4. ΕΚΠΤΩΣΗ ΖΗΜΙΩΝ

Εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα οι ζημιές από συμβάσεις παραγώγων που πραγματοποιούνται **ΜΟΝΟΝ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ**. – φρονούμε ότι η απαλλαγή θα πρέπει να αφορά και τις ζημιές από συμβάσεις παραγώγων που γίνονται για κερδοσκοπικούς σκοπούς.

2.2.2.5. Με τη παράγραφο 2⁸² ορίζεται ότι **χρόνος κτήσης του εισοδήματος** είναι ο χρόνος λήξεως της σύμβασης. Κάθε ανανέωση ή παράταση της

⁸⁷ Παρ 1&3 Ν. 2238/1997

⁸⁸ Άρθρο 16 α του Ν. 2479/1997 που παρατίθεται στο Παράρτημα – Κείμενα Νόμων

σύμβασης θεωρείται ως νέα σύμβαση. Η διατύπωση της διατάξεως αυτής μπορεί να οδηγήσει σε άτοπα αποτελέσματα αφού είναι δυνατόν κάποιος επενδυτής από μια πράξη να έχει κέρδος και από άλλη ζημία. Εκείνο που θα έπρεπε να φορολογείται θα έπρεπε να είναι η διαφορά.

2.2.2.6. Η παράγραφος 12⁸² προσδιορίζει τον **τρόπο προσδιορισμού της απόδοσης** που προκύπτει από τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα. Απόφαση έχει εκδοθεί μόνο για τα *synthetic swap* (ΠΟΛ1215/1997) ενώ έχουν γεννηθεί εκατοντάδες ζητήματα για τα υπόλοιπα προϊόντα.

3. Ποια είναι τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα

Επειδή ο αριθμός των χρηματοοικονομικών προϊόντων δεν είναι ορισμένος και πολλά τέτοια δημιουργούνται καθημερινά απασχόλησε τα μέλη της επιτροπής της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών πως θα ορισθούν. Ο επίσημος ορισμός των προϊόντων έγινε πρώτη φορά με το Ν. 2396/1996 για την κεφαλαιακή επάρκεια των Τραπεζών. Έτσι όλες οι αναφορές γίνονται με βάση το αυτό νόμο.

3.1. Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα σύμφωνα με τον Ν. 2396/1996

(α) Σύμφωνα με τον Ν. 2396/1996, άρθρο 2 περίπτωση α' υποπεριπτώσεις:

γγ'. Τίτλους προθεσμιακών χρηματοπιστωτικών συμβάσεων (**futures**), συμπεριλαμβανομένων των ισοδύναμων τίτλων που παρέχουν δικαίωμα εκκαθάρισης τοις μετρητοίς.

δδ'. Προθεσμιακά συμβόλαια επιτοκίου (**FRA**).

εε'. Συμβάσεις ανταλλαγής (**swaps**) υποχρεώσεων με αντικείμενο επιτόκιο ή συνάλλαγμα ή συμβάσεις ανταλλαγής συνδεόμενες με μετοχές ή με δείκτη μετοχών (**equity swaps**).

ζζ'. Δικαιώματα προαίρεσεως (**options**) για την αγορά ή πώληση οποιουδήποτε από τους ανωτέρω τίτλους, περιλαμβανομένων των ισοδύναμων τίτλων που παρέχουν δικαίωμα εκκαθάρισης της μετρητοίς. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται ιδίως δικαιώματα προαίρεσεως (**options**) επί συναλλάγματος και επιτοκίων.

(β) Άρθρο 2 περ. 20 Ν. 2396/1996, που εξειδικεύει τον όρο «εξωχρηματιστηριακά παράγωγα μέσα (OTC)»:

α) Οι συμβάσεις επί επιτοκίων και τιμών συναλλάγματος, όπως αναφέρονται στην Π.Δ./Τ.Ε. αριθ. 2054/92. Παράρτημα ΙΙΙ, δηλαδή:

1) συμβάσεις επί επιτοκίων

- Ανταλλαγή επιτοκίων στο ίδιο νόμισμα (**single-currency interest rate swaps**),
- Ανταλλαγή μεταβλητών επιτοκίων (**basis swaps**),

- Προθεσμιακές συμφωνίες επιτοκίου (forward rate agreements),
 - Προθεσμιακές συμβάσεις επί επιτοκίου (interest rate agreements),
 - Συμβάσεις επί επιτοκίου με δικαίωμα επιλογής (option) που έχουν αγοραστεί,
 - Άλλες συμβάσεις παρεμφερούς φύσεως.
- 2) Συμβάσεις επί τιμών συναλλάγματος
- Ανταλλαγή επιτοκίων σε διαφορετικά νομίσματα (cross-currency interest rate swaps),
 - Προθεσμιακές πράξεις επί συναλλάγματος (forward foreign exchange contracts),
 - Προθεσμιακές συμβάσεις επί συναλλάγματος (currency futures),
 - Συμβάσεις επί συναλλάγματος με δικαίωμα επιλογής (option) που έχουν αγοραστεί,
 - Άλλες συμβάσεις παρεμφερούς φύσεως.
- β) Οι εκτός ισολογισμού συμβάσεις επί μετοχών, εφόσον όλες οι ανωτέρω συμβάσεις δεν αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε οργανωμένες αγορές που υπόκεινται σε καθημερινές απαιτήσεις περιθωρίου και
- γ) Οι συμβάσεις επί συναλλάγματος που έχουν αρχική διάρκεια άνω των δεκατεσσάρων ημερολογιακών ημερών.

3.2. Ο περιοριστικός χαρακτήρας των κατηγοριών παραγώγων προϊόντων που παράγουν φορολογητέο εισόδημα με βάση το άρθρο 16 α του Ν. 2459/97.

Ο ορισμός των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων από το άρθρο 24 παρ. 1 στοιχ. η' του Ν. 2238/1994, επί των εισοδημάτων των οποίων επιβάλλεται φόρος, διενεργείται με την αρίθμηση συγκεκριμένων τεχνικών και συμβάσεων, χωρίς να επιχειρείται μια εννοιολογική προσέγγιση των παραγώγων, με βάση συγκεκριμένα στοιχεία. Αυτή η αρίθμηση προσδιορίζει επακριβώς το πεδίο εφαρμογής της φορολογίας, ως προς τις πράξεις ή συμβάσεις που αφορά. Αυτός ο ορισμός μπορεί να διευρύνεται με πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, οι οποίες θα ορίζουν κι άλλες ανάλογες τεχνικές ή συμβάσεις που παράγουν φορολογητέο εισόδημα, σύμφωνα με το άρθρο 16 α του Ν. 2459/1997. Με βάση όμως τα σημερινά νομοθετικά και κανονιστικά δεδομένα, η αρίθμηση που περικλείεται στο άρθρο 24 παρ. 1 στοιχ. η', με αναφορά στις σήμερα ισχύουσες νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις, είναι περιοριστική. Επομένως, υπόκεινται σε φορολογία μόνο τα εισοδήματα από

τις πράξεις ή συμβάσεις που εντάσσονται σε κάποια από τις ανωτέρω κατηγορίες. Ομοίως, η ενδεχόμενη μελλοντική επέκταση του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 16 α παρ. 6, ως προς τις πράξεις ή συμβάσεις που αφορά, με μεταγενέστερη απόφαση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, θα περιορίζεται στις πράξεις ή συμβάσεις που αυτή η απόφαση θα μνημονεύει.

Η επέκταση της φορολογίας και σε εισοδήματα από άλλες πράξεις, με άλλο τρόπο, δεν είναι δυνατή, διότι σύμφωνα με την επιταγή του άρθρου 78 παρ. 1 του Συντάγματος, **κανένας φόρος δεν επιβάλλεται ούτε εισπράττεται χωρίς τυπικό νόμο**, που καθορίζει το υποκείμενο της φορολογίας και το εισόδημα, το είδος της περιουσίας, τις δαπάνες και τις συναλλαγές ή τις κατηγορίες τους, στις οποίες αναφέρεται ο φόρος. Κατά τον ίδιο τρόπο, δεν επιτρέπεται η αναλογική εφαρμογή του άρθρου 16 παρ. 6 Ν. 2459/1997 και σε άλλες πράξεις ή συμβάσεις, ιδίως με την αναλογική ερμηνεία των περιπτώσεων που καλύπτει ο ορισμός του άρθρου 24 παρ. 1 στοιχ. η Ν. 2238/94.

Η εγκύκλιος του Υπουργείου Οικονομικών με αριθ. πρωτ. 1027931/331/Πολ. 1084/6.3.1997 ορίζει ότι «οποιαδήποτε αμφιβολία σχετικά με τον χαρακτηρισμό ενός εσόδου ως παραγώγου χρηματοοικονομικού θα λύεται από την Τράπεζα της Ελλάδος». Η Τράπεζα της Ελλάδος φαίνεται συνεπώς να αποκτά ευρεία δυνατότητα παρέμβασης στον προσδιορισμό αντικειμένου φορολογίας, δηλαδή σε ζητήματα για τα οποία θα έπρεπε να είναι αρμόδιο το Υπουργείο Οικονομικών. Αυτή η αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία απονέμεται με εγκύκλιο του Υπουργείου Οικονομικών, κρίθηκε πιθανώς χρήσιμη εξαιτίας του τεχνικού χαρακτήρα των ζητημάτων που ανακύπτουν από την εφαρμογή του άρθρου 16 α και που απαιτούν εξειδικευμένες χρηματοοικονομικές γνώσεις.

Ωστόσο, η αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδος για την άρση της αμφιβολίας ως προς το «χαρακτηρισμό ενός εσόδου ως παραγώγου», δεν είναι αποκλειστική, με την έννοια ότι δεν αφαιρείται από τον φορολογούμενο η δυνατότητα να αμφισβητήσει την ενδεχόμενη κρίση της Τράπεζας της Ελλάδος στα αρμόδια διοικητικά δικαστήρια, ή να ζητήσει τη δικαστική άρση της αμφισβήτησης ως προς το «χαρακτηρισμό εσόδου ως παραγώγου», χωρίς την παρέμβαση της Τράπεζας της Ελλάδος. Η θέση της Τράπεζας της Ελλάδος φαίνεται όμως να έχει δεσμευτικό χαρακτήρα για το Υπουργείο Οικονομικών, που εκχωρεί, με την ανωτέρω εγκύκλιο, την αρμοδιότητα του να αποφασίζει σχετικά με συγκεκριμένα ζητήματα. Το γεγονός πάντως εάν αυτή η εκχώρηση

αρμοδιοτήτων είναι νόμιμη, θα πρέπει να κριθεί με βάση τους οικείους κανόνες του διοικητικού δικαίου.

Από την διατύπωση της εγκυκλίου, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδος περιορίζεται στο χαρακτηρισμό συγκεκριμένου στοιχείου ως εσόδου από παράγωγο και δεν επεκτείνεται στο χαρακτηρισμό συγκεκριμένης τεχνική ή σύμβασης, ως πράξης που καλύπτεται από τον ορισμό του άρθρου 24 παρ. 1 στοιχ. η Ν. 2238/1994. Εξάλλου, ο ίδιος ο ορισμός αυτής της διάταξης παραπέμπει, για τον προσδιορισμό κι’ άλλων συμβάσεων, πέρα από αυτές που μνημονεύονται στο άρθρο 2 περ. 1 και 20 Ν. 2396/1996, ως παραγώγων, σε πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος και όχι σε μια απλή απόφαση, όπως για το χαρακτηρισμό εσόδου ως παράγωγο, που θα μπορεί να εκδίδεται από την αρμόδια υπηρεσία της Τράπεζας της Ελλάδος.

Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι αυτό το τελευταίο επιχείρημα δεν είναι καθοριστικής φύσεως, διότι η αρμοδιότητα που απονέμεται από την εγκύκλιο στην Τράπεζα της Ελλάδος, θα μπορούσε να εκληφθεί ως ερμηνευτική, δηλαδή ως δυνατότητα χαρακτηρισμού μιας πράξης ή σύμβασης ως παραγώγου χρηματοοικονομικού προϊόντος, κατά την έννοια κάποιας από τις κατηγορίες που αριθμεί ο ορισμός του άρθρου 24 παρ. 1 στοιχ. η Ν. 2238/1994 και όχι ως προσδιορισμού νέας κατηγορίας παραγώγων. Με βάση αυτό το τελευταίο σκεπτικό και με αφετηρία μια διαφορετική ερμηνεία της διατύπωσης της εγκυκλίου, με έμφαση στον όρο «παράγωγο» και όχι στον αντίστοιχο «έσοδο», θα μπορούσε να συναγεί κανείς αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδος να εντάσσει συγκεκριμένες τεχνικές ή συμβάσεις σε κάποια από τις υφιστάμενες κατηγορίες παραγώγων. Αυτή φαίνεται και η ορθότερη από τις δύο ανωτέρω ερμηνείες της εγκυκλίου.

Το γεγονός πάντως ότι η εγκύκλιος επιδέχεται δύο διαφορετικές ερμηνείες σ’ αυτό το σημείο, μαρτυρεί την αδυναμία της λύσης που υιοθέτησε το Υπουργείο Οικονομικών και την ανάγκη περαιτέρω εξειδίκευσης της σημασίας της εγκυκλίου σ’ αυτό το συγκεκριμένο σημείο. Μέχρι αυτή την εξειδίκευση, δημιουργείται όμως, εύλογα, πεδίο αμφισβήτησης, που πηγάζει από την ατυχή διατύπωση της εγκυκλίου και που ενδέχεται να δημιουργήσει ερμηνευτικά προβλήματα, κατά την εφαρμογή του άρθρου 16 α Ν. 2459/1997⁸⁹.

⁸⁹ Βλ. περ. άρθρο κ. ΣΠΗΛΙΟΥ ΑΝΤ. ΜΟΥΖΟΥΛΑ, Περιοδικό Λογιστής, «Η φορολόγηση των συμβάσεων επί συναλλάγματος με αρχική διάρκεια άνω των δεκατεσσάρων ημερών».

4. Το σύστημα φορολόγησης των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων

Στη συνέχεια θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε με μεγαλύτερη λεπτομέρεια το σύστημα φορολόγησης των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων που ισχύει μετά την έναρξη εφαρμογής την 8-1-1997 των διατάξεων του άρθρου 16 α του Ν. 2459/1997, διότι όπως είπαμε και πιο πάνω πολλά από τα προβλήματα που είχαν δημιουργηθεί με τον προηγούμενο τρόπο φορολόγησης των, αντιμετωπίστηκαν με τις διατάξεις του νόμου αυτού. Θα προηγηθεί όμως μία συνοπτική ανάλυση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων και σχετική αναφορά στην ισχύουσα ελληνική και διεθνή πρακτική. Στο σημείο αυτό υπενθυμίζουμε ότι στα χρηματοοικονομικά παράγωγα προϊόντα φορολογικές επιβαρύνσεις αντιμετωπίζονται σε δύο στάδια, ήτοι **στο στάδιο της σύναψης** των σχετικών συμβάσεων και **στο στάδιο της εκτέλεσης ή μη εκτέλεσης** των, όταν προκύπτει θετικό αποτέλεσμα (κέρδος) ανάλογα με το είδος του υποκειμένου της σχετικής συμβάσεως.

Ειδικότερα για κάθε χρηματοοικονομικό παράγωγο παρατηρούμε :

Χρηματοοικονομικά δικαιώματα (options)

Χρηματοοικονομικό δικαίωμα είναι ένα συμβόλαιο με το οποίο ο πωλητής (writer ή seller) παρέχει στον αγοραστή (holder ή buyer) το δικαίωμα -αλλά **όχι την υποχρέωση**- να αγοράσει ή να πουλήσει στον πωλητή ένα υποκείμενο αγαθό ή αξία σε καθορισμένη τιμή και μέσα σε ορισμένο χρονικό διάστημα⁹⁰. Από το συμβόλαιο αυτό παράγεται δικαίωμα για τον αγοραστή και υποχρέωση για τον πωλητή. Για την αγορά αυτού του δικαιώματος ο αγοραστής πληρώνει στον πωλητή ένα ποσοστό της συνολικής αξίας του συμβολαίου (premium). Το υποκείμενο ενός συμβολαίου χρηματοοικονομικού δικαιώματος (underlying object) μπορεί να είναι μια συγκεκριμένη ποσότητα ξένου νομίσματος, μετοχών, εμπορευμάτων (πχ πολύτιμα μέταλλα, πετρέλαιο κ.α.), χρηματιστηριακοί δείκτες, δείκτες εμπορευμάτων κτλ.

⁹⁰ Η ανάλυση των χρηματοοικονομικών δικαιωμάτων που ονομάζονται και συμβόλαια με δικαίωμα προαίρεσης ΣΔΠ βρίσκεται στο κεφάλαιο με τα χρηματοοικονομικά δικαιώματα. Για να μην υπάρξει σύγχυση στο παρόν κεφάλαιο θα χρησιμοποιείται ο όρος χρηματοοικονομικά δικαιώματα.

Προθεσμικά συμβόλαια - FORWARD CONTRACTS και συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης - FUTURE CONTRACTS

Τα προθεσμικά συμβόλαια (Π.Σ) –forward contracts και τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (Σ.Μ.Ε.) –future contracts είναι συμφωνίες μεταξύ δύο συμβαλλομένων μερών, αγοραστή -buyer και πωλητή –seller, που αφορούν την παράδοση, σε μία προκαθορισμένη μελλοντική ημερομηνία -delivery day, συγκεκριμένης ποσότητας του υποκειμένου της συμφωνίας -underlying object σε μία επίσης συμφωνημένη τιμή μονάδας –forward ή future price⁹¹. Υποκείμενο ενός προθεσμιακού συμβολαίου μπορεί να είναι εμπορεύματα, χρεόγραφα, ξένα νομίσματα, δείκτες διάφοροι κτλ. Σε αντιδιαστολή με τα χρηματοοικονομικά δικαιώματα (options) εδώ η τήρηση του συμβολαίου είναι υποχρεωτική και για τα δύο μέρη.

Συμβάσεις ανταλλαγών - SWAPS

Η σύμβαση ανταλλαγής (swap), είναι η συμφωνία δύο ή περισσότερων συναλλασσόμενων μερών να ανταλλάξουν (swap) υποχρεώσεις πληρωμών ή δικαιώματα είσπραξης, ορισμένου ποσού και διάρκειας, στο ίδιο ή και σε διαφορετικά νομίσματα⁹². Η ανταλλαγή αυτή έχει σκοπό την αποκόμιση αμοιβαίου κέρδους ή/και την προστασία από τον κίνδυνο μεταβολής των συναλλαγματικών ισοτιμιών (συναλλαγματικό κίνδυνο) ή/και τον κίνδυνο μεταβολής των επιτοκίων. Αυτά επιτυγχάνονται χάρη στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που έχουν οι αντισυμβαλλόμενοι στις διάφορες αγορές.

Η χρήση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων συνεπάγεται φορολογικές επιπτώσεις από πλευράς του ιδιώτη (απλού ή θεσμικού) επενδυτή όσο και από πλευράς των μεσολαβούντων Τραπεζικών και άλλων Πιστωτικών Ιδρυμάτων τόσο στην έμμεση, όσο και στην άμεση φορολογία.

⁹¹ Η ανάλυση των προθεσμιακών συμβολαίων και των συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης καθώς και οι διαφορές τους βρίσκονται στο κεφάλαιο των συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης.

Για να μην υπάρξει σύγχυση στο παρόν κεφάλαιο χρησιμοποιούμε τον όρο συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης ή ΣΜΕ και για τις δύο κατηγορίες.

4.1. Έμμεση Φορολογία

4.1.1. ΕΦΤΕ – Τέλη χαρτοσήμου

Α Επενδυτής. Για τις συμβάσεις, τις παρεπόμενες πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων πάσης φύσεως, κέρδη και έσοδα που απορρέουν από την εκτέλεση των συμβάσεων αυτών γενικά που έχουν αντικείμενο τα χρηματοοικονομικά παράγωγα και κατά συνέπεια και για τα προθεσμιακά συμβόλαια. Προβλέπεται με τις διατάξεις της παραγράφου 11 του άρθρου 16α του Ν. 2459/1997 ρητά η απαλλαγή τους από τα τέλη χαρτοσήμου, καθώς και από κάθε άλλο έμμεσο φόρο, τέλος, εισφορά ή δικαίωμα υπέρ του Δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου (ΝΠΔΔ) ή ιδιωτικού (ΝΠΙΔ) δικαίου.

Η απαλλαγή αυτή καλύπτει τόσο το αντικείμενο της ίδιας της σύμβασης όσο και τα τυχόν κέρδη και ωφέλειες από την εκτέλεσή της, από κάθε έμμεσο φόρο, τέλος χαρτοσήμου ή δικαιώματος υπέρ Δημοσίου ή ΝΠΔΔ ή ΝΠΙΔ.

4.1.2. Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ)

Το ερώτημα όμως που τίθεται είναι αν η απαλλαγή αυτή καλύπτει και το ΦΠΑ. Για να απαντηθεί το σχετικό ερώτημα θα πρέπει να δούμε τις αντίστοιχες διατάξεις του Ν. 1642/1986 για το ΦΠΑ. Η γενικότητα της διατύπωσης της παραπάνω διάταξης (παρ. 11 άρθρου 16^ο Ν. 2459/1997) δεν επιτρέπει να δεχτούμε αβίαστα ότι καλύπτει και τις διατάξεις του Ν. 1642/1986 αφού ουδόλως αναφέρεται σε αυτόν ως ειδικό νόμο για το ΦΠΑ.

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 περιπτώσεις κα’ έως κατ’ του άρθρου 18 του Ν. 1642/1986 τα έσοδα κέρδη των συναλλασσομένων αποτελούν την αντιπαροχή της συγκεκριμένης υπηρεσίας που περιλαμβάνεται στο αντικείμενο της σχετικής συμβάσεως και εμπίπτουν στις απαλλακτικές από το ΦΠΑ αυτές διατάξεις (και μάλλον στην προκειμένη περίπτωση είναι αδιάφορο αν τα κέρδη αποκτώνται από κάτοικο ή μη κάτοικο της Ελλάδος) αφού από τον κύκλο των πράξεων των χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων δεν απαλλάσσονται μόνον :

⁹² Η ανάλυση των συμβάσεων ανταλλαγών βρίσκεται στο κεφάλαιο των συμβάσεων ανταλλαγών.

- (α) Εργασίες συναφείς με νομίσματα και χαρτονομίσματα για συλλογές
- (β) Εργασίες συναφείς με τους τίτλους παραστατικούς εμπορευμάτων,
- (γ) Η είσπραξη απαιτήσεων τρίτων και
- (δ) Οι εργασίες που αφορούν την πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) που ενεργείται από τις επιχειρήσεις που ασχολούνται με τις εργασίες αυτές.

Στις ανωτέρω εξαιρούμενες περιπτώσεις α, β, γ και δ δεν περιλαμβάνονται πράξεις αναφερόμενες σε συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (ΣΜΕ) ή χρηματοοικονομικά δικαιώματα. Παρατηρούμε ότι ακόμα και αν το αντικείμενο της σχετικής σύμβασης ΣΜΕ είναι οι πρώτες ύλες τα ανωτέρω εξακολουθούν να ισχύουν με την επιφύλαξη βέβαια ότι για την πραγματική διακίνηση των πρώτων υλών μεταξύ των συμβαλλομένων θα εκδοθούν τα αναγκαία συνοδευτικά παραστατικά και τα αντίστοιχα παραστατικά αξίας, επί της αξίας των οποίων ασφαλώς θα υπολογισθεί ο ΦΠΑ που αναλογεί.

Β Τράπεζες. Κατ' αρχήν τα έσοδα και οι ωφέλειες των Τραπεζών υπάγονται σε ειδικό φόρο Τραπεζικών Εργασιών. Στην προκειμένη περίπτωση όμως με τις διατάξεις της παρ. 10 του άρθρου 16 α Ν. 2459/1997 στις απαλλασσόμενες περιπτώσεις από το φόρο αυτό σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ.1 του άρθρου 12 του Ν. 1676/1986 περιλήφθηκαν ως νέα περίπτωση στ' τα έσοδα και οι ωφέλειες των Τραπεζών που προέρχονται από πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, με αποτέλεσμα την απαλλαγή τους από τον ΕΦΤΕ, ενώ παράλληλα τα έσοδα αυτά απαλλάσσονται και από ΦΠΑ σύμφωνα με όσα αναφέρονται παραπάνω.

4.2. Άμεση φορολογία

Τρία είναι τα κυριότερα κρίσιμα στοιχεία (προβλήματα) για τη σωστή φορολογική αντιμετώπιση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων όπως αυτά αναφέρθηκαν πιο πάνω και σχετίζονται: α) με την πηγή προέλευσης του κέρδους (εισοδήμα Γ΄ ή Δ΄ ή Ζ΄ πηγής), β) τον χρόνο κτήσης τους από τους συμβαλλομένους και γ) τον προσδιορισμό του καθαρού ποσού κέρδους δηλαδή της αναγνώρισης ή μη των ζημιών που πιθανόν να προκύψουν από την εκτέλεση (ή την μη εκτέλεση συμβάσεων) προθεσμιακών συμβολαίων. Στο σημείο αυτό θα αναλύσουμε με περισσότερες λεπτομέρειες τις πιθανές φορολογικές επιπτώσεις από τους προβληματισμούς αυτούς.

4.2.1. Πηγή προέλευσης κέρδους (εισοδήματος)

Το πρώτο κρίσιμο στοιχείο που φαίνεται να ασκεί σημαντική επίπτωση στη φορολογία της ωφέλειας (κέρδους) από τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα είναι ο χαρακτηρισμός του κέρδους ως εισοδήματος από άσκηση οικονομικής δραστηριότητας, που εντάσσεται σε μία από τις πηγές: Γ΄ πηγή, Δ΄ ή Ζ΄ πηγή ή ακόμα και ως κέρδους από λαχεία.

(α) Κέρδη από λαχεία

Στην θεωρία αντιμετωπίσθηκε και το ενδεχόμενο του χαρακτηρισμού του κέρδους από τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα ως κέρδους από λαχεία, στις περιπτώσεις εκείνες που δύσκολα κατατάσσεται σε μία από τις τρεις άλλες πηγές εισοδήματος. Η προσπάθεια αυτή τελικά δεν απέκτησε υπόσταση φορολογική στη χώρα μας αφού σε καμία φορολογική διάταξη δεν περιλήφθηκε περίπτωση φορολόγησης του κέρδους από παράγωγα προϊόντα ως κέρδος από λαχεία διότι δεν υπήρχαν οι προϋποθέσεις που τίθενται από τις διατάξεις των άρθρων 58 – 60 του ΝΔ 118/1973 όπως αυτές θεσπίσθηκαν με το άρθρο 44 του Ν. 1249/1982 και ισχύουν.

Σύμφωνα με αυτές τις διατάξεις για να θεωρηθεί ένα έσοδο ως κέρδος από λαχεία πρέπει να προκύπτει από :

- Λαχεία, δηλαδή ειδικά έντυπα αξίας ονομαστικής τα οποία φέρουν διακριτικούς αριθμούς οι οποίοι τίθενται σε ειδική κληρωτίδα και κληρώνονται οι τυχεροί αριθμοί για την ανάδειξη ενός ή περισσότερων νικητών
- Λαχειοφόρες ομολογίες, για τις οποίες σαν κίνητρο απόκτησης τους από τους επενδυτές τίθενται σε κλήρωση κάποιοι αριθμοί των ομολογιών για την απόκτηση πρόσθετου κέρδους πέραν της ονομαστικής αξίας των
- Λαχειοφόρες αγορές, που διεξάγονται μετά από άδεια των αρμοδίων αρχών και οι νικητές κατόπιν σχετικής κλήρωσης κερδίζουν διάφορα κινητά ή ακίνητα αντικείμενα

Και στις τρεις παραπάνω περιπτώσεις οι σχετικές κληρώσεις γίνονται στην Ελλάδα

- Τα κέρδη προγνωστικών αγώνων ποδοσφαίρου (ΠΡΟΠΟ) και των άλλων παιχνιδιών που διενεργούνται από τον Οργανισμό Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου (ΟΠΑΠ)

Τα κέρδη από την εκτέλεση (ή μη εκτέλεση) των παραγώγων προϊόντων δεν μπορεί να ενταχθούν σε καμία από τις παραπάνω περιπτώσεις Λαχείων και συνεπώς ορθά η φορολογική αρχή δεν περιέλαβε στις περιπτώσεις επιβολής φόρου από Λαχεία και τα κέρδη από παράγωγα προϊόντα.

(β) Εισόδημα από άσκηση οικονομικής δραστηριότητας

Αντίθετα ο χαρακτηρισμός των κερδών αυτών από παράγωγα προϊόντα ως εισοδήματος από άσκηση οικονομικής δραστηριότητας που εμπίπτει σε μία από τις πηγές Γ', Δ' και Ζ' όπως οι πηγές εισοδήματος αναφέρονται στη φορολογία βάσει του Ν. 2238/1994 φαίνεται ότι έγινε αποδεκτός από τις ελληνικές αρχές για την φορολογική αντιμετώπιση τους.

Είναι γνωστό ότι τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα άρχισαν να αναπτύσσονται στην χώρα μας από τις αρχές του 1993 όταν έγινε η συναλλαγματική απελευθέρωση με την εναρμόνιση της Ελληνικής νομοθεσίας (ΠΔ 96/ 23-03-1993) προς τις σχετικές κοινοτικές οδηγίες και την έκδοση των σχετικών πράξεων του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας και την συνεπεία αυτών έναρξη απασχόλησης των Ελληνικών Τραπεζών σε πράξεις επί

συναλλάγματος με κατοίκους και μη κατοίκους της Ελλάδας, με τη χρησιμοποίηση ως το πλέον κατάλληλο εργαλείο τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα.

Είναι φυσικό ότι στην Ελλάδα δεν υπήρχε το προσαρμοσμένο νομικό πλαίσιο για τη φορολογική και λογιστική αντιμετώπιση των συναλλαγών με παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα τόσο από τις Τράπεζες όσο και από τους επενδυτές. Η ραγδαία όμως άνοδος της χρησιμοποίησης των παραγώγων προϊόντων από τις εγκαταστημένες στην Ελλάδα ημεδαπές και αλλοδαπές Τράπεζες επέβαλαν την άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος. Η φορολογική αντιμετώπιση του προβλήματος έγινε με βάση το χαρακτηρισμό του κέρδους ως εισόδημα από άσκηση οικονομικής δραστηριότητας προερχόμενο από κινητές αξίες ή από εμπορικές πράξεις ή από άλλη πηγή.

Ειδικότερα τα κέρδη από παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα είναι δυνατόν να θεωρηθούν ως :

- (α) Εισόδημα από κινητές αξίες Γ΄ πηγή (π.χ. τόκοι)
- (β) Εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις Δ΄ πηγή και
- (γ) Εισόδημα λοιπές περιπτώσεις Ζ΄ πηγή

Για κάθε μία από τις ανωτέρω περιπτώσεις παρατηρούμε τα κατωτέρω :

(βα) Εισόδημα από κινητές αξίες - Γ΄ πηγή (τόκοι)

Παρά το γεγονός ότι η άποψη του χαρακτηρισμού των ωφελειών (κερδών) από την εκτέλεση (ή τη μη εκτέλεση) των συμβάσεων με παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα ως εισοδήματος Γ΄ πηγής δεν μπορεί να θεωρηθεί ως η πλέον επιτυχής, εντούτοις φαίνεται ότι σε ορισμένες περιπτώσεις ήταν απολύτως αναγκαία. Για να θεωρηθεί το θετικό αυτό αποτέλεσμα ως εισόδημα Γ΄ πηγής (τόκος κ.α.) θα έπρεπε να πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις. Τέτοιες προϋποθέσεις είναι :

- Να υπάρχει πιστωτική σχέση μεταξύ των συμβαλλομένων,

- Να γίνεται μεταβίβαση κεφαλαίων, η οποία να δημιουργεί υποχρέωση και αντίστοιχη απαίτηση στους αντισυμβαλλομένους,
- Να υπάρχουν προκαθορισμένες χρηματικές ροές κ.λ.π.
- Να προκύπτουν από έντοκους τίτλους (χρεόγραφα), καταθέσεις, εγγυήσεις ή γενικά από κάθε χρεωστικό τίτλο και
- Κυρίως γιατί δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά αντιπαροχή για χρήση κεφαλαίων ή για την αναβολή πληρωμής ενός χρέους.

Εν τούτοις σε ορισμένες περιπτώσεις όπως η περίπτωση που η συναλλαγή αποτελεί μέσο κάλυψης από τον κίνδυνο της απότομης μεταβολής των επιτοκίων (forward rate agreements, interest rate futures ή interest rate swaps) ή μέσον αποκόμισης κέρδους από ευνοϊκή μεταβολή των τιμών των επιτοκίων, θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι προκύπτει εισόδημα που εντάσσεται στην Γ΄ πηγή. Ακόμη όμως και σε αυτή την περίπτωση το συμβόλαιο κλείνεται επί ενός πλασματικού (notional) ποσού βάσης, χωρίς πραγματική ανταλλαγή κεφαλαίου.

Η παραδοχή όμως αυτή, δηλαδή του χαρακτηρισμού του κέρδους ως εισοδήματος Γ΄ πηγής, καθίσταται πολλές φορές αναγκαία διότι ευκολύνει τις συναλλαγές σε παράγωγα προϊόντα από πρόσωπα που δεν διαθέτουν την υποδομή και λογιστική οργάνωση για την παρακολούθηση των οικονομικών αποτελεσμάτων από πράξεις σε παράγωγα. Τέτοια πρόσωπα είναι οι ιδιώτες και τα φυσικά πρόσωπα επιχειρηματίες που τηρούν βιβλία Α΄ και Β΄ κατηγορίας Κώδικα Βιβλίων Στοιχείων (Κ.Β.Σ.) καθώς οι εταιρείες και άλλα νομικά πρόσωπα κερδοσκοπικού ή μη χαρακτήρα που για την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων τους τηρούν βιβλία Α΄ ή Β΄ κατηγορίας του Κώδικα Βιβλίων Στοιχείων.

Αν υποθέσουμε ότι σε κάθε περίπτωση το κέρδος από πράξεις σε συμβάσεις με αντικείμενο τα παράγωγα προϊόντα χαρακτηρίζονταν ως εισόδημα Δ΄ πηγής από εμπορικές επιχειρήσεις τότε οι συναλλασσόμενοι με εργαλεία τα προθεσμιακά συμβόλαια θα έπρεπε να τηρούν λογιστικά βιβλία από τα οποία να προκύπτουν τα οικονομικά τους αποτελέσματα (Γ΄ κατηγορίας ΚΒΣ), γεγονός που συνεπάγεται υψηλό κόστος λειτουργίας το οποίο καθιστά την προσφυγή στα παράγωγα προϊόντα άκρως αντισυμβαλλομένη.

Επομένως για την οικονομία των συναλλαγών και ανεξάρτητα από την επιστημονική ορθότητα ή μη του χαρακτηρισμού, ορθά στις περιπτώσεις που αναφέρονται πιο πάνω και περιλαμβάνονται στις διατάξεις της περίπτωσης η΄ της παρ. 1 του άρθρου 24 του Ν. 2238/1994 όπως αυτές τέθηκαν με την παράγραφο 1 του άρθρου 16α του Ν.2459/1997 θεωρήθηκαν ως εισόδημα Γ΄ πηγής.

Η φορολόγηση στις περιπτώσεις αυτές του κέρδους από προθεσμιακά συμβόλαια σε παράγωγα προϊόντα πραγματοποιείται με την παρακράτηση φόρου με συντελεστή 15% επί του κέρδους και την αντίστοιχη εξάντληση κάθε φορολογικής υποχρέωσης από το κέρδος αυτό (άρθρο 16α παράγραφος 3 του Ν. 2459/97 με τις οποίες προστέθηκε νέα παράγραφος 3 στις διατάξεις του άρθρου 54 του Ν. 2238/1994 και οι παλαιές παράγραφοι 3, 4, και 5 αναριθμήθηκαν σε παραγράφους 4, 5 και 6 αντίστοιχα). Η φορολόγηση κατά τον τρόπο αυτό διευκολύνει τις συναλλαγές σε παράγωγα προϊόντα από τα παραπάνω πρόσωπα και δεν καθιστά ασύμφορη την προσφυγή στη χρήση των εργαλείων των προθεσμιακών συμβολαίων σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα. Από την περίπτωση αυτή εξαιρούνται και δεν γίνεται παρακράτηση φόρου όταν δικαιούχοι είναι τα Αμοιβαία Κεφάλαια και οι Εταιρείες Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου, αλλά όπως αναφέρεται παρακάτω σε σχετική σημείωση φορολογούνται με ειδικό τρόπο.

(ββ) Εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις - Δ΄ πηγή

Ο χαρακτηρισμός της ωφέλειας (κέρδους) από την εκτέλεση ή μη εκτέλεση συμβολαίων με δικαίωμα προαίρεσης και προθεσμιακών συμβολαίων σε παράγωγα προϊόντα, ως εισοδήματος Δ΄ πηγής φαίνεται να συγκεντρώνει θεωρητικά και πρακτικά τις περισσότερες προτιμήσεις γιατί στην πραγματικότητα φορολογείται με τις γενικές διατάξεις του νόμου για τη φορολογία του εισοδήματος (Ν. 2238/1994) το πραγματικό κέρδος που προκύπτει από συναλλαγές σε παράγωγα προϊόντα. Όμως μετά από όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω για το χαρακτηρισμό του κέρδους ως εισοδήματος Γ΄ πηγής, σαφώς προκύπτει ότι εδώ αναφερόμαστε **μόνο**:

- Για επιχειρήσεις, φυσικά ή νομικά πρόσωπα που τηρούν υποχρεωτικά ή και προαιρετικά μόνο βιβλία Γ΄ κατηγορίας του ΚΒΣ και

- Δύνανται να προσδιορίζουν με λογιστικό τρόπο τα προκύπτοντα αποτελέσματα από πράξεις σε παράγωγα προϊόντα. Στην περίπτωση αυτή βέβαια δεν γίνεται καμία παρακράτηση φόρου, άλλα το καθαρό κέρδος που προκύπτει από τις πράξεις αυτές συναθροίζεται με εισοδήματα που προκύπτουν από τις άλλες εμπορικές πράξεις που διενεργεί ο επενδυτής. Εδώ όπως θα αναφερθούμε και πιο κάτω το σημαντικότερο πρόβλημα που ανακύπτει είναι αυτό της αναγνώρισης ή μη (φορολογικά) των ζημιών που προκύπτουν από την εκτέλεση (ή μη εκτέλεση) των προθεσμιακών συμβολαίων και του χρόνου απόκτησης του σχετικού εισοδήματος από τους συμβαλλομένους. Βέβαια το ποσό του φόρου που κατά περίπτωση αναλογεί στα κέρδη από συμβάσεις προθεσμιακών συμβολαίων σε παράγωγα προϊόντα είναι συνάρτηση του κέρδους και από λοιπές πράξεις που προσδιορίζονται με βάση τις διατάξεις του άρθρου 31 του Ν. 2238/1994 και της ιδιότητας και του χρόνου που αποκτάται από τον επενδυτή. Έτσι αν από μία πράξη προκύψει κέρδος και:
 - Ο επενδυτής είναι φυσικό πρόσωπο τότε ο φόρος προκύπτει από την οικεία φορολογική κλίμακα του άρθρου 9 του Ν. 2238/1994 όταν στα άλλα εισοδήματα που δηλώνονται προστεθούν και τα κέρδη από πράξεις σε παράγωγα προϊόντα.
 - Αν ο επενδυτής είναι Τράπεζα ή άλλη εμπορική επιχείρηση με τη μορφή Ανωνύμου Εταιρείας (ΑΕ), Εταιρείας Περιορισμένης Ευθύνης (ΕΠΕ), Ομορρύθμου Εταιρείας (ΟΕ), Ετερορρύθμου Εταιρείας (ΕΕ) ή Συνεταιρισμού ή άλλης νομικής μορφής, το κέρδος θα φορολογηθεί με τον κατά περίπτωση προβλεπόμενο συντελεστή π.χ. 35% για ΑΕ εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (ΧΑΑ), 40% για μη εισηγμένη στο ΧΑΑ, 25% όταν είναι προσωπική εταιρεία (όσον αφορά τη χρήση 2000), 45% για Τράπεζα κ.ο.κ.)
1. Σημείωση : Η εξαίρεση που αναφέρθηκε πιο πάνω για την μη παρακράτηση φόρου στην Γ' πηγή από τα αμοιβαία κεφάλαια και τις εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου ισχύει και για τις περιπτώσεις χαρακτηρισμού του εισοδήματος ως Δ' πηγής, αλλά προς τη μη φορολόγηση τους με βάση τα συνολικά τους κέρδη και τη νομική τους μορφή που αναφέρονται στην παρούσα παράγραφο. Το άρθρο 16 α παράγραφος 6 του Ν. 2459/1997 επιβάλλει φόρο εισοδήματος «στις αποδόσεις που προκύπτουν από συμβάσεις ή πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων»,⁹³ οι οποίες συνάπτονται από εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου ή για

⁹³ Όπως αυτά ορίζονται στην περίπτωση η της παραγράφου 1 του άρθρου 24 του ν. 2238/1994

λογαριασμό αμοιβαίων κεφαλαίων οι οποίες και φορολογούνται με ειδικό τρόπο, δηλαδή φορολογούνται **με συντελεστή 2 %ο** «επί του ημερησίου μέσου όρου των ποσών βάσης (notional amounts) που αφορούν τις πράξεις ή στις συμβάσεις επί των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Για την απόδοση του φόρου αυτού έχουν ανάλογη εφαρμογή τα οριζόμενα στην παράγραφο 3 των άρθρων 16 και 48 του ν. 1969/1991.

(βγ) Εισόδημα από λοιπές περιπτώσεις - Ζ΄ πηγή

Ως εισοδήματα που περιλαμβάνονται στη Ζ΄ πηγή θεωρούνται κυρίως τα εισοδήματα που προέρχονται από άσκηση ελευθερίου επαγγέλματος. Στα ελευθέρια επαγγέλματα περιλαμβάνονται επαγγέλματα εντάσεως εργασίας. Εργασίας που διακρίνεται κυρίως από τις επιστημονικές γνώσεις και την ικανότητα του παρέχοντος και φυσικά οι υπηρεσίες αυτές είναι πολύ προσωποπαγείς. Τέτοιες υπηρεσίες είναι οι υπηρεσίες γιατρών, δικηγόρων, μηχανικών, αρχιτεκτόνων, συμβολαιογράφων, συγγραφέων, καλλιτεχνών κλπ. Στην πηγή αυτή εντάσσονται επίσης και εισοδήματα που προέρχονται από ορισμένες υπηρεσίες που μπορεί να μην παρέχονται σε επαγγελματική βάση, όπως οι αμοιβές των διαιτητών, εκκαθαριστών γενικά, αντιπροσώπων επαγγελματικών οργανώσεων κλπ.

Εκτός από τις παραπάνω περιπτώσεις στην πηγή αυτή εισοδήματος υπάγεται και κάθε άλλο εισόδημα που αποκτάται και δεν μπορεί να ενταχθεί σε καμία από τις άλλες πηγές εισοδήματος. Συνεπώς αν η ωφέλεια ή το κέρδος από τη διεξαγωγή εργασιών με βάση το εργαλείο των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων δεν δύναται να ενταχθεί σε καμία από τις πηγές εισοδήματος Γ΄ ή Δ΄ εντάσσεται στην Ζ΄ πηγή.

Για την φορολογική από πλευράς διατάξεων του Ν. 2238/1994 αντιμετώπιση των ωφελειών (κέρδους) των χρηματοοικονομικών παραγώγων προϊόντων ακολουθεί σχετική ανάλυση.

4.2.2. Χρόνος απόκτησης του εισοδήματος από Παράγωγα Χρηματοοικονομικά Προϊόντα

Το δεύτερο κρίσιμο σημείο για τον προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων που απορρέουν από τη φορολογία εισοδήματος είναι ο **χρόνος απόκτησης του εισοδήματος** από τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα είναι και φυσικά ασκεί ουσιαστική επίδραση στο ύψος του φόρου που αναλογεί για την καταβολή, κυρίως όταν έχουμε μεταβολή στο ύψος των φορολογικών συντελεστών, ή στην επιβολή ή μη παρακράτησης φόρου εισοδήματος στην πηγή, όπως συμβαίνει συχνά τα τελευταία χρόνια.

Ο χρόνος απόκτησης του εισοδήματος από παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα ποικίλει και είναι αποτέλεσμα της νομικής μορφής της σύμβασης από την οποία αυτό απορρέει. Διαφορετικοί τύποι συμφωνιών που αφορούν στις διάφορες μορφές των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων μπορεί με τα ίδια συστατικά στοιχεία να έχουν διαφορετικά οικονομικά αποτελέσματα στη διάρκεια που ισχύουν οι συμβάσεις και συνεπώς διαφορετικές φορολογικές συνέπειες.

Ο χρόνος απόκτησης του εισοδήματος καθορίζει και το χρόνο φορολογίας αυτού και επομένως η αναγνώριση του χρόνου απόκτησης ασκεί ουσιαστικό ρόλο στη φορολογική επιβάρυνση. Ο χρόνος αναγνώρισης της απόκτησης του εισοδήματος συναρτάται με τον τύπο των συμβάσεων των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων και τις πληρωμές ή εισπράξεις που γίνονται: πχ α) κατά τη σύναψη των συμβάσεων, β) τις τακτές πληρωμές κατά τη διάρκεια της σύμβασης (πχ συμβάσεις swaps) και γ) τα κέρδη ή τις ζημιές που πραγματοποιούνται κατά τη διάθεση ή το κλείσιμο της ανοικτής θέσης.

Ειδικότερα, για το χρόνο αναγνώρισης της απόκτησης του εισοδήματος για την επιβολή φόρου εισοδήματος στην Ελλάδα γίνεται αναλυτική αναφορά στην ανάπτυξη των φορολογικών διατάξεων που αφορούν στις πηγές εισοδήματος Γ', Δ' και Ζ', σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 2238/94 που ακολουθεί. Ανεξάρτητα όμως από τις διατάξεις που διαλαμβάνει ο ελληνικός φορολογικός νόμος (Ν. 2238/1994), για το χρόνο αναγνώρισης των εσόδων και εξόδων που απορρέουν από τις συμβάσεις σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, διεθνώς ακολουθείται ο κανόνας, ότι η αναγνώριση των εσόδων και εξόδων για φορολογικούς σκοπούς ακολουθεί τα λογιστικά πρότυπα, εκτός και αν υπάρχουν άλλες ρητές εθνικές διατάξεις. Όταν οι συμβάσεις αυτές συνάπτονται με σκοπό την κάλυψη κινδύνου σε απαιτήσεις ή υποχρεώσεις που καταχωρούνται με βάση

την αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων (accrual basis), πρέπει και τα έσοδα ή έξοδα να καταχωρούνται με την ίδια μέθοδο (accrual basis). Αυτό σημαίνει ότι η δαπάνη ή το έσοδο αναγνωρίζεται για τη διαμόρφωση αποτελεσμάτων κλιμακωτά κατά τη διάρκεια της περιόδου διακανονισμού. Όταν οι συμβάσεις συνάπτονται για λόγους κερδοσκοπικούς καταχωρούνται με την μέθοδο των τρεχουσών τιμών (mark to market approach) όπου το ποσό της αποζημίωσης αναγνωρίζεται σαν έσοδο ή έξοδο μόνο όταν εισπράττεται ή πληρώνεται. Στην περίπτωση αυτή των κερδοσκοπικών συμβάσεων στο τέλος κάθε χρήσης εφόσον είναι οι συμβάσεις ανοικτές, αποτιμώνται και το κέρδος ή ζημία που προκύπτει μεταφέρεται στα αποτελέσματα χρήσεως τα οποία και επηρεάζει ανάλογα.

4.2.3. Προσδιορισμός καθαρού ποσού κέρδους, αναγνώριση ή μη ζημιών από πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων.

Το τρίτο κρίσιμο στοιχείο που ασκεί επίδραση στον προσδιορισμό των επιπτώσεων της φορολογίας εισοδήματος στα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα είναι ο προσδιορισμός του καθαρού κέρδους και της αναγνώρισης ή μη των ζημιών που πιθανόν να προκύψουν από την εκτέλεση ή μη εκτέλεση συμβάσεων σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα.

Είναι γνωστό ότι οι συναλλαγές σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα διενεργούνται για την επίτευξη κάποιου από τους παρακάτω σκοπούς:

- Για την κάλυψη κινδύνων από κάποιες συναλλαγές (hedging)
- Για την πραγματοποίηση κέρδους από την κατοχή και τη διάθεση του παραγώγου χρηματοοικονομικού προϊόντος (trading)
- Για τη διενέργεια εξισορροπητικής κερδοσκοπίας (arbitrage)

Είναι δυνατόν οι παραπάνω πράξεις να γίνονται είτε απευθείας από τον ίδιο τον επενδυτή (ενδιαφερόμενο) είτε από κάποιο άλλο πρόσωπο που θα ενεργεί ως μεσολαβητής α) για τη διενέργεια των μεμονωμένων αυτών πράξεων, β) είτε για το συσχετισμό δύο ή περισσότερων συμψηφιζομένων συναλλαγών που συμφωνήθηκαν από έναν συνδυασμό αντισταθμιστών (hedgers) και ή κερδοσκόπων.

Στην περίπτωση των διαπραγματευτών χρηματοοικονομικών προϊόντων όπου είναι δυνατό να ενεργούν και ως μεσολαβητές και, υπό προϋποθέσεις, ως κερδοσκοπικοί, είναι συχνά δύσκολο να διακρίνει κανείς μεταξύ των δύο αυτών ιδιοτήτων. Για το λόγο αυτό οι συναλλαγές που ανέλαβε ο χρηματοοικονομικός διαπραγματευτής (είτε ως μεσολαβητής, είτε σαν κερδοσκόπος) αναφέρονται συνολικά σαν «dealing». Όσα χρηματοοικονομικά προϊόντα είναι εμπορεύσιμα γίνονται ευκολότερα αντικείμενα κερδοσκοπικών συναλλαγών από αυτά που είναι δυσκολότερα μεταβιβάσιμα. Χρηματοοικονομικές προθεσμιακές συμβάσεις (futures) ή συμβάσεις δικαιώματος προαίρεσης (option) εισηγμένες στο χρηματιστήριο είναι ευκολότερο να χρησιμοποιούνται για κερδοσκοπία από ότι μία σύμβαση ανταλλαγής επιτοκίων (interest rate swap) ή ανταλλαγής νομισμάτων (currency swap).

Έτσι λοιπόν στις περιπτώσεις σύναψης συμβάσεων για κερδοσκοπικούς σκοπούς κρίσιμο στοιχείο είναι η τύχη των πραγματοποιούμενων δαπανών και ειδικότερα στην περίπτωση που από τις δαπάνες αυτές διαμορφώνεται τελικά ζημιογόνο αποτέλεσμα. Στις περισσότερες χώρες οι δαπάνες και οι προκύπτουσες ζημιές εκπίπτονται και αναγνωρίζονται για τη διαμόρφωση του τελικού φορολογητέου ποσού. Στην Ελλάδα αναγνωρίζονται μόνο οι ζημιές που προέρχονται από συμβάσεις ασφάλισης κινδύνου και όχι αυτές που προέρχονται από συμβάσεις που συνάπτονται για λόγους κερδοσκοπικούς. Περισσότερες λεπτομέρειες τόσο για την αναγνώριση των δαπανών – ζημιών όσο και για τους δύο άλλους προσδιοριστικούς, της συνολικής από φορολογία εισοδήματος επιβαρύνσεως των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, παράγοντες αναγράφονται παρακάτω στην ανάλυση των σχετικών διατάξεων της φορολογίας εισοδήματος (Ν. 2238/1994).

5. Προσδιορισμός των φορολογικών υποχρεώσεων παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων σύμφωνα με τις διατάξεις το Ν. 2238/1994

Ανάλυση συναφών διατάξεων του Ν. 2238/1994

Στα προηγούμενα κεφάλαια παρατέθηκαν οι γενικές αρχές που διέπουν τη φορολόγηση των χρηματοοικονομικών παραγώγων προϊόντων και οι προβληματισμοί που αναπτύσσονται διεθνώς. Στα ακόλουθα κεφάλαια θα αναπτυχθούν οι διατάξεις του Ν. 2238/1994 που αναφέρονται στα τρία κρίσιμα στοιχεία, δηλαδή στους τρεις προσδιοριστικούς παράγοντες που επιδρούν στην τελική διαμόρφωση της φορολογικής επιβάρυνσης από πλευράς άμεσης φορολογίας στην Ελλάδα.

Ειδικότερα:

5.1. Άρθρο 24 Ν. 2238/1994 εισόδημα και απόκτηση του, Γ΄ πηγή

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου αυτού εισόδημα από κινητές αξίες είναι αυτό που αποκτάται κάθε οικονομικό έτος από κάθε δικαιούχο κινητών αξιών, το οποίο προκύπτει:

(α) Από μερίσματα και τόκους ιδρυτικών τίτλων και μετοχών ημεδαπών ΑΕ, ομολογιών και χρεογράφων γενικά του Ελληνικού Δημοσίου ή ημεδαπών ΝΠΔΔ ή ημεδαπών επιχειρήσεων κάθε είδους, καθώς και από αμοιβές και ποσοστά των διευθυντών και διαχειριστών των ΑΕ.

(β) Από μερίσματα και τόκους των τίτλων αλλοδαπής προέλευσης της προηγούμενης περίπτωσης.

(γ) Από τόκους κάθε τίτλου έντοκης κατάθεσης τοις μετρητοίς ή εγγύησης, καθώς και κάθε άλλον τίτλο χρεωστικού με υποθήκη, ενέχυρο ή όχι, από εκείνους που δεν περιλαμβάνονται στις προηγούμενες περιπτώσεις α΄ και β΄. το εισόδημα από τόκους που επιδικάζονται με δικαστική απόφαση, με εξαίρεση:

1) Αυτών που προέρχονται από συναλλαγματικές και γραμμάτια από εμπορικές συναλλαγές και πωλήσεις εμπορευμάτων επί πιστώσει, μεταξύ εμπόρων και οι προκύπτοντες τόκοι υπερημερίας λόγω καθυστέρησης στην καταβολή του τιμήματος που πιστώθηκε με την προϋπόθεση ότι ο αποκτών ασκεί την εμπορική του επιχείρηση στην Ελλάδα (άρθρο 25 παράγραφος 4 τελευταίο εδάφιο Ν. 2238/1994) και

2) Αυτών που καταβάλλονται σε αρχιτέκτονες, μηχανικούς και τοπογράφους λόγω καθυστερημένης είσπραξης της αμοιβής για υπηρεσίες από ελευθέρια επαγγέλματα που έχουν προσφέρει (άρθρο 48 παράγραφος 4 Ν. 2238/1994).

(δ) Από κέρδη αμοιβαίων κεφαλαίων.

(ε) Από κέρδη ΑΕ που διανέμονται ως μετρητά στο εργατοϋπαλληλικό προσωπικό τους.

(στ) Από την υπεραπόδοση επενδύσεων των μαθηματικών αποθεματικών που σχηματίζονται για ασφάλειες ζωής.

(ζ) Από τόκους με τους οποίους πιστώνεται ο Λογαριασμός Νεότητας προσωπικού του ΟΤΕ, που τηρείται στον οργανισμό αυτό και χρηματοδοτείται με μηνιαίες εισφορές των υπαλλήλων για την χορήγηση εφάπαξ χρηματικής ενίσχυσης στα ενήλικα τέκνα τους και

(η) Από συμβάσεις ή πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, εφόσον ο δικαιούχος του εισοδήματος είναι κάτοικος Ελλάδας και δεν είναι επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία Γ΄ κατηγορίας ΚΒΣ, ή εταιρεία επενδύσεων χαρτοφυλακίου ή αμοιβαία κεφάλαια του Ν. 1969/1991. Ως παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα νοούνται τα χρηματοοικονομικά μέσα που ορίζονται στις υποπεριπτώσεις γγ΄ έως και ζζ΄ της περίπτωσης α΄, της παραγράφου 1 και στην παράγραφο 20 του άρθρου 2 του Ν. 2396/1996, καθώς και αυτές που καθορίζονται με πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας. Η περίπτωση αυτή αφορά εισοδήματα που αποκτώνται από 8-1-1997 και μετά. Για τους σκοπούς της περίπτωσης αυτής ως παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα θεωρείται και κάθε σύμβαση swap επί συναλλάγματος ανεξάρτητα από το χρόνο σύναψής της, ως ενιαίας ή ως σύνολο επί μέρους συμβάσεων (άρθρο 34 Ν. 2253/1997)

5.1.1. Χρόνος απόκτησης του εισοδήματος (άρθρο 26 Ν. 2238/1994)

Ο χρόνος απόκτησης του εισοδήματος από τις αναφερόμενες στην αμέσως προηγούμενη παράγραφο περιπτώσεις α' και η' του άρθρου 24 καθώς και στις ειδικές περιπτώσεις του άρθρου 25 του Ν. 2238/1994 θεωρείται :

α) ο χρόνος έγκρισης αυτών από τη γενική συνέλευση

αα) Για τα κέρδη που διανέμονται από ημεδαπές ΑΕ i) με τη μορφή μερισμάτων, προμερισμάτων, αμοιβών και ποσοστών στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, ii) αμοιβών και ποσοστών εκτός μισθού σε διευθυντές και iii) αμοιβών στο εργατοϋπαλληλικό προσωπικό.

αβ) Για τα εισοδήματα που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 25 του Ν. 2238/1994

αγ) Τους τόκους που προέρχονται από ιδρυτικούς τίτλους και προνομιούχες μετοχές

β) Ο χρόνος που έχει ορισθεί για την εξαργύρωση την είσπραξη τους :

βα) Για τα τοκομερίδια

ββ) Για τα εισοδήματα της περίπτωσης β' της παραγράφου 1 του άρθρου 24 δηλαδή μερίσματα και τόκους τίτλων αλλοδαπής προελεύσεως

βγ) Για τα κέρδη που προέρχονται από αμοιβαία κεφάλαια αλλοδαπής προελεύσεως

γ) Ο χρόνος καταβολής ή πίστωσης για :

γα) Τους τόκους του δευτέρου εδαφίου της περίπτωσης γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 24 δηλαδή αυτών που επιδικάζονται με δικαστική απόφαση και προέρχονται i) από συναλλαγές και πωλήσεις εμπορευμάτων με πίστωση του τιμήματος μεταξύ εμπόρων και ii) των αμοιβών που καταβάλλονται εκπρόθεσμα σε μηχανικούς, αρχιτέκτονες και τοπογράφους και

γβ) Τα εισοδήματα που αναφέρονται 1) στην περίπτωση στ' της παραγράφου 1 του άρθρου 24 δηλαδή αυτών που προέρχονται από την υπεραπώδοση των μαθηματικών αποθεματικών ασφαλειών ζωής, 2) στην παράγραφο 5 του άρθρου

25 δηλαδή αυτών που προέρχονται από παροχές σε είδος ή σε χρήμα από ημεδαπές ΑΕ χωρίς να υπάρχει συμβατική υποχρέωση στους ασκούντες διοίκηση και γενικά τα πρόσωπα που τις εκπροσωπούν και 3) για τις αμοιβές μελών διοικητικού συμβουλίου ΑΕ, που δεν προέρχονται από τη διάθεση καθαρών κερδών της.

δ) Ο χρόνος που καθίστανται και ληξιπρόθεσμοι για :

δα) Τους τόκους του πρώτου εδαφίου της περίπτωσης γ’ της παραγράφου 1 του άρθρου 24 δηλαδή τους τόκους κάθε τίτλου έντοκης κατάθεσης τοις μετρητοίς ή εγγύησης, καθώς και κάθε άλλου τίτλου χρεωστικού με υποθήκη, ενέχυρο ή όχι και

δβ) Το εισόδημα από τόκους που επιδικάζονται με δικαστική απόφαση και δεν περιλαμβάνονται στην πιο πάνω περίπτωση γα’ και

ε) Ο χρόνος λήξης της σύμβασης για τα :

Τα εισοδήματα που προέρχονται από τις περιπτώσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 περίπτωση η’ του άρθρου 24 του Ν. 2238/1994 δηλαδή **για τα κέρδη που προέρχονται από συμβάσεις ή πράξεις σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα και ο δικαιούχος είναι: κάτοικος Ελλάδας και**

- ☐ Δεν είναι επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία Γ’ κατηγορίας ΚΒΣ ή
- ☐ Εταιρεία επενδύσεων χαρτοφυλακίου ή
- ☐ Αμοιβαία κεφάλαια του Ν. 1969/1991,

Εδώ σημειώνουμε ότι κάθε ανανέωση ή παράταση της σύμβασης θεωρείται για την εφαρμογή της διάταξης αυτής ως νέα σύμβαση.

5.1.2. Ακαθάριστο και καθαρό εισόδημα (άρθρο 27 Ν. 2238/1994)

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 27 του Ν. 2238/1994, το εισόδημα που προκύπτει από πράξεις που αναφέρθηκαν προηγούμενα, περιπτώσεις α’ έως και η’ του άρθρου 24 και των ειδικών περιπτώσεων του άρθρου 25 του ίδιου νόμου θεωρείται ως ακαθάριστο εισόδημα από κινητές αξίες.

Από το ακαθάριστο αυτό εισόδημα εκπίπτει κάθε φόρος, τέλος ή δικαίωμα υπέρ του Δημοσίου ή οποιoδήποτε τρίτου που βαρύνει το εισόδημα αυτό. Το ποσό που απομένει μετά τις εκπτώσεις που αναφέρονται αμέσως παραπάνω αποτελεί το καθαρό εισόδημα από κινητές αξίες. Είναι προφανές ότι καμία άλλη δαπάνη που γίνεται για την απόκτηση αυτού του εισοδήματος δεν εκπίπτει. Εξαιρούνται (δηλαδή εκπίπτουν) μόνο οι τόκοι που καταβάλλονται σε δανειοδοτικούς φορείς όταν σε κάποιο φυσικό πρόσωπο του επιδικάζονται τόκοι από πράξεις για τις οποίες διατέθηκαν τα δάνεια που έχουν συναφθεί με τους δανειοδοτικούς φορείς και τα ποσά των τόκων δεν είχαν ληφθεί υπόψη για τον υπολογισμό του καθαρού ποσού των τόκων.

Περισσότερες λεπτομέρειες για τον τρόπο προσδιορισμού του ακαθάριστου και καθαρού εισοδήματος Γ' πηγής από παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα αναφέρονται ακολούθως στο κεφάλαιο Β' Τρόπος προσδιορισμού της απόδοσης που προκύπτει από παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα.

5.1.3. Παρακράτηση φόρου στο εισόδημα από κινητές αξίες (άρθρο 54 Ν. 2238/1994)

Με τις διατάξεις του άρθρου προβλέπεται η παρακράτηση φόρου στην πηγή από τον καταβάλλοντα το σχετικό εισόδημα. Με την παρακράτηση του φόρου άλλοτε εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση του προσώπου που εισπράττει άλλοτε όχι. Επίσης προβλέπεται σε ορισμένες περιπτώσεις η φορολόγηση του ποσού στο όνομα του νομικού προσώπου που το καταβάλλει και η απόδοσή του στον δικαιούχο ελεύθερο φόρου.

Ειδικότερα:

- 1) Στα κέρδη που διανέμουν ημεδαπές ΑΕ με τη μορφή μερισμάτων, προμερισμάτων, αμοιβών και ποσοστών, εκτός μισθού των μελών του διοικητικού συμβουλίου (Δ.Σ.) και των διευθυντών, καθώς και των αμοιβών του εργατοϋπαλληλικού προσωπικού ουδεμία παρακράτηση φόρου ενεργείται. Τα εισοδήματα αυτά φορολογούνται στο όνομα του νομικού προσώπου και αποδίδονται ελεύθερα φόρου στους δικαιούχους (παράγραφος 1 του άρθρου 54 Ν. 2238/1994)
- 2) Για εισοδήματα που αποκτώνται από 1-1-1998 και μετά και προέρχονται από τις πράξεις της περίπτωσης στ' της παραγράφου 1 του άρθρου 24, δηλαδή

από την υπεραπόδοση των μαθηματικών αποθεματικών ασφαλειών ζωής γίνεται παρακράτηση φόρου με συντελεστή 15%. Με την παρακράτηση του φόρου εξαντλείται η υποχρέωση του δικαιούχου γι' αυτό το εισόδημα.

- 3) Ομοίως από 18-2-1997 και μετά γίνεται παρακράτηση φόρου με συντελεστή 15% στα εισοδήματα που προέρχονται από πράξεις που αναφέρονται **στην περίπτωση η' της παραγράφου 1 του άρθρου 24 δηλαδή από συμβάσεις ή πράξεις σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα**. Επίσης με την παρακράτηση του φόρου εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση του δικαιούχου για το εισόδημα αυτό, δίνοντας ο νομοθέτης έμμεσα κατά αυτόν τον τρόπο κίνητρο.
- 4) Στα λοιπά εισοδήματα των άρθρων 24 και 25 του Ν. 2238/1994 ενεργείται παρακράτηση έναντι του φόρου που αναλογεί με συντελεστή 20%. Με την παρακράτηση του φόρου στις περιπτώσεις αυτές δεν εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση του δικαιούχου αλλά τα εισοδήματα αυτά συναθροίζονται με τα λοιπά εισοδήματα του υπόχρεου για τον υπολογισμό του συνολικού φόρου από τον οποίο αφαιρείται ο παρακρατηθείς φόρος, με την προϋπόθεση πάντα ότι δεν πρόκειται για περίπτωση αυτοτελούς φορολόγησης εισοδήματος όπως προβλέπεται με τις διατάξεις του άρθρου 12 του Ν. 2238/1994.

Από την γενική αυτή περίπτωση εξαιρούνται και γίνεται παρακράτηση φόρου με συντελεστή 40% ή 35% κατά περίπτωση όταν πρόκειται για :

- Αμοιβές μελών του διοικητικού συμβουλίου
- Τόκους από ιδρυτικούς τίτλους και προνομιούχες μετοχές, που εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα των ΑΕ προκειμένου να προσδιορισθούν τα καθαρά τους κέρδη και
- Εισοδήματα των παραγράφων 2 και 5 του άρθρου 25 του Ν. 2238/1994, δηλαδή εισοδήματα που προκύπτουν α) από την εξαγορά ιδρυτικών τίτλων από τους κατόχους των και β) από παροχές σε χρήμα ή είδος και γενικά παροχές χρηματικής αποτίμησης που γίνονται από ημεδαπές ΑΕ χωρίς νόμιμη ή συμβατική υποχρέωση των ΑΕ προς ασκούντα τη διοίκησή τους πρόσωπα ή πρόσωπα που τις εκπροσωπούν γενικά.

Η παρακράτηση με συντελεστή 40% γίνεται από ΑΕ μη εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (Χ.Α.Α.) και τις Τράπεζες, ενώ με συντελεστή 35% γίνεται από τις εισηγμένες στο Χ.Α.Α. ΑΕ.

Η παρακράτηση του φόρου γίνεται κατά τον χρόνο που θεωρείται ότι γίνεται η απόκτηση του σχετικού εισοδήματος όπως έχει ήδη αναφερθεί πιο πάνω στην ανάπτυξη των διατάξεων του άρθρου 26 του Ν. 2238/1994 και υπόχρεος στην παρακράτηση θεωρείται γενικά το πρόσωπο που καταβάλλει τα ποσά του εισοδήματος.

5.2. Εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις, Δ΄ πηγή (άρθρα 28 έως και 39 του Ν. 2238/1994)

Τα άρθρα 28 έως και 39 του Ν. 2238/1994 αναφέρονται στον χαρακτηρισμό του εισοδήματος από την άσκηση εμπορικής επιχείρησης, τους τρόπους – γενικό και ειδικό – προσδιορισμού του ακαθαρίστου και καθαρού εισοδήματος, το χρόνο απόκτησής του, και τον τρόπο φορολογίας του εισοδήματος αυτού. Ακολουθώντας δεν θα αναφερθούμε σε όλες τις διατάξεις των άρθρων αυτών, αλλά μόνο σε αυτές που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τον τρόπο φορολογίας των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων.

5.2.1. Έννοια και απόκτηση εισοδήματος από εμπορικές επιχειρήσεις (άρθρο 28 Ν. 2238/1994)

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 28 του Ν. 2238/1994 εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις είναι το κέρδος που αποκτάται από την άσκηση ατομικής ή εταιρικής επιχείρησης με αντικείμενο εργασιών εμπορική, βιομηχανική ή βιοτεχνική δραστηριότητα, καθώς και από άσκηση οποιουδήποτε κερδοσκοπικού επαγγέλματος που δεν περιλαμβάνεται στα ελευθέρια επαγγέλματα τα οποία αναφέρουμε στην ανάλυση του άρθρου 48 του ίδιου νόμου.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να πούμε ότι αποτελεί επιχείρηση ακόμη και μεμονωμένη ή συμπτωματική πράξη που αποβλέπει στην επίτευξη κέρδους, καθώς και η πώληση μέσα σε δύο χρόνια από την με επαχθή αιτία (αγορά) απόκτηση εδαφικών εκτάσεων που βρίσκονται εκτός σχεδίου πόλεως και έχουν μεγάλη αξία.

Επίσης ως εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις θεωρείται:

- Το κέρδος από την άσκηση επιχείρησης αγοροπωλησίας ακινήτου γενικά. Στην περίπτωση αυτή, κέρδος αποτελεί η διαφορά μεταξύ αγοραίας αξίας του ακινήτου που πωλήθηκε και της αγοραίας αξίας αυτού κατά τον χρόνο αγοράς και των τυχόν δαπανών που γίνονται για το σκοπό αυτό εφόσον βέβαια προβλέπεται για αυτές δικαίωμα έκπτωσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 31 του Ν. 2238/1994 του οποίου (άρθρου) την ανάλυση των διατάξεων αναπτύσσουμε πιο κάτω :

Εξαιρούνται, από το γενικό αυτό τρόπο προσδιορισμού του κέρδους και ο υπολογισμός γίνεται με ειδικό αντικειμενικό τρόπο, οι αγοραπωλησίες:

- (α) εδαφικών εκτάσεων με μεγάλη αξία που βρίσκονται εκτός σχεδίου πόλεως και
 - (β) Οι τεχνικές επιχειρήσεις που ασχολούνται με την ανέγερση και πώληση διαμερισμάτων πολυκατοικιών που αναγείρονται με το σύστημα της αντιπαροχής, καθώς και με την ανέγερση και πώληση οικοδομών (αυτοτελών), καταστημάτων, γραφείων, αποθηκών και λοιπών χώρων.
- Η ωφέλεια που πραγματοποιείται από οργανωμένη επιχείρηση πώλησης οικοπέδων ή αγροτεμαχίων, τα οποία προέρχονται από εδαφικές εκτάσεις της επιχείρησης, που βρίσκονται εντός ή εκτός σχεδίου πόλεως, δήμου ή κοινότητας οι οποίες έχουν κατατμηθεί ή ρυμοτομηθεί. Στην περίπτωση αυτή ωφέλεια θεωρείται η επιπλέον διαφορά μεταξύ της αγοραίας αξίας της έκτασης που πωλήθηκε και της αγοραίας αξίας που αυτή είχε πριν από την κατάτμηση ή τη ρυμοτόμηση και των τυχόν δαπανών που εκπίπτονται με βάση τις διατάξεις του άρθρου 31 του Ν. 2238/1994.
 - Τα ποσά που καταβάλλουν με τη μορφή μερίσματος ή αμοιβής στα μέλη τους συνεταιρισμοί που συστήθηκαν νόμιμα.
 - Τα κέρδη από παρεπόμενες εργασίες που ενεργούνται από την επιχείρηση παράλληλα με τον κύριο σκοπό της.
 - Η επιχειρηματική αμοιβή εταίρων ομορρύθμου εταιρείας, κοινωνού και του εταίρου διαχειριστή σε εταιρεία περιορισμένης ευθύνης (Ε.Π.Ε.).
 - Οι μισθοί που καταβάλλονται από Α.Ε. σε μέλη του διοικητικού συμβουλίου της, για υπηρεσίες που της παρέχουν με βάση ειδική σύμβαση μίσθωσης εργασίας ή εντολής, όταν τα πρόσωπα αυτά για τις υπηρεσίες τους αυτές δεν είναι ασφαλισμένα στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ), αλλά σε άλλο ασφαλιστικό οργανισμό ή ταμείο.
 - Η πραγματοποιηθείσα αυτόματη υπερτίμηση του παγίου κεφαλαίου που χρησιμοποιείται στην επιχείρηση, καθώς και η υπερτίμηση που δεν πραγματοποιήθηκε, εφόσον αυτή έχει περιληφθεί στην απογραφή. Στην περίπτωση αυτή για τον υπολογισμό του υπερτιμήματος που προκύπτει από

την πώληση ακινήτων, ως τιμή πώλησης δεν δύναται να ληφθεί ποσό μικρότερο της αξίας, όπως η αξία προσδιορίζεται με βάση τις διατάξεις για την επιβολή του φόρου μεταβίβασης ακινήτων και τέλος

- Οι τόκοι που προέρχονται από συναλλαγματικές και γραμμάτια από εμπορικές συναλλαγές και οι τόκοι από συναλλαγές εμπορευμάτων μεταξύ εμπόρων που γίνονται με πίστωση καθώς και οι τόκοι υπερημερίας στην περίπτωση αυτή (άρθρο 25 παράγραφος 4 του Ν. 2238/1994)
- Οι αποδόσεις από συμβάσεις ή πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων που πραγματοποιούν επιτηδευματίες που τηρούν βιβλία τρίτης κατηγορίας ΚΒΣ. Στην περίπτωση αυτή, ως παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα νοούνται τα χρηματοοικονομικά μέσα που ορίζονται στις υποπεριπτώσεις γγ΄ έως και ζζ της περίπτωσης α΄ της παραγράφου 1 και στην παράγραφο 20 του άρθρου 2 του Ν.2396/1996, καθώς και αυτά που καθορίζονται με πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος.

Η περίπτωση αυτή που ισχύει από 8-1-1997 τέθηκε με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 7 του άρθρου 16 α του Ν. 2459/1997, ενώ για πράξεις που έγιναν μέχρι 7-1-1997 εφαρμογή είχαν οι αναφερόμενες, στο οικείο τμήμα του κεφαλαίου ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ, διατάξεις που εφαρμόζονται γενικά για τις περιπτώσεις που αναφέρονται παραπάνω στην τέταρτη παύλα.

5.2.2. Πρόσωπα που αποκτούν και χρόνος αποκτήσεως του εισοδήματος από εμπορικές επιχειρήσεις.

Τα κέρδη και οι ωφέλειες που προκύπτουν από την άσκηση επιχείρησης που λειτουργεί με την μορφή ομόρρυθμης, ετερόρρυθμης και περιορισμένης ευθύνης εταιρείας, της κοινοπραξίας, κοινωνίας και αστικής εταιρείας κερδοσκοπικού χαρακτήρα, καθώς και συνεταιρισμών θεωρούνται ότι αποκτήθηκαν :

(α) Από κάθε έναν εταίρο ή μέλος για το ποσοστό των κερδών που αναλογεί στην συμμετοχή του στην εταιρεία, κοινοπραξία ή κοινωνία στις περιπτώσεις των ομορρύθμων, ετερορρύθμων και περιορισμένης ευθύνης εταιριών, των κοινοπραξιών, των κοινωνιών και των αστικών εταιρειών κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

(β) Ο εμφανής εταίρος για το σύνολο των κερδών στην περίπτωση της συμμετοχικής (αφανούς) εταιρείας,

(γ) Ο κάθε συνεταίρος για το μέρος ή την αμοιβή που λαμβάνει στις περιπτώσεις συνεταιρισμών που συστάθηκαν νόμιμα.

Ο χρόνος απόκτησης του κέρδους ή της ωφέλειας βρίσκεται σε συνάρτηση με την νομική μορφή της επιχείρησης καθώς και με την κατηγορία των βιβλίων του ΚΒΣ που αυτή τηρεί. Ειδικότερα :

- Για τις επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία τρίτης κατηγορίας ΚΒΣ α) και δεν έχουν τη μορφή ΕΠΕ, ως χρόνος απόκτησης του κέρδους θεωρείται η ημερομηνία στην οποία κλείσθηκε η διαχείριση, β) για τις εταιρείες περιορισμένης ευθύνης (ΕΠΕ) η ημερομηνία εγκρίσεως του ισολογισμού της από την συνέλευση των εταίρων. 1) Σε περίπτωση που ο ισολογισμός της ΕΠΕ δεν εγκριθεί από την συνέλευση των εταίρων μέσα σε χρονικό διάστημα τριών μηνών από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου -διαχειριστική περίοδος είναι το χρονικό διάστημα ενός ημερολογιακού έτους (π.χ. από 1 – 1 έως 31 – 12 κάθε έτους) ή το χρονικό διάστημα μίας δωδεκάμηνης (12 νης) χρονικής περιόδου (π.χ. 1-7 του έτους ν και έως 30 – 6 του έτους ν + 1). Τα κέρδη θεωρούνται ότι αποκτώνται από τα πρόσωπα που έχουν την ιδιότητα του εταίρου την τελευταία ημέρα αυτού του τριμήνου. 2) Σε περίπτωση λύσης, συγχώνευσης ή μετατροπής της ΕΠΕ το εισόδημα λογίζεται ότι αποκτάται από αυτούς που έχουν την ιδιότητα του εταίρου την ημέρα της λήξης, συγχώνευσης ή μετατροπής, κατά περίπτωση. 3) Αν η λύση, συγχώνευση ή μετατροπή επέρχεται πριν από την πάροδο τριών μηνών από τη λήξη της προηγούμενης διαχειριστικής περιόδου και εφόσον ο ισολογισμός αυτός δεν έχει εγκριθεί από τη συνέλευση των εταίρων, το εισόδημα και των δύο διαχειριστικών περιόδων θεωρείται ότι αποκτάται από αυτούς που έχουν την ιδιότητα του εταίρου την ημερομηνία της λύσης, συγχώνευσης ή μετατροπής της ΕΠΕ.
- Για τις λοιπές επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία πρώτης ή δεύτερης κατηγορίας ΚΒΣ, ως χρόνος απόκτησης του κέρδους κατά την λήξη της διαχειριστικής περιόδου που υποχρεωτικά θεωρείται η 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους. **Ειδικότερα όσον αφορά στο χρόνο απόκτησης του εισοδήματος από παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα**, όπως προκύπτει από τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 16α του Ν. 2459/1997, παρατηρούμε ότι για τους επιτηδευματίες που τηρούν βιβλία τρίτης

κατηγορίας ΚΒΣ και οι οποίοι διενεργούν πράξεις ή συνάπτουν συμβάσεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων ως χρόνος κτήσεως του εισοδήματος **θεωρείται η ημερομηνία λήξης της οικείας σύμβασης, θεωρούμενης ως νέας σύμβασης κάθε παράτασης ή ανανέωσης της αρχικής σύμβασης.**

5.2.3. Ακαθάριστο εισόδημα από άσκηση εμπορικής επιχείρησης (άρθρο 30 του Ν. 2238/1994)

Ως ακαθάριστο εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις όπως προκύπτει από τις διατάξεις του άρθρου 30 του Ν. 2238/1994, λαμβάνεται το σύνολο των ακαθαρίστων εσόδων από κάθε είδους εμπορικές συναλλαγές αυτών, που γίνονται μέσα σε μία συγκεκριμένη διαχειριστική περίοδο.

Ο προσδιορισμός των ακαθαρίστων εσόδων των εμπορικών επιχειρήσεων γίνεται όπως παρακάτω :

(α) Για τις επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από τη νομική τους μορφή, που τηρούν **επαρκή και ακριβή βιβλία δεύτερης ή τρίτης κατηγορίας του ΚΒΣ**, τα ακαθάριστα έσοδα εξευρίσκονται με βάση τα δεδομένα των βιβλίων και στοιχείων. Επαρκή και ακριβή χαρακτηρίζονται τα τηρούμενα βιβλία και στοιχεία του ΚΒΣ όταν αα) τηρούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΒΣ (ΠΔ186/1992 ΦΕΚ 84Α) αβ) δεν υπάρχουν ουσιαστικές παραβάσεις του κώδικα αυτού, αγ) περιέχουν το σύνολο των εσόδων και των δαπανών μίας διαχειριστικής περιόδου και αδ) όλες οι εγγραφές που είναι καταχωρημένες σ' αυτά στηρίζονται σε αποδεικτικά στοιχεία.

(β) Για τις επιχειρήσεις, ομοίως ανεξάρτητα από τη νομική τους μορφή, που τηρούν **βιβλία και στοιχεία πρώτης κατηγορίας ΚΒΣ**, τα ακαθάριστα έσοδα εξευρίσκονται με την προσθήκη του μεικτού κέρδους στο συνολικό κόστος των εμπορευσίμων αγαθών, χωρίς ΦΠΑ, τα οποία αγοράστηκαν μέσα στη χρήση, ή των ετοιμών προϊόντων που έχουν παραχθεί από τις πρώτες και βοηθητικές ύλες που αγοράστηκαν μέσα στην ίδια χρήση. Το μεικτό εμπορικό ή βιομηχανικό κέρδος, κατά περίπτωση, βρίσκονται με σύγκριση των τιμών κτήσης και πώλησης των αγαθών που πωλήθηκαν μέσα στη χρήση από την επιχείρηση.

(γ) Για τις επιχειρήσεις που **γα) δεν τηρούν βιβλία και στοιχεία ΚΒΣ, γβ) τηρούν βιβλία κατώτερης κατηγορίας από την προσήκουσα με βάση τα ακαθάριστα έσοδα της προηγούμενης διαχειριστικής περιόδου ή με βάση την**

νομική μορφή της επιχείρησης και γγ) τηρούν ανεπαρκή ή ανακριβή βιβλία του ΚΒΣ τα ακαθάριστα έσοδα προσδιορίζονται εξωλογιστικά με βάση τα στοιχεία και τις πληροφορίες που διαθέτει, ο προϊστάμενος της Δημόσιας Οικονομικής Υπηρεσίας (Δ.Ο.Υ.), για την έκταση της συναλλακτικής δράσης και τις συνθήκες λειτουργίας της επιχείρησης.

5.2.4. Λογιστικός προσδιορισμός του καθαρού εισοδήματος (άρθρο 31 του Ν. 2238/1994)

Το καθαρό εισόδημα των επιχειρήσεων που τηρούν επαρκή και ακριβή βιβλία του ΚΒΣ (ανωτέρω περίπτωση α') προσδιορίζεται με λογιστικό τρόπο, -δηλαδή με αφαίρεση από τα συνολικά ακαθάριστα έσοδα των πάσης φύσεως δαπανών και εξόδων της επιχείρησης, ενώ στις άλλες περιπτώσεις (ανωτέρω β' και γ') εξωλογιστικά με την εφαρμογή στα ακαθάριστα έσοδα τον προβλεπόμενο, από σχετικές αποφάσεις του Υπουργού των Οικονομικών, μοναδικό συντελεστή καθαρού κέρδους, ειδικότερα :

Το καθαρό εισόδημα των επιχειρήσεων που τηρούν α) βιβλία και στοιχεία τρίτης κατηγορίας ΚΒΣ επαρκή και ακριβή και β) βιβλία και στοιχεία δεύτερης κατηγορίας ΚΒΣ ομοίως επαρκή και ακριβή, εφόσον όμως στην περίπτωση αυτή, οι επιχειρήσεις παρέχουν αποκλειστικά υπηρεσίες και στερούνται αξιολογών αποθεμάτων κατά τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου, εξευρίσκεται λογιστικώς με έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα κάθε διαχειριστικής περιόδου των δαπανών που αφορούν στην περίοδο αυτή, εφόσον οι δαπάνες αυτές πληρούν τις παρακάτω προϋποθέσεις :

- α) Να έχουν καταχωρηθεί στα βιβλία της επιχείρησης(οι δαπάνες)
- β) Να στηρίζονται σε αποδεικτικά στοιχεία (νόμιμα φορολογικά στοιχεία)
- γ) Να είναι παραγωγικές, δηλαδή να έχουν γίνει 1) χάριν του σκοπού της επιχείρησης 2) να είναι μέσα στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της 3) να αφορούν την επιχείρηση και όχι τον επιχειρηματία
- δ) Να είναι βέβαιες, εκκαθαρισμένες και δεδουλευμένες μέσα στη διαχειριστική περίοδο που αφορούν
- ε) Να τελούν σε αναλογία προς τα αντίστοιχα έσοδα

- στ) Να μην απαγορεύεται η έκπτωση τους από ειδική διάταξη νόμου
- ζ) Να έχουν εκπληρωθεί υποχρεώσεις συναφείς με τις δαπάνες αυτές που προβλέπονται με τις σχετικές διατάξεις
- η) Να προβλέπονται από σχετική διάταξη νόμου και
- θ) Να συμβάλλουν στην απόκτηση φορολογητέου εισοδήματος και όχι απαλλασσόμενου εισοδήματος ή εισοδήματος που φορολογείται με ειδικό τρόπο π.χ. δαπάνες Τραπεζών για έσοδα από τόκους, δαπάνες πλοίων των οποίων τα έσοδα φορολογούνται με ειδικό τρόπο.

Για τον προσδιορισμό των καθαρών κερδών από άσκηση εμπορικής επιχείρησης από το σύνολο των ακαθαρίστων εσόδων εφόσον πληρούνται οι παραπάνω προϋποθέσεις εκπίπτουν τα παρακάτω αναφερόμενα έξοδα (δαπάνες):

1. Τα γενικά έξοδα διαχείρισης στα οποία ενδεικτικά αναφέρεται ότι περιλαμβάνονται και:
 - 1.1 Μισθοί και αμοιβές προσωπικού, εφόσον έχουν καταβληθεί ή βεβαιωθεί οι ασφαλιστικές εισφορές υπέρ ΙΚΑ ή άλλου ασφαλιστικού οργανισμού, εκτός αν από άλλη ειδική διάταξη προβλέπεται μερική ή ολική απαλλαγή από την υποχρέωση καταβολής εισφορών. Εξαιρούνται και δεν εκπίπτουν οι μισθοί και οι κάθε είδους απολαβές των εταίρων ή των μελών των προσωπικών εταιρειών (ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ), των κοινωνικών αστικού δικαίου που ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα, των αστικών κερδοσκοπικών εταιρειών, των κοινοπραξιών και συμμετοχικών ή αφανών εταιρειών.
 - 1.2 Το τεκμαρτό ενοίκιο των ακινήτων που ανήκουν στον επιχειρηματία και χρησιμοποιούνται από την επιχείρηση, εφόσον το ενοίκιο αυτό υπολογίσθηκε στο εισόδημα από ενοίκια του επιχειρηματία.
 - 1.3 Η αξία των ακινήτων που μεταβιβάζονται, καθώς και τα χρηματικά ποσά που καταβάλλονται λόγω δωρεάς στο Δημόσιο, τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και στα νοσοκομεία. Επίσης εκπίπτει η αξία ειδών διατροφής που δωρίζονται από επιχειρήσεις

που παράγουν ή εμπορεύονται τέτοια αγαθά προς την Τράπεζα Τροφίμων Ίδρυμα για την καταπολέμηση της πείνας. Στην περίπτωση αυτή περιλαμβάνονται και τα χρηματικά ποσά μέχρι ποσοστό 15% του συνολικού καθαρού εισοδήματος ή των κερδών που προκύπτουν από ισολογισμούς που δίδονται λόγω χορηγίας σε ΝΠΙΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με τους περιορισμούς και τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στη διάταξη.

- 1.4 Τα ασφάλιστρα που καταβάλλουν οι επιχειρήσεις για την ομαδική ασφάλιση ζωής του εργατοϋπαλληλικού προσωπικού τους.
2. Οι δαπάνες για τη συντήρηση και επισκευή επαγγελματικών γενικά εγκαταστάσεων, μηχανημάτων ή αυτοκινήτων. Ειδικά για την έκπτωση των δαπανών συντήρησης, λειτουργίας, επισκευής, κυκλοφορίας, αποσβέσεων, καθώς και των μισθωμάτων που καταβάλλονται σε εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης για επιβατικά αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης το ποσοστό της έκπτωσης, συναρτάται προς τον κυβισμό του οχήματος. Έτσι για αυτοκίνητα με κινητήρα μέχρι 1600 κυβικά εκατοστά εκπίπτει ποσοστό μέχρι 60% της συνολικής δαπάνης και για τα άνω των 1600 κυβικών εκατοστών εκπίπτει ποσοστό μέχρι 25% της δαπάνης.
3. Η αξία των πρώτων και βοηθητικών υλών που χρησιμοποιήθηκαν, καθώς και των άλλων εμπορευσίμων αγαθών. Στην αξία των αγαθών περιλαμβάνονται και οι ειδικές δαπάνες επεξεργασίας, αποθήκευσης, μεταφοράς, ασφάλειας κλπ.
4. Οι δεδουλευμένοι τόκοι δανείων ή πιστώσεων γενικά, με εξαίρεση τους τόκους υπερημερίας, λόγω οφειλής φόρων, τελών, εισφορών και προστίμων στο Δημόσιο ή ΝΠΔΔ.
5. Τα ποσά των κάθε είδους φόρων, τελών και δικαιωμάτων που βαρύνουν την επιχείρηση. Ως χρόνος έκπτωσης θεωρείται ο χρόνος καταβολής τους στο Δημόσιο.
6. Τα ποσά των αποσβέσεων για την κάλυψη της φθοράς των κάθε είδους παγίων εγκαταστάσεων ή μηχανημάτων, ή φαρτών υλικών, συναφών με τη λειτουργία της επιχείρησης και γενικά κάθε κινητής ή ακίνητης περιουσίας της επιχείρησης, εφόσον έγιναν με οριστικές εγγραφές στα βιβλία της και είναι σύμφωνες με τις ειδικές διατάξεις και τους συντελεστές, που ισχύουν με βάση το Προεδρικό Διάταγμα 100/1998. Από 1/1/1998 οι αποσβέσεις είναι

υποχρεωτικές και διενεργούνται κατά τρόπο πάγιο είτε με τη σταθερή μέθοδο, είτε με τη φθίνουσα μέθοδο στις περιπτώσεις που προβλέπεται η προσφυγή στη μέθοδο αυτή.

7. Τα μαθηματικά αποθεματικά των ασφαλιστικών εργασιών , καθώς και των αποθεματικών για την αποκατάσταση του ενεργητικού επιχειρήσεων που με σύμβαση θα περιέρχονται τελικά στο Δημόσιο ή τρίτους.
8. Της ζημιάς που πραγματοποιήθηκε από φθορά, απώλεια ή υποτίμηση κεφαλαίου.
9. Του ποσού των προβλέψεων για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων με βάση τα ποσοστά και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο νόμο.
10. Τα δικαιώματα ή αποζημιώσεις που καταβάλλονται σε επιχειρήσεις και οργανισμούς για την χρησιμοποίηση τεχνικής βοήθειας, ευρεσιτεχνιών, σημάτων, σχεδίων, μυστικών βιομηχανικών μεθόδων και τύπων, πνευματικής ιδιοκτησίας και άλλων δικαιωμάτων, εφόσον τηρείται η προβλεπόμενη διαδικασία για την έκδοση της σχετικής απόφασης της αρμόδιας επιτροπής.
11. Οι δαπάνες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας κατά το χρόνο της πραγματοποίησής τους, με εξαίρεση τις δαπάνες για πάγιο εξοπλισμό οι οποίες αποσβένονται σε τρία χρόνια, ή όσα λιγότερα προβλέπονται από σχετικές διατάξεις.
12. Τα ποσά των εξόδων πρώτης εγκατάστασης και κτήσης ακινήτων. Αποσβένονται είτε εφ’ άπαξ κατά το έτος πραγματοποίησης είτε τμηματικά και ισόποσα μέσα σε μια πενταετία.
13. Τα ποσά των δαπανών επισκευής και συντήρησης που πραγματοποιούνται σε μισθωμένα ακίνητα. Η έκπτωση γίνεται κατά το χρόνο πραγματοποίησης.
14. Τα ποσά δαπανών διαφήμισης, που βαρύνουν την επιχείρηση. Η έκπτωση γίνεται κατά το χρόνο έκδοσης του προβλεπόμενου φορολογικού στοιχείου, εφόσον καταβλήθηκε, στις περιπτώσεις που προβλέπεται, το τέλος διαφήμισης υπέρ δήμων και κοινοτήτων.
15. Τα ποσά των προβλέψεων για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία, τα οποία σχηματίζονται στο τέλος κάθε διαχειριστικής

περιόδου και καλύπτουν τις αποζημιώσεις προσωπικού λόγω συνταξιοδότησης στον επόμενο χρόνο.

16. Τα μισθώματα που καταβάλλει ο μισθωτής στις εταιρείες leasing (Ν. 1665/1986 ΦΕΚ 104 Α) στις περιπτώσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης πάγιου εξοπλισμού.

17. Τα ποσά των ζημιών που προκύπτουν από συμβάσεις ή πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, οι οποίες πραγματοποιούνται για κάλυψη κινδύνων. Η διάταξη αυτή ισχύει από 8-1-1997 και μετά, τέθηκε με την παράγραφο 8 του άρθρου 16 α του Ν. 2459/1997. Από την διάταξη αυτή προκύπτει με σαφήνεια ότι εκπίπτονται μόνο οι ζημιές που προκύπτουν από πράξεις που γίνονται ή πράξεις που συνάπτονται για την κάλυψη (επιχειρηματικών) κινδύνων και όχι όταν αυτές οι πράξεις γίνονται για λόγους κερδοσκοπίας.

Είναι προφανές ότι η διάταξη αυτή πρέπει να αφορά στις επιχειρήσεις που δεν έχουν ως κύριο αντικείμενο δουλειάς τη διεξαγωγή τέτοιων πράξεων, όπως χρηματομεσιτικές επιχειρήσεις, τράπεζες ή άλλα πιστωτικά ιδρύματα, αλλά στις επιχειρήσεις που διενεργούν τέτοιες πράξεις μόνο ευκαιριακά, διότι σε αντίθετη περίπτωση η διάταξη αυτή θα καθιστούσε εντελώς ασύμφορη τη χρήση των εργαλείων των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων και θα ήταν αντίθετη με το σκοπό της θέσπισης των διατάξεων του άρθρου 31 του Ν. 2238/1994.

Περισσότερες λεπτομέρειες για τον τρόπο προσδιορισμού του ακαθάριστου και καθαρού εισοδήματος Δ' πηγής από παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα αναφέρονται ακολούθως στο κεφάλαιο Β' Τρόπος προσδιορισμού της απόδοσης που προκύπτει από παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα.

18. Τα έξοδα διοικητικής υποστήριξης, οργάνωσης, αναδιοργάνωσης και γενικά των υπηρεσιών που παρέχονται στην επιχείρηση από επιχειρήσεις που ανήκουν στον ίδιο όμιλο ημεδαπό ή αλλοδαπό ή και από τρίτους για σκοπούς που συσχετίζονται με τους σκοπούς και τα συμφέροντα του ομίλου.

19. Επίσης σε ορισμένες περιπτώσεις και για συγκεκριμένες επιχειρήσεις εκπίπτονται ποσά δαπανών χωρίς την ύπαρξη δικαιολογητικών, το ύψος των οποίων (των δαπανών) συναρτάται ως ποσοστό προς το ύψος των εσόδων ορισμένων πράξεων (π.χ. εξαγωγές εμπορικών επιχειρήσεων, ξενοδοχειακές

επιχειρήσεις, τουριστικές επιχειρήσεις, εκδοτικές επιχειρήσεις κλπ). Οι προϋποθέσεις και οι λεπτομέρειες εφαρμογής της διάταξης αυτής αναφέρονται στις παραγράφους 2,3,4,5 και 6 του άρθρου 31 του Ν. 2238/1994.

5.2.5. Καθαρό εισόδημα από άσκηση εμπορικής επιχείρησης

Όταν από το συνολικό ακαθάριστο εισόδημα μίας διαχειριστικής περιόδου εκπέσουν οι δαπάνες της ίδιας περιόδου που πληρούν τους όρους και τις προϋποθέσεις που αναφέραμε πιο πάνω, το ποσό που απομένει αποτελεί το καθαρό εισόδημα της επιχείρησης (κέρδος), που είναι και η συνήθης περίπτωση, χωρίς να αποκλείεται σε ορισμένες περιπτώσεις το τελικό αποτέλεσμα να είναι αρνητικό (Ζημία).

5.2.6. Ακαθάριστο και καθαρό εισόδημα νομικού προσώπου (άρθρα 99 έως και 106 του Ν. 2238/1994)

Όσα αναφέρθηκαν προηγούμενα για τον τρόπο προσδιορισμού του συνολικού ακαθάριστου εισοδήματος των εμπορικών επιχειρήσεων (άρθρα 28 έως και 39 του Ν. 2238/1994), του καθαρού εισοδήματος και τις δαπάνες που εκπίπτουν από το ακαθάριστο εισόδημα για να προκύψει το καθαρό εισόδημα ισχύουν κατ’ αναλογία και για τα νομικά πρόσωπα που αναφέρονται στις διατάξεις του άρθρου 101 του ίδιου νόμου, ήτοι :

- (α) τις ημεδαπές ανώνυμες εταιρείες
- (β) τις δημόσιες, δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις και εκμεταλλεύσεις κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ανεξάρτητα αν αποτελούν ή όχι ίδια νομικά πρόσωπα.
- (γ) τους συνεταιρισμούς που έχουν συσταθεί νόμιμα και τις ενώσεις τους.
- (δ) τις αλλοδαπές επιχειρήσεις που λειτουργούν με οποιοδήποτε τύπο εταιρείας, καθώς και τους κάθε είδους αλλοδαπούς οργανισμούς που αποβλέπουν στην απόκτηση οικονομικών ωφελημάτων και

(ε) τις ημεδαπές εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, καθώς και τα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ημεδαπά ή αλλοδαπά νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου και τα κάθε είδους ιδρύματα.

5.2.7. Παρακράτηση φόρου στο εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις

Κατ’ αρχήν στο εισόδημα από άσκηση εμπορικής επιχείρησης δεν γίνεται παρακράτηση φόρου. Σε ορισμένες όμως περιπτώσεις που περιλαμβάνονται στις διατάξεις του άρθρου 55 του Ν. 2238/1994 και με τις αναφερόμενες στο ίδιο άρθρο προϋποθέσεις γίνεται παρακράτηση φόρου στην πηγή. Στις περιπτώσεις όμως αυτές δεν περιλαμβάνονται και πράξεις ή συμβάσεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων με εξαίρεση στα εισοδήματα που προέρχονται από αμοιβές ή προμήθειες λόγω διαμεσολάβησης για πώληση μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων, που γίνεται παρακράτηση φόρου με συντελεστή 20% στο ποσό της αμοιβής ή προμήθειας του δικαιούχου.

5.3. Εισόδημα από υπηρεσίες ελευθερίων επαγγελματιών, Ζ΄ πηγή (άρθρα 48 έως και 51 του Ν. 2238/1994)

Τι θεωρείται εισόδημα Ζ΄ πηγής

Με τις διατάξεις των παραγράφων 1 έως και 5 του άρθρου 48 του Ν. 2238/1994 ορίζεται ότι : εισόδημα από υπηρεσίες ελευθερίων επαγγελματιών είναι οι αμοιβές για την άσκηση ελευθερίου επαγγέλματος όπως περιοριστικά αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 48 του Ν. 2238/1994. Στις διατάξεις της παραγράφου αυτής αναφέρονται περισσότερες από πενήντα περιπτώσεις ελευθερίων επαγγελματιών ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνονται αυτά του ιατρού, του δικηγόρου, συμβολαιογράφου, μηχανικού, οικονομολόγου, λογιστή, συμβούλου επιχειρήσεων, φοροτέχνη, αναλογιστή, εμπειρογνώμονα, κλπ.

Επίσης σαν εισόδημα από υπηρεσίες ελευθερίων επαγγελματιών (λογίζεται) θεωρείται και κάθε αμοιβή που καταβάλλεται σε διάφορα πρόσωπα όπως :

1. Σε πραγματογνώμονες, διαιτητές, εκκαθαριστές γενικά, ελεγκτές ανωνύμων εταιρειών, εκτελεστές διαθηκών, εκκαθαριστές κληρονομιών και κηδεμόνες σχολαζουσών κληρονομιών.
2. Σε συγγραφείς και μουσουργούς από συγγραφικά δικαιώματα γενικά.
3. Σε αντιπροσώπους επαγγελματικών οργανώσεων και ιδιώτες για τη συμμετοχή τους σε επιτροπές ή συμβούλια, εφόσον οι αμοιβές τους καταβάλλονται από Δημόσιο, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ, σωματεία, ιδρύματα, συνεταιρισμούς και οργανισμούς γενικά.
4. Στη σύζυγο ή τον σύζυγο λόγω διατροφής που τους επιδικάστηκε ή συμφωνήθηκε με συμβολαιογραφική πράξη.

Ομοίως εισόδημα από υπηρεσίες ελευθερίων επαγγελματιών λογίζεται και κάθε εισόδημα που δεν μπορεί να υπαχθεί σε κάποια από τις κατηγορίες πηγής Α΄ έως και Ζ΄ όπως αυτές αναφέρονται στις διατάξεις του Ν. 2238/1994 (άρθρο 4 παράγραφος 3).

Τέλος εισόδημα από ελευθέρια επαγγέλματα θεωρούνται και τα εφ' άπαξ καταβαλλόμενα, από τον ΟΤΕ χρηματικά ποσά, στα ενήλικα τέκνα των

υπαλλήλων του που προέρχονται από το Λογαριασμό Νεότητας του οργανισμού αυτού.

5.3.1. Χρόνος κτήσης του εισοδήματος από ελευθέρια εισοδήματα

Με τις διατάξεις της παραγράφου 6 του άρθρου 48 του Ν. 2238/1994 ορίζεται ότι ο χρόνος κτήσης του εισοδήματος από ελευθέρια επαγγέλματα θεωρείται ο χρόνος κατά τον οποίο ο δικαιούχος εισέπραξε την αμοιβή. Ως εισπραξη αμοιβής για την επιβολή και παρακράτηση του φόρου που προβλέπεται στις περιπτώσεις αυτές άρθρο 58 παράγραφος 1 του Ν. 2238/1994 θεωρείται και η πίστωση του δικαιούχου στα βιβλία του υπόχρεου για την καταβολή της αμοιβής όταν προηγηθεί αποδεδειγμένα (επί αποδείξει) αναγγελία στο δικαιούχο.

Εξάιρεση αποτελούν οι περιπτώσεις :

α) Της διατροφή που καταβάλλεται αναδρομικά με απόφαση δικαστική που ο χρόνος κτήσης ανατρέχει στο χρόνο τον οποίο αφορά η διατροφή και

β) Της (αναδρομικής) μεταγενέστερης καταβολής αμοιβής που αντιπροσωπεύει εργασίες δύο ή περισσότερων ετών η οποία κατανέμεται σε ίσα μέρη για να φορολογηθεί:

- ☐ Στο έτος της εισπραξης και το αμέσως προηγούμενο όταν αφορά εργασίες δύο ετών και
- ☐ Στο έτος της εισπραξης και τα αμέσως δύο προηγούμενα όταν αφορά εργασία τριών ή περισσότερων ετών

Ειδικά όμως για μουσουργούς, συγγραφείς και καλλιτέχνες ζωγράφους ή γλύπτες ή χαράκτες το εισόδημα που αποκτούν κάθε χρόνο από τα έργα της πνευματικής τους παραγωγής κατανέμεται σε ίσα μέρη για να φορολογηθεί στο έτος κτήσης και στα τρία επόμενα έτη.

5.3.2. Ακαθάριστο και καθαρό εισόδημα

Με τις διατάξεις του άρθρου 49 του Ν. 2238/1994 προσδιορίζεται το ακαθάριστο και καθαρό εισόδημα από την άσκηση ελευθερίου επαγγέλματος και ειδικότερα :

Ακαθάριστο εισόδημα από υπηρεσίες ελευθερίων επαγγελματιών αποτελεί το σύνολο των αμοιβών που εισπράττονται από την άσκηση του ελευθερίου επαγγέλματος. Το σύνολο των αμοιβών προκύπτει από τα τηρούμενα βιβλία του ΚΒΣ εφόσον βέβαια αυτά κρίνονται ως επαρκή και ακριβή.

Για τον (υπολογισμό) προσδιορισμό του καθαρού εισοδήματος από το σύνολο του ακαθαρίστου εισοδήματος εκπίπτουν οι επαγγελματικές δαπάνες όπως αυτές αναφέρονται στις διατάξεις του άρθρου 31 του Ν. 2238/1994 και έχουν αναφερθεί (αναλυθεί) προηγουμένως στην περίπτωση του εισοδήματος από εμπορικές επιχειρήσεις. Εδώ τονίζουμε της βασικότερες προϋποθέσεις που ισχύουν για να εκπέσει μία δαπάνη από το ακαθάριστο εισόδημα, οι οποίες είναι:

- Να έχει καταχωρηθεί το στοιχείο στα βιβλία του υπόχρεου
- Να αφορά τη διαχείριση που είναι καταχωρημένη και
- Να είναι παραγωγική δηλαδή να βρίσκεται σε συνάφεια με την πραγματοποίηση των εργασιών που απέφεραν τα ακαθάριστα έσοδα. Το ποσό που απομένει μετά την έκπτωση των δαπανών από το σύνολο των αμοιβών αποτελεί το καθαρό εισόδημα από υπηρεσίες ελευθερίων επαγγελματιών.

Εδώ δεν αναφερόμαστε:

α) Στον τρόπο υπολογισμού των καθαρών αμοιβών που υπολογίζονται με ειδικό τρόπο για ορισμένες κατηγορίες ελευθερίων επαγγελματιών όπως αρχιτέκτονες, μηχανικοί, ηλεκτρολόγοι, μηχανολόγοι κλπ.

β) Στον τεκμαρτό τρόπο προσδιορισμού του καθαρού εισοδήματος που προβλέπεται με τις διατάξεις του άρθρου 50 του Ν. 2238/1994, καθώς και

γ) Στο ελάχιστο ποσό καθαρού εισοδήματος από ελευθέριο επάγγελμα όπως αυτό προκύπτει από τις διατάξεις του άρθρου 51 του ίδιου νόμου. Επισημαίνουμε όμως ότι κατά τον τεκμαρτό τρόπο προσδιορισμού των καθαρών αμοιβών από υπηρεσίες ελευθερίων επαγγελματιών οι **καθαρές αμοιβές** που προκύπτουν μετά την εφαρμογή στο σύνολο των ακαθαρίστων αμοιβών των συντελεστών καθαρών αμοιβών που προβλέπονται με τις οικείες αποφάσεις του

Υπουργού των Οικονομικών προσαυξάνονται μεταξύ άλλων με τους τόκους από συναλλακτικές πράξεις.

Θα αναφερθούμε όμως συνοπτικά στις διατάξεις του άρθρου 58 του νόμου αυτού με τις οποίες προβλέπεται παρακράτηση φόρου στο εισόδημα από αμοιβές ελευθερίων επαγγελματιών.

5.3.3. Παρακράτηση φόρου στο εισόδημα από αμοιβές ελευθερίων επαγγελματιών

Με τις διατάξεις του άρθρου 58 του Ν. 2238/1994 προβλέπεται (παράγραφος 1) ότι στο εισόδημα από αμοιβές ελευθερίων επαγγελματιών ενεργείται από 17-3-1998 παρακράτηση φόρου με συντελεστή 20%, ενώ μέχρι τις 16-3-98 ο οικείος συντελεστής ήταν 15%. Ο φόρος παρακρατείται όταν οι αμοιβές καταβάλλονται από τις Δημόσιες Υπηρεσίες, Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), κοινωφελή ιδρύματα, οργανισμούς και επιχειρήσεις κοινής ωφελείας, δημόσιες επιχειρήσεις, Τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα ή πιστωτικούς οργανισμούς, συνεταιρισμούς και ενώσεις τους, συλλόγους γενικά και ενώσεις προσώπων ανεξάρτητα από το σκοπό τους, καθώς και από επιχειρήσεις και ελεύθερους επαγγελματίες που τηρούν βιβλία δεύτερης ή τρίτης κατηγορίας ΚΒΣ. Η παρακράτηση γίνεται πριν την καταβολή των αμοιβών και το πρόσωπο που καταβάλλει την αμοιβή δύναται να παρακρατήσει φόρο με μεγαλύτερο συντελεστή εφόσον βέβαια αυτό ζητηθεί από τον δικαιούχο της αμοιβής.

6. Τρόπος προσδιορισμού της απόδοσης που προκύπτει από Παράγωγα Χρηματοοικονομικά Προϊόντα

Εισόδημα και χρόνος κτήσης του

Όπως είπαμε το κέρδος ή ωφέλεια που προκύπτει από τις συμβάσεις σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα χαρακτηρίζεται είτε ως εισόδημα Γ΄ πηγής, δηλαδή από κινητές αξίες, είτε ως εισόδημα Δ΄ πηγής δηλαδή από άσκηση εμπορικής – οικονομικής δραστηριότητας. Κριτήρια για την ένταξη σε μία από τις πηγές αυτές αποτελούν:

- ☐ Η κατοικία του δικαιούχου (συμβαλλομένου), κάτοικος Ελλάδας ή μη,
- ☐ Αν είναι επιτηδευματίας ή όχι και σε περίπτωση που είναι επιτηδευματίας η τήρηση από αυτόν βιβλίων τρίτης κατηγορίας ΚΒΣ,
- ☐ Αν είναι εταιρεία επενδύσεων χαρτοφυλακίου,
- ☐ Αν είναι αμοιβαίο κεφάλαιο και
- ☐ Αν είναι Τράπεζα.

Έτσι λοιπόν εισόδημα από κινητές αξίες αποτελεί η ωφέλεια ή το κέρδος από συμβάσεις σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα που αποκτά ο συμβαλλόμενος που είναι κάτοικος Ελλάδας, επιτηδευματίας που δεν τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας ΚΒΣ ή ιδιώτης.

6.1. Εισόδημα από κινητές αξίες

Το εισόδημα που αποκτά ο συμβαλλόμενος επενδυτής στην περίπτωση που είναι κάτοικος Ελλάδας και δεν τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας Κ.Β.Σ. όπως αναφέραμε αμέσως παραπάνω, είναι εισόδημα από κινητές αξίες και προσδιορίζεται ως εξής ανά χρηματοοικονομικό προϊόν.

6.1.1. Χρηματιστηριακά παράγωγα προϊόντα

Τα **παράγωγα χρηματιστηριακά προϊόντα**, όπως αυτά ορίζονται στις υποπεριπτώσεις γγ' ως ζζ' της περίπτωσης α' της παραγράφου 1 του άρθρου 2 του Ν. 2396/1996 (ΦΕΚ 73Α') είναι:

α) Τίτλοι προθεσμιακών χρηματοπιστωτικών συμβάσεων (futures), συμπεριλαμβανομένων των ισοδύναμων τίτλων που παρέχουν δικαίωμα εκκαθάρισης της μετρητοίς,

β) Προθεσμιακά συμβόλαια επιτοκίου (FRA),

γ) Συμβάσεις ανταλλαγής (swaps) υποχρεώσεων με αντικείμενο επιτόκιο ή συνάλλαγμα, ή συμβάσεις ανταλλαγής που συνδέονται με μετοχές ή με δείκτη μετοχών (equity swaps) και

δ) Δικαιώματα προαιρέσεως (options) για την αγορά ή πώληση οποιουδήποτε από τους ανωτέρω τίτλους⁹⁴, περιλαμβανομένων των ισοδύναμων τίτλων που παρέχουν δικαίωμα εκκαθάρισης της μετρητοίς. Σ' αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται ιδίως δικαιώματα προαιρέσεως (options) επί συναλλάγματος και επιτοκίων.

Τα παραπάνω χρηματιστηριακά προϊόντα διαχωρίζονται ως εξής :

- Συμβάσεις με χρηματιστήρια του εσωτερικού
- Συμβάσεις με χρηματιστήρια του εξωτερικού

6.1.2. Εξωχρηματιστηριακά παράγωγα προϊόντα (OTC)

Οι συμβάσεις εξωχρηματιστηριακών παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσω συντάσσονται μεταξύ των συμβαλλομένων και των Τραπεζών που λειτουργούν στην Ελλάδα. Τα εξωχρηματιστηριακά παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, όπως αυτά ορίζονται στην παράγραφο 20 του άρθρου 2 του Ν. 2396/1996 (ΦΕΚ 73Α') είναι:

⁹⁴ Κατά την έννοια του άρθρου 2 περ. 1 στοιχ. α.ι. Ν. 2396/96.

β1 Οι εκτός ισολογισμού συμβάσεις επί μετοχών εφόσον όλες οι ανωτέρω συμβάσεις δεν αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε οργανωμένες αγορές που υπόκεινται στις καθημερινές απαιτήσεις περιθωρίου.

β2 Οι συμβάσεις επί συναλλάγματος που έχουν αρχική διάρκεια άνω των δεκατεσσάρων (14) ημερολογιακών ημερών.

β3 Οι συμβάσεις επί επιτοκίων και τιμών συναλλάγματος, όπως αναφέρονται στο παράρτημα ΙΙΙ της ΠΔΤΕ 2054/1992 (ΦΕΚ 49Α΄) είναι:

α. Ανταλλαγή επιτοκίων στο ίδιο νόμισμα (single currency interest rate swaps)

β. Ανταλλαγή μεταβλητών επιτοκίων (basis swaps)

γ. Ανταλλαγή επιτοκίων σε διαφορετικά νομίσματα (cross currency interest rate swaps)

Συμβάσεις επί επιτοκίων και τιμών συναλλάγματος

Για τα παραπάνω προϊόντα (α), (β) και (γ) ισχύουν τα ακόλουθα:

i) Όταν οι χρηματορροές για την εξυπηρέτηση του swap μεταξύ των συμβαλλομένων και της Τράπεζας λαμβάνουν χώρα την ίδια χρονική στιγμή (π.χ. κάθε τρίμηνο, εξάμηνο κλπ).

Εισόδημα θεωρείται το καθαρό ποσό που εισπράττει ο συμβαλλόμενος (θετικές μείον αρνητικές χρηματορροές)

Χρόνος κτήσης του εισοδήματος είναι η **ημερομηνία της πραγματικής ανταλλαγής των χρηματορροών**, όπως αυτή ορίζεται στην σχετική σύμβαση.

ii) Όταν οι χρηματορροές για την εξυπηρέτηση του swap μεταξύ του συμβαλλομένου και της Τράπεζας λαμβάνουν χώρα σε διαφορετικές χρονικές στιγμές (π.χ. ο συμβαλλόμενος καταβάλλει κάθε τρίμηνο και η Τράπεζα κάθε έτος).

Εισόδημα θεωρείται το καθαρό ποσό που εισπράττει ο συμβαλλόμενος σε όλη τη διάρκεια του κύκλου.

Χρόνος κτήσης του εισοδήματος είναι η ημερομηνία λήξης του συμβατικού κύκλου όπως αυτός ορίζεται στη σύμβαση.

Παράδειγμα 1. Έστω πενταετής σύμβαση “single currency interest rate swap” με ημερομηνία έναρξης την 10 Μαΐου 2001. Ο συμβαλλόμενος καταβάλλει για το πρώτο έτος της σύμβασης στην Τράπεζα κάθε τρίμηνο (10 Αυγούστου 2001, 10 Νοεμβρίου 2001, 10 Φεβρουαρίου 2002, 10 Μαΐου 2002) δρχ. 5.000.000 και εισπράττει από την Τράπεζα δρχ. 21.000.000 κάθε έτος (10 Μαΐου 2002)

Εισόδημα του συμβαλλομένου θεωρείται το ποσό δρχ. $1.000.000 (21.000.000 - 4 \times 5.000.000)$ και χρόνος κτήσης του εισοδήματος η 10 Μαΐου 2002.

Παράδειγμα 2. Έστω τετραετής σύμβαση ‘cross currency interest rate swap’ με ημερομηνία έναρξης την 15 Μαρτίου 2001. Ο συμβαλλόμενος καταβάλλει για τον πρώτο κύκλο της σύμβασης στην Τράπεζα κάθε εξάμηνο (15 Σεπτεμβρίου 2001, 15 Μαρτίου 2002, 15 Σεπτεμβρίου 2002 και 15 Μαρτίου 2003) δρχ. 4.000.000 και εισπράττει από την Τράπεζα κάθε 2 έτη (15 Μαρτίου 2003) USD 62.000. Έστω επίσης ότι η ισοτιμία fixing που θα ισχύει στις 15 Μαρτίου 2003 είναι 400 ΔΡΧ/USD.

Εισόδημα του συμβαλλομένου θεωρείται το ποσό των δρχ. $8.800.000 (USD 62.000 \times 400 - 4 \times 4.000.000)$ και χρόνος κτήσης του εισοδήματος η 15 Μαρτίου 2003.

Παράδειγμα 3. Έστω τετραετής σύμβαση ‘single currency interest rate swap’ με ημερομηνία έναρξης την 25 Απριλίου 2001. Ο συμβαλλόμενος καταβάλλει για το πρώτο έτος στην Τράπεζα στο τέλος του έτους (25 Απριλίου 2002) δρχ. 6.000.000 και εισπράττει από την Τράπεζα κάθε εξάμηνο (25 Σεπτεμβρίου 2001 και 25 Απριλίου 2002) δρχ. 3.750.000.

Εισόδημα του συμβαλλομένου θεωρείται το ποσό των δρχ. $1.500.000 (2 \times 3.750.000 - 6.000.000)$ και χρόνος κτήσης του εισοδήματος η 25 Απριλίου 2002)

δ) Προθεσμιακές συμφωνίες επιτοκίου (forward rate agreements)

Εισόδημα θεωρείται το ποσό που εισπράττει ο συμβαλλόμενος κατά την ημερομηνία διακανονισμού (settlement date) από τον πωλητή (Τράπεζα) σαν αποζημίωση για τη μεταβολή που υπάρχει κατά την ημερομηνία του διακανονισμού μεταξύ του προκαθορισμένου επιτοκίου και αυτού που ισχύει εκείνη την ημέρα. Χρόνος κτήσης του εισοδήματος είναι η ημερομηνία διακανονισμού (settlement date).

ε) Προθεσμιακές πράξεις επί συναλλάγματος (forward foreign exchange contracts)

Εισόδημα θεωρείται η καθαρή ωφέλεια του συμβαλλόμενου κατά τη λήξη της σύμβασης ή και των συγγενών συμβάσεων.

Συγγενείς συμβάσεις είναι η σύμβαση ή οι συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ του συμβαλλόμενου και της Τράπεζας πριν τη λήξη της αρχικής σύμβασης με σκοπό το ‘κλείσιμο’ της θέσης του συμβαλλόμενου. Η συγγενής σύμβαση έχει ημερομηνία λήξης την ίδια ημερομηνία λήξης της αρχικής σύμβασης.

Το εισόδημα του συμβαλλόμενου υπολογίζεται σαν διαφορά της τιμής του ξένου νομίσματος που αναφέρεται στην σύμβαση με την τιμή fixing του ίδιου νομίσματος που ίσχυε δύο μέρες πριν τη λήξη της σύμβασης ή των συγγενών συμβάσεων, πολλαπλασιαζόμενη με το ποσό της ανοικτής του θέσης στο ξένο νόμισμα.

Προϋπόθεση ύπαρξης εισοδήματος για το συμβαλλόμενο είναι η **μετατροπή της ανοικτής του θέσης** από το ξένο νόμισμα σε δραχμές κατά τη λήξη της σύμβασης ή των συγγενών συμβάσεων.

Χρόνος κτήσης του εισοδήματος είναι η ημερομηνία λήξης της σύμβασης και των συγγενών συμβάσεων.

Παράδειγμα 1. Πελάτης στις 15.3.2001 συμφωνεί να πωλήσει στην Τράπεζα στις 19.3.2002 ποσό USD 200.000 αντί ΔΡΧ. 65.560.000 (ισοτιμία USD/ΔΡΧ 327,70).

Στις 17.3.2002 (δύο εργάσιμες πριν τη λήξη) η ισοτιμία USD/ΔΡΧ στο fixing είναι 305,53.

Το εισόδημα υπολογίζεται ως εξής:

$(327,70 - 305,53) \times 200.000 = 4.434.000$ δρ. και επί του ποσού αυτού στις 19.3.1997 γίνεται η παρακράτηση του φόρου.

Παράδειγμα 2. Πελάτης στις 15.3.2000 συμφωνεί να πωλήσει στην Τράπεζα στις 19.3.2001 ποσό USD 200.000 αντί ΔΡΧ 65.560.000 (ισοτιμία USD/ΔΡΧ = 327,70).

Στις 17.3.2000 ο πελάτης αποφασίζει να κλείσει τη θέση του. Δηλαδή συμφωνεί (συγγενής σύμβαση) να του πουλήσει η Τράπεζα USD 200.000 στις 19.3.2001 αντί δρ. 63.150.000 (ισοτιμία USD/ΔΡΧ 315,75).

Στις 17.3.2001 (δύο εργάσιμες πριν από τη λήξη) η ισοτιμία USD/ΔΡΧ στο fixing είναι 305,53.

Το εισόδημα υπολογίζεται ως εξής:

Από την πρώτη πράξη προκύπτει **έσοδο** $(327,70 - 305,53) \times 200.000 = 4.434.000$ δρχ.

Από την δεύτερη πράξη προκύπτει **ζημία** $(305,53 - 315,75) \times 200.000 = 2.044.000$ δρχ.

Άρα λόγω της ύπαρξης της συγγενικής σύμβασης επί του ποσού της διαφοράς $4.434.000 - 2.044.000 = 2.390.000$ δρχ στις 19.3.1997 θα γίνει η παρακράτηση του φόρου.

Παράδειγμα 3. Πελάτης στις 17.2.2001 συμφωνεί να πωλήσει στην Τράπεζα στις 17.3.2001 ποσό DEM 3.100.000 έναντι USD 1.826.215,02 (ισοτιμία USD/DEM = 1,6975).

Στις 13.3.2001 (δύο εργάσιμες πριν τη λήξη) στο fixing η ισοτιμία USD/ΔΡΧ είναι 267,58 και η ισοτιμία DEM/ΔΡΧ είναι 156,82 άρα η ισοτιμία USD/DEM είναι 1,706287

Το εισόδημα υπολογίζεται ως εξής:

$1.826.215,02 - (3.100.000 / 1,706287) = 9.404,60 \text{ USD} \times 267,58 = 2.516.483.$
δρχ. και επί του ποσού αυτού στις 17.3.2001 θα γίνει η παρακράτηση του φόρου.

στ) Συμβάσεις επί επιτοκίου με δικαίωμα επιλογής (option) που έχουν αγορασθεί.

ζ) Συμβάσεις επί συναλλάγματος με δικαίωμα επιλογής (option) που έχουν αγορασθεί.

Για τα παραπάνω προϊόντα (στ) και (ζ) ισχύουν τα ακόλουθα:

i) Νομικό πλαίσιο χρηματοοικονομικών δικαιωμάτων

Με το Προεδρικό Διάταγμα 96/23 Μαρτίου 1993 (ΦΕΚ Α42) και 104/14 Μαρτίου 1994 (ΦΕΚ 79) ‘περί απελευθέρωσης κινήσεων κεφαλαίων’ και με τις Πράξεις Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2200/7.5.93 και 2303/16.5.94 αντίστοιχα ‘τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα και έχουν εξουσιοδοτηθεί να διενεργούν πράξεις συναλλάγματος, μπορούν ελεύθερα να διενεργούν με τους πελάτες τους, κατοίκους Ελλάδας πράξεις χρηματοοικονομικών δικαιωμάτων (currency options) συναλλάγματος έναντι δραχμών, ευρώπαϊκού τύπου, δηλαδή ο κάτοχος του option έχει το δικαίωμα εξάσκησης μόνο στην προκαθορισμένη ημερομηνία λήξης (expiration date).

Συνεπώς αν ο συμβαλλόμενος έχει αγοράσει ένα call option (δικαίωμα αγοράς) δηλαδή ο κάτοχος του option έχει το δικαίωμα αγοράς του στοιχείου στο οποίο αναφέρεται το option και θέλει να κλείσει τη θέση του τότε θα πρέπει να συνάψει με την Τράπεζα σύμβαση πώλησης ενός call option με τα ίδια ποσά και την ίδια ημερομηνία λήξης της αρχικής σύμβασης option.

ii) Ορισμοί και αμοιβή του πωλητή του option (premium)

Currency option είναι η σύμβαση σύμφωνα με την οποία ο κάτοχος της (αγοραστής του option/buyer) έχει το δικαίωμα αλλά όχι και την υποχρέωση να αγοράσει από τον αντισυμβαλλόμενο (πωλητή του option writer) (call option) ή να πουλήσει σε αυτόν (put option) ένα συγκεκριμένο

ποσό ενός νομίσματος έναντι ενός άλλου σε προκαθορισμένη ισοτιμία (strike ή exercise price) σε κάποια στιγμή στο μέλλον.

Interest Rate Option είναι η σύμβαση σύμφωνα με την οποία ο κάτοχος της (αγοραστής του option/buyer) έχει το δικαίωμα αλλά όχι την υποχρέωση να κάνει χρήση ενός εγγυημένου επιτοκίου από τον πωλητή του option (writer) για προκαθορισμένη χρονική περίοδο στο μέλλον. Το επιτόκιο αυτό αναφέρεται σε ένα καθορισμένο εικονικό ποσό δανείου ή κατάθεσης.

Σε αντιδιαστολή, ο πωλητής του option (writer) έχει την υποχρέωση να εκπληρώσει τη σύμβαση του option αν και όταν αυτή εξασκηθεί.

Έναντι αυτής της υπηρεσίας που παρέχει ο πωλητής του option στον αγοραστή εισπράττει μια αμοιβή (premium) κατά τη σύναψη της σύμβασης. Αυτή η αμοιβή δεν επιστρέφεται στον αγοραστή του option αν αυτός αποφασίσει να μην εξασκήσει το δικαίωμα του.

iii) Εισόδημα του συμβαλλόμενου

Εισόδημα θεωρείται η καθαρή ωφέλεια του συμβαλλόμενου κατά τη λήξη της σύμβασης ή και των συγγενών συμβάσεων.

Το εισόδημα του συμβαλλόμενου από τα currency options υπολογίζεται σαν η διαφορά της τιμής του option (strike price) και της τιμής της πράξης συναλλάγματος spot που θα συναφθεί δύο μέρες πριν τη λήξη του option για τη μετατροπή του νομίσματος που αποκτά με το option ο συμβαλλόμενος σε δραχμές αφαιρούμενου του ποσού του premium που έχει καταβάλλει ο συμβαλλόμενος με τη σύναψη του option.

Χρόνος κτήσης του εισοδήματος είναι η ημερομηνία λήξης της σύμβασης ή των συγγενών συμβάσεων.

iv) Στρατηγικές χρηματοοικονομικών δικαιωμάτων options

Οι στρατηγικές options είναι συνδυασμοί δύο ή περισσότερων πράξεων put/call options στο ίδιο νόμισμα, με την ίδια ημερομηνία σύναψης, την ίδια ημερομηνία και ώρα εκπνοής και με την ίδια ή διαφορετικές τιμές άσκησης. Σε μία στρατηγική ο πελάτης εμφανίζεται α) είτε ως αγοραστής

είτε ως πωλητής για όλα τα επιμέρους options ή β) ως αγοραστής για ορισμένα από αυτά και ως πωλητής για τα υπόλοιπα.

Τα option που απαρτίζουν ένα Συνδυασμό αντιμετωπίζονται ως ένα ενιαίο σύνολο.

Τα premiums των επιμέρους options ενός συνδυασμού συναθροίζονται (αν ο πελάτης εμφανίζεται είτε ως αγοραστής είτε ως πωλητής όλων των επιμέρους option) ή συμψηφίζονται (αν ο πελάτης εμφανίζεται ως αγοραστής για ορισμένα από αυτά και ως πωλητής για τα υπόλοιπα).

Εισόδημα από μία στρατηγική option είναι η **καθαρή ωφέλεια** για τον πελάτη κατά τη λήξη του συνδυασμού και διαμορφώνεται ως εξής:

α) Πελάτης αγοραστής του συνδυασμού

Αλγεβρική διαφορά των Εσωτερικών αξιών των επιμέρους option μείον το ποσό του premium του συνδυασμού που έχει καταβάλλει ο πελάτης.

β) Πελάτης πωλητής του συνδυασμού

Ποσό του premium του συνδυασμού που έχει εισπράξει ο πελάτης μειωμένο κατά την αλγεβρική διαφορά των εσωτερικών αξιών των επιμέρους options.

Σε περίπτωση εξαγοράς/διακοπής επιμέρους options ενός συνδυασμού, παύει να ισχύει ο συνδυασμός και τα options που τον απαρτίζουν φορολογούνται μεμονωμένα.

Παράδειγμα 1. Πελάτης αγοραστής δικαιώματος αγοράς long call

Σύναψη πράξης 20.6.2001	SPOT USD/ΔPX = 309,25
Περιεχόμενο:	Πελάτης αγοράζει call USD 1.000.000
Τιμή άσκησης:	USD/ΔPX 314,5
Ημερομηνία άσκησης:	22.9.01
Ημερομηνία εκκαθάρισης:	24.9.01
Τιμή:	4 ΔPX/USD
Premium:	4 X USD 1.000.000 = ΔPX 4.000.000

Κατά την ημερομηνία άσκησης 22.9.2001

SPOT USD/ΔPX = 320

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ = $(320 - 314,5) \times \text{USD } 1.000.000 = \Delta\text{PX } 5.500.000$

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ – PREMIUM

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = $\Delta\text{PX } 5.500.000 - \Delta\text{PX } 4.000.000 = \Delta\text{PX } 1.500.000$

(ΦΟΡΟΣ = $\Delta\text{PX } 1.500.000 \times 15\% = \Delta\text{PX } 225.000$)

SPOT USD/ΔPX = 318,5

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ = $(318,5 - 314,5) \times \text{USD } 1.000.000 = \Delta\text{PX } 4.000.000$

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ – PREMIUM

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = $\Delta\text{PX } 4.000.000 - \Delta\text{PX } 4.000.000 = \Delta\text{PX } 0$

(ΦΟΡΟΣ = ΔPX 0)

SPOT USD/ΔPX = 310,5

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ = ΔPX 0

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ – PREMIUM

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = $\Delta\text{PX } 0 - \Delta\text{PX } 4.000.000 = - \Delta\text{PX } 4.000.000$

(ΦΟΡΟΣ = ΔPX 0)

Χρόνος κτήσης εισοδήματος = ημερομηνία άσκησης 22.9.2001

Παράδειγμα 2. Πελάτης αγοραστής δικαιώματος πώλησης long put

Σύναψη πράξης 20.6.2001	SPOT USD/ΔPX = 309,25
Περιεχόμενο:	Πελάτης αγοράζει put USD 1.000.000
Τιμή άσκησης:	USD/ΔPX 314,5
Ημερομηνία άσκησης:	22.9.01
Ημερομηνία εκκαθάρισης:	24.9.01
Τιμή:	4 ΔPX/USD
Premium:	$4 \times \text{USD } 1.000.000 = \Delta\text{PX } 4.000.000$

Κατά την ημερομηνία άσκησης 22.9.2001

SPOT USD/ΔPX = 308,5

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ = $(314,5 - 308,5) \times \text{USD } 1.000.000 = \Delta\text{PX } 6.000.000$

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ – PREMIUM

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = $\Delta\text{PX } 6.000.000 - \Delta\text{PX } 4.000.000 = \Delta\text{PX } 2.000.000$

(ΦΟΡΟΣ = $\Delta\text{PX } 2.000.000 \times 15\% = \Delta\text{PX } 300.000$)

SPOT USD/ΔPX = 310,5

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ = $(314,5 - 310,5) \times \text{USD } 1.000.000 = \Delta\text{PX } 4.000.000$

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ – PREMIUM

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = $\Delta\text{PX } 4.000.000 - \Delta\text{PX } 4.000.000 = \Delta\text{PX } 0$

(ΦΟΡΟΣ = ΔPX 0)

SPOT USD/ΔPX = 316,5

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ = 0

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ – PREMIUM

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = $\Delta\text{PX } 0 - \Delta\text{PX } 4.000.000 = - \Delta\text{PX } 4.000.000$

(ΦΟΡΟΣ = ΔPX 0)

Χρόνος κτήσης εισοδήματος = ημερομηνία εκκαθάρισης = 24.9.2001

Παράδειγμα 3. Πελάτης πωλητής δικαιώματος αγοράς short call

Σύναψη πράξης 20.6.2001	SPOT USD/ΔPX = 309,25
Περιεχόμενο:	Πελάτης πουλάει call USD 1.000.000
Τιμή άσκησης:	USD/ΔPX 317,5
Ημερομηνία άσκησης:	22.9.2001
Ημερομηνία εκκαθάρισης:	24.9.2001
Τιμή:	2 ΔPX/USD
Premium:	$2 \times \text{USD } 1.000.000 = \Delta\text{PX } 2.000.000$

Κατά την ημερομηνία άσκησης 22.9.2001

SPOT USD/ΔPX = 320,5

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ = $(320,5 - 317,5) \times \text{USD } 1.000.000 = \Delta\text{PX } 3.000.000$

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ – PREMIUM

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = $\Delta\text{PX } 2.000.000 - \Delta\text{PX } 3.000.000 = - \Delta\text{PX } 1.000.000$

(ΦΟΡΟΣ = ΔPX 0)

SPOT USD/ΔPX = 318,5

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ = $(318,5 - 317,5) \times \text{USD } 1.000.000 = \Delta\text{PX } 1.000.000$

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ – PREMIUM

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = $\Delta\text{PX } 2.000.000 - \Delta\text{PX } 1.000.000$

(ΦΟΡΟΣ = $\Delta\text{PX } 1.000.000 \times 15\% = \Delta\text{PX } 150.000$)

SPOT USD/ΔPX = 316.5

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ = ΔPX 0

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ – PREMIUM

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΔPX 2.000.000 – ΔPX 0 = ΔPX 2.000.000

(ΦΟΡΟΣ = ΔPX 2.000.000 X 15% = ΔPX 300.000)

Χρόνος κτήσης εισοδήματος = Ημερομηνία άσκησης 22.9.2001
Παρακράτηση φόρου κατά την ημερομηνία καταβολής του premium και
τελικός διακανονισμός κατά την ημερομηνία άσκησης.

Παράδειγμα 4. Πελάτης long call και εξαγορά

Σύναψη πράξης 20.6.2001	SPOT USD/ΔPX = 309,25
Περιεχόμενο:	Πελάτης αγοράζει call USD 1.000.000
Τιμή άσκησης:	USD/ΔPX 314,5
Ημερομηνία άσκησης:	22.9.01
Ημερομηνία εκκαθάρισης:	24.9.01
Τιμή:	4 ΔPX/USD
Premium:	4 X USD 1.000.000 = ΔPX 4.000.000

β) Σύναψη αντίστροφης πράξης 20.8.01 (πελάτης short call)

Περιεχόμενο:	Πελάτης πουλάει call USD 1.000.000
Τιμή άσκησης:	USD/ΔPX 314,5
Ημερομηνία άσκησης:	22.9.01
Ημερομηνία εκκαθάρισης:	24.9.01
Τιμή:	5 ΔPX/USD
Premium:	5 X USD 1.000.000 = 5.000.000 ΔPX

Κατά την ημερομηνία εξαγοράς του αρχικού option 20.8.01

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = PREMIUM (β) – PREMIUM (α)

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΔPX 5.000.000 – ΔPX 4.000.000 = 1.000.000

(ΦΟΡΟΣ = ΔPX 1.000.000 X 15% = ΔPX 150.000)

Χρόνος κτήσης εισοδήματος = ημερομηνία εξαγοράς = 20.8.01

Παράδειγμα 5. Συνδυασμός option πελάτης long spread

Σύναψη πράξης 20.6.01	SPOT USD/ΔPX = 309,25
-----------------------	-----------------------

α)

Περιεχόμενο:	Ο πελάτης αγοράζει call USD 1.000.000
Τιμή άσκησης:	USD/ΔPX 313
Ημερομηνία άσκησης:	22.9.01
Ημερομηνία εκκαθάρισης:	24.9.01
Τιμή:	4 ΔPX/USD
Premium:	4 X USD 1.000.000 = ΔPX 4.000.000

β)

Περιεχόμενο:	Ο πελάτης πουλάει call USD 1.000.000
Τιμή άσκησης:	USD/ΔPX 317
Ημερομηνία άσκησης:	22.9.01
Ημερομηνία εκκαθάρισης:	24.9.01
Τιμή:	2 ΔPX/USD
Premium:	2 X USD 1.000.000 = ΔPX 2.000.000

Premium συνδυασμού = ΔPX 4.000.000 – ΔPX 2.000.000 = 2.000.000

Κατά την ημερομηνία άσκησης 22.9.2001

SPOT USD/ΔPX = 315

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ (α) = $(315 - 313) \times \text{USD } 1.000.000 = \Delta\text{PX } 2.000.000$

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ (β) = ΔPX 0

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ (α-β) = ΔPX 2.000.000 – 0 = ΔPX 2.000.000

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ (α-β) – Premium

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΔPX 2.000.000 – ΔPX 2.000.000 = ΔPX 0

(ΦΟΡΟΣ = ΔPX 0)

SPOT USD/ΔPX = 316

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ (α) = $(316 - 313) \times \text{USD } 1.000.000 = \Delta\text{PX } 3.000.000$

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ (β) = ΔPX 0

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ (α-β) = ΔPX 3.000.000 – 0 = ΔPX 3.000.000

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ (α-β) – Premium

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΔPX 3.000.000 – ΔPX 2.000.000 = ΔPX 1.000.000

(ΦΟΡΟΣ = ΔΡΧ 1.000.000 Χ 15% = 150.000)

SPOT USD/ΔΡΧ = 320

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ (α) = (320 – 313) Χ USD 1.000.000 = ΔΡΧ 7.000.000

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ (β) = (320 – 317) Χ USD 1.000.000

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ (α-β) = ΔΡΧ (7.000.000 – 3.000.000) = ΔΡΧ 4.000.000

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΑ (α-β) – Premium

ΕΙΣΟΔΗΜΑ = ΔΡΧ 4.000.000 – ΔΡΧ 2.000.000 = ΔΡΧ 2.000.000

(ΦΟΡΟΣ = ΔΡΧ 2.000.000 Χ 15% = ΔΡΧ 300.000)

Χρόνος κτήσης εισοδήματος = ημερομηνία άσκησης = 22.9.2001

ν) Παρεμφερείς συμβάσεις

Συμβάσεις επί επιτοκίου με δικαίωμα επιλογής (option) είναι και οι Interest Rate CAP, Interest Rate Floors και Interest Rate Collar⁹⁵.

η) Προθεσμιακές συμβάσεις επί επιτοκίων (Interest Rate Futures)

θ) Προθεσμιακές συμβάσεις επί συναλλάγματος (Currency Futures)

Η διαπραγμάτευση των παραπάνω προϊόντων (η) και (θ) γίνεται μόνο σε ειδικά χρηματιστήρια μέσω εκκαθαριστικών οίκων συναλλαγών (clearing houses).

ι) Άλλες συμβάσεις παρεμφερούς φύσεως

Σ’ αυτήν την κατηγορία μπορούν να αναφερθούν τα synthetic swaps ή engineering swaps.

Καθορισμός του τρόπου προσδιορισμού της απόδοσης συνθετικών καταθέσεων (synthetic deposits) ή δανείων (synthetic loans)

Για τον καθορισμό του τρόπου προσδιορισμού της απόδοσης των συνθετικών καταθέσεων ή δανείων παρατηρούμε, ότι οι συνθετικές καταθέσεις (synthetic deposits) ή δάνεια (synthetic loans) στην τυπική τους μορφή περιλαμβάνουν στην ακόλουθη σειρά συναλλαγών:

⁹⁵ Βλ. περ. Κεφάλαιο III «Χρηματοοικονομικά δικαιώματα»

- α. Μία συναλλαγή όψεως (spot), αγοραπωλησίας συναλλάγματος κατά την οποία ο ένας των συμβαλλομένων πωλεί (αγοράζει) ποσό ξένου νομίσματος έναντι δραχμών από τον άλλο αντισυμβαλλόμενο.
- β. Ταυτόχρονα λαμβάνει χώρα μια προθεσμιακή (forward) πράξη αγοραπωλησίας συναλλάγματος κατά την οποία το ποσό του συναλλάγματος που πωλήθηκε (αγοράστηκε) σύμφωνα με όσα αναφέρονται στην προηγούμενη περίπτωση, αγοράζεται (πωλείται) από τον πρώτο των συμβαλλομένων, έναντι δραχμών.
- γ. Το ποσό του ξένου νομίσματος, που ο πρώτος των αντισυμβαλλομένων έχει στη διάθεσή του για το διάστημα μεταξύ των πράξεων αγοραπωλησίας συναλλάγματος (spot και forward) τοποθετείται σε κατάθεση, χρεωστικούς τίτλους κλπ. Παρομοίως, ο δεύτερος των συμβαλλομένων έχει τη δυνατότητα επένδυσης των δραχμών που έχει στη διάθεση του για το ίδιο διάστημα.

Για τον προσδιορισμό της απόδοσης των συνθετικών καταθέσεων ή δανείων εκδόθηκε η απόφαση του Υπουργού Οικονομικών και Εθνικής Οικονομίας με αριθμό πρωτοκόλλου 1081560/10754/Β0012/ΠΟΛ. 1215/ της 31-7-1997 σύμφωνα με την οποία:

1. Η απόδοση που προκύπτει από συνθετικές καταθέσεις (synthetic deposits) ή δάνεια (synthetic loans), είναι το γινόμενο της ποσοστιαίας απόδοσης από τις συναλλαγές αυτές με το αρχικό ποσό της ανταλλαγής.
2. Η ποσοστιαία απόδοση (w) της προηγούμενης παραγράφου προκύπτει με την αφαίρεση της προθεσμιακής ισοτιμίας (F) από την τρέχουσα ισοτιμία των νομισμάτων (S) διαιρεμένης δια της τελευταίας. Περαιτέρω, ως τρέχουσα (spot) ισοτιμία νομισμάτων λαμβάνεται το πηλίκο της διαίρεσης του ποσού του νομίσματος που ανταλλάσσεται spot με το ποσό του άλλου νομίσματος. Η προθεσμιακή ισοτιμία προσδιορίζεται με βάση τα επιτόκια των δύο νομισμάτων που ισχύουν εκείνη τη στιγμή και το χρόνο διάρκειας της προθεσμιακής πράξης.

Με βάση τα πιο πάνω, ο μαθηματικός τύπος υπολογισμού της ποσοστιαίας απόδοσης έχει ως εξής:

$N = \frac{S - F}{S} = \frac{S - S \frac{(1+r_1t)}{(1+r_2t)}}{S}$	όπου r_1 , r_2 τα επιτόκια των δύο νομισμάτων και t ο χρόνος διάρκειας της προθεσμιακής πράξης
---	--

Πίνακας 1

Ο διαχωρισμός μεταξύ χρηματιστηριακών και εξωχρηματιστηριακών παραγώγων

Από τις ανωτέρω κατηγορίες παραγώγων, η πρώτη (Α) καλύπτει τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα που αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο πλαίσιο οργανωμένης αγοράς, ενώ η δεύτερη (Β) τα παράγωγα που συνάπτονται εξωχρηματιστηριακά (Over The Counter). Αυτή η διάκριση μεταξύ χρηματιστηριακών και εξωχρηματιστηριακών παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων προκύπτει από την παραβολή των περιπτώσεων 1 και 20 του άρθρου 2 Ν. 2396/1996. Από αυτές τις περιπτώσεις, η δεύτερη μόνη αναφέρεται στις συμβάσεις και πράξεις που συνάπτονται εξωχρηματιστηριακά. Αντίθετα, η πρώτη, που εγγράφεται στο πλαίσιο της λήψης και διαβίβασης εντολών για κατάρτιση συναλλαγών εντός οργανωμένης αγοράς, αφορά τις πράξεις επί παραγώγων οι οποίες διενεργούνται ενδοχρηματιστηριακά.

Η διάκριση μεταξύ χρηματιστηριακών και εξωχρηματιστηριακών παραγώγων αποκτά ιδιαίτερη σημασία ως προς την έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο. Δηλαδή στον κίνδυνο επέλευσης ζημίας, εξαιτίας ενδεχόμενης αδυναμίας ενός από τους συμβαλλόμενους να εκπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις έναντι του άλλου. Αυτός ο κίνδυνος δεν υφίσταται σε περίπτωση χρηματιστηριακών παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων, επειδή, σε τέτοια περίπτωση, παρεμβαίνει γραφείο συμψηφισμού (clearing house)⁹⁶.

Μεταξύ των εξωχρηματιστηριακών παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, κατά την έννοια του άρθρου 24 παρ. 1 στοιχ. η Ν. 2238/1994, το οποίο

⁹⁶ στην Ελληνική χρηματιστηριακή αγορά παραγώγων το ρόλο αυτό έχει αναλάβει η ΕΤΕΣΕΠ

παραπέμπει στο άρθρο 2 περ. 20 Ν. 2396/1996, περιλαμβάνονται και «οι συμβάσεις επί συναλλάγματος που έχουν αρχική διάρκεια άνω των δεκατεσσάρων (14) ημερολογιακών ημερών».

Η γενική έκφραση που ακολουθήθηκε από τον Έλληνα νομοθέτη, ο οποίος, κατά το πρότυπο της οδηγίας 93/22 για τις επενδυτικές υπηρεσίες (ΕΕΕΚ L 141 της 11.6.1993, 27 επ.), δεν επιχείρησε τον εννοιολογικό προσδιορισμό αυτών των συμβάσεων, καταδεικνύει την πρόθεση να συμπεριληφθούν στις συμβάσεις ανταλλαγής όλες οι μορφές που γνωρίζει η πρακτική. Ο όρος *swaps* που χρησιμοποιεί η διάταξη, οριοθετεί πάντως την έννοια των συμβάσεων ανταλλαγής, στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 2 περ. 2 στοιχ. α Ν. 2396/1996. Οι πράξεις αυτές εμπίπτουν επομένως στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 16^α παρ. 6 Ν. 2459/97, εφόσον καταρτίζονται εντός οργανωμένης αγοράς, ανεξάρτητα από την αρχική διάρκεια των σχετικών συμβάσεων. Αντίθετα, οι συμβάσεις επί συναλλάγματος στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 2 περ. 20 Ν. 2396/96 και οι οποίες συνάπτονται εξωχρηματιστηριακά, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 16 παρ.6 μόνο εφόσον έχουν αρχική διάρκεια άνω των δεκατεσσάρων ημερολογιακών ημερών. Συνεπώς, οι λοιπές συμβάσεις επί συναλλάγματος, με αρχική διάρκεια κατώτερη αυτού του χρονικού διαστήματος, δεν υπόκεινται σε φορολογία σύμφωνα με αυτή την τελευταία διάταξη.⁹⁷

Οι συμβάσεις *synthetic swaps*, συνιστούν παράγωγα που στηρίζονται σε άλλα παράγωγα. Οι συμβάσεις ανταλλαγής συναλλάγματος (*currency swaps*), όπως και οι πράξεις ανταλλαγής επιτοκίων σε διάφορα νομίσματα (*cross – currency swaps*) και οι προθεσμιακές πράξεις επί συναλλάγματος (*forward foreign exchange contracts*), στην Ελλάδα, συνάπτονται εξωχρηματιστηριακά (*Over The Counter*). Οι συμβάσεις *swaps* αποτελούν αντικείμενο ειδικών συμφωνιών, που καθορίζονται ελεύθερα μεταξύ των μερών. Δε θεωρούνται συμβάσεις προσχώρησης, που χαρακτηρίζονται από την ταυτότητα των όρων που περιέχουν, απευθύνονται στο κοινό και προϋποθέτουν συμβαλλομένους οι

⁹⁷ Εξ αντιδιαστολής προκύπτει ότι οι συμβάσεις αυτού του είδους, με αρχική διάρκεια κάτω από δεκατέσσερις ημέρες, θα θεωρούνται παράγωγα κατά την έννοια του άρθρου 2 περ. 20 ν. 2396/96, και επομένως, δεν καλύπτονται από τον ορισμό του άρθρου 24 παρ. 1 στοιχ. η Ν. 2239/94. Με άλλες λέξεις, αυτές οι τελευταίες συμβάσεις δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1^α Ν. 2459/97 και, κατ' ακολουθία, τα εισοδήματα από αυτές δεν υπόκεινται σε φορολογία, με βάση αυτή την τελευταία διάταξη. Αυτές οι συμβάσεις θα πρέπει να διακρίνονται από τις ανάλογες συμβάσεις ανταλλαγής (*swaps*) υποχρεώσεων με αντικείμενο συνάλλαγμα, κατά την έννοια του άρθρου 2 περ.2 στοιχ. α.1 Ν. 2396/96, το οποίο αναφέρεται σε πράξεις που διενεργούνται στο πλαίσιο οργανωμένης αγοράς. ΣΠΗΛΙΟΥ ΑΝΤ. ΜΟΥΖΟΥΛΑ, «Η φορολόγηση των συμβάσεων επί συναλλάγματος με αρχική διάρκεια άνω των δεκατεσσάρων ημερών».

οποίοι δεν τοποθετούνται σε κατάσταση οικονομικής ισότητας και από τους οποίους ο ισχυρότερος επιβάλλει τους όρους στον ασθενέστερο.

Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι, στην πράξη, οι συμβάσεις swaps, συνάπτονται με προκαθορισμένους, κωδικοποιημένους σε διεθνές επίπεδο, όρους. Αυτοί οι όροι δε δημιουργούν όμως μηχανισμό προσχώρησης, αφήνοντας ευρύ πεδίο στην βούληση των συμβαλλομένων μερών. Τα μέρη δύνανται να διαλέξουν μεταξύ διαφορετικών όρων, οι οποίοι προτείνονται εναλλακτικά. Εξάλλου, η διενέργεια συναλλαγής στο πλαίσιο οργανωμένης αγοράς προϋποθέτει την τήρηση ειδικών καταχωρήσεων, που προβλέπονται για τη συγκεκριμένη αγορά και που αποτελούν στοιχείο της διενέργειας της συναλλαγής. Υπό αυτή την έννοια, τα swaps αποτελούν εξωχρηματιστηριακά (Over The Counter) παράγωγα μέσα, που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2 παρ. 20 Ν. 2396/96. Οι συμβάσεις currency swaps αποτελούν εξωχρηματιστηριακά μέσα εκτός ισολογισμού. Η δε οδηγία 93/6 (ΕΕΚ L 141 της 11.6.1993, 1 επ.), στην αντίστοιχη με το άρθρο 2 περ. 20 διάταξη (αρθρ. 2 περ. 10), αναγνωρίζει τις συμβάσεις επί συναλλάγματος ως εκτός ισολογισμού συμβάσεις.

6.2. Εισόδημα Δ' πηγής

Το εισόδημα που αποκτά ο συμβαλλόμενος επενδυτής που είναι επιτηδευματίας κάτοικος Ελλάδας ή εταιρεία ή οποιοδήποτε άλλο νομικό πρόσωπο με έδρα την Ελλάδα και τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας Κ.Β.Σ. από συμβάσεις σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα αποτελεί εισόδημα Δ' πηγής.

α) Εμπορικές επιχειρήσεις γενικά

Το εισόδημα που αποκτούν εμπορικές, γενικά, επιχειρήσεις με βιβλία τρίτης κατηγορίας ΚΒΣ από παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα θεωρείται εισόδημα Δ' πηγής. Ο προσδιορισμός όμως αναγράφουμε και σε άλλα σημεία του παρόντος, του κέρδους ή της ωφέλειας κατ' αρχήν γίνεται όπως λεπτομερώς αναφέραμε και αναλύσαμε πιο πάνω στο εισόδημα από κινητές αξίες αλλά αυτό το εισόδημα είναι κατά ένα τρόπο ακαθάριστο. Για τον προσδιορισμό του καθαρού εισοδήματος που θα αποτελέσει φορολογητέα αξία για την επιβολή του φόρου εισοδήματος θα πρέπει από αυτό το ακαθάριστο εισόδημα να αφαιρεθούν οι ειδικές δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν για την απόκτησή του σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 31 του Ν. 2238/1994 και με τους περιορισμούς που αναφέρονται στην περίπτωση ιζ της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού. Σύμφωνα με την διάταξη αυτή αναγνωρίζονται για έκπτωση σε περίπτωση ζημίας, μόνο οι ζημιές που προκύπτουν από συμβάσεις ή πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, οι οποίες πραγματοποιούνται για κάλυψη κινδύνων και όχι για λόγους κερδοσκοπικούς.

β) Τράπεζες

Αναμφίβολα και το εισόδημα που αποκτούν οι Τράπεζες από συμβάσεις ή πράξεις σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα τόσο όταν ενεργούν οι ίδιες ως συμβαλλόμενοι επενδυτές, τόσο και όταν απλά μεσολαβούν για τη σύναψη τέτοιων συμβάσεων ή την διενέργεια τέτοιων πράξεων, αποτελεί εισόδημα Δ' πηγής. Όμως όσον αφορά το θέμα της αναγνώρισης για έκπτωση των δαπανών και των ζημιών που πραγματοποιούν οι Τράπεζες για τις παραπάνω πράξεις δεν ισχύει ο περιορισμός της έκπτωσης των ζημιών μόνο όταν οι πράξεις αυτές γίνονται για κάλυψη κινδύνου.

Με τις διατάξεις της παραγράφου 8 του άρθρου 16 α του Ν. 2459/1997 που προστέθηκε η περίπτωση ιζ’ στην παράγραφο 1 του άρθρου 31 του Ν. 2238/1994 και με την οποία τέθηκε ο περιορισμός της μη αναγνώρισης των ζημιών από κερδοσκοπικές πράξεις, προφανώς η πρόθεση της πολιτείας δεν ήταν ο γενικός περιορισμός αλλά κυρίως για τις περιπτώσεις εκείνες που ο συμβαλλόμενος δεν ασχολείται κατά κύριο επάγγελμα με διεξαγωγή εργασιών σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα. Γι’ αυτό με απόφαση του Υπουργού των Οικονομικών διευκρινίζεται ότι οι διατάξεις της περίπτωσης ιζ’ της παραγράφου 1 του άρθρου 31 του Ν. 2238/1994 δεν αφορούν στις Τράπεζες για τις οποίες αναγνωρίζεται για έκπτωση από το εισόδημα το σύνολο των ζημιών που προκύπτουν από συμβάσεις ή πράξεις από παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα ανεξάρτητα αν πραγματοποιούνται για κάλυψη κινδύνου ή αποτελούν μέρος του χαρτοφυλακίου συναλλαγών (trading book), διότι όλες αυτές οι πράξεις εμπίπτουν στην εμπορική δραστηριότητα των Τραπεζών.

7. Η φορολογική αντιμετώπιση των πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων σε διάφορες χώρες.

Αυστραλία (AUS)

- ❑ Η φορολογική αντιμετώπιση των πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων ακολουθεί τις γενικές φορολογικές αρχές και όχι τη λογιστική παρακολούθηση του προϊόντος.
- ❑ Τα αποτελέσματα των συναλλαγών επί παραγώγων προϊόντων, στο πλαίσιο της εμπορικής δραστηριότητας της επιχείρησης, φορολογούνται με τις διατάξεις του εισοδήματος εξ’ εμπορικών επιχειρήσεων. διαφορετικά, θεωρούνται ως συναλλαγές κεφαλαίου και φορολογούνται ως τέτοιες (Other Income Article)
- ❑ Η αναγνώριση κερδών και ζημιών γίνεται μόνο όταν το συμβόλαιο επί του παραγώγου προϊόντος πωληθεί, αντισταθμιστεί ή ωριμάσει.
- ❑ Οι ζημιές αναγνωρίζονται για φορολογικούς σκοπούς, μόνο στην περίπτωση που προκύπτουν από εμπορική δραστηριότητα.

Βέλγιο (BEL)

- ❑ Η φορολογική αντιμετώπιση των πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων ακολουθεί τις γενικές φορολογικές αρχές και όχι τη λογιστική παρακολούθηση του προϊόντος.
- ❑ Τα αποτελέσματα των συναλλαγών επί παραγώγων προϊόντων φορολογούνται πάντοτε με τις γενικές διατάξεις περί εμπορικών επιχειρήσεων.

Γερμανία (GER)

- ❑ Υπάρχει συγκεκριμένη φορολογική ρύθμιση για την αντιμετώπιση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων.

- Η φορολογική αντιμετώπιση των πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων ακολουθεί τις γενικές φορολογικές αρχές και όχι τη λογιστική παρακολούθηση του προϊόντος.
- Έχουν εκδοθεί διοικητικές οδηγίες που καθορίζουν συγκεκριμένα την ‘κάλυψη κινδύνου’

Δανία (DEN)

- Η φορολογική αντιμετώπιση των πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων ακολουθεί τις γενικές φορολογικές αρχές και όχι τη λογιστική παρακολούθηση του προϊόντος.
- Γίνεται διάκριση των συναλλαγών με κριτήριο την ιδιότητα των αντισυμβαλλομένων (τράπεζες και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή τρίτοι), για φορολογικούς σκοπούς.
- Η αναγνώριση των κερδών γίνεται με τη μέθοδο της διαρκούς αποτίμησης (mark to market).
- Έχουν εκδοθεί διοικητικές οδηγίες που καθορίζουν συγκεκριμένα την ‘κάλυψη κινδύνου’

Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (US)

- Υπάρχει συγκεκριμένη φορολογική ρύθμιση για την αντιμετώπιση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων.
- Η φορολογική αντιμετώπιση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων ακολουθεί και τη λογιστική αντιμετώπιση.
- Η αναγνώριση των κερδών γίνεται με τη μέθοδο της διαρκούς αποτίμησης (mark to market).
- Γίνεται διαχωρισμός μεταξύ των υποχρεώσεων που προκαλούν μία ροή τακτικών πληρωμών και εκείνων που προκαλούν εφάπαξ πληρωμές.

- Έχουν εκδοθεί διοικητικές οδηγίες που καθορίζουν συγκεκριμένα την ‘ κάλυψη κινδύνου’

Ιαπωνία (JAP)

- Η φορολογική αντιμετώπιση των πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων ακολουθεί τις γενικές φορολογικές αρχές και όχι τη λογιστική παρακολούθηση του προϊόντος.
- Έχουν εκδοθεί διοικητικές οδηγίες που καθορίζουν συγκεκριμένα την ‘ κάλυψη κινδύνου’

Καναδάς (CAN)

- Η φορολογική αντιμετώπιση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων ακολουθεί και τη λογιστική αντιμετώπιση.
- Έχουν εκδοθεί διοικητικές οδηγίες που καθορίζουν συγκεκριμένα την ‘ κάλυψη κινδύνου’
- Γίνεται διάκριση των συναλλαγών με κριτήριο την ιδιότητα των αντισυμβαλλομένων (τράπεζες και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή τρίτοι), για φορολογικούς σκοπούς.
- Η αναγνώριση των κερδών και των ζημιών γίνεται με τη μέθοδο της διαρκούς αποτίμησης (mark to market) για τους χρηματιστές, διαπραγματευτές και πιστωτικά ιδρύματα.
- Η αναγνώριση των κερδών και ζημιών γίνεται κατά την πώληση, αντιστάθμιση ή ωρίμανση του συμβολαίου, όταν ο αντισυμβαλλόμενος είναι επενδυτής ή κερδοσκόπος.

Κορέα (KOR)

- Η φορολογική αντιμετώπιση των πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων ακολουθεί τις γενικές φορολογικές αρχές και όχι τη λογιστική παρακολούθηση του προϊόντος.
- Έχουν εκδοθεί διοικητικές οδηγίες που καθορίζουν συγκεκριμένα την ‘κάλυψη κινδύνου’

Μεγάλη Βρετανία (UK)

- Η αναγνώριση των κερδών γίνεται με τη μέθοδο της διαρκούς αποτίμησης (mark to market).
- Γίνεται διαχωρισμός μεταξύ των υποχρεώσεων που προκαλούν μία ροή τακτικών πληρωμών και εκείνων που προκαλούν εφάπαξ πληρωμές.
- Έχουν εκδοθεί διοικητικές οδηγίες που καθορίζουν συγκεκριμένα την ‘κάλυψη κινδύνου’

Σιγκαπούρη (SIG)

- Η φορολογική αντιμετώπιση των πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων ακολουθεί τις γενικές φορολογικές αρχές και όχι τη λογιστική παρακολούθηση του προϊόντος.
- Έχουν εκδοθεί διοικητικές οδηγίες που καθορίζουν συγκεκριμένα την ‘κάλυψη κινδύνου’

ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

ΧΩΡΑ	AUS	BEL	CAN	DEN	FIN	FRA	GER	IRL	ITA	JAP	NET	NZ	NOR	SWE	SWI	UK	US
Υπάρχει συγκεκριμένη φορολογική νομοθεσία για τα ΠΧΠ.	O	O	O	N	O	N	O	O	O	O	O	O	O	N	O	O	N
Συζητάται συγκεκριμένη φορολογική νομοθεσία για τα ΠΧΠ.	O	O	O	O	-	-	-	O	O	O	O	-	N	O	O	O	-
Η φορολογία των ΠΧΠ αποτελείται στις γενικές φορολογικές αρχές.	N	N	N	-	N	-	N	N	N	N	N	N	N	-	N	-	N
Η φορολογία των ΠΧΠ απηρξίζεται στη λογιστική αντιμετώπιση.	O	O	N	-	N	-	-	N	N	-	-	N	N	-	N	-	-

ΕΓΧΩΡΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Κέρδη και ζημιές ανακυρώνονται για φορολογικούς σκοπούς.	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
Το κέρδος φορολογείται 1) ως εισόδημα εξ εμπορικών επιχειρήσεων, 2) τσάκο κεφαλαίου.	1+2	1	1+2	1	1+2	1	1	1+2	1	1	1	1	1	1	1	1+2	1+2
Εάν η ζημία εκπίπτει, υπάρχει πλήρης έκπτωση για όλες τις επιχειρηματικές εσόδων.	N+O	N	N+O	N	N	O	N	N+O	N	N	N	N	N	N	N	N+O	N+O
Η ζημία ανακυρώνεται με τη μέθοδο της διαρκούς απομείωσης. (mark to market)	O	O	N	N	O	N	O	N	O	O	O	N	O	O	O	N	N
Η ζημία ανακυρώνεται με τη μέθοδο της διαρκούς απομείωσης. (mark to market)	O	O	N	N	O	N	N	N	N	O	N	N	O	O	N	N	N
Το κέρδος ανακυρώνεται μόνο όταν το συμπόλεσο πωληθεί, κλείσει η ωριμότητα.	N	N	N	O	N	N	N	N	N	N	N	O	N	N	N	N	N
Η ζημία ανακυρώνεται με την το συμπόλεσο πωληθεί, κλείσει η ωριμότητα.	N	N	N	O	N	O	O	N	O	N	O	O	N	N	O	N	N
Υπάρχουν άλλα κριτήρια που οδηγούν στην ανακύρωση.	O	O	O	O	O	N	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	N

ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Παραρτηρείται ο φόρος στις επιχειρήσεις μη κατοίκων.	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Υπάρχει καθόληση των πληρωμών κατά τη φορολογία	1+3	2	1+2	1+2	3	1+3	1	1+2+3	1	1+3	1	-	1+2	1+3	1	1+2+3	1+2

1 = ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΞ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, 2 = ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΞ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ, 3 = ΛΟΙΠΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ

Πηγή: OECD

‘ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ’

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την έρευνα και μελέτη των βασικών στοιχείων των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων και τη γενικότερη έρευνα και αξιολόγηση του λογιστικού και φορολογικού συστήματος που εφαρμόζεται στη χώρα μας, καταλήγουμε στην αναγνώριση δύο αναγκών που είναι διάχυτες μέσα στο κείμενο της διατριβής:

‘Αναμόρφωση λογιστικού συστήματος’

Πρόσφατα, έγινε η εισαγωγή στην ελληνική αγορά, των χρηματοοικονομικών προϊόντων, σε ευρεία κυκλοφορία. Η εισαγωγή αυτή, αποκάλυψε μία κατάσταση που, είτε λιγότερο, είτε περισσότερο, ήταν ήδη γνωστή σε όλους τους συμμετέχοντες στην ελληνική οικονομία. Το ελληνικό λογιστικό και φορολογικό περιβάλλον απέχει αρκετά από το να χαρακτηριστεί ως φιλικό για οποιοδήποτε νεοεισερχόμενο καινοτόμο προϊόν. Οι λόγοι για τους οποίους ισχύει το παραπάνω είναι διάφοροι, θα μπορούσαν όμως να συνοψισθούν σε δύο:

- ❑ Αφενός, η παλαιότητα του λογιστικού συστήματος, το οποίο έχει την απαρχή του στον Εμπορικό Νόμο του 1920 (Ν.2190/1920), ο οποίος με τις μεταβολές του εξυπηρέτησε για δεκαετίες την ανάγκη απεικόνισης των οικονομικών αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων.
- ❑ Αφετέρου, στην εξυπηρέτηση των φορολογικών αρχών. Η λογιστική παρακολούθηση στη χώρα μας συχνά προσδιορίζεται και προσανατολίζεται από τις φορολογικές αρχές, με αποτέλεσμα όχι σπάνια να υπάρχει στρέβλωση του λογιστικά παραδεκτού οικονομικού αποτελέσματος.

Το υφιστάμενο λογιστικό και φορολογικό πλαίσιο στη χώρα μας δεν μπορεί να παραμείνει ως έχει, εξαιτίας μίας σειράς ενδογενών και εξωγενών παραγόντων που λαμβάνουν χώρα στην ελληνική οικονομία όπως:

- ❑ Η πλήρης ένταξη της χώρας μας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση και η συμμετοχή της σε μία άκρως ανταγωνιστική αγορά.
- ❑ Η ανάπτυξη των ελληνικών εταιρειών και ιδιαίτερα των πιστωτικών ιδρυμάτων εκτός των εθνικών και κοινοτικών συνόρων.

- Η δημιουργία νέων σύνθετων προϊόντων, όπως είναι τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα και η ανάπτυξη νέων αγορών, όπως του διαδικτύου (e - commerce).
- Η ανάγκη παρουσίασης των οικονομικών στοιχείων μίας επιχείρησης μέσα από οικονομικές καταστάσεις κατά τρόπο ενιαίο, τουλάχιστον σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Η καθιέρωση των λογιστικών προτύπων (μέχρι το έτος 2005), που προϋποθέτει μία σημαντική μεταβολή του υφιστάμενου λογιστικού συστήματος.
- Η εισαγωγή σε ευρωπαϊκό επίπεδο νέων θεσμών και κανονισμών (εταιρική διακυβέρνηση, εποπτικά κεφάλαια).

Η αναδιάρθρωση του ελληνικού λογιστικού συστήματος απαιτείται συνεπώς, όχι μόνο για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν από τις πράξεις σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, αλλά κυρίως από την αδυναμία προσαρμογής του στα νέα χρηματοοικονομικά δεδομένα που έχουν τεθεί. Αυτό σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει βέβαια ότι θα πρέπει να ξεκινήσει ο λογιστικός σχεδιασμός εκ του μηδενός. Η ύπαρξη ενός πολύ καλού Ελληνικού Λογιστικού Σχεδίου όπως και των Κλαδικών Λογιστικών Σχεδίων δίνουν την υγιή βάση στην οποία θα μπορούσε να στηριχθεί μία τέτοια μεταβολή.

Η ενσωμάτωση των διεθνών λογιστικών προτύπων στην χώρα μας και η υιοθέτηση των βασικών αρχών που τα διέπουν, όπως η καθιέρωση της εύλογης αξίας και της διαρκούς αποτιμήσεως, θα έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση μίας λογιστικά παραδεκτής μεθόδου εμφάνισης των πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Κατά αυτόν τον τρόπο θα υπάρξει η δυνατότητα αξιόπιστης παρουσίασης εκ μέρους των συναλλασσομένων, της ανά πάσα χρονική στιγμή πραγματικής οικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων και κυρίως των πιστωτικών ιδρυμάτων, και της αύξησης των φορολογικών εσόδων μέσω της αύξησης των συναλλαγών.

Ταυτόχρονα, η δημιουργία ενός σύγχρονου πλαισίου και η σύμπλευση με τα διεθνή λογιστικά δεδομένα, θα δημιουργούσε το κατάλληλο έδαφος για την υποδοχή στη χώρα μας των όποιων μελλοντικών σύνθετων προϊόντων εμφανιστούν.

Τέλος παρατηρούμε ότι η αναμόρφωση του Λογιστικού Συστήματος θα συμβάλλει αποτελεσματικά στον ορθό προσδιορισμό των καθαρών οικονομικών αποτελεσμάτων (κέρδη ή ζημίες) των επιχειρήσεων που ασχολούνται με τα χρηματοοικονομικά προϊόντα και στην εναρμόνιση προς τα κρατούντα στη Διεθνή Οικονομική Αγορά, ώστε τα αποτελέσματα αυτά να είναι ευχερώς μετρήσιμα και συγκρίσιμα προς τα επιτυγχανόμενα στην αγορά αυτή.

‘Αναμόρφωση φορολογικού συστήματος’

Το φορολογικό Σύστημα της χώρας μας, όπως αυτό αναλυτικά περιγράφεται στο κεφάλαιο VIII (σελίδες 306-328), όσον αφορά τη φορολογία εισοδήματος και τις λοιπές συναφείς φορολογίες, έχει τα παρακάτω κύρια χαρακτηριστικά:

α) Είναι ιδιαίτερα πολύπλοκο

Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος οφείλεται στο μεγάλο αριθμό των φόρων, στη διατύπωση των φορολογικών νόμων, στις ξεχωριστές για κάθε φόρο και κυρίως πολύπλοκες διαδικασίες εφαρμογής, καθώς και στις συνεχείς και άνευ ουσιαστικού λόγου μεταβολές της φορολογικής νομοθεσίας.

β) Έχει υψηλό δημοσιονομικό και κοινωνικό κόστος

Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος έχει άμεσο αποτέλεσμα το υψηλό κόστος τόσο για το Δημόσιο (δημοσιονομικό κόστος), όσο και για τους φορολογούμενους (κοινωνικό κόστος).

γ) Οδηγεί σε άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών

Η κατανομή των φορολογικών βαρών στην Ελλάδα δεν ανταποκρίνεται στις αρχές της φορολογικής ισότητας των πολιτών, με αποτέλεσμα φορολογούμενοι που βρίσκονται κάτω από τις ίδιες συνθήκες να έχουν διαφορετική φορολογική επιβάρυνση και η φορολογική επιβάρυνση να μη διαφοροποιείται ικανοποιητικά από άποψη κοινωνικής δικαιοσύνης ακόμα και σε περιπτώσεις φορολογουμένων που βρίσκονται κάτω από διαφορετικές συνθήκες.

Το φαινόμενο αυτό οφείλεται στη σχετική προοδευτικότητα της φορολογικής κλίμακας, στον ειδικό τρόπο φορολογίας πολλών εισοδημάτων για τα οποία η φορολογία εξαντλείται με την παρακράτηση ενός μικρού συνήθως σε ποσοστό φόρου στην πηγή (αυτοτελής

φορολόγηση) και κυρίως στις πολλές, διάφορες και συνήθως αδικαιολόγητες απαλλαγές και εκπτώσεις.

δ) Την ανεπάρκεια των ελεγκτικών μηχανισμών

Η ανεπάρκεια των ελεγκτικών μηχανισμών έχει οδηγήσει σε υψηλά ποσοστά φοροδιαφυγής, καθώς και σε ευρεία αντικειμενικοποίηση πολλών φορολογιών και

ε) Την δυσανάλογη σχέση των έμμεσων προς τους άμεσους φόρους

Η έμμεση φορολογία είναι πολύ μεγάλη και αποδίδει περισσότερο του 70% των συνολικών φορολογικών εσόδων, γεγονός που οδηγεί σε σημαντική επιβάρυνση του κόστους λειτουργίας των ελληνικών επιχειρήσεων.

Αποτέλεσμα των παραπάνω χαρακτηριστικών που διέπουν το ελληνικό φορολογικό σύστημα είναι η σχετικά υψηλή συνολική επιβάρυνση της οικονομίας με αποτέλεσμα την έλλειψη ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων, την αύξηση της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας και τέλος την έλλειψη φορολογικής συνείδησης των πολιτών.

Μετά την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ και την εφαρμογή από 1.1.2002 του Ευρώ το φορολογικό πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας κατέστη οξύτερο και προβάλλει πλέον επιτακτική η ανάγκη για την άμεση επίλυσή του, και για τούτο, ο Υπουργός Οικονομίας με την απόφαση του αριθ. 1013462/177/Α7-2-2001 συνέστησε Συντονιστική Επιτροπή και πέντε Ομάδες Εργασίας για αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος, οι οποίες συγκροτήθηκαν με την απόφαση 1014927/197/Α0006/19-2-2001 και ορίσθηκαν τα μέλη που τις απαρτίζουν, με σκοπό (αυτές) να μελετήσουν την πλήρη αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος της χώρας και στόχο να εισηγηθούν εκείνα τα αναγκαία μέτρα που θα βοηθήσουν ώστε αυτό να καταστεί εργαλείο προόδου και να απαλλαγεί από εκείνα τα χαρακτηριστικά που προκαλούν τις δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομία.

Τα μέτρα αυτά που θα εισηγηθεί η Επιτροπή θα πρέπει εκτός των άλλων να προβλέπουν τον περιορισμό του αριθμού των φόρων, την απλοποίηση των διατάξεων των σχετικών νόμων ώστε να γίνουν κατανοητοί από τους φορολογουμένους, καθώς επίσης την απλοποίηση και ομαδοποίηση των σχετικών διαδικασιών εφαρμογής των διατάξεων των νόμων για την επιβολή της φορολογίας.

Πέραν των ανωτέρω, όπως προκύπτει από διάφορες δημοσιεύσεις, η Επιτροπή εντόπισε σημαντικά προβλήματα στη φορολόγηση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων και από ότι φαίνεται βασικό μέλημα της Επιτροπής θα αποτελέσει η φορολογική μεταχείριση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών των τραπεζών και των ασφαλιστικών επιχειρήσεων και τούτο διότι οι υπηρεσίες αυτές στην έμμεση φορολογία επιβαρύνονται σημαντικά.

Αυτό συμβαίνει διότι ενώ, οι υπηρεσίες αυτές απαλλάσσονται από το ΦΠΑ εντούτοις η απαλλαγή αυτή χορηγείται χωρίς δικαίωμα έκπτωσης του φόρου εισροών (ΦΠΑ εισροών) όπως προβλέπεται τόσο από την εθνική, όσο και από την κοινοτική νομοθεσία (6^η Οδηγία ΕΟΚ). Ο τρόπος όμως αυτός της απαλλαγής οδηγεί σε μεγαλύτερη επιβάρυνση των υπηρεσιών που παρέχονται στα ενδιάμεσα στάδια, επειδή δεν επιτρέπει στους λήπτες των υπηρεσιών αυτών να συμψηφίσουν (εκπέσουν) το φόρο προστιθέμενης αξίας των εισροών στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και συνεπώς τελικά μετατρέπεται σε στοιχείο κόστους που αυξάνει την τελική τιμή των προσφερομένων από τα ιδρύματα αυτά υπηρεσιών.

Η προτεινόμενη ‘ελληνική’ ρύθμιση

Η προτεινόμενη ρύθμιση αφορά την καθιέρωση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στη χώρα μας, κατεύθυνση προς την οποία προσανατολίζονται και οι ρυθμίσεις της χρηματιστηριακής νομοθεσίας. Συνοψίζοντας:

(α) Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα θα πρέπει να εφαρμοσθούν στη χώρα μας κατά την κατάρτιση των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων, οι οποίες περιλαμβάνουν:

- Ισολογισμό
- Κατάσταση αποτελεσμάτων
- Κατάσταση μεταβολών των ιδίων κεφαλαίων
- Κατάσταση ταμειακών ροών
- Σημειώσεις επί των οικονομικών καταστάσεων

Η εφαρμογή τους σε πρώτο στάδιο, θα πρέπει να γίνει υποχρεωτική για τις Ανώνυμες Εταιρείες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και προαιρετική από τις λοιπές Ανώνυμες Εταιρείες που ελέγχονται από ορκωτούς ελεγκτές.

(β) Στις παραπάνω οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνονται τόσο οι ατομικές οικονομικές καταστάσεις των «μητρικών» εταιρειών, όσο και οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις των ομίλων εταιρειών,

(γ) Οι εταιρείες που εφαρμόζουν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, κατά την υποβολή των ετησίων δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος, θα προσαρμόσουν με τις προσήκουσες αναμορφώσεις στις αντίστοιχες φορολογικές δηλώσεις εισοδήματος, το λογιστικό αποτέλεσμα όπως εμφανίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων της χρήσης, προς το φορολογητέο αποτέλεσμα που προκύπτει με βάση τις διατάξεις της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας και φορολογούνται με το αποτέλεσμα αυτό. Η συμφωνία του λογιστικού προς το φορολογικό αποτέλεσμα της υπό εξέταση χρήσης πρέπει να παρουσιάζεται σε ιδιαίτερη σημείωση επί των οικονομικών καταστάσεων.

Οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν υποχρεωτικά ή προαιρετικά τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα δύνανται να σχηματίζουν αφορολόγητο αποθεματικό ισόποσο του «κόστους» προσαρμογής στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, κατά την χρήση πρώτης εφαρμογής τους.

Για να γίνει δυνατή η εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στη χώρα μας, θα πρέπει να υπάρξει νομοθετική ρύθμιση για την κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις του άρθρου 43 του Ν.2190/1920 και του άρθρου 28 του Π.Δ. 186/1992 δυνατότητα των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών επιχειρήσεων, αποτίμησης μετοχών, ομολογιών και κάθε φύσης χρεογράφων και τίτλων καθώς και των συμβάσεων ή πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων στην τρέχουσα τιμή τους. Η ευχέρεια αυτή παρέχεται υπό την προϋπόθεση ότι η μέθοδος αποτίμησης στην τρέχουσα τιμή θα ακολουθείται παγίως.

Από την παραπάνω ρύθμιση θα πρέπει να εξαιρεθούν, οι πάσης φύσεως συμμετοχές της παραγράφου 5 του Α42 του Ν.2190/1920 καθώς και τα λοιπά χρεόγραφα τα οποία αποκτώνται με σκοπό την διαρκή κατοχή, τα οποία αποτιμώνται σύμφωνα με την παράγραφο 5 του Α43 του Ν. 2190/1920.

ΜΕΡΟΣ Γ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΛΕΞΙΚΟ ΚΥΡΙΩΝ ΟΡΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

‘Κείμενα νόμων’

**ΠΡΑΞΗ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΑΡΙΘ. 2200/7.5.93
(άρθρο 1 του Ν.1266/82)**

Θέμα: Προθεσμιακή Αγορά Συναλλάγματος

A. Τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα και έχουν εξουσιοδοτηθεί να διενεργούν πράξεις συναλλάγματος μπορούν να διενεργούν ελεύθερα με τους πελάτες τους, κατοίκους Ελλάδας:

1. Προθεσμιακές πράξεις αγοράς και πώλησης συναλλάγματος έναντι δραχμών που αναφέρονται σε εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, τόκους, μερίσματα και κέρδη.
2. Προθεσμιακές πράξεις αγοράς και πώλησης συναλλάγματος έναντι δραχμών που δε συνδέονται με εμπορικές συναλλαγές ή παροχή υπηρεσιών, τόκους, μερίσματα και κέρδη με ελάχιστη διάρκεια τριών μηνών.
3. Πράξεις συναλλάγματος έναντι δραχμής με ημερομηνία αξίας ίδιας ή επομένης ημέρας που αναφέρονται σε εισαγωγές ή εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών τόκους, μερίσματα και κέρδη.
4. Πράξεις χρηματοοικονομικών δικαιωμάτων (currency option) συναλλάγματος έναντι δραχμών, με δικαίωμα ασκήσεως κατά τη λήξη (ευρωπαϊκού τύπου), που αναφέρονται σε εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών τόκους, μερίσματα και κέρδη.
5. Πράξεις χρηματοοικονομικών δικαιωμάτων (currency options) συναλλάγματος έναντι δραχμών με δικαίωμα ασκήσεως κατά τη λήξη (ευρωπαϊκού τύπου), που δε συνδέονται με εμπορικές συναλλαγές ή παροχή υπηρεσιών, τόκους, μερίσματα και κέρδη με ελάχιστη διάρκεια τριών μηνών.
6. Προθεσμιακές πράξεις, πράξεις ανταλλαγής νομισμάτων και πράξεις χρηματοοικονομικών δικαιωμάτων έναντι συναλλάγματος που συνδέονται με πραγματοποιηθείσες ελευθερωμένες συναλλαγές.

B. Τα ως άνω πιστωτικά ιδρύματα μπορούν, επίσης, να διενεργούν ελεύθερα μεταξύ τους:

1. Προθεσμιακές πράξεις αγοροπωλησίας συναλλάγματος.
2. Πράξεις συναλλάγματος έναντι συναλλάγματος ή δραχμών με ημερομηνία αξίας ίδιας ή επομένης ημέρας (pre – spot)
3. Πράξεις ανταλλαγής νομισμάτων έναντι συναλλάγματος ή δραχμών (currency swaps) και πράξεις δανεισμού και καταθέσεων σε συνάλλαγμα.
4. Πράξεις χρηματοοικονομικών δικαιωμάτων (currency options) συναλλάγματος έναντι συναλλάγματος ή δραχμών με δικαίωμα ασκήσεως κατά τη λήξη (ευρωπαϊκού τύπου).

Γ. Οι τιμές συναλλάγματος για τις παραπάνω συναλλαγές καθορίζονται ελεύθερα από τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία οφείλουν να εφαρμόζουν τις διαδικασίες που προβλέπονται από τις ισχύουσες διατάξεις και να τηρούν για μία πενταετία τα δικαιολογητικά τα οποία, κατά την κρίση τους, διασφαλίζουν ότι δεν υποκρύπτεται διενέργεια μη ελευθερωμένων κατά τα ανωτέρω συναλλαγών.

Δ. Τροποποίηση (ολική ή μερική) προθεσμιακών πράξεων έναντι δραχμών μπορεί να γίνεται ελεύθερα κατά τη διάρκεια της ισχύος τους με τη σύναψη αντίθετων προθεσμιακών πράξεων συναλλάγματος τηρουμένου του ελαχίστου ορίου των τριών μηνών. Για τις περιπτώσεις που εμπίπτουν στην παράγραφο (Α1), η τροποποίηση των προθεσμιακών πράξεων μπορεί να γίνεται χωρίς χρονικό περιορισμό, αλλά προϋποθέτει την αποδεδειγμένη προηγούμενη τροποποίηση των όρων της καλυπτόμενης συναλλαγής.

Ε. Τα οικονομικά αποτελέσματα των πιο πάνω πράξεων (θετικά ή αρνητικά) φέρονται από τους ίδιους τους συναλλασσόμενους.

ΣΤ. Εξουσιοδοτείται η Τράπεζα της Ελλάδος να διενεργεί με τα πιστωτικά ιδρύματα:

1. Προθεσμιακές πράξεις αγοροπωλησίας συναλλάγματος.
2. Πράξεις ανταλλαγής συναλλάγματος έναντι δραχμών ή συναλλάγματος (swaps).
3. Πράξεις χρηματοοικονομικών δικαιωμάτων (currency option) συναλλάγματος έναντι δραχμής ή συναλλάγματος.

Ζ. Εξουσιοδοτείται η Διεύθυνση Συναλλάγματος της Τράπεζας της Ελλάδος να καθορίζει τα όρια της ανοικτής συναλλαγματικής θέσης των πιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα, τον τρόπο τήρησης της και τα στοιχεία που θα παρέχουν στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Ανατίθεται στη Διεύθυνση Γενικής Επιθεωρήσεως Τραπεζών και τη Διεύθυνση Συναλλάγματος της Τράπεζας της Ελλάδος ο κατασταλτικός έλεγχος για την τήρηση των διατάξεων της παρούσης Πράξης.

Η. Να καταργήσει την Π.Δ. 1986/8.10.91, Π.Δ. 2131/30.9.92 και την εγκύκλιο 530/20.12.91.

Από τις διατάξεις της παρούσας Πράξης δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

Η Πράξη αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (τεύχος Α).

**ΠΡΑΞΗ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΑΡΙΘΜΟΣ 2201/7.5.93
(άρθρο 1 του Ν. 1266/82)**

Θέμα: καθεστώς λειτουργίας λογαριασμών καταθέσεων σε δραχμές μη κατοίκων καθώς και πράξεων συναλλάγματος κατοίκων και κατοίκων του εξωτερικού.

A. 1. Να καταργήσει όλες τις προηγούμενες αποφάσεις της ΝΕ, υποεπιτροπών αυτής καθώς και αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος ή αρμοδίων οργάνων της (ήτοι ΥΠ 277/1/14.8.81, ΕΔ 72/29.10.81, ΕΝΠΘ 85/22/18.8.83, ΠΔ/ΤΕ 398/14.9.84, 519/5.7.85, 1521/24.4.89, 1528/5.5.89, ΕΔ 11/22.5.89, ΕΓΚ 461/21.7.89, ΕΝΠΘ 475/3/6.6.91, ΠΔ/ΤΕ 2012/2.1.92 και 2123/10.9.92) που καθορίζουν το καθεστώς των μετατρέψιμων δραχμών.

2. να καταργήσει την παράγραφο Α της απόφ. ΝΕ 1097/22.559 περί εφαρμογής στην Ελλάδα του συστήματος της περιορισμένης μετατρεψιμότητας, τις παραγράφους 11γ και 12 της απόφ. ΝΕ 290/7.11.80 περί αγορών και πωλήσεων συναλλάγματος μέσω μετατρέψιμων λογαριασμών δραχμών, καθώς και τις ρυθμίσεις των αποφ. ΥΠ 1861/43/25.2.71 και ΥΔΣ 619/15/5.6.81, ως προς τις μετατρέψιμες δραχμές.

B. να καθορίσει τα ακόλουθα ως προς το καθεστώς (i) λειτουργίας των τραπεζικών λογαριασμών δραχμών μη κατοίκων και (ii) σύναψης πράξεων συναλλάγματος και άλλων τραπεζικών συναλλαγών μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων.

Ι. λογαριασμοί δραχμών από μη κατοίκους σε πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα

Επιτρέπεται στην Τράπεζα της Ελλάδος και στα λοιπά πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα να ανοίγουν λογαριασμούς καταθέσεων δραχμών στο όνομα μη κατοίκων με τους ακόλουθους όρους και προϋποθέσεις.

1. Οι καταθέσεις στους λογαριασμούς αυτούς υπόκεινται στις ίδιες δεσμεύσεις που ισχύουν για τις καταθέσεις δραχμών από κατοίκους σύμφωνα με την ΠΔ/ΤΕ 1959/25.7.91.
2. Οι δραχμές αυτές μετατρέπονται σε συνάλλαγμα χωρίς έγκριση και περιορισμό.

3. Καταθέσεις όψεως και προθεσμίας.

Επιτρέπονται στα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα να δέχονται καταθέσεις όψεως και προθεσμίας σε δραχμές από μη κατοίκους με τους παρακάτω όρους και προϋποθέσεις:

- (i) δικαιούχοι των καταθέσεων αυτών είναι μη κάτοικοι.
- (ii) οι λογαριασμοί αυτοί μπορούν να είναι έντοκοι
- (iii) το προϊόν των καταθέσεων μπορεί να διατεθεί ελεύθερα από τα πιστωτικά ιδρύματα στην αγορά δραχμών.
- (iv) το επιτόκιο είναι ελεύθερα διαπραγματεύσιμο, οι δε τόκοι καταβάλλονται και από έσοδα δραχμικών τοποθετήσεων.
- (v) η διάρκεια τους δεν υπόκειται σε περιορισμούς.

4. Χρεωστικό υπόλοιπο

Απαγορεύεται η δημιουργία χρεωστικών υπολοίπων στους λογαριασμούς όψεως δραχμών μη κατοίκων. Οι τράπεζες στις οποίες τηρούνται οι λογαριασμοί αυτοί υποχρεούνται να διαπιστώσουν την ύπαρξη επαρκούς πιστωτικού υπολοίπου σε κάθε περίπτωση χρέωσης του λογαριασμού. Εάν δημιουργηθεί χρεωστικό υπόλοιπο σε λογαριασμό όψεως δραχμών μη κατοίκων, τούτο αναγγέλλεται αμέσως και εγγράφως στην Τράπεζα της Ελλάδος, Διεύθυνση Συναλλάγματος, η οποία επιβάλλει ποινή στην τηρούσα το λογαριασμό Τράπεζα με χρέωση του τρεχούμενου λογαριασμού της στην Τράπεζα της Ελλάδος. Η Διεύθυνση Συναλλάγματος μπορεί να επιβάλλει το κλείσιμο λογαριασμών δραχμών μη κατοίκων που παρουσιάζουν χρεωστικά υπόλοιπα που δεν οφείλονται σε αποδεδειγμένα λογιστικά σφάλματα.

5. Κίνηση λογαριασμών δραχμών.

Οι λογαριασμοί αυτοί τροφοδοτούνται ως εξής:

- (i) με το προϊόν δραχμοποίησης συναλλάγματος.
- (ii) με το ποσόν της μεταφοράς από άλλους λογαριασμούς δραχμών του ιδίου ή τρίτων, τηρουμένων των ισχυουσών διατάξεων περί μη ελευθερωμένων βραχυπρόθεσμων συναλλαγών.
- (iii) με το ποσόν των δραχμών που προέρχονται από άλλες ελευθερωμένες συναλλαγές στο πλαίσιο των ισχυουσών διατάξεων.
- (iv) οι τράπεζες θα εκτελούν τις εντολές χρέωσης με αξία την ίδια μέρα εφόσον λάβουν τις σχετικές οδηγίες μέχρι τις 9.30 πμ. Απαγορεύεται η διενέργεια εγγραφών με αναδρομική ημερομηνία αξίας εκτός των περιπτώσεων λογιστικών λαθών κατά την εκτέλεση της εντολής. Σε κάθε άλλη περίπτωση (απεργίας, ανωτέρας βίας κλπ) αναδρομική τακτοποίηση μπορεί να γίνει μόνον μετά από ειδική έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος, Διεύθυνση Συναλλάγματος. Οι εγγραφές στους παραπάνω λογαριασμούς γίνονται κατά ημερομηνία αξίας.

6. Επιταγές

Ο μη κάτοικος, δικαιούχος λογαριασμού δραχμών, μπορεί να εκδίδει επιταγές ή να ζητεί την έκδοση τραπεζικών επιταγών με ρήτρα «ΟΥΧΙ ΕΙΣ ΔΙΑΤΑΓΗΝ», οι οποίες δε μεταβιβάζονται σε οποιονδήποτε τρίτο πλην τράπεζας που είναι εξουσιοδοτημένη να διενεργεί νόμιμα πράξεις επί συναλλάγματος.

II. Πράξεις συναλλάγματος έναντι δραχμών και σε άλλες τραπεζικές συναλλαγές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων

1. Πράξεις συναλλάγματος έναντι δραχμών με ημερομηνία αξίας ίδιας ή επομένης ημέρας (pre – spot)

τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα μπορούν να αγοράζουν ή να πωλούν συνάλλαγμα από και σε μη κατοίκους με ημερομηνία αξίας ίδιας ή επόμενης ημέρας με πίστωση ή χρέωση αντίστοιχου λογαριασμού δραχμών που τηρούν οι τελευταίοι σε εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα. Τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να καλύπτουν εξ ολοκλήρου τις παραπάνω πράξεις αμέσως (back to back) με την Τράπεζα της Ελλάδος και με όρους που θα καθορίζει η τελευταία.

2. Αγορά συναλλάγματος έναντι δραχμών spot

τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα μπορούν να αγοράζουν και να πωλούν συνάλλαγμα ελεύθερα από και σε μη κατοίκους με ημερομηνίες αξίας δύο ημερών με πίστωση και χρέωση αντίστοιχα των λογαριασμών δραχμών που τηρούν οι τελευταίοι σε εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα.

3. Προθεσμιακές πράξεις (forward) και χρηματοοικονομικά δικαιώματα (options) έναντι δραχμών.

(i) τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα μπορούν να συνομολογούν ελεύθερα προθεσμιακές πράξεις με μη κατοίκους με ελάχιστη διάρκεια τριών (3) μηνών.

Για την ολοκλήρωση των προθεσμιακών πράξεων κατά την ημερομηνία λήξης των συμφωνιών και στις περιπτώσεις που οι μη κάτοικοι οφείλουν να μεταφέρουν δραχμές σε λογαριασμούς τρίτων, απαιτείται τα αναγκαία χρηματικά διαθέσιμα να προέρχονται από λογαριασμό δραχμών που τροφοδοτείται κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 15 της παρούσας.

(ii) οι μη κάτοικοι μπορούν επίσης να τροποποιούν μερικώς ή ολικώς τις προθεσμιακές συμφωνίες κατά τη διάρκεια της ισχύος τους με τη συνομολόγηση αντιθέτων ή άλλων πράξεων συναλλάγματος τηρουμένου του ελάχιστου ορίου των τριών (3) μηνών. Οι πιο πάνω πράξεις γίνονται για λογαριασμό των συναλλασσόμενων, τα δε οικονομικά αποτελέσματα που προκύπτουν από αυτές (θετικά ή αρνητικά) φέρονται από τους ίδιους. Σε περιπτώσεις ζημιών, η διαφορά καλύπτεται με χρέωση του λογαριασμού

δραχμών που τηρεί ο μη κάτοικος σε εγχώριο πιστωτικό ίδρυμα κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 15 της παρούσας.

(iii) τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα μπορούν να συννομολογούν ελεύθερα με μη κατοίκους συμφωνίες χρηματοοικονομικών δικαιωμάτων συναλλάγματος επί δραχμών (currency options) με δικαίωμα άσκησης κατά τη λήξη (ευρωπαϊκού τύπου), με ελάχιστη διάρκεια τριών (3) μηνών. Οι μη κάτοικοι οφείλουν να καλύπτουν το premium, το margin ή τις πιθανές ζημιές από συμφωνίες χρηματοοικονομικών δικαιωμάτων με χρέωση του λογαριασμού δραχμών που τηρούν σε εγχώριο πιστωτικό ίδρυμα και που έχει τροφοδοτηθεί κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 15 της παρούσας.

4. Πράξεις κατοίκων, μη πιστωτικών ιδρυμάτων με πιστωτικά ιδρύματα του εξωτερικού.

Κάτοικοι Ελλάδος, μη πιστωτικά ιδρύματα, μπορούν να συνάπτουν προθεσμιακές πράξεις έναντι δραχμών ή συμφωνίες χρηματοοικονομικών δικαιωμάτων συναλλάγματος έναντι δραχμών με πιστωτικά ιδρύματα του εξωτερικού. Οι παραπάνω πράξεις θα γίνονται με τις ίδιες προϋποθέσεις που προβλέπονται για τη συννομολόγηση τους από της ΠΔ/ΤΕ 2200/7.5.93. Η ολοκλήρωση των παραπάνω πράξεων θα γίνεται μόνο με τη διαμεσολάβηση εγχώριου πιστωτικού ιδρύματος όπου θα τηρούνται τα απαραίτητα δικαιολογητικά και μέσω του οποίου θα εκτελούνται οι αναγκαίες εντολές.

5. Ανταλλαγές ξένων νομισμάτων έναντι δραχμών (swaps)

τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα μπορούν να συνάπτουν ελεύθερα με μη κατοίκους πράξεις ανταλλαγής ξένων νομισμάτων έναντι δραχμών ή αντίστροφα με διάρκεια τουλάχιστον τριών (3) μηνών. Ο περιορισμός των τριών (3) μηνών ισχύει και για πράξεις που συνεπάγονται μετακύλιση ανοικτών συναλλαγματικών θέσεων. Για πράξεις με διάρκεια μικρότερη των τριών μηνών τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα μπορούν να συνάπτουν ελεύθερα πράξεις ανταλλαγής ξένων νομισμάτων έναντι δραχμών με πιστωτικά ιδρύματα του εξωτερικού μέχρι των προκαθορισμένων ανωτάτων ορίων κατά το πιστωτικό ίδρυμα. Για πράξεις αποδοχής δραχμών από εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα μέσω συμφωνιών ανταλλαγής (bid σκέλος), το ανώτατο όριο σε δολάρια καθορίζεται σωρευτικά στο τετραπλάσιο του ανωτάτου ορίου της ημερήσιας ανοικτής συναλλαγματικής θέσης του πιστωτικού ιδρύματος. Για πράξεις προσφοράς δραχμών από εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα μέσω συμφωνιών ανταλλαγής (offer σκέλος), το ανώτατο όριο σε δολάρια καθορίζεται σωρευτικά στο διπλάσιο του ανωτάτου ορίου της ημερήσιας ανοικτής συναλλαγματικής θέσης του πιστωτικού ιδρύματος. Τα όρια ισχύουν χωριστά για κάθε σκέλος των συναλλαγών. Τα όρια θα υπολογίζονται με βάση τη δολларιακή αξία του προθεσμιακού σκέλους της συμφωνίας ανταλλαγής. Για μετατροπές από άλλα

νομίσματα σε δολάρια θα χρησιμοποιούνται οι αντίστοιχες προθεσμιακές τιμές την ημέρα διενέργειας της συμφωνίας ανταλλαγής.

6. Δάνεια – πιστώσεις – τοποθετήσεις

(i) δεν επιτρέπεται η χορήγηση δραχμικής ρευστότητας από κατοίκους, συμπεριλαμβανομένων και των πιστωτικών ιδρυμάτων, προς πιστωτικά ιδρύματα του εξωτερικού ή άλλους μη κατοίκους με οποιαδήποτε μορφή ή τεχνική (κατάθεση, απευθείας δανεισμός κτλ) με διάρκεια μικρότερη του ενός έτους εκτός των οριζόμενων στην παράγραφο 115.

(ii) οι πράξεις πώλησης ή αγοράς τίτλων σταθερού εισοδήματος μεταξύ μη κατοίκου και κατοίκου, με συμφωνία επαναγοράς ή επαναπώλησης σε μεταγενέστερη ημερομηνία, δεν εμπίπτουν στην κατηγορία αυτή και είναι ελεύθερες.

(iii) οι μετατρέψιμες δραχμές παύουν να θεωρούνται συνάλλαγμα όσον αφορά την ΠΔ/ΤΕ 1976/1991.

III. Παράγωγα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και τεχνικές σε συνάλλαγμα

1. Κάτοικοι μπορούν να συνάπτουν ελεύθερα με μη κατοίκους πράξεις σε όλες τις χρηματοοικονομικές τεχνικές και παράγωγα προϊόντα που είναι διαθέσιμα για την πραγματοποίηση ελευθερωμένων συναλλαγών. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι κάτοικοι μπορούν να συνάπτουν ελεύθερα μελλοντικά συμβόλαια ξένων νομισμάτων (currency futures), χρηματοοικονομικά δικαιώματα ξένων νομισμάτων (currency options), προθεσμιακές πράξεις συναλλάγματος έναντι συναλλάγματος (forward), πράξεις ανταλλαγής συναλλάγματος έναντι συναλλάγματος (currency swaps), μελλοντικά συμβόλαια (financial futures) σε τίτλους σταθερού εισοδήματος, σε χρηματιστηριακούς τίτλους ή δείκτες, σε έντοκα γραμμάτια και σε εμπορεύματα (commodity futures) που διαπραγματεύονται σε εξειδικευμένα χρηματιστήρια του εξωτερικού. Οι κάτοικοι μπορούν επίσης να συνάπτουν ελεύθερα συμφωνίες χρηματοοικονομικών δικαιωμάτων (options) συναλλάγματος σε εμπορεύματα (commodity options), σε μετοχές (stock options) ή δείκτες μετοχών, σε τίτλους σταθερού εισοδήματος (fixed income securities options), σε έντοκα γραμμάτια ή άλλους βραχυχρόνιους τίτλους, σε επιτόκια (interest rate options). Ελεύθερα επίσης είναι και τα warrants, οι προθεσμιακές συμφωνίες επιτοκίου σε ξένα νομίσματα (FRA) και η σύναψη συμφωνιών χρηματοοικονομικών δικαιωμάτων επί μελλοντικών συμβολαίων σε συνάλλαγμα.
2. Η πληρωμή του premium και του αρχικού και μεταβαλλόμενου υποχρεωτικού περιθωρίου (margin) για την ολοκλήρωση των παραπάνω συναλλαγών, καθώς και η κάλυψη πιθανών ζημιών μπορεί να γίνει και με δραχμές.
3. Οφέλη που προκύπτουν από τις παραπάνω συναλλαγές θα πρέπει είτε να δραχμοποιούνται είτε να επενδύονται σε άλλες ελευθερωμένες συναλλαγές.

Οι παραπάνω συναλλαγές θα πρέπει να γίνονται υποχρεωτικά μέσω μεσολαβούντος εγχώριου πιστωτικού ιδρύματος όπου τηρούνται τα απαραίτητα δικαιολογητικά και διαμέσου του οποίου θα εκτελούνται οι διάφορες εντολές του πελάτη. Τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα θα εφαρμόζουν στις παραπάνω συναλλαγές τις διαδικασίες που προβλέπονται από την ΠΔ/ΤΕ 2199/7.5.93.

IV. Πληροφόρηση / συναλλαγματική θέση των πιστωτικών ιδρυμάτων

Τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να αναγγέλλουν καθημερινά στην Τράπεζα της Ελλάδος, Διεύθυνση Συναλλάγματος τα υπόλοιπα των λογαριασμών όψεως δραχμών μη κατοίκων. Επίσης οφείλουν να εφαρμόζουν και να τηρούν για μια πενταετία τα απαραίτητα δικαιολογητικά που αναφέρονται στην παρούσα Πράξη, τα οποία, κατά την κρίση τους, διασφαλίζουν ότι δεν υποκρύπτεται διενέργεια μη ελευθερωμένων συναλλαγών.

Εξουσιοδοτείται η Διεύθυνση Συναλλάγματος της Τράπεζας της Ελλάδος να καθορίζει τα όρια της ανοικτής συναλλαγματικής θέσης των πιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στη Ελλάδα, τον τρόπο τήρησης της και τα στοιχεία που θα παρέχουν στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Ανατίθεται στη Διεύθυνση Γενικής Επιθεωρήσεως Τραπεζών και στη Διεύθυνση Συναλλάγματος της Τράπεζας της Ελλάδος η διενέργεια κατασταλτικών ελέγχων για την τήρηση των διατάξεων της παρούσας πράξης.

V. έκδοση βεβαιώσεων αγορά συναλλάγματος (ΒΑΣ)

Σε δικαιούχο εντολής ή επιταγής σε δραχμές που προέρχονται από λογαριασμό δραχμών μη κατοίκου χορηγείται ΒΑΣ, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κάλυψη συναλλαγματικής υποχρέωσης ή για οποιαδήποτε άλλη αιτία.

Υπόχρεη για την έκδοση ΒΑΣ είναι η πληρώνουσα την εντολή ή την επιταγή τράπεζα, είτε τηρεί το λογαριασμό είτε όχι.

Επίσης εκδίδεται ΒΑΣ σε περίπτωση που γίνεται ανάληψη ποσού δραχμών από τον ίδιο το δικαιούχο του λογαριασμού.

Από τις διατάξεις της παρούσας πράξης δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

Η πράξη αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (τεύχος Α).

**ΠΡΑΞΗ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΑΡΙΘ. 2199/7.5.93
(Αρθρ.1 του Ν. 1266/82)**

Θέμα: Διαδικασία χορήγησης συναλλάγματος από τα πιστωτικά ιδρύματα για τις ελευθερωμένες κινήσεις κεφαλαίων του ΠΔ 96/23.3.93

1. Τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα και έχουν εξουσιοδοτηθεί για τη διενέργεια πράξεων συναλλάγματος, ζητούν από τον αιτούντα να πραγματοποιήσει μία από της ελευθερωμένες κινήσεις κεφαλαίων του ΠΔ 96/23.3.93 καθώς και κινήσεις κεφαλαίων μεταξύ κατοίκων Ελλάδος και χωρών εκτός των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που έχουν ελευθερωθεί με βάση αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, καταργουμένων των διαδικασιών που προβλέπονται στις εν λόγω αποφάσεις ή σχετικές εγκυκλίους, δήλωση – αίτηση στην οποία, εφόσον η συναλλαγή υπερβαίνει το ισόποσο σε δραχμές των 1.000 ECU, θα περιλαμβάνονται και οι ακόλουθες πληροφορίες:

 - Στοιχεία αιτούντος και αντισυμβαλλόμενου.
 - Κατηγορία συναλλαγής με βάση την ονοματολογία του Προεδρικού Διατάγματος.
 - Χώρα προορισμού ή προελεύσεως των κεφαλαίων.
 - Αξία συναλλαγής στο ξένο νόμισμα και το δραχμικό του ισότιμο.
 - Διάρκεια, επιτόκιο και τρόπος αποπληρωμής (στις περιπτώσεις δανείων από και προς το εξωτερικό).

Οι κάτοικοι Ελλάδος υποχρεούνται να εισάγουν εντός πέντε εργασίμων ημερών στη χώρα το προϊόν ρευστοποίησης της επένδυσής τους ή το προϊόν δανείου από το εξωτερικό καθώς και τις προσόδους που εισπράττουν, εφόσον δεν τα χρησιμοποιούν σε άλλη ελευθερωμένη συναλλαγή. Στην τελευταία περίπτωση υποβάλλεται εκ νέου εκ μέρους των συναλλασσομένων η προβλεπόμενη ως άνω σχετική δήλωση.

Β. τα πιστωτικά ιδρύματα θα κοινοποιούν στην Τράπεζα της Ελλάδος, (Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών – Τμήμα Κινήσεως Κεφαλαίων) σε μηνιαία βάση και μέχρι τις 20 του αμέσως επομένου μήνα συγκεντρωτικά κατά κατηγορία με βάση τη σχετική ονοματολογία και κατά χώρα τις συναλλαγές που πραγματοποιήθηκαν από και προς το εξωτερικό τον προηγούμενο ημερολογιακό μήνα με αναφορά στα ως άνω οικονομικά στοιχεία και διάκριση ως προς τις ακόλουθες κατηγορίες:

- (i) συναλλαγές για ίδιο λογαριασμό των πιστωτικών ιδρυμάτων.
- (ii) για λογαριασμό τρίτων με ανάλυση:
 - θεσμικοί επενδυτές
 - ασφαλιστικές εταιρίες

- λοιπές επιχειρήσεις χρηματοπιστωτικού τομέα
 - λοιπά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (πλην των ανωτέρω κατηγοριών) και φυσικά πρόσωπα
2. τα πιστωτικά ιδρύματα που αναφέρονται στην παρ. 1 χορηγούν το αναγκαίο συνάλλαγμα με δική τους ευθύνη και φυλάσσουν επί μία πενταετία σε ενιαίο κατά συναλλασσόμενο φάκελο:
- (i) τα δικαιολογητικά των συναλλαγών που υπερβαίνουν σε αξία το ισότιμο των 10.000 ECU, τα οποία κατά την κρίση τους διασφαλίζουν ότι δεν υποκρύπτεται η διενέργεια μη ελευθερωμένης συναλλαγής (όπως ενδεικτικά: πρωτότυπα τιμολογίων, πρωτότυπα συμβάσεων ή επικυρωμένα αντίγραφα τους κλπ) και
 - (ii) την απαιτούμενη στην ως άνω παρ. 1 δήλωση – αίτηση του συναλλασσόμενου.
3. καταργείται η αρμοδιότητα της Επιτροπής Συναλλάγματος της Τραπέζης της Ελλάδος για την παροχή εγκρίσεων υπαγωγής στις διατάξεις της ΠΔ/ΤΕ 825/25.7.86, όπως ισχύει, των άμεσων επενδύσεων στην Ελλάδα κατοίκων χωρών εκτός Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Η μεταφορά των σχετικών κεφαλαίων θα πραγματοποιείται σύμφωνα με την καθοριζόμενη στην παρ. 1 της παρούσας Πράξης διαδικασία.
4. Οίκοθεν νοείται ότι οι διατάξεις της παρούσας Πράξης δεν καταργούν τυχόν υποχρεώσεις των συναλλασσομένων ή των Τραπεζών προς άλλες αρχές (πχ φορολογικές) για θέματα της αρμοδιότητας τους ή αρμοδιότητας της Τραπέζης της Ελλάδος για θέματα εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Από τις διατάξεις της παρούσας Πράξης δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Η πράξη αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (τεύχος Α).

Π.Δ. 96 της 23.3.93.

Περί προσαρμογής της Ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας αρ. 88/361/ΕΟΚ και της οδηγίας 92/122/ΕΟΚ σχετικά με την κίνηση κεφαλαίων (Α΄ 42).⁹⁸

Άρθρο 1

⁹⁸ Κώδικας νομικού βήματος, τόμος 41, σελ 280

Σκοπό του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος είναι η προσαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της οδηγίας 88/361/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Ε.Κ.) της 24^{ης} Ιουνίου 1988 «για τη θέση σε εφαρμογή του άρθρου 67 της συνθήκης» που δημοσιεύθηκε στην Ελληνική γλώσσα στην Επίσημη Εφημερίδα των Ελληνικών Κοινοτήτων (L 178/8.7.88, σ. 5), όπως αυτή τροποποιήθηκε από την οδηγία 92/122/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ε.Κ. της 21^{ης} Δεκεμβρίου 1992, με την οποία «επιτρέπεται στην Ελληνική Δημοκρατία να αναβάλλει την ελευθέρωση ορισμένων κινήσεων κεφαλαίων σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 2 της οδηγίας 88/361/ΕΟΚ» (L 409/31.12.92, σ. 33)

Άρθρο 2

1. Καταργείται κάθε υφιστάμενος περιορισμός στην κίνηση κεφαλαίων μεταξύ κατοίκων της Ελλάδος και άλλων κρατών μελών των Ε.Κ. με την επιφύλαξη των άρθρων 4 έως 6 του παρόντος. Για την ευχερέστερη εφαρμογή του παρόντος, η ονοματολογία των κινήσεων κεφαλαίων παρατίθεται το Παράρτημα 1 του άρθρου 9.
2. Οι μεταφορές συναλλάγματος που έχουν σχέση με κινήσεις κεφαλαίων πραγματοποιούνται κάτω από τις ίδιες συναλλαγματικές προϋποθέσεις και ισοτιμίες με εκείνες που ισχύουν για τις πληρωμές που αφορούν στις τρέχουσες συναλλαγές.

Άρθρο 3

1. Με πράξεις του Διοικητή της Τραπέζης της Ελλάδος καθιερώνονται διαδικασίες δήλωσης των κινήσεων κεφαλαίων για λόγους διοικητική ή στατιστικής ενημέρωσης.
2. Η Τράπεζα της Ελλάδος και οι Τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα και είναι εξουσιοδοτημένες για τη διενέργεια πράξεων συναλλάγματος χορηγούν το συνάλλαγμα που απαιτείται για τη σύναψη ή την εκτέλεση των συναλλαγών καθώς και τις μεταφορές συναλλάγματος οι οποίες συνδέονται με τις κινήσεις κεφαλαίων που εμφανίζονται στο Παράρτημα 1 του άρθρου του παρόντος.
3. Η σχετική αίτηση επέχει θέση υπευθύνου δηλώσεων του άρθρου 8 του Ν. 1599/86 με όλες τις σχετικές συνέπειες, και περιλαμβάνει δήλωση ότι η σχετική συναλλαγή δεν υποκρύπτει πράξη εκ των απαριθμούμενων στον Παράρτημα ΙΙΙ του άρθρου 9 του παρόντος.

Άρθρο 4

1. Η μεσολαβούσα Τράπεζα μέχρι την 30η Ιουνίου 1994, με ευθύνη της εξακριβώνει ότι δεν γίνεται χρήση ελευθερωμένων κινήσεων κεφαλαίων για την καταστράγγιση των απαγορεύσεων του άρθρου 5 του παρόντος.
2. Για τις μεταφορές συναλλάγματος που υπερβαίνουν το ισότιμο των 10.000 (δέκα χιλιάδων) Ευρωπαϊκών Νομισματικών Μονάδων (Ε.Ν.Μ.), ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος δύναται να καθορίζει τις λεπτομέρειες διενεργείας των ανωτέρω ελέγχων.

3. Για τις μεταφορές συναλλάγματος από κατοίκους Ελλάδος προς τους κατοίκους άλλων κρατών μελών των Ε.Κ., το ισότιμο των οποίων υπερβαίνει τις 1.000 (χίλιες) Ε.Ν.Μ. απαιτείται η αναγραφή στην σχετική αίτηση του αριθμού φορολογικού μητρώου. Επιπλέον, για τις μεταφορές το ισότιμο των οποίων υπερβαίνει τις 10.000 (δέκα χιλιάδες) Ε.Ν.Μ. απαιτείται η προσκόμιση πιστοποιητικού φορολογικής ενημερότητας από τους ενδιαφερόμενους.
4. Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος δύναται να ασκεί δειγματοληπτικούς κατασταλτικούς ελέγχους προκειμένου να διαπιστώσει ενδεχομένως παραβιάσεις των διατάξεων του παρόντος.
5. Η εφαρμογή των διαδικασιών των άρθρων 3 και 4 δεν επιτρέπεται να οδηγεί σε παρεμπόδιση των κινήσεων κεφαλαίων που πραγματοποιούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου.

Άρθρο 5

Για τις κινήσεις κεφαλαίων που παρατίθενται στο παράρτημα ΙΙΙ του άρθρου 9 του παρόντος απαγορεύεται έως και την 30ην Ιουνίου 1994, η σύναψη και εκτέλεση των σχετικών συναλλαγών και μεταφορών.

Άρθρο 6

1. Σε περίπτωση που οι εξαιρετικά εκτεταμένες βραχυπρόθεσμες κινήσεις κεφαλαίων ασκούν πιέσεις επί των συναλλαγματικών αγορών και προκαλούν σημαντικές διαταραχές στην άσκηση της νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής της χώρας, με αποτέλεσμα ιδίως τη δημιουργία σημαντικών διακυμάνσεων στην εσωτερική ρευστότητα και προβλημάτων στο ισοζύγιο πληρωμών, ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας μετά από πρόταση της Τράπεζας της Ελλάδος μπορεί, όσον αφορά στις κινήσεις κεφαλαίων που απαριθμούνται στο Παράρτημα ΙΙ του άρθρου 9, να διαβιβάζει στην Επιτροπή των Ε.Κ. τα αναγκαία στοιχεία ώστε να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός λήψεως των μέτρων διασφάλισης που προβλέπεται από το άρθρο 3 της οδηγίας 88/361/ΕΟΚ.
2. Στην περίπτωση κατά την οποία συντρέχουν οι προϋποθέσεις της ανωτέρω παραγράφου 1 και επιπλέον υφίσταται κατεπείγουσα ανάγκη, τα ανωτέρω αναγκαία μέτρα διασφάλισης λαμβάνονται με Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος εγκρινόμενη από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας και ανακοινώνονται στην Επιτροπή των Ε.Κ., το αργότερο κατά την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος των.
3. Η διάρκεια των μέτρων διασφάλισης που λαμβάνεται κατ' εφαρμογή των προηγούμενων παραγράφων δεν είναι δυνατό να υπερβαίνει τους έξι μήνες.

Άρθρο 7

1. Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας γνωστοποιεί στην Επιτροπή των Ε.Κ. κάθε τροποποίηση που επέρχεται στους περιορισμούς σχετικά με τις βραχυπρόθεσμες κινήσεις κεφαλαίων του Παραρτήματος ΙΙΙ του άρθρου 9 του παρόντος.

2. Η Τράπεζα της Ελλάδος γνωστοποιεί στην Επιτροπή των Ε.Κ., στην Νομισματική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Διοικητών των Κεντρικών Τραπεζών, το αργότερο τη στιγμή που τίθεται σε ισχύ, τα μέτρα ρυθμίσεως της τραπεζικής ρευστότητας που έχουν ειδική επίπτωση στις συναλλαγές επί κινήσεων κεφαλαίων που πραγματοποιούνται από τα πιστωτικά ιδρύματα με μη κατοίκους.

Άρθρο 8

1. Οι διατάξεις του παρόντος ισχύουν από 1^ης Ιουλίου 1993 και για τις κινήσεις κεφαλαίων από και προς τις ίδιες χώρες.
2. Με Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος η οποία εκδίδεται μέχρι και την 30η Ιουνίου 1993 σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 και 3 του Ν. 1338/83 (Α/34) δύναται να εξαιρεθούν μέχρι την 30η Ιουνίου 1994 από τις διατάξεις της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, ορισμένες κινήσεις κεφαλαίων από τις αναφερόμενες στο Παράρτημα 1 του άρθρου 9 του παρόντος καθώς και ορισμένες χώρες από και προς τις οποίες οι κινήσεις κεφαλαίων δεν ελευθερώνονται.
3. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων δεν θίγουν τις υφιστάμενες εθνικές διατάξεις αμοιβαιότητας έναντι τρίτων χωρών στους τομείς της εγκατάστασης, της παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και της εισδοχής τίτλων στις κεφαλαιαγορές.

Άρθρο 9

Προσαρτώνται και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του παρόντος τα Παραρτήματα Ι και ΙΙΙ της οδηγίας 88/361/ΕΟΚ (ως παράρτημα Ι και ΙΙ καθώς και το Παράρτημα ΙΙΙ (παράρτημα της οδηγίας 92/1220ΕΟΚ), τα οποία έχουν ως ακολούθως:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΟΝΟΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΚΙΝΗΣΕΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 2 ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ

Στην παρούσα ονοματολογία, οι κινήσεις ταξινομούνται με βάση την οικονομική φύση των απαιτήσεων και υποχρεώσεων, εκφρασμένες σε εθνικό νόμισμα ή σε ξένα νομίσματα, τις οποίες αφορούν:

Οι κινήσεις κεφαλαίων που απαριθμούνται στην παρούσα ονοματολογία νοούνται ότι καλύπτουν:

- Το σύνολο των πράξεων που είναι αναγκαίες για την πραγματοποίηση των κινήσεων κεφαλαίων: ολοκλήρωση και εκτέλεση της συναλλαγής και των σχετικών μεταφορών. Η συναλλαγή πραγματοποιείται γενικά ανάμεσα σε κατοίκους διαφόρων κρατών μελών συμβαίνει, πάντως, ορισμένες κινήσεις κεφαλαίων να πραγματοποιούνται από ένα μόνο άτομο για ίδιο λογαριασμό

- (περίπτωση, για παράδειγμα, μεταφορών περιουσιακών στοιχείων μεταναστών).
- Τις πράξεις που πραγματοποιούνται από κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, συμπεριλαμβανομένων των πράξεων που αφορούν περιουσιακά στοιχεία ή αναλήψεις υποχρεώσεων των κρατών μελών και των άλλων διοικήσεων και δημοσίων οργανισμών, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 68 παράγραφος 3 της συνθήκης.
 - Την πρόσβαση των προσώπων που προβαίνουν στις πράξεις αυτές σε όλες τις χρηματοοικονομικές που είναι διαθέσιμες στην εξεταζόμενη για την πραγματοποίηση της δραστηριότητας. Για παράδειγμα, η έννοια της απόκτησης τίτλων και άλλων χρηματοοικονομικών μέσων καλύπτει όχι μόνο τις πράξεις τοις μετρητοίς αλλά όλες τις διαθέσιμες τεχνικές διαπραγμάτευσης: πράξεις προθεσμίας, πράξεις με δικαίωμα επιλογής, πράξεις που περιλαμβάνουν συναλλαγές με αντάλλαγμα άλλα περιουσιακά στοιχεία κ.λπ. ομοίως, η έννοια πράξεων σε τρεχούμενους λογαριασμούς και καταθέσεις στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα περιλαμβάνει όχι μόνο τη σύσταση και την τροφοδότηση των λογαριασμών αλλά επίσης τις πράξεις υπό προθεσμία σε ξένα νομίσματα είτε αυτές προορίζονται να καλύψουν ένα συναλλαγματικό κίνδυνο είτε για να ληφθεί μία ανοικτή θέση επί ενός νομίσματος.
 - Τις πράξεις ρευστοποίησης ή παύσης των διαθεσίμων που έχουν συσταθεί, τον επαναπατρισμό του προϊόντος αυτής της ρευστοποίησης ή τη χρησιμοποίηση επιτόπου του προϊόντος αυτού μέσα στα όρια των κοινοτικών υποχρεώσεων.
 - Τις πράξεις επιστροφής των πιστώσεων ή χορηγηθέντων δανείων.

Η παρούσα ονοματολογία δεν περιορίζει την έννοια των κεφαλαίων, εξ ου και η ύπαρξη του σημείου XIII ΣΤ «άλλες κινήσεις κεφαλαίων: Διάφορα». Δεν μπορεί λοιπόν να θεωρηθεί ότι περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της αρχής της πλήρους ελευθέρωσης των κινήσεων κεφαλαίων όπως διατυπώνεται στο άρθρο 1 της παρούσας οδηγίας.

I. ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

1. Δημιουργία και επέκταση των υποκαταστημάτων ή των νέων επιχειρήσεων που ανήκουν αποκλειστικά στον παρακοινωνό και πλήρης απόκτηση υφιστάμενων επιχειρήσεων.
2. Συμμετοχή σε νέες υφιστάμενες επιχειρήσεις με σκοπό τη δημιουργία ή τη διατήρηση σταθερών οικονομικών δεσμών.
3. Χορήγηση μακροπρόθεσμων δανείων για την δημιουργία ή διατήρηση σταθερών οικονομικών δεσμών.

4. Επανεπένδυση κερδών με σκοπό τη διατήρηση σταθερών οικονομικών δεσμών.

A. άμεσες επενδύσεις που πραγματοποιούνται σε εθνικό έδαφος από μη κατοίκους.

B. άμεσες επενδύσεις που πραγματοποιούνται στο εξωτερικό από κατοίκους.

II. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ ΑΚΙΝΗΤΑ (μη συμπεριλαμβανομένης της κατηγορίας I)

A. επενδύσεις σε ακίνητα που πραγματοποιούνται σε εθνικό έδαφος από μη κατοίκους.

B. επενδύσεις σε ακίνητα που πραγματοποιούνται στο εξωτερικό από κατοίκους.

III. ΠΡΑΞΕΙΣ ΕΠΙ ΤΙΤΛΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΥΝΗΘΩΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΙΜΟΙ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

(μη συμπεριλαμβανομένων των κατηγοριών I, IV, και V)

α) Μετοχές και λοιποί τίτλοι που έχουν χαρακτήρα συμμετοχής.

β) Ομολογίες

A. Συναλλαγές επί τίτλων στις αγορές κεφαλαίων.

1. Απόκτηση από μη κατοίκους εθνικών τίτλων που αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο χρηματιστήριο.

2. Απόκτηση από κατοίκους ξένων τίτλων που δεν είναι διαπραγματεύσιμοι στο χρηματιστήριο.

B. Εισαγωγή τίτλων στις κεφαλαιαγορές.

i) Εισαγωγή στο χρηματιστήριο.

ii) Έκδοση και τοποθέτηση σε κεφαλαιαγορά.

1. Εισαγωγή εθνικών τίτλων σε αλλοδαπή κεφαλαιαγορά.

2. Εισαγωγή ξένων τίτλων στην εθνική κεφαλαιαγορά.

IV. ΠΡΑΞΕΙΣ ΕΠΙ ΜΕΡΙΔΙΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

α) Μεριδία οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε τίτλους που συνήθως είναι διαπραγματεύσιμοι στις κεφαλαιαγορές (μετοχές, λοιποί συμμετοχικοί τίτλοι και ομολογίες).

β) Μεριδία οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε τίτλους ή λοιπά μέσα που είναι συνήθως διαπραγματεύσιμοι στις χρηματαγορές.

γ) Μεριδία οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε άλλα περιουσιακά στοιχεία.

A. Συναλλαγές επί μεριδίων οργανισμών συλλογικών επενδύσεων.

1. Απόκτηση από κατοίκους μεριδίων εθνικών οργανισμών που είναι διαπραγματεύσιμα στο χρηματιστήριο.

2. Απόκτηση από κατοίκους μεριδίων αλλοδαπών οργανισμών που είναι διαπραγματεύσιμα στο χρηματιστήριο.

3. Απόκτηση από μη κατοίκους μεριδίων αλλοδαπών οργανισμών που δεν είναι διαπραγματεύσιμα στο χρηματιστήριο.

4. Απόκτηση από κατοίκους μεριδίων αλλοδαπών οργανισμών που δεν είναι διαπραγματεύσιμα στο χρηματιστήριο.
- B. Εισαγωγή μεριδίων οργανισμών συλλογικών επενδύσεων στις κεφαλαιαγορές.
 - i) Εισαγωγή στο χρηματιστήριο.
 - ii) Έκδοση και τοποθέτηση σε κεφαλαιαγορά.
1. Εισαγωγή των μεριδίων εθνικών οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε μία ξένη κεφαλαιαγορά.
2. Εισαγωγή μεριδίων αλλοδαπών οργανισμών συλλογικών επενδύσεων στην εθνική κεφαλαιαγορά.

V. ΠΡΑΞΕΙΣ ΕΠΙ ΤΙΤΛΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΜΕΣΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΚΑΝΟΝΙΚΑ
ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΙΜΟΙ ΣΤΗ ΧΡΗΜΑΤΑΓΟΡΑ

- A. Συναλλαγές επί τίτλων και άλλων μέσων της χρηματαγοράς.
 1. Απόκτηση από μη κατοίκους αλλοδαπών τίτλων και λοιπών μέσων της χρηματαγοράς.
 2. Απόκτηση από κατοίκους αλλοδαπών τίτλων και λοιπών μέσων της χρηματαγοράς.
- B. Εισαγωγή τίτλων και άλλων μέσων στη χρηματαγορά.
 - i) Εισαγωγή σε μία ανεγνωρισμένη χρηματαγορά.
 - ii) Έκδοση και τοποθέτηση σε μία ανεγνωρισμένη χρηματαγορά.
1. Εισαγωγή εθνικών τίτλων και λοιπών μέσων σε μία αλλοδαπή χρηματαγορά.
2. Εισαγωγή ξένων τίτλων και λοιπών μέσων στην εθνική χρηματαγορά.

VI. ΠΡΑΞΕΙΣ ΣΕ ΤΡΕΧΟΥΜΕΝΟΥΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΣΕ
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

- A. Πράξεις που πραγματοποιούνται επί μη κατοίκους σε εθνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.
- B. Πράξεις που πραγματοποιούνται από κατοίκους σε αλλοδαπά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

VII. ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΜΕ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ Ή
ΠΑΡΟΧΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ ΕΝΑΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ
ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΛΟΥΣ

1. Βραχυπρόθεσμες (λιγότερο από ένα έτος).
 2. Μεσοπρόθεσμες (από ένα έως πέντε έτη).
 3. Μακροπρόθεσμες (πέντε έτη και άνω).
- A. Πιστώσεις που χορηγούνται σε κατοίκους από μη κατοίκους.
 - B. Πιστώσεις που χορηγούνται από κατοίκους σε μη κατοίκους.

VIII. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ (μη συμπεριλαμβανομένων των
κατηγοριών I, II και XI).

1. Βραχυπρόθεσμα (λιγότερο από ένα έτος).
2. Μεσοπρόθεσμα (από ένα έως πέντε έτη).

3. Μακροπρόθεσμα (πέντε έτη και άνω).

A. Δάνεια και πιστώσεις που χορηγούνται από μη κατοίκους σε κατοίκους.

B. Δάνεια και πιστώσεις που χορηγούνται από κατοίκους σε μη κατοίκους.

ΙΧ. ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ, ΛΟΙΠΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΝΕΧΥΡΟΥ.

A. Που χορηγούνται από μη κατοίκους σε κατοίκους.

B. Που χορηγούνται από κατοίκους σε μη κατοίκους.

Χ. ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΣΕ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗΡΙΩΝ ΣΥΜΒΟΛΑΙΩΝ

A. Ασφάλιστρα και παροχές στα πλαίσια της ασφάλειας ζωής.

1. Συμβόλαια που συνάπτονται από εθνικές ασφαλιστικές εταιρείες ζωής με κατοίκους.

2. Συμβόλαια που συνάπτονται από εθνικές ασφαλιστικές εταιρείες ζωής με κατοίκους.

B. Ασφάλιστρα και παροχές στα πλαίσια της ασφάλειας πιστώσεων.

1. Συμβόλαια που συνάπτονται από εθνικές ασφαλιστικές εταιρείες πιστώσεων με μη κατοίκους.

2. Συμβόλαια που συνάπτονται από εθνικές ασφαλιστικές εταιρείες πιστώσεων με κατοίκους.

Γ. Λοιπές μεταφορές κεφαλαίων σε σχέση με ασφαλιστήρια συμβόλαια.

XII. ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

A. Χορηγούμενα δάνεια.

B. Δωρεές και χορηγήσεις.

Γ. Προίκες.

Δ. Κληρονομίες.

Ε. Διακανονισμός χρεών από μετανάστες στη χώρα προηγούμενης διαμονής τους.

Στ. Μεταφορές περιουσιακών στοιχείων που έχουν δημιουργηθεί από κατοίκους, σε περίπτωση μετανάστευσης, κατά τη στιγμή της εγκατάστασης του και κατά την διάρκεια της παραμονής τους στο εξωτερικό.

Ζ. Μεταφορές, κατά την διάρκεια της παραμονής, των αποταμιεύσεων των μεταναστών, προς τη χώρα της προηγούμενης διαμονής.

XII. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΗ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΠΟΥ ΕΝΣΩΜΑΤΩΝΟΥΝ ΤΙΣ ΑΞΙΕΣ

A. Τίτλοι.

B. Μέσα πληρωμών παντός είδους.

XIII. ΛΟΙΠΕΣ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Α. Φόροι κληρονομιάς.

Β. Ζημιές και τόκοι (εφόσον έχουν χαρακτήρα κεφαλαίου).

Γ. Επιστροφές που πραγματοποιούνται σε περίπτωση ακύρωσης συμβάσεων ή αχρεωστήτων καταβληθέντων πληρωμών (εφόσον έχουν χαρακτήρα κεφαλαίου).

Δ. Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας: διπλώματα ευρεσιτεχνίας, σχέδια, κατατεθέντα σήματα και εφευρέσεις (μεταβιβάσεις και μεταφορές που προκύπτουν από τέτοιου είδους εκχωρήσεις).

Ε. Μεταφορές χρηματοδοτικών μέσων που απαιτούνται για την εκτέλεση των παροχών υπηρεσιών (που δεν συμπεριλαμβάνονται στην κατηγορία VI).

ΣΤ. Διάφορα.

ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατά την έννοια της παρούσας ονοματολογίας και τους σκοπούς μόνον της οδηγίας, νοούνται ως:

Άμεσες επενδύσεις

Οι επενδύσεις πάσης φύσεως στις οποίες προβαίνουν τα φυσικά πρόσωπα, οι εμπορικές, βιομηχανικές ή χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και οι οποίες χρησιμεύουν για τη δημιουργία ή διατήρηση σταθερών και άμεσων σχέσεων ανάμεσα στον παρακοινωνό και τον επικεφαλής της επιχείρησης ή την επιχείρηση για την οποία προορίζονται τα κεφάλαια αυτά για την άσκηση μιας οικονομικής δραστηριότητας. Ο όρος αυτός λοιπόν πρέπει να εκλαμβάνεται υπό την ευρύτερη του έννοια.

Οι επιχειρήσεις που αναφέρονται στο σημείο 11 της ονοματολογίας περιλαμβάνουν τις νομικά ανεξάρτητες, επιχειρήσεις (θυγατρικές 100%) και τα υποκαταστήματα.

Όσον αφορά τις εταιρείες που αναφέρονται στο σημείο 1 2 της ονοματολογίας και που έχουν το καταστατικό εταιρειών κατά μετοχές ή υπάρχει συμμετοχή με χαρακτήρα άμεσων επενδύσεων, εφόσον το πακέτο των μετοχών που βρίσκεται στην κατοχή ενός φυσικού προσώπου, μίας άλλης επιχείρησης ή οιοδήποτε άλλου κατόχου δίνει στους μετόχους αυτούς, είτε δύναμη των διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας επί των εταιρειών κατά μετοχές είτε με διαφορετικό τρόπο, τη δυνατότητα πραγματικής συμμετοχής στη διαχείριση της εν λόγω εταιρείας ή τον έλεγχο της.

Με τον όρο μακροπρόθεσμα χορηγούμενα δάνεια που έχουν χαρακτήρα συμμετοχής και αναφέρονται στο σημείο 1 3 της ονοματολογίας, νοούνται τα δάνεια διάρκειας πάνω από πέντε έτη που προορίζονται να δημιουργήσουν ή να διατηρήσουν στενούς οικονομικούς δεσμούς.

Τα κυριότερα παραδείγματα που είναι δυνατόν να αναφερθούν είναι τα δάνεια που χορηγούνται από την εταιρεία στις θυγατρικές της ή σε εταιρείες επί των οποίων έχει δικαίωμα συμμετοχής, καθώς και τα δάνεια που συνδέονται με μία συμμετοχή στα κέρδη. Στην κατηγορία αυτή υπάγονται επίσης τα δάνεια που χορηγούνται

από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με σκοπό τη δημιουργία ή διατήρηση σταθερών οικονομικών δεσμών.

Επενδύσεις σε ακίνητα.

Νοούνται οι αγορές γηπέδων με οικοδομές ή άνευ οικοδομών καθώς και η κατασκευή από ιδιώτες για κερδοσκοπικούς ή προσωπικούς λόγους. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει επίσης τα δικαιώματα επικαρπίας, τις δουλείες καθώς και τα δικαιώματα επιφανείας.

Εισαγωγή στο χρηματιστήριο ή σε μια αναγνωρισμένη χρηματαγορά.

Νοείται η πρόσβαση, βάσει μιας καθορισμένης διαδικασίας, τίτλων και λοιπών μέσων που είναι διαπραγματεύσιμοι, στις επίσημες ή ανεπίσημες συναλλαγές ενός χρηματιστηρίου ή ενός τμήματος της χρηματαγοράς, που είναι επίσημα αναγνωρισμένα.

Τίτλοι διαπραγματεύσιμοι στο χρηματιστήριο (επίσημης και ανεπίσημης χρηματιστηριακής εγγραφής).

Νοούνται οι τίτλοι που αποτελούν αντικείμενο επίσημων συναλλαγών και των οποίων οι τιμές δημοσιεύονται συστηματική είτε από επίσημα χρηματιστηριακά όργανα (τίτλοι επίσημης χρηματιστηριακής εγγραφής), είτε από άλλα όργανα που έχουν σχέση με το χρηματιστήριο όπως, για παράδειγμα, οι τραπεζικές επιτροπές (τίτλοι ανεπίσημης χρηματιστηριακής εγγραφής).

Έκδοση τίτλων και άλλων διαπραγματεύσιμων μέσων.

Νοείται η πώληση μέσων προσφοράς στο κοινό.

Τοποθέτηση τίτλων και λοιπών διαπραγματεύσιμων μέσων.

Νοείται η άμεση πώληση από τον εκδότη ή από τον όμιλο που είναι επιφορτισμένος χωρίς να υπάρχει προσφορά στο κοινό.

Εθνικοί ή ξένοι τίτλοι και λοιπά μέσα:

Νοούνται οι τίτλοι ανάλογα με τον τόπο της έδρας του εκδότη.

Μετοχές και λοιποί τίτλοι που έχουν το χαρακτήρα συμμετοχής:

Συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων εγγραφής σε νεοκδοθείσες μετοχές.

Ομολογίες:

Είναι τίτλοι διαπραγματεύσιμοι για μια διάρκεια δύο και περισσότερων ετών από την έκδοσή τους, για τους οποίους ο καθορισμός του επιτοκίου και οι λεπτομέρειες επιστροφής του κεφαλαίου και καταβολής των τόκων καθορίζονται κατά την έκδοσή.

Οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων:

Οι οργανισμοί

- το αντικείμενο των οποίων είναι η συλλογική τοποθέτηση σε κινητές αξίες, ή σε άλλα περιουσιακά στοιχεία, κεφαλαίων τα οποία συλλέγουν και η λειτουργία των οποίων στην αρχή της κατανομής κινδύνων, και
- των οποίων τα μερίδια, μετά από αίτηση των κομιστών, στα πλαίσια των νομίμων συμβατικών ή καταστατικών διατάξεων που τους διέπουν, εξαγοράζονται ή εξοφλούνται, άμεσα ή έμμεσα, με στοιχεία του ενεργητικού των οργανισμών αυτών. Προς αυτές τις εξαγορές ή εξοφλήσεις εξομοιώνονται οι ενέργειες ενός οργανισμού συλλογικών επενδύσεων που στοχεύουν στο να

μην αποκλίνει αισθητά η χρηματιστηριακή τιμή των μεριδίων από την καθαρή αξία απογραφής τους.

Οι οργανισμοί αυτοί μπορούν, σύμφωνα με το νόμο, να έχουν είτε συμβατική μορφή (αμοιβαία κεφάλαια διαχειριζόμενα από εταιρεία διαχείρισης) είτε τραστ (unit Trust) είτε καταστατική μορφή (εταιρεία επενδύσεων).

Για τους σκοπού της οδηγίας, ο όρος «αμοιβαίο κεφάλαιο» περιλαμβάνει και το unit trust.

Τίτλοι και λοιπά μέσα που είναι κανονικά διαπραγματεύσιμα στη χρηματαγορά:

Είναι τα χρεόγραφα δημοσίου και λοιπά διαπραγματεύσιμα χρεόγραφα, τα πιστοποιητικά καταθέσεων, οι τραπεζικές αναλήψεις υποχρεώσεων, τα γραμμάτια δημοσίου και άλλα παρόμοια μέσα.

Πιστώσεις που συνδέονται με εμπορικές συναλλαγές ή με παροχές υπηρεσιών:

Οι εμπορικές συμβατικές πιστώσεις (προκαταβολές ή πληρωμές που κλιμακώνονται επί έργων που πραγματοποιούνται ή έχουν παραγγελθεί και προθεσμίες πληρωμής, με ή άνευ έγγραφη που ισοδυναμούν με εμπόριο) καθώς και χρηματοδότηση τους από πιστώσεις που χορηγούνται από πιστωτικά ιδρύματα. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει επίσης τις πράξεις factoring.

Χρηματοδοτικά δάνεια και πιστώσεις:

Νοούνται οι χρηματοδοτήσεις πάσης φύσεως, που χορηγούνται από πιστωτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συνδέονται με εμπορικές συναλλαγές ή παροχές υπηρεσιών στις οποίες δεν συμμετέχει κανένας κάτοικος.

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει επίσης τα χορηγούμενα ενυπόθηκα δάνεια, τις καταναλωτικές πιστώσεις καθώς και τα κονδύλια πιστώσεων υποκατάστασης και άλλες διευκολύνσεις έκδοσης χρεογράφων.

Κάτοικοι ή μη κάτοικοι:

Νοούνται τα φυσικά και νομικά πρόσωπα, σύμφωνα με τους ορισμούς που περιλαμβάνονται στην νομοθεσία περί συναλλάγματος που ισχύει σε κάθε κράτος μέλος.

Προϊόν ρευστοποίησης (των επενδύσεων, των τίτλων κλπ):

Είναι το προϊόν των πωλήσεων συμπεριλαμβανομένων των ενδεχόμενων υπεραξιών, το ποσό των επιστροφών, το προϊόν των αναγκαστικών εκτελέσεων κλπ.

Φυσικά ή νομικά πρόσωπα:

Είναι εκείνα που καθορίζονται με βάση τις εθνικές ρυθμίσεις.

Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα:

Είναι οι τράπεζες, τα ταμειυτήρια και οι οργανισμοί που είναι ειδικευμένοι στη χορήγηση βραχυπρόθεσμων μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων πιστώσεων, καθώς και ασφαλιστικές εταιρείες, τα ταμειυτήρια, οι εταιρείες χορήγησης κατασκευαστικών δανείων, οι εταιρείες επενδύσεων και τα άλλα παρόμοια ιδρύματα.

Πιστωτικά ιδρύματα:

Είναι οι τράπεζες, τα ταμειυτήρια και οι οργανισμοί που είναι ειδικευμένοι στη χορήγηση βραχυπρόθεσμων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων πιστώσεων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΑΞΕΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 6 ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ

Φύση των πράξεων	Θέσεις της ονοματολογίας
Πράξεις επί τίτλων και άλλων μέσων που είναι κανονικά διαπραγματεύσιμοι στη χρηματαγορά.	
Πράξεις σε τρεχούμενους λογαριασμούς και καταθέσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.	V
Πράξεις επί μεριδίων οργανισμών συλλογικών επενδύσεων.	VI
	IV και B γ
Οργανισμοί επενδύσεων σε τίτλους ή μέσα που είναι κανονικά διαπραγματεύσιμοι στη χρηματαγορά.	
Χορηγούμενα δάνεια και χρηματοδοτικές πιστώσεις.	VIII A και B1
- Βραχυπρόθεσμα	
Κινήσεις κεφαλαίων προσωπικού χαρακτήρα.	XI A
- Χορηγούμενα δάνεια	
Εισαγωγές και εξαγωγές εγγράφων στα οποία ενσωματώνονται οι αξίες.	XII
- Τίτλοι που είναι κανονικά διαπραγματεύσιμοι στη χρηματαγορά.	
- Μέσα πληρωμών.	
Άλλες κινήσεις κεφαλαίων:	
Διάφορα	XIII ΣΤ
- βραχυπρόθεσμες πράξεις που εξομοιώνονται με τις προαναφερόμενες.	
Οι Περιορισμοί θα πρέπει να προσδιορίζονται και να εφαρμόζονται έτσι ώστε να θίγουν όσο το δυνατόν λιγότερο την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των αγαθών και των υπηρεσιών.	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΑΞΕΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 5 ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ

1. Πράξεις σε τρεχούμενους λογαριασμούς και καταθέσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα: πράξεις που πραγματοποιούνται από κατοίκους σε αλλοδαπά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και που έχουν διάρκεια μικρότερη του ενός έτους.
2. Χρηματοδοτικά δάνεια και πιστώσεις που έχουν διάρκεια μικρότερη του ενός έτους.

3. Κινήσεις κεφαλαίων προσωπικού χαρακτήρα: δάνεια που έχουν διάρκεια μικρότερη του ενός έτους.
4. Εισαγωγή και εξαγωγή εγγράφων που ενσωματώνουν αξίες: μέσα πληρωμής.

Άρθρο 10

Για τους σκοπούς του παρόντος θεωρείται ως κάτοικος Ελλάδος:

- α) κάθε φυσικό πρόσωπο που έχει την κατοικία του στην Ελλάδα κατά την έννοια του άρθρου 51 του Αστικού Κώδικα.
- β) κάθε φυσικό πρόσωπο με εξαίρεση το αλλοδαπό προσωπικό των πρεσβειών, διεθνών οργανισμών και ξένων αποστολών, το οποίο κατά το χρόνο της πραγματοποίησης της συγκεκριμένης κίνησης κεφαλαίων έχει συμπληρώσει τριετή συνεχή διαμονή στην Ελλάδα. Απουσία στο εξωτερικό για 45 συνεχείς ή 90 συνολικά ημέρες ετησίως δεν διακόπτει τη συνέχιση της διαμονής.
- γ) κάθε ημεδαπό νομικό πρόσωπο σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις καθώς και κάθε νομικό πρόσωπο, που είναι εγκατεστημένο ή λειτουργεί στην Ελλάδα ανεξαρτήτως του δικαίου ενσωμάτωσης του ή του τόπου της έδρας του.

Άρθρο 11

1. Οι διατάξεις του παρόντος δεν θίγουν τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις που αφορούν στον τομέα της φορολογίας και της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων.
2. Οι διατάξεις του παρόντος δεν θίγουν την ισχύ και εφαρμογή του Ν. 89/1967 «περί εγκαταστάσεως εν Ελλάδι αλλοδαπών εμποροβιομηχανικών εταιρειών» (ΦΕΚ 132.Α').
3. Το ΠΔ 207/87 (ΦΕΚ 95/Α'), οι υπουργικές αποφάσεις αριθ. ΙΕ 8947/86 (ΦΕΚ445/Β') και ΙΕ 1324/86 (ΦΕΚ 707/Β'), καθώς και κάθε άλλη αντικειμενική διάταξη, καταργούνται.
4. Οι διατάξεις του παρόντος ισχύουν για όλες τις κινήσεις κεφαλαίων σχετικά με τις οποίες έχουν ήδη κατατεθεί αιτήσεις δυνάμει του ΠΔ 207/87 και εκκρεμεί η σχετική έγκριση τους.

Άρθρο 12

Η ισχύς του παρόντος αρχίζει από τη δημοσίευση του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Νόμος 1083/80

Περί αγοράς και πωλήσεως συναλλάγματος και ξένων τραπεζικών γραμματίων

Άρθρο 7§1

Αι κατά τον παρόντα νόμον πάσης φύσεως πράξεις επί συναλλάγματος και ξένων τραπεζικών γραμματίων, ως επίσης αι μεταξύ τραπεζών προς αλλήλας και μεταξύ αυτών και της Τραπέζης της Ελλάδος καταθέσεις δραχμών μέχρις ενός εξαμήνου

και τα εξ αυτών έσοδα απαλλάσσονται των τελών χαρτοσήμου, πάσης εισφοράς ή κρατήσεως υπέρ τρίτων, ως και παντός εν γένει φόρου πλην του φόρου εισοδήματος, όπου οφείλεται τοιούτος κατά τας κειμένας διατάξεις.

Εξαιρούνται των απαλλαγών τούτων αι μεταξύ Τραπεζών και της Τραπέζης της Ελλάδος προβλεπόμεναι δι' αποφάσεων της Νομισματικής Επιτροπής καταθέσεις δι' ας εξακολουθεί ισχύον το μέχρι σήμερον καθεστώς.

Αρ.πρωτ. 1050972/2014/0014//7-4-93 υπουργική απόφαση

Θέμα: Απαλλαγή από τέλη χαρτοσήμου και ΕΦΤΕ των συμφωνιών ανταλλαγής νομίσματος και επιτοκίου (SWAP).

1. Σύμφωνα με τις διατάξεις 1γ του άρθρου 12 του Ν.1676/1986, απαλλάσσονται από τον ειδικό φόρο τραπεζικών εργασιών οι συμβάσεις δανείων ή πιστώσεων των τραπεζών και τα έσοδα των τραπεζών που με ειδική διάταξη νόμου απαλλάσσονται κατά περίπτωση από τέλη Χαρτοσήμου ή φόρου κύκλου εργασιών.
2. Εξάλλου, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 7 του ν.1083 απαλλάσσονται από τέλη Χαρτοσήμου και το φόρο κύκλου εργασιών οι προβλεπόμενες από το νόμο αυτό πράξεις επί συναλλάγματος και τα απορρέοντα από τις πράξεις αυτές έσοδα.
3. Η Τράπεζα της Ελλάδος με το έγγραφο της αριθ. 1200/22-3-1999 μας πληροφόρησε ότι οι συμφωνίες ανταλλαγής ξένων νομισμάτων έναντι δραχμών, ως ενέχουσες το στοιχείο της αγοράς και πώλησης συναλλάγματος, εμπίπτουν στις πράξεις επί συναλλάγματος κατά την έννοια των διατάξεων του ν. 1083/1980.
4. Ύστερα από τα ανωτέρω οι συμφωνίες ανταλλαγής νομίσματος και επιτοκίου (SWAP) και τα εξ αυτών απορρέοντα έσοδα απαλλάσσονται κατά περίπτωση από τέλη Χαρτοσήμου ή ειδικό φόρο τραπεζικών εργασιών.

Νόμος 1676/86

Καθορισμός των συντελεστών του φόρου προστιθέμενης αξίας και ρύθμιση άλλων θεμάτων.

Άρθρο 6

Επιβολή φόρου

Επιβάλλεται φόρος με την ονομασία ειδικός φόρος τραπεζικών εργασιών, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

Άρθρο 7

Αντικείμενο φόρου

Αντικείμενο του φόρου, που επιβάλλεται σύμφωνα με το άρθρο 6, είναι:

- α. οι συμβάσεις δανείων ή πιστώσεων, πλην των ενέγγυων πιστώσεων που παρέχονται από τις τράπεζες που προβλέπουν οι διατάξεις του άρθρου 8.
- β. τα ακαθάριστα έσοδα των αυτών τραπεζών που προκύπτουν στην Ελλάδα και προέρχονται από τόκους, προμήθειες, μεσιτείες, προεξοφλήματα, νομισματικές ή συναλλαγματικές διαφορές, διαφορές τιμήματος και κάθε φύσης εισοδήματα ή ωφέλειες, έστω και αν προέρχονται από συμπτωματικές εργασίες.

Άρθρο 8

Υποκείμενο φόρου

Στο φόρο υπόκεινται:

- α. οι ημεδαπές τράπεζες, που λειτουργούν, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 5076/1931 και η Τράπεζα της Ελλάδος.
- β. οι αλλοδαπές τραπεζικές εταιρείες που λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα.

Άρθρο 12

Απαλλάσσονται από το φόρο

1. απαλλάσσονται από το φόρο: (1)

[α) οι συμβάσεις των δανείων ή πιστώσεων, που παρέχονται από τις Τράπεζες προς το Δημόσιο, τους δήμους, τις κοινότητες και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα οποία με τις ισχύουσες διατάξεις απαλλάσσονται από τα τέλη χαρτοσήμου.] (2)

β) οι τόκοι των δανείων ή πιστώσεων της προηγούμενης περίπτωσης και οι προμήθειες που εισπράττονται από τις τράπεζες για την εξυπηρέτηση των δανείων ή των πιστώσεων αυτών.

γ) [οι συμβάσεις των δανείων ή πιστώσεων που προβλέπει η περίπτωση α' του άρθρου 7] (2) και τα ακαθάριστα έσοδα που προβλέπει η περίπτωση β' του άρθρου αυτού, που με ειδική διάταξη απαλλάσσονται κατά περίπτωση, από τα τέλη χαρτοσήμου ή το φόρο κύκλου εργασιών.

δ) τα έσοδα των τραπεζών, που προέρχονται από πώληση ή εκμίσθωση ακινήτων.

ε) τα έσοδα των τραπεζών στα οποία επιβάλλεται φόρος προστιθέμενης αξίας.

στ) τα έσοδα και οι ωφέλειες των Τραπεζών που προέρχονται από πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Ως παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα νοούνται τα χρηματοοικονομικά μέσα που ορίζονται στις υποπεριπτώσεις γγ΄ έως και ζζ΄ της περίπτωσης α΄ της παραγράφου 1 και στην παράγραφο 20 του άρθρου 2 του ν. 2396/1996 καθώς και αυτά που καθορίζονται με πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος. (3)

2) [Επίσης, δεν υπόκεινται στο φόρο η συμφωνία για τροποποίηση όρου της αρχικής σύμβασης δανείου ή πίστωσης της περίπτωσης α΄ του άρθρου 7, που υποβλήθηκε στο φόρο του παρόντος νόμου, με την προϋπόθεση, ότι η συμφωνία αυτή η συνομολογείται πριν από τη λήξη της ισχύος της αρχικής σύμβασης και δεν επέρχεται αύξηση του ποσού του δανείου ή της πίστωσης ή μεταβολή στα πρόσωπα που είχαν συμβληθεί αρχικά.] (2)

(1) Με τις διατάξεις του άρθρου 4 του ν. 2459/1997, με τις οποίες καταργήθηκε μεγάλο μέρος των απαλλαγών από τέλη χαρτοσήμου, ορίζεται ότι ‘με τις διατάξεις αυτού του άρθρου δεν θίγονται απαλλαγές από την ειδικό φόρο τραπεζικών εργασιών, που προβλέπονται από τις διατάξεις των περιπτώσεων α, β και γ της παραγράφου 1 του άρθρου 12 του ν. 1676/1986.

(2) Η περίπτωση α΄, η εντός αγκυλών διάταξη της περίπτωσης γ΄ και η παράγραφος 2 έχουν αποβάλει την ισχύ τους από 8-6-1993 (παραγρ. 1 άρθρου 2 ν. 2157/1993) δεδομένου ότι από την ημερομηνία αυτή, οι συμβάσεις των δανείων και πιστώσεων δεν αποτελούν αντικείμενο του ειδικού φόρου τραπεζικών εργασιών.

(3) Η περίπτ. Στ΄ προστέθηκε με την παράγραφο 10 του άρθρου 16^α του ν. 2459/1997 και ισχύει από 8-1-1997.

Ν. 118/1973

Φορολογία κτήσεως κερδών εκ λαχείων

Άρθρο 58

Αντικείμενο, υποκείμενο φόρου και χρόνος φορολογίας

1. Σε φόρο υποβάλλονται τα κέρδη από λαχεία, λαχειοφόρες ομολογίες και λαχειοφόρες αγορές, τα οποία προκύπτουν από κληρώσεις που γίνονται στην Ελλάδα, καθώς και τα κέρδη από τα προγνωστικά των αγώνων του ποδοσφαίρου (ΠΡΟ-ΠΟ).
- Οι διατάξεις του άρθρου μόνου του Α.Ν. 225/1967 «περί απαλλαγής των εκ Κρατικών Λαχείων κερδών», αφ' οιουδήποτε φόρου λαχείων, ως και τέλους χαρτοσήμου, καταργούνται.
2. Υπόχρεος εις τον φόρο είναι ο δικαιούχος του κέρδους.
3. Η φορολογική υποχρέωση, προκειμένου περί λαχείων, λαχειοφόρων ομολογιών και λαχειοφόρων αγορών, γεννιέται κατά το χρόνο της κλήρωσης, και προκειμένου περί προγνωστικών αγώνων ποδοσφαίρου κατά το χρόνο της γέννησης της αξίωσης στα κέρδη.
4. Εάν αντικείμενο του φόρου είναι κινητό ή ακίνητο ή άλλο περιουσιακό στοιχείο, δια τον υπολογισμό του φόρου λαμβάνεται υπ' όψιν η αγοραία αξία αυτού, εξευρισκόμενη κατά τα εν άρθροις 9 – 18 οριζόμενα.

Άρθρο 59

Απαλλαγá από του φόρου

1. Απαλλάσσονται από το φόρο το Δημόσιον και τα προς τούτο εξομοιούμενα δυνάμει ειδικών διατάξεων νομικά πρόσωπα, οι δήμοι και οι κοινότητες ως και τα μετοχικά ταμεία ή ταμεία προνοίας ή αλληλοβοηθείας στρατιωτικών ή πολιτικών δημοσίων υπαλλήλων.
2. Δεν φορολογούνται τα κέρδη από λαχειοφόρες ομολογίες, που με ειδικούς νόμους εξαιρούνται από τη φορολογία.

Άρθρον 60

Υπολογισμός του φόρου

Τα κέρδη που προκύπτουν από: α) κάθε λαχειοφόρο ομολογία ή κάθε γραμμάτιο λαχείου ή λαχειοφόρου αγοράς και β) κάθε στήλη δελτίου προγνωστικών ποδοσφαίρου (ΠΡΟ-ΠΟ), ανεξάρτητα από τον αριθμό των δικαιούχων τους, μετά την αφαίρεση αφορολόγητου ποσού είκοσι πέντε χιλιάδων (25.000) δραχμών, υποβάλλονται σε φόρο που ορίζεται σε ποσοστό δέκα τα εκατό (10%).

Εάν το λαχείο εκδίδεται διηρημένο εις πλείονα του ενός γραμμάτια φέροντα τον αυτόν αριθμό, έκαστο γραμμάτιο θεωρείται, δια την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου, ως αυτοτελές λαχείο.

N. 2396/1996

Επενδυτικές υπηρεσίες στον τομέα κινητών αξιών, επάρκεια κεφαλαίων των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και των πιστωτικών ιδρυμάτων και άυλες μετοχές.

Άρθρο 2

Ορισμοί

Παρ. 1, περίπτωση α', υποπερίπτωσης γγ' έως ζζ'

γγ. Τίτλους προθεσμιακών χρηματοπιστωτικών συμβάσεων (futures), συμπεριλαμβανομένων των ισοδύναμων τίτλων που παρέχουν δικαίωμα εκκαθάρισης τοις μετρητοίς.

δδ. Προθεσμιακά συμβόλαια επιτοκίου (FRA).

εε. Συμβάσεις ανταλλαγής (swaps) υποχρεώσεων με αντικείμενο επιτόκιο ή συνάλλαγμα ή συμβάσεις ανταλλαγής συνδεόμενες με μετοχές ή με δείκτη μετοχών (equity swaps).

ζζ. Δικαιώματα προαίρεσεως (options) για την αγορά ή πώληση οποιουδήποτε από τους ανωτέρω τίτλους, περιλαμβανομένων των ισοδύναμων τίτλων που παρέχουν δικαίωμα εκκαθάρισης της μετρητοίς. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται ιδίως δικαιώματα προαίρεσεως (options) επί συναλλάγματος και επιτοκίων.

20. εξωχρηματιστηριακά παράγωγα μέσα (OTC):

α. οι συμβάσεις επί επιτοκίων και τιμών συναλλάγματος, όπως αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Π.Δ./Τ.Ε. 2054/1992 (ΦΕΚ 49 Α').

β. οι εκτός ισολογισμού συμβάσεις επί μετοχών, εφόσον όλες οι ανωτέρω συμβάσεις δεν αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε οργανωμένες αγορές που υπόκεινται στις καθημερινές απαιτήσεις περιθωρίου και

γ. οι συμβάσεις επί συναλλάγματος που έχουν αρχική διάρκεια άνω των δεκατεσσάρων (14) ημερολογιακών ημερών.

N. 2479/1997

Άρθρο 16α

Φορολογία από πράξεις παραγωγών χρηματοοικονομικών προϊόντων

1. στην παράγραφο 1 του άρθρου 24 του ν. 2238/994 προστίθεται περίπτωση η, που έχει ως εξής:

η) από συμβάσεις ή πράξεις επί παραγωγών χρηματοοικονομικών προϊόντων, εφόσον ο δικαιούχος του εισοδήματος είναι κάτοικος Ελλάδας και δεν είναι επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων ή εταιρεία επενδύσεων χαρτοφυλακίου ή αμοιβαία κεφάλαια του ν.

1969/1991. Ως παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα νοούνται τα χρηματοοικονομικά μέσα που ορίζονται στις υποπεριπτώσεις γγ΄ έως και ζζ΄ της περίπτωσης α΄ της παραγράφου 1 και στην παράγραφο 20 του άρθρου 2 του Ν.2396/1996, καθώς και αυτά που καθορίζονται με πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος.

2. Στο άρθρο 26 του ν. 2238/1994 προστίθεται παράγραφος 8, που έχει ως εξής:

*8. Για τα εισοδήματα που αναφέρονται στην περίπτωση η της παραγράφου 1 του άρθρου 24, ο χρόνος λήξης της σύμβασης. Κάθε ανανέωση ή παράταση της σύμβασης θεωρείται για την εφαρμογή της διάταξης αυτής ως νέα σύμβαση.

3. στο άρθρο 54 του ν. 2238/1994 οι παράγραφοι 3, 4 και 5 αναριθμούνται σε 4, 5 και 6 αντίστοιχα και προστίθεται νέα παράγραφος 3, που έχει ως εξής:

*3. Στα εισοδήματα της περίπτωσης η της παραγράφου 1 του άρθρου 24 ενεργείται παρακράτηση φόρου με συντελεστή δεκαπέντε τοις εκατό (15%). Με την παρακράτηση του φόρου αυτού εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση για τα εισοδήματα αυτά.

4. στην παράγραφο 5 του άρθρου 54 του ν. 2238/1994, όπως αυτή αριθμήθηκε με την προηγούμενη παράγραφο 3 του άρθρου αυτού, προστίθεται περίπτωση στ, που έχει ως εξής.

*στ. για τα εισοδήματα της περίπτωσης η της παραγράφου 1, του άρθρου 24, κατά το χρόνο λήξης εκάστης σύμβασης η κατά την καταβολή τους, εφόσον αυτό συμφωνείται να γίνει πριν από το χρόνο λήξης της σύμβασης.

5. στην παράγραφο 6 του άρθρου 54 του ν. 2238/1994, όπως αυτή αριθμήθηκε με την προηγούμενη παράγραφο 3 του άρθρου αυτού, προστίθεται περίπτωση δ, που έχει ως εξής:

*δ. για τα εισοδήματα της περίπτωσης στ της προηγούμενης παραγράφου, το πρόσωπο που τα καταβάλλει.

6. στις εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου και στα αμοιβαία κεφάλαια επιβάλλεται φόρος εισοδήματος στις αποδόσεις που προκύπτουν από συμβάσεις ή πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, όπως αυτά ορίζονται στην περίπτωση η της παραγράφου 1 του άρθρου 24 του ν. 2238/1994, ο οποίος υπολογίζεται με συντελεστή δύο τοις χιλίοις (2‰) επί του ημερησίου μέσου όρου των ποσών βάσης (notional amounts) που αφορούν στις πράξεις ή τις συμβάσεις επί των ως άνω παραγώγων. Για την απόδοση του φόρου αυτού έχουν ανάλογη εφαρμογή τα οριζόμενα στην παράγραφο 3 των άρθρων 16 και 48 του ν. 1969/1991.

7. Στην παράγραφο 3 του άρθρου 28 του ν. 2238/1994 προστίθεται περίπτωση θ΄ που έχει ως εξής:

*θ. οι αποδόσεις από συμβάσεις ή πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων που πραγματοποιούν επιτηδευματίες που τηρούν βιβλία τρίτης κατηγορίας του ΚΒΣ. Ως παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα νοούνται τα χρηματοοικονομικά μέσα που αναφέρονται στην περίπτωση η΄ της παραγράφου 1 του άρθρου 24.

8. στην παράγραφο 1 του άρθρου 31 του ν. 2238/1994 προστίθεται περίπτωση ιζ', που έχει ως εξής:
*ιζ. Των ζημιών που προκύπτουν από συμβάσεις ή πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων οι οποίες πραγματοποιούνται για κάλυψη κινδύνων.
9. για τους επιτηδευματίες που τηρούν βιβλία τρίτης κατηγορίας του ΚΒΣ, οι οποίοι διενεργούν πράξεις ή συνάπτουν συμβάσεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, με εξαίρεση τις εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου και τα αμοιβαία κεφάλαια, τα πιστωτικά ιδρύματα είναι υποχρεωμένα να υποβάλλουν στον προϊστάμενο της αρμόδιας γι' αυτά δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας, μέσα στον επόμενο μήνα από τη λήξη κάθε ημερολογιακού τριμήνου αναλυτικές καταστάσεις με στοιχεία των πράξεων που πραγματοποιήθηκαν μέσα στο τρίμηνο αυτό. Σε περίπτωση εκπρόθεσμης υποβολής ή μη υποβολής ή υποβολής με ανακριβή στοιχεία, επιβάλλονται πρόστιμα που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 32 του ΚΒΣ.
10. Στην παράγραφο 1 του άρθρου 12 του ν. 1676/1986 (ΦΕΚ 204 Α') προστίθεται περίπτωση στ', που έχει ως εξής:
*στ. Τα έξοδα και ωφέλειες των τραπεζών που προέρχονται από πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Ως παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα νοούνται τα χρηματοοικονομικά μέσα που ορίζονται στις υποπεριπτώσεις γγ' έως και ζζ' της περίπτωσης α' της παραγράφου 1 και στην παράγραφο 20 του άρθρου 2 του Ν.2396/1996, καθώς και αυτά που καθορίζονται με πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος.
11. Απαλλάσσονται από τέλη χαρτοσήμου και από κάθε άλλο έμμεσο φόρο, τέλος, εισφορά ή δικαίωμα υπέρ του Δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, οι συμβάσεις και παρεπόμενες πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, καθώς και τα πάσης φύσεως κέρδη και έσοδα που απορρέουν από την εκτέλεση των συμβάσεων αυτών. Ως παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα νοούνται τα χρηματοοικονομικά μέσα που ορίζονται στις υποπεριπτώσεις γγ' έως και ζζ' της περίπτωσης α' της παραγράφου 1 και στην παράγραφο 20 του άρθρου 2 του Ν.2396/1996, καθώς και αυτά που καθορίζονται με πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος.
12. Με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών ορίζεται ο τρόπος προσδιορισμού της απόδοσης που προκύπτει από παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στις καταστάσεις που υποβάλλονται σύμφωνα με την παράγραφο 9 του παρόντος άρθρου και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου αυτού.
13. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού ισχύουν για εισοδήματα που αποκτώνται από τις 8 Ιανουαρίου 1997 και μετά.

Αρ. πρωτ. 1081560/10754/β0012

ΠΟΛ: 1215

Θέμα: Καθορισμός του τρόπου προσδιορισμού της απόδοσης συνθετικών καταθέσεων (synthetic deposits) ή δανείων (synthetic loans).

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις της παραγράφου 12 του άρθρου 16^α του ν. 2459/1997 (ΦΕΚ 17 Α).
2. Ότι ο προσδιορισμός της απόδοσης κάθε ενός παραγώγου χρηματοοικονομικού προϊόντος γίνεται με διαφορετικό τρόπο.
3. Ότι οι συνθετικές καταθέσεις (synthetic deposits) ή δάνεια (synthetic loans) στην τυπική τους μορφή περιλαμβάνουν στην ακόλουθη σειρά συναλλαγών:
 - α. Μία συναλλαγή όψεως (spot), αγοραπωλησίας συναλλάγματος κατά την οποία ο ένας των συμβαλλομένων πωλεί (αγοράζει) ποσό ξένου νομίσματος έναντι δραχμών από τον άλλο αντισυμβαλλόμενο.
 - β. Ταυτόχρονα λαμβάνει χώρα μια προθεσμιακή (forward) πράξη αγοραπωλησίας συναλλάγματος κατά την οποία το ποσό του συναλλάγματος που πωλήθηκε (αγοράστηκε) σύμφωνα με όσα αναφέρονται στην προηγούμενη περίπτωση, αγοράζεται (πωλείται) από τον πρώτο των συμβαλλομένων, έναντι δραχμών.
 - γ. Το ποσό του ξένου νομίσματος, που ο πρώτος των αντισυμβαλλόμενων έχει στη διάθεση του για το διάστημα μεταξύ των πράξεων αγοραπωλησίας συναλλάγματος (spot και forward) τοποθετείται σε κατάθεση, χρεωστικούς τίτλους κλπ. Παρομοίως, ο δεύτερος των συμβαλλομένων έχει τη δυνατότητα επένδυσης των δραχμών που έχει στη διάθεση του για το ίδιο διάστημα.
4. Ότι με την απόφαση αυτή δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΥΜΕ

1. Η απόδοση που προκύπτει από συνθετικές καταθέσεις (synthetic deposits) ή δάνεια (synthetic loans), είναι το γινόμενο της ποσοστιαίας απόδοσης από τις συναλλαγές αυτές με το αρχικό ποσό της ανταλλαγής.
2. Η ποσοστιαία απόδοση (w) της προηγούμενης παραγράφου προκύπτει με την αφαίρεση της προθεσμιακής ισοτιμίας (F) από την τρέχουσα ισοτιμία των νομισμάτων (S) διαιρεμένης δια της τελευταίας. Περαιτέρω, ως τρέχουσα (spot) ισοτιμία νομισμάτων λαμβάνεται το πηλίκο της διαίρεσης του ποσού του νομίσματος που ανταλλάσσεται spot με το ποσό του άλλου νομίσματος. Η προθεσμιακή ισοτιμία προσδιορίζεται με βάση τα επιτόκια των δύο

νομισμάτων που ισχύουν εκείνη τη στιγμή και το χρόνο διάρκειας της προθεσμιακής πράξης.

Με βάση τα πιο πάνω, ο μαθηματικός τύπος υπολογισμού της ποσοστιαίας απόδοσης έχει ως εξής:

$$N = \frac{S - F}{S} = \frac{S - S \frac{(1+r_1t)}{(1+r_2t)}}{S}, \text{ όπου } r_1, r_2 \text{ τα επιτόκια των δύο}$$

νομισμάτων και t ο χρόνος διάρκειας της προθεσμιακής πράξης.

3. Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

**Πράξεις Διοικητή Τράπεζας Ελλάδος
Συνεδρίαση 377/2.12.87**

Χορήγηση συναλλάγματος για τη διενέργεια χρηματιστηριακών πράξεων hedging και options στα χρηματιστήρια εμπορευμάτων, μετάλλων και πολυτίμων μετάλλων του εξωτερικού.

Η Επιτροπή Νομισματικών και Πιστωτικών Θεμάτων, αφού έλαβε υπόψη:

α) προγενέστερες ειδικές αποφάσεις της, καθώς και αποφάσεις της Υποεπιτροπής Δανείων και Συναλλάγματος, με τις οποίες έχει εγκριθεί η χορήγηση συναλλάγματος σε διάφορες εταιρείες, για τη διενέργεια χρηματιστηριακών πράξεων hedging και options σε χρηματιστήρια του εξωτερικού,

β) την ανάγκη διασφάλισης των μεταποιητικών επιχειρήσεων και μεταποιητικών συνεταιριστικών οργανώσεων από τον κίνδυνο της διακύμανσης των τιμών των πρώτων υλών στα διεθνή χρηματιστήρια, αποφάσισε τα ακόλουθα:

Α. 1. Επιτρέπεται σε μεταποιητικές επιχειρήσεις και μεταποιητικές συνεταιριστικές οργανώσεις να διενεργούν μέσω αντιπροσώπου (broker) χρηματιστηριακές πράξεις hedging (buying και selling hedge) στα χρηματιστήρια εμπορευμάτων, μετάλλων και πολυτίμων μετάλλων του εξωτερικού με αποκλειστικό σκοπό τη διασφάλιση τους από τον κίνδυνο της διακύμανσης των τιμών και με τον όρο ότι οι χρηματιστηριακές πράξεις αυτές, θα αφορούν ποσότητες πρώτων υλών αναγκαίες για την παραγωγική δραστηριότητα των επιχειρήσεων. Οι ενδιαφερόμενοι οφείλουν να ανακοινώνουν στις μεσολαβούσες εμπορικές τράπεζες τις διενεργούμενες χρηματιστηριακές πράξεις (buying και selling hedge) το αργότερο εντός πέντε (5) εργασίμων ημερών.

2. Εγκρίνεται η χορήγηση από τις μεσολαβούσες εμπορικές τράπεζες στους πιο πάνω ενδιαφερόμενους του αναγκαίου συναλλάγματος για την κάλυψη υποχρεώσεών τους, που απορρέουν από χρηματιστηριακές πράξεις hedging.

3. Καθορίζεται ότι στην περίπτωση που οι διαφορές που προκύπτουν από τις διακυμάνσεις των τιμών είναι θετικές, τα αντίστοιχα ποσά συναλλάγματος θα εισάγονται στην Ελλάδα και θα δραχμοποιούνται.

Β. 1. Επιτρέπεται σε μεταποιητικές επιχειρήσεις και μεταποιητικές συνεταιριστικές οργανώσεις, να διενεργούν χρηματιστηριακές πράξεις επί προθεσμία, με δικαίωμα επιλογής (options) στα χρηματιστήρια εμπορευμάτων, μετάλλων και πολυτίμων μετάλλων του εξωτερικού, με αποκλειστικό σκοπό την εξασφάλιση σταθερής τιμής, έναντι αμοιβής (premium). Οι εν λόγω χρηματιστηριακές πράξεις θα διενεργούνται σύμφωνα με τους όρους προκήρυξης διαγωνισμών οίκων του

εξωτερικού και με τον όρο ότι θα αφορούν πρώτες ύλες αναγκαίες για την παραγωγική δραστηριότητα των επιχειρήσεων.

Οι ενδιαφερόμενοι οφείλουν να ανακοινώνουν στις μεσολαβούσες εμπορικές τράπεζες τις διενεργούμενες χρηματιστηριακές πράξεις options, το αργότερο εντός πέντε (5) εργασίμων ημερών.

2. Εγκρίνεται η χορήγηση από τις μεσολαβούσες εμπορικές τράπεζες στους πιο πάνω ενδιαφερομένους του αναγκαίου συναλλάγματος για την κάλυψη υποχρεώσεών τους που απορρέουν από χρηματιστηριακές πράξεις options.

3. Καθορίζεται ότι στην περίπτωση που οι διαφορές που προκύπτουν από τις διακυμάνσεις των τιμών είναι θετικές, τα αντίστοιχα ποσά, μετά τον συμψηφισμό της οφειλόμενης αμοιβής (premium), θα εισάγονται στην Ελλάδα και θα δραχμοποιούνται.

Γ. Η χορήγηση του αναγκαίου συναλλάγματος κατά τα πιο πάνω, θα πραγματοποιείται με την υποβολή απολογιστικά στις μεσολαβούσες εμπορικές τράπεζες, των απαραίτητων δικαιολογητικών για τον έλεγχο της αυθεντικότητας των πράξεων hedging και options που θα διενεργούνται, καθώς και των δικαιολογητικών καταβολής, προμηθειών κ.λπ. εξόδων.

Δ. Ανατίθεται στη Διεύθυνση Ελέγχου για την Εφαρμογή Συναλλαγματικών Κανόνων της Τράπεζας της Ελλάδος, σύμφωνα με τις ισχύουσες αποφάσεις του Γενικού Συμβουλίου και την ΠΔ/ΤΕ 1132/1.9.87, η διενέργεια κατασταλτικού ελέγχου στις μεσολαβούσες τράπεζες, για την αυθεντικότητα των πιο πάνω πράξεων και για την τήρηση των όρων της παρούσας απόφασης.

ΛΕΞΙΚΟ ΚΥΡΙΩΝ ΟΡΩΝ

ΛΕΞΙΚΟ ΚΥΡΙΩΝ ΟΡΩΝ

American option (συμβόλαιο δικαιωμάτων αμερικανικού τύπου), ο κάτοχος του συμβολαίου δικαιώματος μπορεί σε κάθε στιγμή κατά τη διάρκεια ζωής του συμβολαίου να εξασκήσει το δικαίωμα να αγοράσει ή να πουλήσει το υποκείμενο αγαθό.

Arbitrage (εξισορροπητική κερδοσκοπία), συναλλαγές που εκμεταλλεύονται τις διαφορές τιμών σε διαφορετικές αγορές προκειμένου να αποκομίσουν κέρδος.

Arbitrageur (εξισορροπητικός κερδοσκόπος), κάποιος που διεξάγει τη συναλλακτική τεχνική του arbitrage.

Ask price (τιμή προσφοράς), η τιμή που η Τράπεζα πουλάει ένα νόμισμα, επίσης το επιτόκιο στο οποίο ο market maker είναι διατεθειμένος να προσφέρει ένα δάνειο.

At the money (ATM), ονομάζεται το option, του οποίου το strike price συμπίπτει με την τρέχουσα τιμή του νομίσματος.

Basis (βάση), η διαφορά μεταξύ της χρηματικής τιμής ενός χρηματοοικονομικού εργαλείου και της τιμής συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης στο ίδιο εργαλείο για ένα συγκεκριμένο μήνα.

Beta factor (βήτα), μέτρο των διακυμάνσεων των τιμών των μετοχών σε σύγκριση με τη γενική αγορά (δείκτης). Ένας συντελεστής βήτα ίσος με 1 σημαίνει ότι ο ρυθμός των διακυμάνσεων της τιμής μίας μετοχής είναι το ίδιο υψηλός όπως ολόκληρη η αγορά.

Bid – bid price (τιμή ζήτησης), η τιμή που η Τράπεζα αγοράζει ένα νόμισμα, επίσης το επιτόκιο στο οποίο ο market maker είναι διατεθειμένος να δεχθεί κατάθεση.

Bond futures (ομολογιακά συμβόλαια μελλοντική εκπλήρωσης), ένα άνευ όρων χρηματοοικονομικό συμβόλαιο μελλοντικής εκπλήρωσης του οποίου το υποκείμενο εργαλείο είναι μια ομολογία.

Breakeven point (νεκρό σημείο), στη στρατηγική των δικαιωμάτων ο όρος έχει τους παρακάτω ορισμούς:

1. Αγορά δικαιωμάτων αγοράς και ακάλυπτη πώληση (call): τιμή άσκησης συν τιμή δικαιώματος.
2. Αγορά δικαιωμάτων πώλησης και ακάλυπτη πώληση δικαιωμάτων πώλησης (short uncovered puts): τιμή εξάσκησης μείον τιμή δικαιώματος.

Bull spread (ανοδικό άνοιγμα), μια στρατηγική δικαιωμάτων που διεξάγεται με δικαιώματα πώλησης ή αγοράς, η οποία θα είναι επικερδής αν αυξηθεί η αξία του υποκείμενου τίτλου.

Call option, είναι το δικαίωμα αλλά όχι υποχρέωση αγοράς ενός νομίσματος έναντι άλλου με καθορισμένο strike και expiry.

Cap, είναι η οροφή, πχ το ανώτατο ανεκτό επιτόκιο

Cash market ή spot market (τρέχουσα αγορά), η αγορά για άμεση παράδοση και πληρωμή χρηματοοικονομικών εργαλείων και προϊόντων.

Cash price ή spot price (τρέχουσα τιμή), η τιμή στην αγορά πραγματικών χρημάτων (spot) χρηματοοικονομικών εργαλείων ή προϊόντων προς παράδοση.

Cash settlement (χρηματικός διακανονισμός), διαδικασία διακανονισμού που θέτει ημερομηνία για την παράδοση και την πληρωμή ενός υποκείμενου τίτλου.

Clearing (Εκκαθάριση), σύγκριση των λεπτομερειών μιας συναλλαγής μεταξύ χρηματιστών πριν τον διακανονισμό. Τελική ανταλλαγή τίτλων με χρήματα στην παράδοση.

Close out (κλείσιμο θέσης), μία συναλλαγή αγοράς ή πώλησης που αφήνει τον συναλλασσόμενο με καθαρή θέση ίση με μηδέν.

Collar, είναι το διάστημα μεταξύ δύο επιτοκίων πχ τα οποία αποτελούν και τις μέγιστες τιμές ανεκτής διακύμανσης.

Contract price (τιμή συμβολαίου), η τιμή που συμφωνείται μεταξύ των αντισυμβαλλομένων μερών ενός συμβολαίου.

Contract size (όγκος συμβολαίου), αριθμός υποκείμενων τίτλων που είναι το αντικείμενο ενός συμβολαίου δικαιωμάτων.

Contract value (αξία συμβολαίου), ο αριθμός των συμβολαίων προς συναλλαγή. Δίνει την αξία των υποκείμενων τίτλων σε μια μελλοντική συμφωνία. Η αξία συμβολαίου υπολογίζεται ως ο αριθμός συμβολαίων επί το μέγεθος συμβολαίου επί την τιμή της υποκείμενης αξίας.

Country risk (κίνδυνος της χώρας), ο κίνδυνος της χώρας είναι ο πιστωτικός της κίνδυνος. Η πολιτική και η οικονομική αστάθεια μπορεί να έχουν αρνητική επίπτωση σε όλους τους οικονομικούς παράγοντες που είναι εγκατεστημένοι στη χώρα αυτή.

Credit Risk (πιστωτικός κίνδυνος), ο πιστωτικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος ότι ένας αντισυμβαλλόμενος δεν θα είναι σε θέση να εκπληρώσει την υποχρέωσή του εγκαίρως ή εξολοκλήρου σε μερίσματα, πληρωμές τόκων, αποπληρωμή κεφαλαίου, κτλ.

Daily settlement (καθημερινός διακανονισμός), διαδικασία για την επαναξιολόγηση θέσεων σε συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης καθημερινά χρησιμοποιώντας τιμές διακανονισμού για να ληφθούν τα κέρδη ή οι ζημιές και έτσι να διαφοροποιηθούν τα καλύμματα (margins).

Daily settlement price, η επίσημη τιμή για ένα χρηματοοικονομικό παράγωγο ή ένα παράγωγο σε προϊόντα στην οποία όλες οι ανοικτές θέσεις στο χρηματιστήριο επαναξιολογούνται με σκοπό τον υπολογισμό του κέρδους και της ζημιάς και τους ακολουθούμενους υπολογισμούς καλυμμάτων στο τέλος κάθε εργάσιμης μέρας. Η τιμή διακανονισμού είναι μία υπολογισμένη αξία που λαμβάνει υπόψη την τιμή ζήτησης και προσφοράς κλεισίματος, την τιμή με την οποία έγινε η συναλλαγή στην πραγματικότητα και έναν σταθμισμένο μέσο όρο των συναλλαγών οι οποίες έγιναν τα τελευταία λεπτά πριν το κλείσιμο της αγοράς.

Deliverable bonds (ομολογίες προς παράδοση), κρατικές ομολογίες που μπορούν να παραδοθούν όταν ικανοποιείται μία συμφωνία ομολογιακών συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης.

Delivery (Παράδοση), ο διακανονισμός ενός συμβολαίου μελλοντικής εκπλήρωσης με την μεταφορά ενός χρηματοοικονομικού εργαλείου ή προϊόντος

της τρέχουσας αγοράς από τον πωλητή ενός συμβολαίου μελλοντικής εκπλήρωσης στον αγοραστή συμβολαίου.

Delta, συντελεστής ευαισθησίας που περιγράφει την απόλυτη μεταβολή στην τιμή δικαιώματος, όταν η τιμή του υποκείμενου τίτλου μεταβάλλεται κατά μία μονάδα.

Derivative, Παράγωγος, παράγωγο, δευτερογενής, δευτερεύον. Γενικός χαρακτηρισμός για εργασίες εκτός ισολογισμού (off-balance-sheet) που βασίζονται στις συναφείς συναλλαγές σε χρεόγραφα, ξένο συνάλλαγμα και χρηματιστηριακά εμπορεύματα, όπως πχ futures, swaps, collars, caps, swaptions κλπ. χρησιμοποιούνται από τους επενδυτές και κυρίως από τις τράπεζες για την αντιστάθμιση των κινδύνων (hedging), την άντληση φθηνών κεφαλαίων και για τη δημιουργία κερδών. Το ύψος των εργασιών υπερβαίνει τον όγκο των αντίστοιχων χρηματιστηριακών συναλλαγών. Θεωρείται ότι εγκυμονούν σοβαρούς κινδύνους επειδή δεν είναι δυνατή η αποτίμηση και η κοστολόγηση τους.

Early exercise (πρόωρη εξάσκηση), εξάσκηση δικαιωμάτων πριν την τελευταία ημέρα συναλλαγών (εφικτή μόνο με δικαιώματα αμερικανικού τύπου).

European-style option (Δικαίωμα ευρωπαϊκού τύπου), τα δικαιώματα ευρωπαϊκού τύπου επιτρέπεται να εξασκηθούν μόνο στην ημερομηνία λήξης (στο τέλος της διάρκειας του συμβολαίου, στην τελευταία ημέρα συναλλαγών).

Exchange risk (συναλλαγματικός κίνδυνος), στην περίπτωση συναλλαγών σε συνάλλαγμα, η απόδοση της επένδυσης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις τάσεις των ξένων νομισμάτων έναντι της δραχμής. Μεταβολές στις ισοτιμίες νομισμάτων μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα οι αποδόσεις είτε να αυξηθούν είτε να μειωθούν.

Exercise (Εξάσκηση), η εξάσκηση ενός δικαιώματος σημαίνει ότι ο αγοραστής του κάνει χρήση του δικαιώματος να αγοράσει ή να πουλήσει τον υποκείμενο τίτλο στην τιμή εξάσκησης.

Exercise price (τιμή εξάσκησης), βλ. Strike price.

Expiration date, η ημερομηνία εκπνοής του δικαιώματος

Expiry, το χρονικό διάστημα που διαρκεί ένα option.

Expiry month, μήνας στον οποίο βρίσκεται η τελευταία ημέρα συναλλαγών για μία συγκεκριμένη συναλλαγή συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης.

Fair value (Δίκαιη τιμή), θεωρητική τιμή που υπολογίζεται για ένα συμβόλαιο μελλοντικής εκπλήρωσης ή ένα δικαίωμα.

Final settlement (τελικός διακανονισμός), ο διακανονισμός είτε σε χρήματα, είτε σε τίτλους συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης.

Fixing, μέση τιμή βγαίνει από τη συνεδρίαση κάθε μέρα 13:30, οι Τράπεζες έχουν μία τιμή που είναι η fixing με ένα διάστημα διακύμανσης 3‰, και μια μέση τιμή με 4% διακύμανση πάνω στην τιμή fixing. Η τιμή fixing χρησιμοποιήθηκε στη χώρα μας μέχρι την 1-1-2001.

Floor, είναι το πάτωμα, πχ το κατώτατο ανεκτό επιτόκιο

Forward, τιμές είναι εκείνες που η παράδοση του συναλλάγματος θα γίνει μετά από ένα χρονικό διάστημα π.χ. 1,2,3 μήνες από την ημέρα που θα συναφθεί η πράξη.

Forward contracts (προθεσμιακά συμβόλαια), ένα συμβόλαιο στο οποίο ο πωλητής συμφωνεί να παραδώσει στον αγοραστή τον υποκείμενο τίτλο σε κάποια μελλοντική στιγμή. Τα προθεσμιακά συμβόλαια δεν συναλλάσσονται στο χρηματιστήριο και ούτε είναι τυποποιημένα.

Forward rate (προθεσμιακή τιμή), 1. Η αναμενόμενη απόδοση ενός δεδομένου αξιογράφου σταθερού εισοδήματος σε μία συγκεκριμένη μελλοντική χρονική στιγμή. Π.χ. αν η απόδοση των κρατικών ομολογιών T- bills 6 μηνών αναμένεται να είναι 9,5% σε ένα χρόνο, αυτή η απόδοση είναι το προθεσμιακό επιτόκιο των ομολογιών 6 μηνών. 2. Η τιμή στην οποία ένα συγκεκριμένο νόμισμα ή προϊόν μπορεί να αγοραστεί σε ένα προθεσμιακό συμβόλαιο.

Futures contracts (συμβόλαιο μελλοντικής εκπλήρωσης), μία νομικά δεσμευτική συμφωνία για αγορά ή πώληση ενός προϊόντος ή χρηματοοικονομικού τίτλου σε κάποια χρονική στιγμή στο μέλλον. Τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης είναι τυποποιημένα όσον αφορά την ποσότητα, την

ποιότητα, και το χρόνο και τόπο παράδοσης για κάθε προϊόν ή χρηματοοικονομικό αξιόγραφο.

Future price (τιμή συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης), η τιμή στην οποία συναλλάσσονται τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης και καθορίζεται στις αγορές συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης.

Gamma, ονομάζεται ο συντελεστής ευαισθησίας που περιγράφει τις απόλυτες μεταβολές στον συντελεστή delta, όταν η τιμή του υποκείμενου τίτλου μεταβάλλεται κατά μία μονάδα.

Hedge (αντιστάθμιση κινδύνου), η προστασία της αξίας ενός χρηματοοικονομικού εργαλείου ή προϊόντος σε μία ημερομηνία στο μέλλον αναλαμβάνοντας την αντισταθμιστική θέση χρησιμοποιώντας συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης, δικαιώματα ή άλλα εργαλεία.

Horizontal spread (οριζόντιο άνοιγμα), σε ένα οριζόντιο άνοιγμα τα δικαιώματα έχουν την ίδια τιμή εξάσκησης, αλλά διαφορετικές διάρκειες.

In the money (ITM), ονομάζεται το option, του οποίου το strike price είναι φθηνότερο από την τρέχουσα τιμή του νομίσματος.

Index (δείκτης), μαθηματικός δείκτης που δείχνει τις μεταβολές που έγιναν από ένα προηγούμενο χρονικό σημείο.

Index option (δικαίωμα σε δείκτη), ένα δικαίωμα που έχει ως υποκείμενο εργαλείο ένα δείκτη.

Initial margin (αρχικό κάλυμμα / περιθώριο), χρηματικό ποσό που πρέπει να κατατεθεί με το άνοιγμα μιας συναλλαγής σε συμφωνίες συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης και δικαιωμάτων.

Interest rate risk (κίνδυνος επιτοκίου), ο κίνδυνος που προκύπτει από μελλοντικές μεταβολές των επιπέδων του επιτοκίου της αγοράς.

Intrinsic value (εσωτερική πραγματική αξία), η αξία που έχει μόνο του ένα αγαθό αυτό καθαυτό και όχι η αξία η οποία διαμορφώνεται γι' αυτό από διάφορους εξωτερικούς παράγοντες. Η επιπλέον διαφορά μεταξύ της τρέχουσας

τιμής των μετοχών στην αγορά και της συμφωνημένης τιμής σε συμβόλαιο για δικαίωμα αγοράς ή πώλησης (call ή put option).

IRS, (interest rate swap) Σύμβαση ανταλλαγής επιτοκίων.

ISIN, (International Securities Identification Number) Διεθνής Αριθμός Αναγνώρισης Αξιογράφων.

Invoice amount (ποσό τιμολογίου), ποσό διακανονισμού που οφείλεται την στιγμή της παράδοσης μίας συγκεκριμένης ομολογίας στην ημερομηνία λήξης.

Leverage (Μόχλευση), η ικανότητα για έλεγχο χρηματικών ποσών ή χρηματοοικονομικών εργαλείων χρησιμοποιώντας μικρά ποσά κεφαλείου.

Life of contract (διάρκεια ζωής ενός συμβολαίου), περίοδος μεταξύ της αρχικής συναλλαγής σε ένα συγκεκριμένο συμβόλαιο μελλοντικής εκπλήρωσης και της λήξης της συναλλαγής. η περίοδος κατά τη διάρκεια της οποίας ένα δικαίωμα μπορεί να εξασκηθεί.

Liquidity risk (κίνδυνος ρευστότητας), η πιθανότητα να μη μπορέσει να μετατραπεί ένας χρηματοοικονομικός τίτλος σε χρήματα ή να κλεισθεί μία θέση οποιαδήποτε στιγμή σε μία δίκαιη τιμή της αγοράς.

Long position, Θέση χρηματιστή, ο οποίος έχει στην κατοχή του τα χρεόγραφα που διαπραγματεύεται. Η κατάσταση που προκύπτει σε όσους αγοράζουν ή κρατούν χρεόγραφα ή εμπορεύματα κλπ. με την προσδοκία ανόδου των τιμών έχουν δηλαδή περίσσειμα.

Maintenance margin, κατάθεση πρόσθετου περιθωρίου στο γραφείο εκκαθαρίσεων, για κάλυψη μικροδιακυμάνσεων σε συμβόλαια προθεσμιακών πράξεων. 2. Το ελάχιστο περιθώριο που πρέπει να διατηρεί κανείς σε επίσημο χρηματιστή .

Margin, είναι η ελάχιστη καταβολή που απαιτεί το Χρηματιστήριο προκειμένου να προβεί κάποιος σε αγορά ή πώληση futures. Συνήθως αντιπροσωπεύει ένα 5-10% της συνολικής αξίας του future.

Margin call, η απαίτηση να κατατεθεί περισσότερο ασφάλιστρο αν το ποσό του καλύμματος μειωθεί κάτω από ένα συγκεκριμένο επίπεδο.

Market leader, αυτός που οδηγεί την αγορά, σε κάποια κατεύθυνση.

Market maker, αυτός που παράγει αγορά

Market risk, όλες οι μετοχές υπόκεινται στον κίνδυνο της αγοράς, ο οποίος επηρεάζεται από μεταβολές στο επιτόκιο, από πληθωριστικές προσδοκίες, φορολογική νομοθεσία και την οικονομία γενικότερα.

Market user, αυτός που χρησιμοποιεί την αγορά, ο πελάτης.

Maturity (Διάρκεια), η περίοδος ύστερα από την οποία ένα συμβόλαιο μελλοντικής εκπλήρωσης μπορεί να διακανονιστεί με την παράδοση του πραγματικού προϊόντος.

Naked position (Ακάλυπτη θέση), στην περίπτωση μιας ακάλυπτης πώλησης δικαιώματος αγοράς, ο πωλητής δεν κατέχει τον υποκείμενο τίτλο.

Offer, βλ. ask

Option buyer (Αγοραστής δικαιώματος), ο κάτοχος ενός δικαιώματος δικαιούται (αλλά δεν υποχρεούται) να αγοράσει τον υποκείμενο τίτλο στην τιμή εξάσκησης (δικαίωμα αγοράς) ή να τον πουλήσει (δικαίωμα πώλησης).

Order (Εντολή), η εντολή σε έναν χρηματιστή να αγοράσει ή να πουλήσει τίτλους.

Out of the money (OTM), ονομάζεται το option, του οποίου το strike price είναι ακριβότερη από την τρέχουσα τιμή του νομίσματος.

Outstanding - open interest (Ανοικτές θέσεις), το σύνολο όλων των συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης ή δικαιωμάτων ενός δεδομένου υποκείμενου τίτλου που δεν έχουν ακόμη αντισταθμιστεί και οι θέσεις σε αυτά δεν έχουν κλειστεί με την αντίθετη συναλλαγή συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης ή δικαιωμάτων, ούτε εκπληρωθεί με την παράδοση των χρημάτων του προϊόντος ή εξασκηθεί το δικαίωμα.

Position, υπάρχουν έξι βασικές θέσεις: θέση αγοράς συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης και θέση πώλησης συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης, αγορά

δικαιώματος αγοράς και πώληση δικαιώματος αγοράς, αγορά δικαιώματος πώλησης και πώληση δικαιώματος πώλησης. Αυτές αποτελούν τη βάση των συνδυασμένων στρατηγικών.

Premium, ονομάζεται η αξία του option. Την αξία αυτή πληρώνει ο αγοραστής του option και εισπράττει ο πωλητής του option.

Price risk, ο κίνδυνος αγοράς αναφέρεται στις δυνητικές διακυμάνσεις στην αξία των μεμονωμένων επενδύσεων. Συναλλαγές που περιλαμβάνουν υποχρέωση (π.χ. προθεσμιακές συναλλαγές, πώληση δικαιωμάτων, χρηματοοικονομικά συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης) μπορεί να απαιτούν μία κατάθεση ή μία αύξηση του ποσού της κατάθεσης, δηλαδή σχετίζεται με ρευστότητα.

Put option, είναι το δικαίωμα αλλά όχι και η υποχρέωση πώλησης ενός νομίσματος έναντι άλλου με καθορισμένο strike και expiry.

Rho, συντελεστής ευαισθησίας που περιγράφει τις μεταβολές στην τιμή δικαιώματος, αν το υποκείμενο επιτόκιο μεταβληθεί κατά μία ποσοστιαία μονάδα(changes by one percentage point).

Roll over, είναι δάνειο για μία μέρα

Short, κατάσταση στην οποία βρίσκεται χρηματιστής που πούλησε χρεόγραφο, τα οποία δεν είχε στη διάθεση του όταν συνομολόγησε την πράξη. Η αγορά των χρεογράφων που χρειάζεται για να καλύψει τη συναλλαγή, γίνεται αργότερα, καθώς ο πιστεύει ότι θα μπορέσει να τα αγοράσει σε τιμή χαμηλότερη από την τρέχουσα.

Short position, ακάλυπτη θέση, αρνητική θέση. Γενικώς, η κατάσταση στην οποία βρίσκεται χρηματιστής, μεσίτης κλπ που έχει πωλήσει χρεόγραφο, συνάλλαγμα, εμπορεύματα, κλπ που δεν έχει στη διάθεση του, δηλ. έχει ‘έλλειμμα’.

Short selling (Ακάλυπτη προθεσμιακή πώληση), πώληση ενός συμβολαίου ή ενός δικαιώματος ή μίας μετοχής με σκοπό να παραδοθεί η υποκείμενη αξία και σε μελλοντική ημερομηνία να αγοραστεί το δικαίωμα ή το συμβόλαιο για να εξισορροπηθεί η θέση.

Spot, τιμές είναι εκείνες που η παράδοση του συναλλάγματος και από τις δύο πλευρές (αγοραστής-πωλητής) γίνεται τη δεύτερη εργάσιμη ημέρα από την ημέρα που θα συναφθεί η πράξη.

Stock (μετοχή), ιδιοκτησία σε μία εταιρία που αντιπροσωπεύεται από μετοχές που δικαιοδοτούν τον κάτοχο τους να διεκδικήσει μερίδιο των κερδών και των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας.

Stock index, stock market index (χρηματιστηριακός δείκτης), προκειμένου να συνδεθεί ένα δικαίωμα με έναν μετοχικό δείκτη, πρέπει να μετασφραγιστεί σε χρηματικούς όρους. Αυτό γίνεται με τον πολλαπλασιασμό του δείκτη με τον πολλαπλασιαστή του δείκτη (index multiplier).

Stock option (μετοχικό δικαίωμα), ένα δικαίωμα του οποίου ο υποκείμενος τίτλος είναι μετοχή.

Straddle/ strangle, τα straddles και strangles κατασκευάζονται με την αγορά ή την πώληση του ιδίου αριθμού δικαιωμάτων αγοράς και δικαιωμάτων πώλησης με την ίδια διάρκεια. Όταν τα δικαιώματα αγοράς και τα δικαιώματα πώλησης έχουν την ίδια τιμή εξάσκησης, η στρατηγική ονομάζεται straddle, διαφορετικά ονομάζεται strangle.

Strike price (τιμή εξάσκησης), είναι η τιμή που συμφωνούμε να αγοράσουμε ή να πουλήσουμε το option.

Theta, ο συντελεστής theta δείχνει κατά πόσες μονάδες μεταβάλλεται η τιμή δικαιώματος, όταν η διάρκεια του δικαιώματος μειώνεται κατά μία ημέρα. Καθώς το theta μετράει τη φθορά του χρόνου, αυτός ο συντελεστής έχει αρνητικό πρόσημο στις θέσεις αγοράς και θετικό πρόσημο στις θέσεις πώλησης.

Tick, tick size, περιγράφει το μικρότερο διάστημα τιμών στο οποίο προσδιορίζονται οι τιμές στο χρηματιστήριο.

Time value, η αξία του χρόνου είναι μια έκφραση των ελπίδων των συμμετεχόντων στην αγορά ότι το ανάλογο δικαίωμα μπορεί να είναι ακόμη πιο επικερδές ή απλά επικερδές σε μια μελλοντική ημερομηνία.

Tom next, (tomorrow next) αγορά αύριο μεθαύριο

Underlying instrument, asset (υποκείμενος εργαλείο ή τίτλος), το πρωτογενές εργαλείο, τίτλος ή προϊόν στο οποίο βασίζεται το δικαίωμα.

Unsystematic risk (Μη συστηματικός κίνδυνος), βασίζεται αποκλειστικά σε παράγοντες που έχουν να κάνουν με την επιχείρηση και δεν επηρεάζεται από τις γενικές τάσεις της αγοράς.

Vega, ο παράγοντας vega δηλώνει τη μεταβολή στην θεωρητική τιμή ενός δικαιώματος σε απόλυτους όρους που προκύπτει από μία μεταβολή 1% στη μεταβλητότητα (τυπική απόκλιση). Καθώς η μεταβλητότητα αυξάνεται, επίσης αυξάνεται και η αξία και των δύο δικαιωμάτων.

Volatility (μεταβλητότητα), ο βαθμός διακύμανσης της τιμής ενός νομίσματος μέσα σε ένα συγκεκριμένο διάστημα.

Write, πώληση ενός δικαιώματος.

Writer (πωλητής), ο αντισυμβαλλόμενος που πουλάει το δικαίωμα, δηλαδή, πουλάει το δικαίωμα αγοράς ή πώλησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- ❑ ΛΕΞΙΚΟΝ Αγγλοελληνικών @ ελληνοαγγλικών εμπορικών τραπεζικών και οικονομικών όρων. Ι. ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΙΩΤΗ – Ι. ΣΤΑΥΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ. εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ, 1995.
- ❑ ΝΕΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ. Π. ΜΑΛΑΚΟΣ – ΧΑΡ. ΔΕΜΙΡΗΣ. ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ. 1993.
- ❑ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ & ΠΡΟΪΟΝΤΑ. Γιάννη Θ. Μητσιόπουλου. Εκδόσεις ΙΡΙΟΤΙΚΙ PUBLICATIONS. ΑΘΗΝΑ, 1997.
- ❑ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ, Δημήτρης Φ. Παπαϊωάννου, έκδοση του ιδίου, Αθήνα 2000
- ❑ Μελέτη Παραγώγων Χρηματοοικονομικών Προϊόντων. KPGM Peat Marwick Kyriakou. Ένωση Ελληνικών Τραπεζών. 1996.
- ❑ Νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα, Ξ. ΖΕΡΒΑΣ – Ε. ΦΩΤΕΙΝΟΥ, σημειώσεις και διαφάνειες.
- ❑ Παράγωγα. Γεώργιος Παπούλιας, βιβλίο υπό έκδοση.
- ❑ Το κλαδικό λογιστικό σχέδιο των Τραπεζών, Εμμανουήλ Ι. Σακέλλη. Εκδόσεις Βρύκου. Αθήνα, 1993.
- ❑ Το ελληνικό γενικό λογιστικό σχέδιο, Εμμανουήλ Ι. Σακέλλη. Εκδόσεις Βρύκου. Αθήνα.
- ❑ Οι οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών – δείκτης φερεγγυότητας και καταστάσεις ρευστότητας των τραπεζών, Εμμανουήλ Ι. Σακέλλη. Εκδόσεις Βρύκου. Αθήνα.
- ❑ Ο Ισολογισμός των Α.Ε. και Ε.Π.Ε., Εμμανουήλ Ι. Σακέλλη. Εκδόσεις Βρύκου. Αθήνα, 1992.

- ❑ Λογιστική και ελεγκτική των εμπορικών Τραπεζών, Εμμανουήλ Ι. Σακέλλη. Αθήνα, 1994.
- ❑ Οι καταστάσεις των Τραπεζών, Εμμανουήλ Ι. Σακέλλη. Εκδόσεις Βρύκου. Αθήνα, 1995.
- ❑ Operational Risk & compliance, Αθανάσιος Στεφανίδης, Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο ΕΕΤ, 2001.
- ❑ Άξονες ελέγχου τομέα διαχείρισεως διαθεσίμων (Dealing Room), Θεόδωρος Τζανετάκος, Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο ΕΕΤ, 2001.
- ❑ Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο Τραπεζών & Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, Ιωάννης Λογκάκης, Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο ΕΕΤ, 2001.
- ❑ Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης στην Ελλάδα, Επιτροπή για την εταιρική διακυβέρνηση στην Ελλάδα (υπό τον συντονισμό της Επιτροπής Κεφαλαιαγορά), Αθήνα 1999.
- ❑ Μεθοδολογία της επιστημονικής σκέψης και έρευνας. Σταύρος Θεοφανίδης. Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1998.
- ❑ Η χρήση Συμβολαίων Μελλοντικής Εκπλήρωσης και Δικαιωμάτων, Χρηματιστήριο Παραγώγων Αθηνών ΑΕ, 1999.
- ❑ Χρηματοοικονομικά Παράγωγα στο ΟΑΣΗΣ, ASYK SA, Αθήνα, Ιανουάριος 1999.
- ❑ Εγχειρίδιο Εκκαθάρισης, ΕΤΕΣΕΠ ΑΕ, 2/9/99
- ❑ Φορολογία Χαρτοσήμου. Π. Θ. Ρέππα, Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1991
- ❑ Ο Ειδικός Φόρος Τραπεζικών Εργασιών. Π. Θ. Ρέππα, Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1989
- ❑ Ειδικά θέματα Φ.Π.Α., Γιώργος Μπεκιάρης – Σωκράτης Αντωνίου. Εκδόσεις Πρώτη Εκπαιδευτική. Αθήνα, 1995.

- Η έκτη οδηγία Φ.Π.Α. και η ερμηνεία της από το Δ.Ε.Κ., Γιώργος Μπεκιάρης - Αγγελική Γελαστού. Εκδόσεις Νίκος Μανωλίτσης. Αθήνα, 1997.
- Η λογιστική της χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) σύμφωνα με το Ε.ΓΛΣ και τις σύγχρονες λογιστικές αρχές, Ελένης Ρογδάκη. Αθήνα, 1994.
- Το Factoring και η λογιστική του παρακολούθηση στα πλαίσια του Ε.ΓΛΣ, Ελένης Ρογδάκη. Περιοδικό «ΛΟΓΙΣΤΗΣ», Ιούλιος 1996.
- Θέματα λογιστικών βιβλίων. Δημήτρης Σταματόπουλος – Αντώνης Καραβοκύρης. Εκδόσεις Α. Σάκκουλα. Αθήνα 1997.
- Έκδοση ΔΕΕ No. 522 'Όμοιόμορφοι κανόνες για τις αξίες'. Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο. ICC PUBLISHING SA, Paris 1995.
- Αναθεώρηση Κανονιστικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των Πιστωτικών Ιδρυμάτων, Επιτροπή Βασιλείας, Ιαν. 2001.

Ξένη

- OPTIONS, FUTURES, AND OTHER DERIVATIVES. THIRD EDITION JOHN C. HULE. PRENTICE HALL International, Inc. 1997.
- INTRODUCTION TO SWAPS. D.C. GARDNER, UK PITMAN PUBLISHING, 1996.
- INTEREST RATE & CURRENCY SWAPS A TUTORIAL. KEITH CATES DONALD SMITH, INSTITUTE OF CHARTERED FINANCIAL ANALYSTS, RESEARCH FOUNDATION, 1996.
- APPLIED CALCULUS. BERNARD KOLMAN CHARLES G. DENLINGER, HARCURT BRACE JOVANOVICH, 1989.
- EUROMONEY STAFF. PARIBAS DERIVATIVES HANDBOOK, 1995-96. Euromoney, 1995.
- KPMG Peat Marwick. Solving the Mystery of Derivatives. New York, NY Matthew Bender, 1994.

- Sound practices for the management of supervision of operational risk, Basel Committee, BIS, October 2001.
- Working paper on the regulatory treatment of operational risk, Basel Committee, BIS, September 2001.
- TAXATION OF NEW FINANCIAL INSTRUMENTS, OECD DOCUMENTS.
- DERIVATIVES GLOSSARY OF TERMS, DAFFE/CFA/CT/RD(96)3
- DRAFT REPORT ON THE TREATMENT OF FINANCIAL SERVICES. DAFFE/CFA/CT/(97)2/REV1
- Taxation and accounting for foreign exchange and derivative instruments, Euromoney Tax Training, in association with Ernst & Young, London, 1994.
- Financial Products Derivatives, OM INSTITUTET STOCKHOLM, OM London, 1991.
- The general theory of employment, interest and money. Keynes, John Maynard. London Macmillan, St. Martin's Press, 1936.
- Marketing Management. Philip Kotler. Prentice Hall International Editions. Ed. 2000.
- Kolb, Robert W. Financial Derivatives, 2d ed. Blackwell, 1997.
- Smith, Courtney; 'Option Strategies", John Wiley & Sons; New York, 1987.
- Trading and Derivatives Disclosures of Banks and Securities Firms, Results of the survey of public disclosures in 1998 annual reports. Joint report by the Basel Committee of the International Organization of Securities Commissions (IOSCO), December 1999.
- The global OTC derivatives market at end – June 2001 Second part of the triennial Central Bank Survey of Foreign Exchange and Derivatives Market Activity. Bank for International Settlement, 20 December 2001.

Άρθρα

- Κώδικας νομικού βήματος, τόμος 41.
- Το Χρηματιστήριο Παραγώγων και οι ξένοι θεσμικοί επενδυτές, Παναγιώτη Αλεξάκη, Οικονομικός Ταχυδρόμος, 7/1/1999.
- Derivatives, Alpha Credit Bank, ενημερωτικό φυλλάδιο 4325, 2/97.
- Φορολογική μεταχείριση χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, Α. Κ. Καλύβα, Φορολογική Επιθεώρηση τευχ. 1602.
- Ο κίνδυνος από τα χρηματοοικονομικά παράγωγα, Α. Πρωτοπαπαδάκη, «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 22/10/1997.
- Τα μυστικά της αγοράς των παραγώγων. Ν. Χρυσικόπουλος, «Οικονομία», 22/08/99.
- Οι στρατηγικές για την αντιστάθμιση κινδύνων. Ι.Α. Φωτόπουλου, «ΕΞΟΥΣΙΑ», 26/2/99.
- Η νέα αγορά των παραγώγων. Θ. Πρινιωτάκη, «ΗΜΕΡΗΣΙΑ», 17/4/99.
- 17 κανόνες για αγορές και πωλήσεις παραγώγων. Λ. Στεργίου «Οικονομία», 8/5/99.
- Speech by the chairman of the Board of Governors of the Federal Reserve System, Alan Greenspan, before the Futures Industry Association, Boca Raton, Florida, on 19 March 1999.
- 10 Myths about financial derivatives, Thomas F. Siems (Federal Reserve Bank of Dallas), Cato Policy Analysis No. 283 September 11, 1997
- Derivatives from a Central Bank Perspective, speech by Mr. Tony Latter, Deputy chief executive of the Hong Kong Monetary Authority, at the Seminar Programme of the FOW Derivatives, Expo Hong Kong, 5 November 2001.
- "Central bank survey of foreign exchange and derivatives market activity in April 2001, preliminary global data" BIS Press Release, 9 October 2001.

Ηλεκτρονική βιβλιογραφία

- The Workshop, an interactive tutorial, options on the Dow Jones Industrial average, the Chicago Board Options Exchange, 1997.
- The index toolbox, Deriva Tech Corporation, Chicago, 1997.
- Interest rate futures, Deutsche Borse, Frankfurt/ Main Germany, 1998.
- Ηλεκτρονικό λεξικό Magenta

Διευθύνσεις web

- http: www.adex.ase.gr
- http: www.bis.org
- http: www.cboe.com
- http: www.cbot.com
- http: www.econtrast.org/dscprimer.htm
- http: www.ex.ac.uk/~Rdavies/arian/scandals/derivatives.html
- http: www.e-analytics.com
- http: www.fasb.com
- http: www.finpipe.com
- http: www.firstner.com
- http: www.iasc.com
- http: www.indiainfoline.com
- http: www.isda.com

- [http: www.numa.com](http://www.numa.com)
- [http: www.nseindia.com/marketlist/mhths.htm](http://www.nseindia.com/marketlist/mhths.htm)
- [http: www.painewebber.com](http://www.painewebber.com)
- [http: www.stonecorner.com](http://www.stonecorner.com)

Σεμινάρια

- 16.03.98–18.03.98 σεμινάριο Alpha Τράπεζα Πίστewς, 'αγορά συναλλάγματος –χρηματοοικονομικά παράγωγα –N 2231/95'.
- 12.05.98 – 13.05.98 σεμινάριο Βρύκουσ ΟΕ 'Οι επενδύσεις των Τραπεζών σε τίτλους', 'αποτίμηση των προθεσμιικών συμβολαίων'.
- 27.09.99 – 26.10.99 σεμινάριο εκκαθαριστή/ στελέχους γραφείου υποστήριξης συναλλαγών επί παραγώγων προϊόντων.

